100 JAAR

KIJK VOOR HET ACTUELE NIEUWS OP **ADVOCATENBLAD.NL**

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

ACTUEEL
Het imago van de advocatuur heeft de nodige 'groeipotentie'

ACHTERGROND
Zoeken naar het businessmodel van de toekomst

KRONIEKEN
Nieuw in de reeks: Vermogensrecht

Boomjuridisch

REDBREAST

LITIGATION FINANCE

Als de kosten van de zaak het probleem zijn.

Redbreast financiert omvangrijke procedures in commerciële geschillen in binnen- en buitenland. Indien u zich afvraagt of een zaak in aanmerking komt, neem contact op met Rein Philips op 085 822 63 80 óf mail naar rein.philips@redbreast.com.

www.redbreast.com

COLOFON

Publicatiedatum 25 september 2018

98e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.
Het volgende nummer van het *Advocatenblad* verschijnt op 23 oktober.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleever Fortuyn, Nathalie Gloudemans-Voogd, Sylvia Kuijsten, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2018-7, p.

Aan dit nummer werkten mee
Jan Wouter Alt, Erik Jan Bolsius, Martijn Gijsbertsen, Vincent Hofman, Sjoerd van der Hucht, Caspar Janssens, Matthijs Kaaks, Frans Knüppe, Lars Kuipers, Harry Linker, Tetsuro Miyazaki, Ben Polman, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevis Smitt, Melissa Slaghekke, Kick Smeets, Jaap-Jelle Vollaard, Paul van Wijngaarden

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.
Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.
De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.
De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen
Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: bewerking Textcetera

HOI 2018 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

HET KAN ALTIJD BETER!

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Voor u ligt een bijzonder *Advocatenblad*. Het verschijnt op de dag van het Eeuwcongres, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan. Voortgekomen uit de schoot van de toen nog piepjonge Nederlandsche Advocaten-Vereeniging zag het blad in 1918 het levenslicht, met een oplage van enkele honderden. Inmiddels zijn we een eeuw verder, is de NAV opgegaan in de NOvA en telt het *Advocatenblad* een slordige 18.000 abonnees. Boompje groot, plantertje dood.
Geholpen door de NOvA vieren we het jubileum met een Eeuwcongres in Bussum. Dat is niet alleen een leuk feestje, het gaat ook nog ergens over. Als redactie hadden we het idee de gespreksthema's op het congres en de inhoud van dit nummer parallel te laten lopen. Handig voor de congresgangers en dienstig naar de advocaten die niet konden of wilden komen.
Het kan altijd beter! luidt het motto van het Eeuwcongres. Een oproep om de schouders er nog eens onder te zetten, maar ook een constatering dat het best goed gaat met de beroepsgroep. Bezien over de afgelopen honderd jaar is het de balie voor de wind gegaan. Dat neemt niet weg dat er verschillende uitdagingen liggen, zowel bedrijfseconomisch, technologisch als maatschappelijk.
Het *Advocatenblad* heeft onderzoek laten doen naar het imago van de Nederlandse advocatuur. Conclusie: er ligt nog de nodige ruimte voor verbetering, met name waar het de tarieven en de communicatie betreft. Vanaf pagina 17 kunt u lezen hoe consumenten en ondernemers oordelen en wat enkele deskundigen daarover te zeggen hebben.
Persoonlijk kan ik me wel vinden in de stelling dat de advocatuur de eigen rol in de samenleving beter over het voetlicht kan brengen. Dat is ook een mooie opdracht voor de redactie van het *Advocatenblad*.
Het imago van een hele beroepsgroep wordt mede bepaald door enkelingen die zich op bepaalde wijze onderscheiden. Dat kan zowel negatief als positief. Met de verkiezing van de Parel van de Balie tijdens het Eeuwcongres willen we de advocaat lauweren die als lichtend voorbeeld kan dienen. Vijf advocaten zijn genomineerd (zie pagina 36 en verder). De uiteindelijke keuze is aan de congresgangers.
Hetzelfde motto, ander onderwerp: het businessmodel van nu en straks. Waar zet je op in als kantoor, wat is je toegevoegde waarde, wie is je doelgroep? Het traditionele verdienmodel van de advocatuur functioneert nog altijd, maar niemand die weet of dat zo blijft. Signalen van 'disruptive innovation' zijn er niettemin te over. Vanaf pagina 28 geven consultants en vakgenoten hun visie.
Het kan altijd beter!, ook voor consumenten. Die maken dankbaar gebruik van reviewsites bij het maken van keuzes. Boeken, reizen, restaurants en winkels gingen voor, nu volgen zorg- en financieel dienstverleners. Moet je als advocaat meegaan in die trend of niet? Het grootste deel van de balie reageert terughoudend, blijkt uit het artikel 'De cliënt als ambassadeur' (vanaf pagina 46). Hoe de keuze ook uitpakt, als kantoor is het wijs een koers te bepalen.

DEZE EDITIE

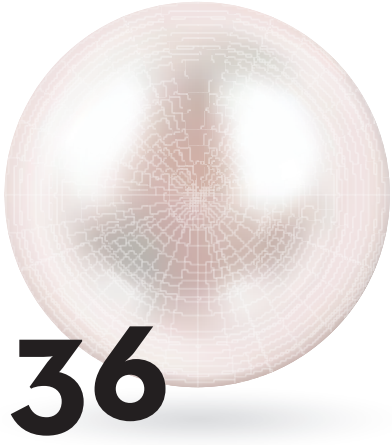

36

Parel van de balie

46

De cliënt als ambassadeur

RUBRIEKEN

3 Redactioneel, Colofon
6 Het Dilemma, @Advocatenblad
7 Cijfers, Citaat, Column Matthijs Kaaks
9 In Beeld
14 Frisse Neus
27 Ter zitting, Agenda
60 Gezien
61 Tuchtrechtcolumn Trudeke Sillevis Smitt

ACTUEEL

11 'Sommige langwerkende advocaten vastgeroest'
12 Ar-lid weg na waarschuwing, Rotterdamse regelrechter van start
17 Imago-onderzoek advocatuur: Cliënt wil betaalbare, empathische specialist
46 De cliënt als ambassadeur
79 Lawyers for Lawyers: Iraanse hardliners zetten Nasrin Sotoudeh vast

ACHTERGROND

28 Businessmodel in ontwikkeling
36 Parel van de balie
62 Jubeljaar 2018

PRAKTIJK

55 Het geheim van het leesbare stuk

JURIDISCH

70 Juridische analyse: Modernisering bewijsrecht en de rol van de advocaat in de voorfase
74 Juridische opinie: Schaf de KEI-wetgeving af
81 Even Opfrissen: Overlevering

JUBILEUM

77 Twee onder een kap

KRONIEKEN

83 Vermogensrecht

VAN DE ORDE

107 Ordeberichten
110 Transfers
120 Uitspraken van de tuchtrechter
122 Ten slotte: column lid algemene raad Nederlandse orde van advocaten Frans Knüppe

62

Jubeljaar 2018

83

Kronieken: Vermogensrecht

VU LAW ACADEMY

JURIDISCHE PAO CURSUSSEN NAJAAR 2018

AANBESTEDINGSRECHT

Masterclass aanbestedingsrecht**
woensdag 26 sept. 2018: *Beoordelen en herstellen van fouten in inschrijvingen*
woensdag 28 nov. 2018: *Wezenlijke wijzigingen*
o.l.v. prof. mr. Chris Jansen
NOvA 2 PO, PWO | € 220,- /€ 800,-

Actualiteiten aanbestedingsrecht**
dinsdag 11 dec. 2018, o.l.v. mr. Chris Jansen
NOvA 4 PO, PWO | € 405,-

ARBEIDSRECHT

Actualiteiten arbeidsrecht in het onderwijs**
dinsdag 30 okt. 2018
mr. Willem Lindeboom en
mr. Marion Scholtes
NOvA 4 PO, MfN 4 | € 405,-

Procederen in de arbeidsrechtpraktijk**
woensdag 21 nov. 2018, Vivian bij de Vaate
NOvA 4 PO, MfN 4 | € 350,-

Ontwikkelingen in het ontslagrecht**
dinsdag 18 dec. 2018
prof. dr. mr. Willem Bouwens, mr. Herman van der Meer, mr. Dirk-Jan Rutgers; mr. Edward de Bock
NOvA 6 PO, MfN 6 | € 520,-

BESTUURS(PROCES)RECHT

WNRA (Wet Normalisatie Rechtspositie Ambtenaren)** NIEUW
maandag 26 nov. 2018
prof. mr. Willemijn Roozendaal
NOvA 4 PO | € 350,-

Controle op intergemeentelijke samenwerkingsverbanden*** NIEUW
woensdag 12 dec. 2018, mr. Rob de Greef
NOvA 4 PO | € 350,-

Actualiteiten bestuurs(proces)recht**
dinsdag 18 dec. 2018
dr. Richard Neerhof, dr. mr. Pim Huisman
NOvA 4 PO | € 350,-

Actualiteiten omgevingsrecht**
donderdag 20 dec. 2018, mr. Jan van Oosten
NOvA 4 PO | € 350,-

BURGERLIJK (PROCES)RECHT

Actualiteiten contractenrecht** NIEUW
maandag 10 dec. 2018
prof. dr. Lodewijk Smeehuijzen,
prof. dr. mr. Jacobien Rutgers
NOvA 4 PO | € 350,-

Actualiteiten burgerlijk(proces)recht en rechtspleging**
donderdag 20 dec. 2018
prof. mr. Constant van Nispen,
mr. Bas van Overeem
NOvA 4 PO, KBvG 4 | € 350,-

CRIMINOLOGIE

Masterclass Geografische misdaadanalyse** NIEUW
donderdag 22 nov. 2018
dr. mr. Jasper van der Kemp
NOvA 3 PO | € 295,-

IT & RECHT

Actualiteiten privacy, auteursrecht en internetrecht**
dinsdag 27 nov. 2018
prof. mr. Arno Lodder, drs. Rob van den Hoven van Genderen, mr. Joran Spauwen, mr. ir. Arnoud Engelfriet
NOvA 4 PO | € 350,-

Privacy en Gegevensbeschermingsrecht/ Big data en invasive technologies**
donderdag 13 dec. 2018
dr. Rob Hoven van Genderen,
mr. Petra Tolen, mr. Tijmen Wisman
NOvA 4 PO | € 350,-

MIGRATIERECHT

Actualiteiten vluchtelingenrecht**
donderdag 29 nov. 2018
mr. dr. Marcelle Reneman, mr. Lieneke Slingenberg, prof. mr. Thomas Spijkerboer, prof. mr. Hemme Battjes
NOvA 6 PO, RvR | € 520,-

ONDERNEMINGSRECHT

Masterclass financieel toezichtsrecht**
woensdag 28 nov. 2018: *Zorgplichten in het betalingsverkeer*
dinsdag 4 dec. 2018: *De nieuwe Simple, Transparent and Standardised Securitisation Verordening*
o.l.v. mr. Bart Joosen
NOvA 4 PO | € 350,- per masterclass

Bedrijfsovername en bedrijfsopvolging**
donderdag 6 en 13 dec. 2018 (2-daagse cursus)
prof. mr. Wino van Veen, prof. mr. Jan Bernd Huizink, e.a.
NOvA 10 PO | € 840,-

Actualiteiten ondernemingsrecht**
maandag 17 dec. 2018
prof.mr. Wino van Veen,
prof. mr. Jan Bernd Huizink
NOvA 4 PO, KNB 4 | € 350,-

PENSIOENRECHT

Lezing Actualiteiten Pensioenrecht**
woensdag 26 sept. 2018:
Pensioenrechtspraak
woensdag 12 dec. 2018:
De toekomst van het pensioenstelsel
prof. dr. E. Lutjens
NOvA 2 PO, VvPJ 2 | € 230,- / € 820,-

STAATS- EN BESTUURSRECHT

WNRA (Wet Normalisatie Rechtspositie Ambtenaren)** NIEUW
maandag 26 nov. 2018
prof. mr. Willemijn Roozendaal
NOvA 4 PO | € 350,-

STRAF(PROCES)RECHT

Bijstand aan fraudeverdachten** NIEUW
dinsdag 20 nov. 2018
prof. dr. mr. Wim Huisman,
mr. Dennis Lesmeister
NOvA 4 PO | € 325,-

Actuele ontwikkelingen in het straf(proces)recht**
dinsdag 11 dec. 2018
mr. dr. Sonja Meijer,
mr. dr. Klaas Rozemond
NOvA 4 PO | € 350,-

PROFESSIONELE VAARDIGHEDEN

Timemanagement en stresspreventie*
Compacte eendaagse cursus effectief werken
donderdag 1 nov. 2018
mr. Rüna Honig
NOvA 6 PO, KBvG 3, KNB 6 | € 590,-

Effectieve conflicthantering en mediation* NIEUW
maandag 12 nov. 2018
prof. dr. Dick Allewijn
NOvA 4 PO, MfN 4 | €350,-

Juridisch schrijven**
donderdag 22 en 29 nov. 2018
dr. Janne Maaike Gerlofs
NOvA 10 PO, KBvG 5, KNB 10 | € 950,-

Wilt u meer informatie over onze activiteiten, kijk dan op onze site **vulaw.nl**

www.vulaw.nl | 020-5986255

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN
PUNTEN PO ADVOCATUUR

VU Law Academy
- houdt uw academische kennis up-to-date
- brengt uw competenties op niveau
- deskundige docenten met ervaring in de dagelijkse praktijk

*basis **verdieping ***specialisatie
PWO: Puntenstelsel voor de blijvende vakbekwaamheid van wetgevings- en overheidsjuristen

Wijzigingen voorbehouden

HET DILEMMA

Reviewsites en beoordelingen van cliënten; zijn ze een lust of een last? Wat doet u bij een negatieve beoordeling? Drie advocaten geven hun visie.

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN

Amé Derks (30), advocaat bij Derks Advocaten en Adviseurs in Woerden

‘Open blijven staan voor kritiek’

‘Als ik een hotelovernachting boek of bij een restaurant reserveer, doe ik vaak enige research vooraf. Ik kan me voorstellen dat als je op zoek bent naar een advocaat, het ook prettig is om ervaringen van anderen te lezen. Het blijft echter wel altijd een individuele, persoonlijke ervaring. Ons kantoor is niet aangesloten bij een reviewsite. Momenteel bestaat de noodzaak daarvoor niet, al kan dat in de toekomst veranderen. Wel vraag ik zo nu en dan via LinkedIn aan een cliënt om een aanbeveling te schrijven. Ik vind het belangrijk om open te staan voor kritiek en zo je dienstverlening te blijven verbeteren.’

Bas Martens (51), advocaat bij Delissen Martens in Den Haag

‘Reviews geven waardevolle informatie’

‘Ons kantoor is aangesloten bij Advocaatscore, waar reviews anoniem worden geplaatst. Kantoren moeten zelf cliënten aanschrijven om een review te schrijven. Dat doen we per advocaat met steekproeven. Daarnaast houden wij klanttevredenheidsonderzoeken na afloop van de zaak. Uit deze gesprekken ontvangen we regelmatig waardevolle informatie waarvan we proberen te leren. Als een cliënt dreigt met een negatieve recensie omdat we niet precies doen wat hij wil, dan moet hij dat maar doen. Wij gaan geen procedures voeren waar wij niet achter kunnen staan. Dan maar een helm opzetten en wachten tot het negatieve bericht naar de volgende pagina op Google zakt.’

Menno Weij (45), advocaat bij SOLV Advocaten in Amsterdam

‘Negatieve review verandert aanpak niet’

‘We hebben enkele *testimonials* op onze website staan, maar maken geen gebruik van reviewsites. We zitten met ons kantoor in een nichemarkt, daarbij is het voor ons extra belangrijk om met cliënten te blijven praten. Die gesprekken gaan over de relaties met cliënten, de werkzaamheden van kantoor en de behoeften die cliënten hebben. Daarnaast geloof ik meer in je eigen zichtbaarheid via (sociale) media en vakbladen. Mijn aanpak verandert in ieder geval niet door het risico op een negatieve review. Je gaat altijd met je cliënt in gesprek en probeert samen met een plan van aanpak te komen in een zaak.’

Lees ook het artikel over reviewsites vanaf pagina 46.

@ADVOCATENBLAD

Geen parels kunnen vinden in het familierecht?
@HannekeMoons

Goede dialoog @Advocatenblad tussen strafrechtadvocate Maartje Schaap en officieren v. just. Jeroen Peerboom en Alwin Dam over de buitengerechtelijke OM-procedure: status, werkwijze en praktijk. Positief is dat ook volgens OM verdedigingsbelangen in het oog moeten blijven.
@AHTDEHAAS

Gaaf! Win een toga bij inschrijving van het Eeuwcongres dat door @Advocatenblad wordt georganiseerd!!
@JongeBalieNL

Hoppa! Podcast ‘Je Bekijkt Het Maar’ getipt door het @Advocatenblad
@Schrijfstel

Ook in andere (juridische) domeinen dringt door, mediation is here to stay. Nu ook integreren in juridische opleidingen aldus @AllewijnD in @Advocatenblad: ‘Speel in op opkomst mediation’
@MediationAdam

Quote uit @Advocatenblad: ‘Schikken is voor bloemisten, grappen sommige advocaten nog steeds’ #anno2018
@jannekemulder

Niet de rechtzoekende maar advocaten zijn de dupe van mislukken KEI. investeringen in software en volgen van cursussen, alles verdampt. #Nieuwsuur #KEI @Advocatenorde @Advocatenblad
@RonEisenmann

Meer dan de helft van alle miljonairs in NL is ondernemer. Daarbij zitten 900 advocaten en 20.000 boeren. Zo bekeken kun je beter boer worden als je het voor het geld doet :-)
@advocatenorde

CIJFERS

De advocatuur kende in 2016 **circa 900 miljonairs**. Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Ruim vijf procent van de advocaten had een vermogen van meer dan een miljoen, de waarde van de eigen woning niet meegerekend.

CITAAT

‘Het *Advocatenblad* is de spiegel geweest van het leven in de balie. Laat dat ook in de komende jaren zo blijven.’

Algemeen deken Ferdinand van der Feltz bij het 50-jarig jubileum van het *Advocatenblad* in 1968.

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

ING

Het is een creatieve vondst, de formulering in het persbericht van het OM: ‘Het OM rekent de strafbare feiten toe aan de organisatie als geheel. Velen zijn daarbij verantwoordelijk voor een deel van het verwijtbare gedrag. De strafbare feiten zijn daarmee niet individueel aan personen toe te rekenen. Ook niet aan de leiding van ING NL.’ *Corporate crime* wordt dat genoemd. Misdaad waar geen mens iets aan kan doen.

Als een onderneming groot genoeg is, taken in de praktijk wat zijn verwaterd, een goedwillende directie overzicht verliest, ja dan kan een brave bank zomaar veranderen in een criminele organisatie waaraan onwetende werknemers willoos hebben bijgedragen.

Het doet mij denken aan het dronkenmanslied van Tom Waits: *The piano has been drinking*. Een dronken pianist geeft zijn piano de schuld. Het is lastig om een piano te vervolgen. Een schikking ligt dan voor de hand. De stoute bank moet dus wat kwartaalwinst afstaan. Dat zal haar leren. Over deze ‘megaschikking’ wordt in de politiek nog wat geprutteld. Het kabinet veinst wat verontwaardiging, maar ondertussen is het de uitkomst van een zorgvuldig politiek-juridisch samenspel. Dat moest ook wel. Vooral minister Grapperhaus loopt hier op eieren.

Er is een bijzondere parallel met de zwartgeldaffaire van Slavenburg’s Bank in de jaren tachtig. Slavenburg werd toen bijgestaan door een rechtsvoorganger van NautaDutilh. Huisadvocaat van de bank was Frits Korthals Altes, die als minister van Justitie later betrokken raakte bij de vervolging van deze bank. Saillant detail was dat Piet Slavenburg ook zijn buurman was. Nederland is klein. Vooral daar waar het hoog en droog is. *Vrij Nederland* beschuldigde Korthals Altes er van dat hij de strafvervolging had beïnvloed.

Ook Grapperhaus was advocaat van ING. Hij adviseerde in arbeidsrechtelijke zaken en stond ING bij in de jaren dat daar druk werd witgewassen. Vanaf oktober 2017 werd Grapperhaus als minister dus verantwoordelijk voor de vervolging van zijn oud-cliënt.

Zijn oud-compagnon, strafrechtadvocaat Hendrik Jan Biemond, met wie Grapperhaus veelvuldig zij aan zij optrok, voerde ondertussen namens ING de onderhandelingen over de schikking met de Staat. Partijgenoot Balkenende als ING-commissaris aan de zijlijn. Het is een mijnenveld.

Grapperhaus moet als minister goedkeuring verlenen aan grote transacties waarmee strafvervolging wordt afgekocht. Het maakt daarom nieuwsgierig hoe gezellig het was aan de onderhandelingstafel. Hoe werd met het OM overeenstemming bereikt over de aanpak van ING, hoe werd de immuniteit voor directie en werknemers bedongen? Is dat allemaal overgelaten aan het hulpje van Grapperhaus, bestuurskundige Sander Dekker?

Het blijft daar niet bij. Grapperhaus was óók al advocaat van Ernst & Young. Dit accountantskantoor wordt verdacht van betrokkenheid bij dezelfde criminele transacties waarvoor ING werd vervolgd. Opmerkelijk is dat hier evenmin individuen worden vervolgd, maar alleen ‘de organisatie’. Er zullen vast nog wel wat vragen volgen.

Ik raad Grapperhaus alvast de memoires van Korthals Altes aan. Hij wist zich er in 1983 handig uit te redden.

JMS Textservice
juridisch vertaalbureau

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen: van A tot Z!

Van Arbitragerecht tot Zeerecht en elk rechtsgebied daar tussenin:
wij hebben de vertaalspecialist in huis!

Bent u op zoek naar een juridisch vertaalbureau met kennis van zaken? Neem dan vrijblijvend contact met ons op.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

IN BEELD

Toga voor aan de kapstok

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / KICK SMEETS

Dat nu juist een familierechtadvocaat een toga wint. Het was, naast het feit dat hij blij verrast was eens wat te winnen, de eerste reactie van Paul de Gier (51). 'Voor de familierechtadvocaat geldt dat je juist zo veel mogelijk uit de rechtszaal probeert weg te blijven.' De Gier, partner bij advocatenkantoor SmeetsGijbels in Rotterdam, liet begin deze maand zijn nieuwe toga aanmeten door atelierhoofd Hettie van der Peet van de Togamaker. De toga werd verloot onder 'vroegboekers' voor het Eeuwcongres van het *Advocatenblad*. De Gier kiest ervoor zijn eigen toga te blijven gebruiken en de nieuwe toga te bestempelen als kantoortoga. 'Mijn oude toga stamt uit begin deze eeuw. Daar ben ik aan gehecht. De nieuwe toga komt aan de kapstok, zodat deze bij binnenkomst direct opvalt. Onze jonge medewerkers die nog geen toga hebben, mogen de toga gebruiken.'
In de voering van de toga komt het logo van de kantoornaam. 'Met het oog op het logo wordt de voering zwart of donkergrijs. Dat laat ik over aan het professionele oog van de togamaker.'
De Gier geeft zijn jonge collega's als missie mee de toga zo min mogelijk te gebruiken. 'Zelf kom ik gemiddeld eens per maand in de rechtszaal. Het is bij scheidingen onze taak om de emoties enigszins te kanaliseren. Helemaal als er kinderen bij betrokken zijn. Het doel moet altijd zijn om aan tafel tot oplossingen te komen.'

TUZKAPAN | VAN DER LEE

ADVOCATEN

WORD JIJ ONZE NIEUWE COLLEGA?

Tuzkapan Van der Lee advocaten is gevestigd in een sfeervol pand, op een prachtige locatie aan de Herengracht in Amsterdam. In onze praktijk richten wij ons met name op het echtscheidingsrecht, het strafrecht en de algemene civiele praktijk.

Wij zijn op zoek naar leuke, bevlogen collega's die zich, op basis van kostendeling, bij ons willen aansluiten en samen met ons het kantoor verder vorm willen geven. Onze voorkeur gaat uit naar 1 of 2 advocaten met een eigen praktijk.

Wij bieden een collegiale werksfeer en uitstekende faciliteiten.

Heb je interesse? Neem dan contact met ons op voor een kennismakingsgesprek.

INTERESSE?
Herengracht 141
1015 BH Amsterdam
020 - 723 55 00
tuzkapan@tladvocaten.nl

www.tladvocaten.nl

TDNL

THOMAS | DOESBURG | DUNSBERGEN & VAN 'T LAND
STRAFRECHTADVOCATEN

TDNL Strafrechtadvocaten BV is een in strafrecht gespecialiseerd kantoor, gevestigd te Breda, waar momenteel 8 strafrechtadvocaten werkzaam zijn.

TDNL Strafrechtadvocaten BV zoekt per direct:

EEN (GEVORDERDE) ADVOCAAT-STAGIAIRE/ ADVOCAAT-MEDEWERKER

TDNL Strafrechtadvocaten BV vraagt gedrevenheid, flexibiliteit, stressbestendigheid en doorzettingsvermogen en biedt een uitdagende en prettige werkomgeving.

Gaarne uw reactie voorzien van cv per e-mail ter attentie van mr. H.M. Dunsbergen (m.dunsbergen@tdnl.nl)

TDNL STRAFRECHTADVOCATEN
POSTBUS 4650 | 4803 ER BREDA
T: 076 – 53 35 399

AantjesZevenberg

ADVOCATEN

CASSATIE

IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

_/onderneming / arbeid

VASTELAND ADVOCATEN

VASTELAND ADVOCATEN HEEFT PLAATS VOOR EEN: ERVAREN ADVOCAAT / PARTNER (M/V)

Vasteland Advocaten is gevestigd in het centrum van Rotterdam. Onze praktijk richt zich op het ondernemingsrecht, arbeidsrecht, sociaal zekerheidsrecht, letselschaderecht en vastgoed.

Ons kantoor staat open voor uitbreiding met een advocaat/partner, bij voorkeur (deels) werkzaam in het ondernemingsrecht, die qua persoonlijkheid past bij het karakter van ons kantoor, dat wij zelf omschrijven als informeel, hard werkend maar met oog voor een prettig werkklimaat, met een cliëntenbestand dat een mix is van particulieren en bedrijven, commercieel en sociaal. Je houdt ruimte om zelf jouw balans tussen werk en privé te bepalen. Wil jij bij ons op kantoor een eigen praktijk opbouwen gebaseerd op basis van kostendeling, neem dan contact met ons op.

Vasteland 78 | 3011 BN Rotterdam
010 – 440 34 40 | info@vastelandadvocaten.com

www.vastelandadvocaten.com

‘SOMMIGE LANGWERKENDE ADVOCATEN VASTGEROEST’

Advocaten die naar het einde van hun carrière gaan of al heel lang binnen een bepaald vakgebied werken, kunnen een risico vormen voor de kwaliteit. Dat concluderen ketenpartners in het onderzoek *Nulmeting Stelsel gesubsidieerde rechtsbijstand* uitgevoerd door Lia Combrink-Kuiters, Suzanne Peters en Mirjam van Gammeren-Zoeteweij, onderzoekers van de Raad voor Rechtsbijstand.

Volgens de geïnterviewde ketenpartners zijn sommige langwerkende advocaten vastgeroest in hun handelen. ‘Ze lijken minder energie te hebben om hun kennis up-to-date te houden.’ Ketenpartners stellen dat niet alleen de kwaliteit, maar ook de ‘passendheid’ van de dienstverlening beïnvloed kan worden door een aantal ‘perverse prikkels’ binnen het stelsel. ‘Advocaten kunnen in de verleiding komen creatieve keuzes te maken om daarmee omzet te genereren. Voorbeelden hiervan zijn het voeren van kansloze procedures of het ongewenst werven van cliënten in pro forma WSNP-zaken (schone lei-zittingen). Daar zijn cliënten niet bij gebaat, aldus de ketenpartners.

STAND VAN ZAKEN

Het onderzoek geeft de stand van zaken van het stelsel van de gesubsidieerde rechtsbijstand per eind 2016 weer. Doel is om de effecten van veranderingen die naar aanleiding van de rapporten van de commissie-Wolfsen, -Barkhuysen en -Van der Meer worden doorgevoerd te kunnen monitoren. Voor het onderzoek zijn onder meer ketenpartners, toevoegingsgebruikers en rechtsbijstandverleners ondervraagd.
Het rapport concludeert verder dat specialisatie de kwaliteit verhoogt. ‘Een kwalitatief goede advocaat, zeker de alleen werkende advocaat, dient over specialisaties te beschikken en niet op te veel rechtsgebieden actief te zijn,’ stellen de ketenpartners. ‘Gespecialiseerde advocaten kunnen meer deskundigheid leveren dan generalisten.’
Ketenpartners vinden daarnaast dat advocaten verplicht aan vormen van kwaliteitstoetsing, zoals intervisie en peer review, moeten doen. Het is verder van belang dat zij contact onderhouden met vakgenoten en dat eenmanskantoren de waarneming goed regelen. De ketenpartners zijn het erover eens dat advocaten die geen goede kwaliteit leveren, beter aangepakt moeten worden. ‘Daar zijn nog weinig instrumenten voor. De klachtenprocedure is te veel gericht op incidenten.’

TEVREDEN

Uit het rapport blijkt verder dat toevoegingsgebruikers over het algemeen tevreden zijn over de dienstverlening van de advocaat of mediator. Toevoegingsgebruikers met een niet-straftoevoeging geven gemiddeld een 7,7 en toevoegingsgebruikers die een straftoevoeging hebben gehad, geven gemiddeld een 8,3. Deskundigheid wordt als belangrijk ervaren.
Ruim zestig procent van de ondervraagde toevoegingsgebruikers met een niet-straftoevoeging geeft aan in de toekomst gebruik te maken van dezelfde advocaat of mediator. Veertien procent neemt een andere advocaat of mediator. Een klein deel geeft aan dat dit van het probleem afhangt of dat ze de rechtsbijstandverzekering gaan aanspreken. Onder de straftoevoegingsgebruikers geeft bijna driekwart van de respondenten aan bij een volgende strafzaak de advocaat te benaderen die hen bij de laatste strafzaak bijstond.

UITSCHRIJVINGEN

Andere conclusie in het rapport is dat jaarlijks enkele honderden advocaten voor een of meer rechtsgebieden worden uitgeschreven, omdat ze niet voldoende zaken behandelen of voldoende opleidingspunten behalen. Uit de enquête onder rechtsbijstandverleners blijkt dat twee derde lid is van een specialisatievereniging.

AR-LID WEG NA WAARSCHUWING

NOvA-bestuurslid Ruben Alderse Baas (35) is begin september teruggetreden uit de algemene raad, nadat hij een maatregel opgelegd had gekregen van het hof van discipline.

Alderse Baas kreeg de waarschuwing naar aanleiding van een klacht van een oud-cliënte over afgifte van haar dossier.
'Binnen de algemene raad is deze situatie besproken en is de conclusie dat het opleggen van een maatregel door het hof van discipline (een waarschuwing valt daaronder) het voortzetten van de werkzaamheden als vertegenwoordiger van de advocatenorde in de weg staat,' stelde de Nederlandse orde van advocaten in het persbericht waarin het vertrek van Alderse Baas bekend werd gemaakt.
Het hof vernietigde een eerdere uitspraak van de raad van discipline die de klachten tegen Alderse Baas ongegrond verklaarde. Weliswaar had de advocaat conform de gedragsregels contact gezocht met de deken toen de voormalig cliënte haar dossier opvroeg voor een opvolgend advocaat.
De deken had voorwaarden aan de afgifte gesteld, maar daarna beklaagde de oud-cliënte zich over de hoogte van de declaratie en dreigde ze met een klacht. In die omstandigheden mocht Alderse Baas die instructies van de deken niet beschouwen als een vrijbrief om hoe dan eerst betaling van alle nota's te eisen voor hij het dossier afgaf.
Volgens de NOvA verliest de orde 'een gewaardeerd lid van de algemene raad'. Alderse Baas zette zich als ar-lid in voor dossiers als de beroepsopleiding, het digitaal procederen en het innovatieplatform. In 2015 trad hij toe tot de algemene raad. Hij was met 31 jaar een van de jongste advocaten die zitting nam in het bestuur van de NOvA. Eerder was hij secretaris van de Stichting Jonge Balie Nederland. Alderse Baas gaat zich nu volledig toeleggen op zijn erfrechtpraktijk.

ROTTERDAMSE REGELRECHTER VAN START

Bedrijven en burgers kunnen vanaf deze maand een civiel geschil aan de Rotterdamse regelrechter voorleggen. De pilot is een initiatief van de locaties Rotterdam en Dordrecht van de Rechtbank Rotterdam.

De regelrechter bespreekt met partijen of het mogelijk is er samen uit te komen. Als dat niet lukt, hakt de regelrechter alsnog de knoop door. 'Het blijft dus wel een rechtszaak,' aldus de Rechtspraak.
Het deelnemen aan de pilot is niet verplicht. Alleen als beide partijen dat willen, wordt de regelrechter ingeschakeld. Het voordeel van de regelrechter is volgens de Rechtspraak dat het gesprek op korte termijn kan plaatsvinden en dat het griffierecht voor particulieren 39,50 euro per partij is. Het griffierecht dat bedrijven betalen, ligt iets hoger.
De regelrechter behandelt onder meer arbeidszaken, huurzaken, consumentenzaken, geldvorderingen, schades en burenruzies. Bestuurszaken en de meeste familiezaken worden niet door de regelrechter behandeld.
De rechterlijke macht kreeg in april toestemming van minister Dekker voor Rechtsbescherming om meer te experimenteren met flexibele vormen van rechtspraak. Sindsdien groeit het aantal initiatieven die de rechter dichter bij de burger moet brengen gestaag. Zo startte in Den Haag begin deze maand een wijkrechter vergelijkbaar met de eerdere spreekuurrechter en lopen er in het land verschillende proeven met schuldenrechters.

Blijf scherp

Maak het verschil door uw verdachten- en getuigenverhoor

Het adequaat horen van getuigen en verdachten is een cruciale vaardigheid voor een strafrechtadvocaat. Kennis van verhoortechnieken en inzicht in psychologische mechanismen is daarvoor essentieel. En oefening. Daarmee maakt u het verschil in de rechtszaal. De masterclass 'Strafrechtadvocaat in verhoor' voorziet in gerichte kennisoverdracht in combinatie met intensieve oefening. Een primeur in Nederland. Aan de hand van realistische casus oefent u in allerlei verhoorsituaties. U treedt afwisselend op als raadsman van een verdachte en advocaat van een getuige. De rollenspelen zijn niet van echt te onderscheiden door de inzet van ervaren acteurs. Dankzij het volgen van deze masterclass op 19 en 20 november (16 PO-punten) maakt u het verschil door uw verhoor.

Docenten

Aan deze masterclass zijn onder meer de volgende docenten verbonden:

Mr. Alrik de Haas
strafrechtadvocaat

Mr. Wout Morra
strafrechtadvocaat

Prof. dr. mr. Theo de Roos
oud-strafrechtadvocaat, emeritus-hoogleraar Strafrecht, oud-raadsheer-plv

Dr. mr. Jan Sjöcrona
oud-strafrechtadvocaat, nu coach en presentatietrainer

Kijk voor meer informatie en ons volledige cursusaanbod op cpo.nl.
Voor scherpe denkers.

Verder denken • Scherper zijn

CPO

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

Innovatieve noorderling

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / HARRY LINKER

Rein Advocaten in Assen predikt innovatie. Dankzij 'jochies in gescheurde spijkerbroeken' kijkt het kantoor anders tegen het vak aan.

Met zijn rug naar de snelweg loopt advocaat Jeroen Sprangers (48) het oude stroomdal van de Drentsche Aa in. Hij wijst naar een kudde Schotse Hooglanders in een ondiep meertje. 'Ik begin vaak echt vroeg, dan komen ze net aansjokken, om op zo'n warme dag in hun jacuzzi verkoeling te zoeken.' Sprangers heeft een gemixte praktijk met informaticarecht, eigendomsrecht en faillissementsrecht. Rein Advocaten herbergt tien professionals, naast advocaten ook fiscalisten. Recent haalden ze het nieuws als advocaten van melkveehouders waarvan de bedrijven geblokkeerd waren omdat ze verdacht werden van fraude met de registratie van koeien. Maar dat is niet het werk van Sprangers. Hij is vooral de bevlogen voorganger in de innovatieve koers van het kantoor en aanjager van Reinlab, een vestiging van het kantoor in een start-up community in Groningen. 'We hadden hier in Groningen net de grootste blockchain-hackathon van de wereld, waar grote partijen uit de hele wereld puzzelen op de vraag waar blockchain werkelijk het verschil gaat maken.'

Het innovatieve Reinlab zat in een verzamelgebouw met 650 verschillende start-ups en scale ups in Groningen. 'In het lab willen we kijken hoe wij onze eigen werkzaamheden opnieuw kunnen definiëren. Geen klassieke dienstverlening, met een bordje op de deur en hopen dat ze binnenlopen. Als juristen kunnen we voor start-ups veel verschil brengen, maar er zit geen verdienmodel in. Je moet er vooral van willen leren.' Het gebouw is inmiddels gesloten, maar direct na de zomer is Sprangers op zoek gegaan naar een nieuwe locatie.

Jeroen Sprangers

2010-nu	Eigenaar/Directeur/Advocaat/Curator Rein Advocaten & Adviseurs
1996-2010	Eigenaar/Directeur/Advocaat Yspeert VWL Advocaten

Gehuwd, twee kinderen

Sprangers en zijn collega's leren veel van de start-ups waar ze tussen zitten, zegt hij. 'Deze community's geven zoveel weg dat je er als jurist unheimisch van wordt. Kennis, tijd, alles.' Hij leert er vooral met andere specialisten samenwerken. 'Als zij met vijf of zes man naar onze processen kijken, strepen zij er direct stappen uit, gewoontes, of dingen die we denken te moeten.' Of Reinlab een hobby van de baas is? Het is wel vaker gesuggereerd, maar volgens Sprangers is dat niet zo. 'Na een bijeenkomst met jochies met gescheurde spijkerbroeken was ook de rest van het team verbaasd over de kennis en de wijze waarop zij hun vak, niet allemaal per definitie IT, uitvoeren. Ik snap dat het abstract klinkt, maar we zijn daardoor ook anders tegen ons vak aan gaan kijken, minder vanaf een voetstuk. We zijn een gewone dienstverlener, weliswaar met een fantastisch beroep.'

Sprangers leerde in een start-upweekend waar hij als coach bij betrokken was, hoe belangrijk goed luisteren is. 'Ik begon met zenden, maar realiseerde me al snel dat ik meer toegevoegde waarde kan leveren als ik beter ga luisteren.' Het klinkt een beetje als een open deur voor een juridisch dienstverlener, maar het levert Sprangers meer werkplezier en rust op, weet hij. 'Oprecht denk ik dat ik een betere advocaat

‘Ik heb al vaker uit overtuiging afscheid genomen van klanten omdat ik niet achter hun zaak stond’

ben geworden voor mijn cliënten. Maar ik durf het nu ook te zeggen wanneer een klant geen advocaat nodig heeft voor zijn probleem.’

CURATOR

In zijn dagelijkse praktijk komt goed luisteren altijd van pas, zeker als curator in faillissementen. Dat vak greep hem gelijk, als jonge advocaat. ‘Ik mocht als jonkie een keer mee naar een faillissement. Van het ene op het andere moment sta je dan aan het roer van een bedrijf, ben je verantwoordelijk voor mensen, geldstromen of eigendommen van derden. Die hectiek, dat ondernemerschap, vond ik prachtig. Het is jouw business niet, of het nou een radiomaker is, een reclamebureau, een boerenbedrijf of een magnesiumsmelterij, dus moet je vooral luisteren naar wat die ondernemer van zijn bedrijf vindt. En eigenlijk is het daarna relatief eenvoudig. Je kunt als curator putten uit arbeid, bent alle schulden kwijt en kunt tegen lager dan marktconforme prijzen het geheel doorzetten.’

Of het nou een failliet bedrijf is of een ondernemende klant, Sprangers komt er graag over de vloer. ‘Zo’n fabriek even inlopen en zien wat ze doen, als het een marketingtrucje zou zijn, werkt het voor geen meter, maar zodra je het echt leuk vindt, ziet die ondernemer dat ook, dat vindt ie prachtig.’ Zijn manier van werken kost relatief veel tijd, geeft hij toe. Geen punt. ‘We zitten in dit deel van het land, we weten wat die tent kost. Dat moet je ophoesten en daarna wordt het ook vooral heel erg leuk met elkaar werken.’

Op de terugweg naar kantoor, wandelend langs de weilanden, vertelt hij over de zaak rond de blokkades van melkveebedrijven. Inhoudelijk is Sprangers er niet helemaal in thuis, maar hij schetst enthousiast hoe zijn kantoorgenoot zich in deze sector heeft ingewerkt. ‘Hij komt uit een omgeving met allemaal melkveehouders, snapt wat hen beweegt, wat ze doen. Hij ging niet op cursus, maar begon bij de boerenbedrijven zelf. Vergis je niet hoeveel juridische kennis zij hebben. Hij heeft er in totaal een aantal dagen doorgebracht om met die ondernemers te praten, net zolang tot hij goed snapte wat de problematiek is. Uiteindelijk kreeg hij voor elkaar dat de blokkades werden opgeheven, omdat hij het juiste standpunt van de melkveehouders naar voren kon brengen.’ Zelf kan Sprangers niet een specifieke zaak noemen waar hij trots op is. Dat is hij eerder op de manier waarop hij mensen aan zich weet te binden.

‘Ik heb al vaker uit vaste overtuiging afscheid genomen van klanten, gezegd dat ik niet achter hun zaak stond en dat het niet verstandig was om door te procederen. Als ze dan met een andere advocaat doorgaan, is alles wat ik vraag of ze nog eens aan me terugdenken als ze hun jaarrekening opmaken. Ik heb een aantal fantastische klanten die met een ander zijn gaan procederen, door schade en schande hebben geleerd en erop terug zijn gekomen. Dat vind ik fantastisch, ja.’

Krijgt uw zaak wel alle zorg die nodig is?

Mogen we ons even aan u voorstellen? De naam is Swier cs. Aangenaam. Swier cs is een zeer ervaren gerechtsdeurwaarderskantoor met landelijke dekking. Bij Swier cs hebben we een uitgesproken opvatting over ons vak. In onze samenwerking met u als advocaat, gaan we graag zo helder mogelijk te werk. Zodat u precies weet waar u met ons aan toe bent. Dat uitgangspunt, gekoppeld aan onze compacte omvang zorgt voor een hoogwaardige, en altijd persoonlijke dienstverlening. U kunt ons met een gerust hart uw losse opdrachten, de ondersteuning bij executie, of het hele executietraject toevertrouwen. Dat is weer een zorg minder. **www.swiercs.nl**

swier cs
gerechtsdeurwaarders
incassospecialisten

Ervaar de heldere visie van Swier cs

ZÓ ZIEN CONSUMENTEN EN MKB'ERS DE ADVOCATUUR

LEES HIER DE UITKOMSTEN VAN HET IMAGO-ONDERZOEK ▶

IMAGO-ONDERZOEK ADVOCATUUR

CLIËNT WIL BETAALBARE, EMPATHISCHE SPECIALIST

Duur, niet transparant over werkwijze en kosten, elitair en een gebrek aan inlevingsvermogen. Voor consumenten en ondernemers laat de advocatuur het nodige te wensen over.

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

De uitkomsten van het imago-onderzoek dat bureau SamConsult uitvoerde in opdracht van het *Advocatenblad* vallen zowel mee als tegen. Eerst het goede nieuws. Consumenten en mkb'ers zijn minder negatief over de advocatuur dan de balie denkt. Waar advocaten menen dat de helft van de consumenten een negatief beeld van de balie heeft, blijkt dat slechts dertien procent te zijn. Van de mkb'ers is slechts tien procent negatief over de advocatuur (zie infographics). Een steekproef onder bedrijfsjuristen schetst een nog rooskleuriger beeld: het merendeel is ronduit positief.* Ook over de inhoudelijke kwaliteiten van advocaten zijn consumenten en mkb'ers overwegend positief. Zo beamen 65 procent van de consumenten en 59 procent van de mkb'ers de stelling dat advocaten deskundig zijn. Met de vertrouwelijkheid zit het eveneens wel goed. Een overgrote meerderheid van de ondervraagde personen vertrouwt erop dat advocaten het beroepsgeheim respecteren. Dan het slechte nieuws: de dienstverlening laat het nodige te wensen over. Zo is 'duur' de belangrijkste associatie van consumenten, mkb'ers en bedrijfsjuristen, zowel van hen die positief als negatief zijn over de balie. 'Die beleving, of perceptie

Beeld advocatuur onder consumenten positiever dan advocaten denken

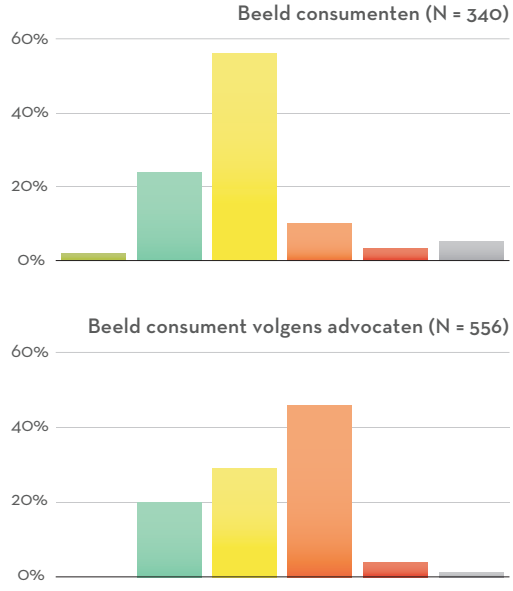

Ook mkb'ers zijn minder negatief dan advocaten inschatten

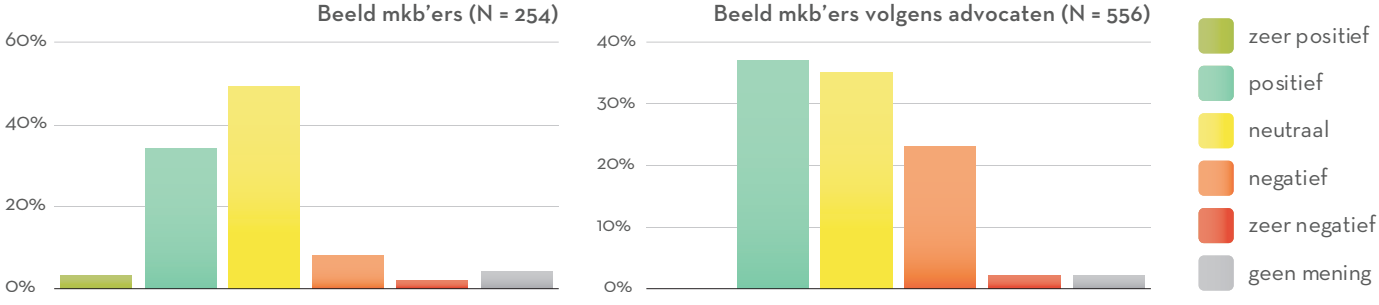

* Het aantal bedrijfsjuristen (N = 20) dat deelnam aan het onderzoek is te klein om representatieve conclusies aan te verbinden. Wel geeft deze steekproef een indruk van wat er onder hen leeft.

Twee derde van de advocaten heeft een positief beeld van de beroepsgroep

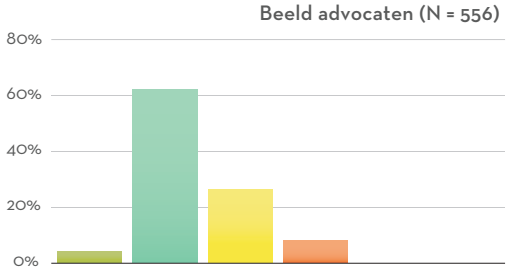

Partijdigheid is de kernwaarde die het moeilijkst is om na te leven

Basis: advocaten (N = 556)

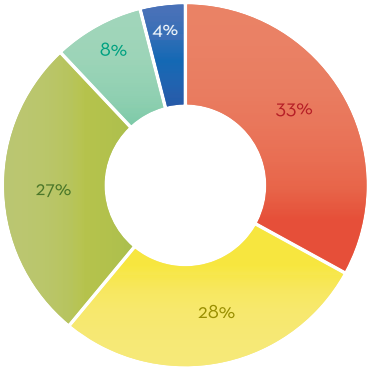

- partijdigheid
- deskundigheid
- onafhankelijkheid
- vertrouwelijkheid
- integriteit

‘Een imago kun je niet kopen’

is iets wat je niet wilt,’ zegt reputatiedeskundige van organisatie-adviesbureau Berenschot Ron van der Jagt.

VERWACHTINGS-MANAGEMENT

Uit eerdere onderzoeken in 2006 en 2009, beide uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse orde van advocaten, rees ook al het beeld van de te dure advocaat. Zowel particulieren als ondernemers vonden de tarieven toen te hoog. Anno 2018 is dat niet anders.
Niettemin kan en moet dat diepgewortelde imagoprobleem worden opgelost, zegt Van der Jagt. ‘Een imago kun je niet kopen. Het beeld van de dure advocatuur is hardnekkig. Maar je kunt er wel iets tegen doen, je imago komt voort uit je gedrag.’ Advocaten zouden met vaste prijzen kunnen gaan werken, meent hij. Maar ook het geven van een redelijke inschatting van de te verwachten kosten kan volgens Van der Jagt helpen om het imagoprobleem van de dure advocatuur tegen te gaan.

‘Mensen verwachten van een professioneel dienstverlener dat hij transparant is over de kosten,’ stelt de reputatie-expert. ‘Op die manier kan een advocaat ook de verwachtingen managen, wat weer leidt tot meer tevredenheid bij de cliënt en afstraalt op de reputatie van de beroepsgroep.’

INTEGRITEIT

Bijzonder hoogleraar advocatuur Diana de Wolff had de reputatie van dure advocaten wel verwacht onder cliënten die zelf opdraaien voor de kosten. Toch wil zij deze uitkomst nuanceren. ‘Nog steeds zijn zevenduizend advocaten bereid voor een veel te lage vergoeding van de overheid goede rechtsbijstand te verlenen aan mensen met een bescheiden inkomen. Deze groep lijkt met hoogstens 10 procent van de consumenten ondervertegenwoordigd te zijn in de enquête. Dat is jammer.’ ▶

Rechterlijke macht en beroepsorganisaties versterken imago het meest

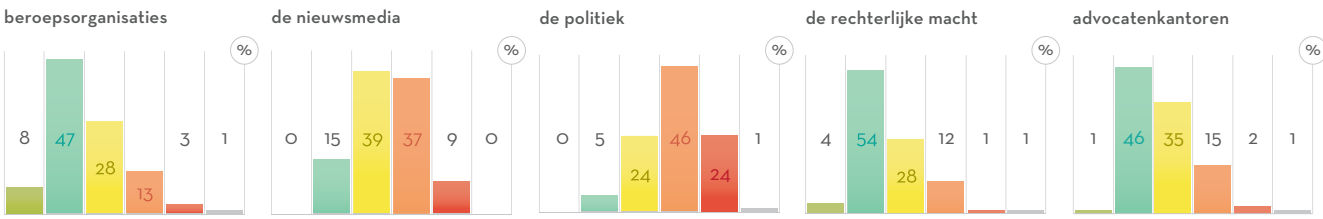

Basis: advocaten (N = 556)

Advocaten hebben een positiever beeld over de functie van de advocatuur dan consumenten en mkb'ers

De advocatuur beschermt...

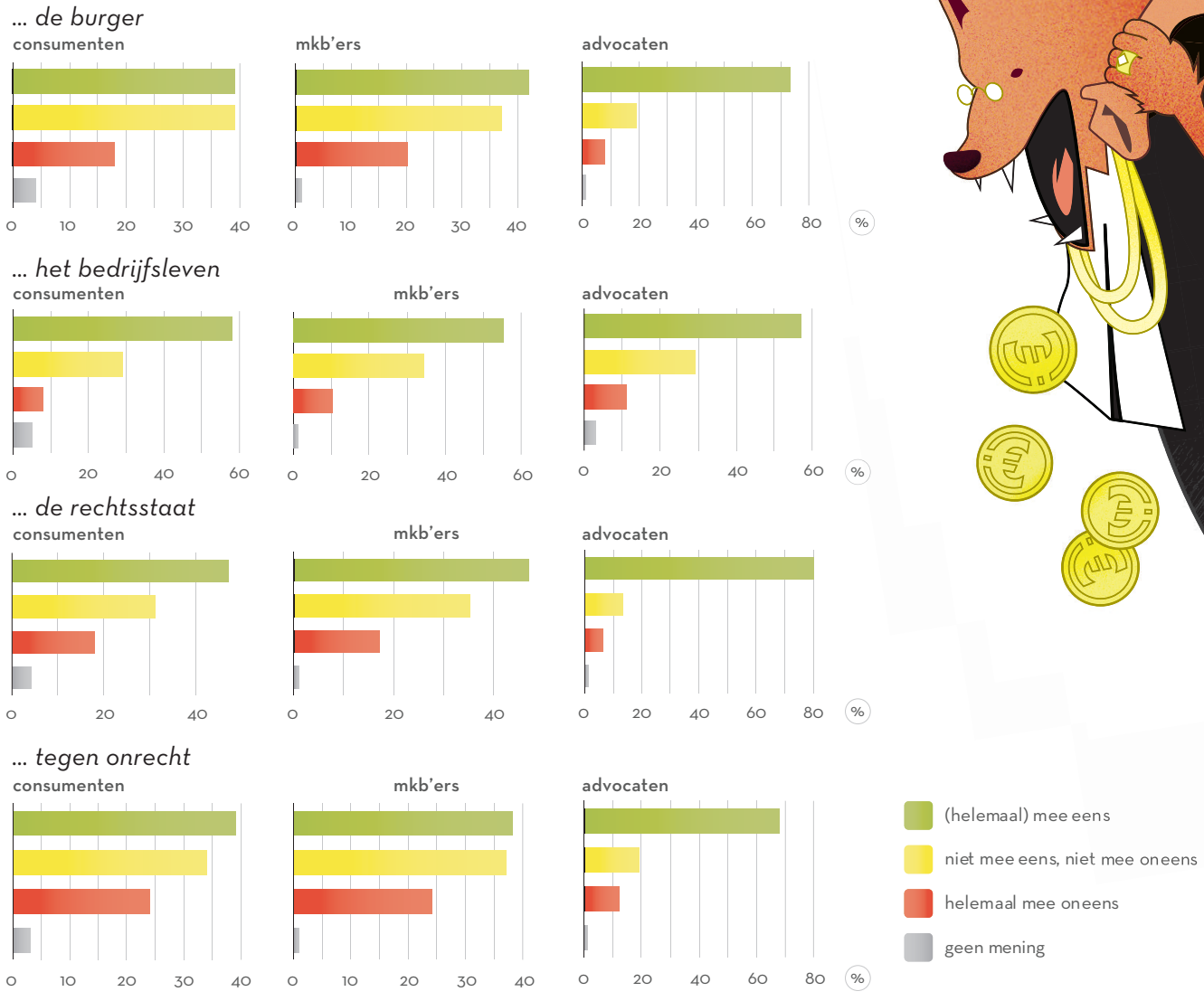

Het onderzoek gaat ook in op de vijf kernwaarden van de advocatuur. Integriteit is er daar één van. Advocaten zeggen geen moeite te hebben om integer te handelen, maar hun cliënten oordelen daar anders over. Consumenten en ondernemers beschouwen advocaten vaak als niet-integer. De Wolff heeft daar een verklaring voor. 'Ik denk dat het begrip integriteit voor advocaten een andere betekenis heeft dan voor cliënten. Voor advocaten staan de gedragsregels centraal, terwijl de buitenwereld daar niet erg bekend mee is. Bovendien, advocaten zijn er voor iedereen en dienen ook belangen die onsympathiek gevonden worden, bijvoorbeeld van de farmaceutische industrie of van verdachten van schokkende misdrijven. Sommige respondenten hebben daar moeite mee.'

Daarbij denkt De Wolff dat het elitaire imago van de advocatuur de waardering van de integriteit niet ten goede komt. 'Het beeld bestaat dat advocaten tot een bepaalde, niet transparante, kaste behoren en soms samenwerken en in andere verbanden weer tegenover elkaar staan. Wij vinden het geen probleem om vriendschappelijk om te gaan met de advocaat van de wederpartij, terwijl een cliënt daar moeite mee heeft.'

ELITE

'Zorg voor een minder elitair karakter,' is een veelgenoemde tip van consumenten en mkb'ers aan advocaten.

> 'Zorg voor een minder elitair karakter'

‘Gebruik minder ingewikkelde en begrijpelijke taal’

De kosten voor de advocaat zijn meestal voor eigen rekening
Wie betaalde uw advocaat?

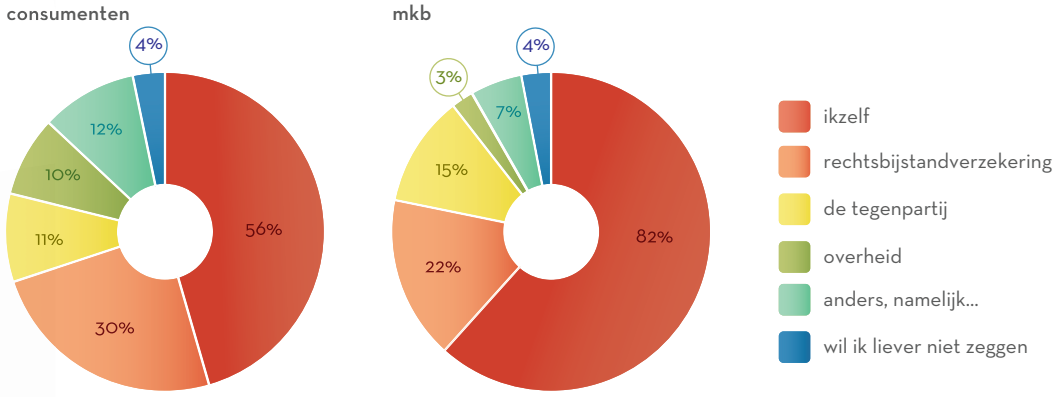

Ik ervaar een hoge drempel bij het inschakelen van een advocaat

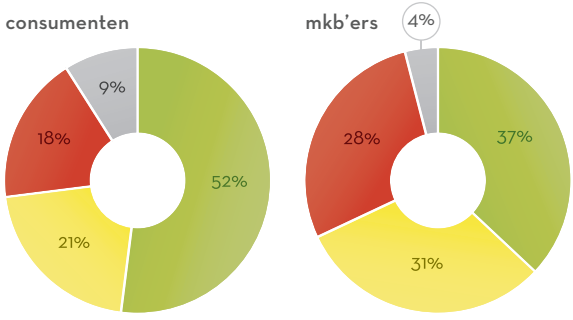

Bij een advocaat krijg ik / krijgt mijn organisatie waar voor mijn / haar geld

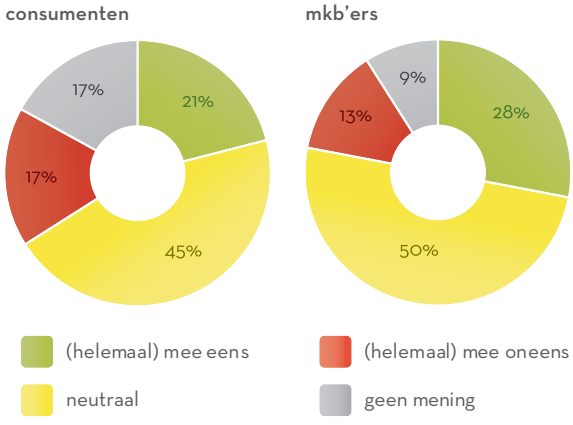

En: ‘Gebruik minder ingewikkelde en begrijpelijke taal’. ‘Advocaten praten vaak in jargon,’ zegt Johan Rijlaarsdam, ar-lid van de NOvA met de portefeuilles financiën en communicatie. ‘Dat gaat niet opzettelijk. Ze zitten zo in hun vak, dat ze vaak vergeten uit te leggen wat een term als comparitie eigenlijk is. Door daar regelmatig bij stil te staan, kunnen ze ook beter de vertaalslag naar hun cliënt maken.’
Het inlevingsvermogen van advocaten is ook een veelgenoemd verbeterpunt onder de consumenten, mkb’ers en bedrijfsjuristen. ‘Vooral in geschillen van consumenten kan ik me dat goed voorstellen,’ zegt Rijlaarsdam. Een rechtzoekende ervaart alle emotionele kanten van een zaak. Sommige advocaten zien alleen de rationele aspecten.’
Dat cliënten persoonlijk contact en ▶

Ervaringen met advocaat zijn voor het merendeel positief of neutraal

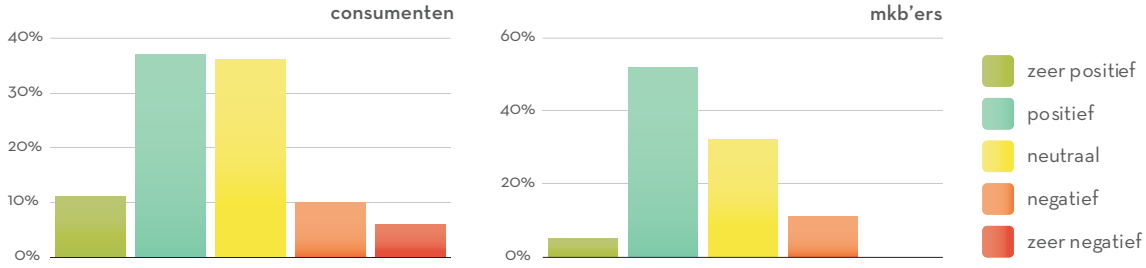

persoonlijke betrokkenheid belangrijk vinden, ziet Diana de Wolff als een pre. 'Dat betekent dat de advocaat niet makkelijk inwisselbaar is voor een algoritme. Rechtzoekenden gaan niet naar een advocaat om een standaardadvies te krijgen. Ze zoeken iemand die hen goed bij kan staan in het oplossen van hun probleem in hun specifieke situatie, een vertrouwenspersoon en een unieke relatie.'

SPECIALIST

Een andere opvallende conclusie die uit het onderzoek naar voren komt, is dat consumenten en mkb'ers een specialist verkiezen boven een niet-gespecialiseerde advocaat in de buurt. Dat verbaast Rijlaarsdam niet. 'Als je een probleem hebt, vind je het belangrijk dat je assistentie krijgt van iemand die goed is op dat gebied. Dat weegt zwaarder dan het aantal kilometers.' Tegelijkertijd nuanceert hij dat. 'Niet ieder probleem hoeft door een superspecialist te worden opgelost. Cliënten met juridische vragen die betrekking hebben op verschillende rechtsgebieden, kunnen beter naar een breder georiënteerde advocaat gaan.' De traditionele generalist die cliënten op alle rechtsgebieden bijstaat, moet volgens Rijlaarsdam wel keuzes gaan maken. Het nieuwe rechtsgebiedenregister van de NOvA, waarin advocaten op maximaal vier rechtsgebieden als deskundig

Mkb'ers en consumenten verkiezen een specialist boven een niet-gespecialiseerde advocaat in de buurt

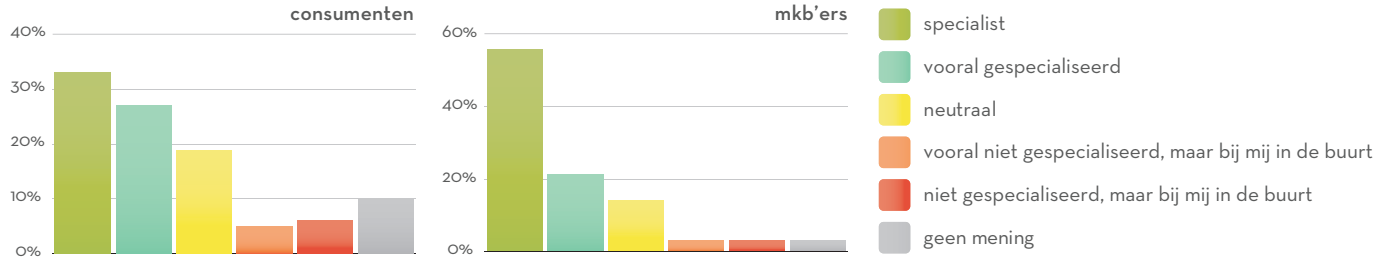

Persoonlijk contact heeft de voorkeur boven onlinecontact

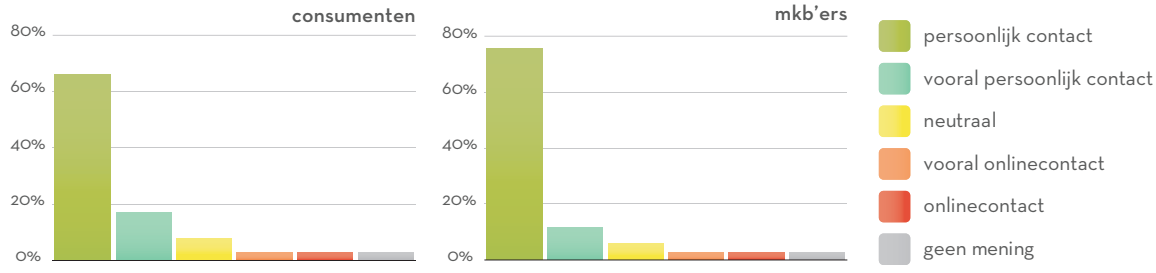

Achtergrond consumenten
(N = 340)

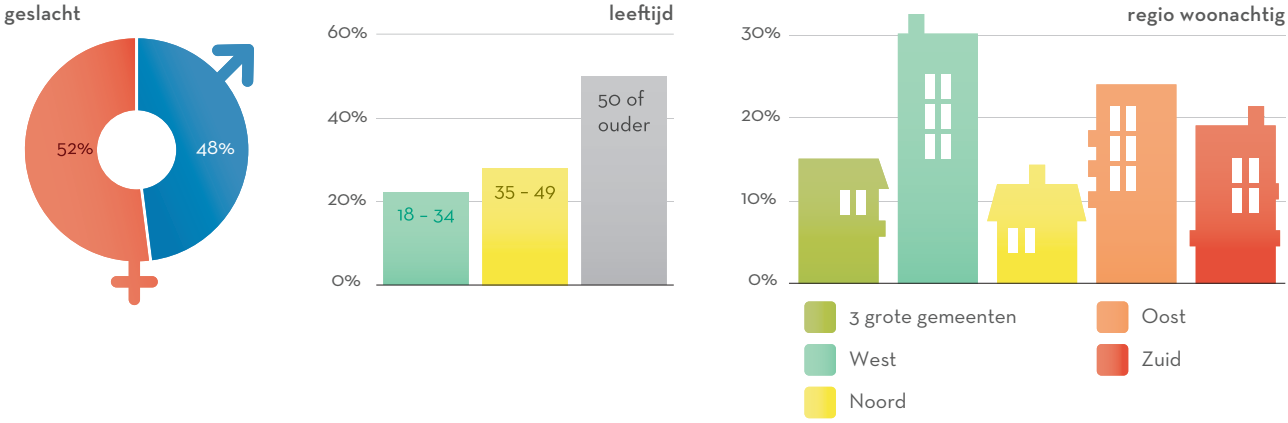

kunnen worden genoteerd, stuurt daar overigens ook op aan.

AMBASSADEURS

De Nederlandse orde van advocaten kan volgens imago-expert Van der Jagt de reputatie van advocaten verder versterken. 'Iedere individuele advocaat die domme dingen doet, kan een negatief effect hebben op het imago van de advocatuur. Permanente educatie en het handhaven van de gedragsregels zijn daarom cruciaal, dat is de basis. Daarnaast heeft de orde er belang bij om de regels voortdurend aan te passen aan de tijd.'
Verder moet de beroepsvereniging zich actiever bezighouden met het beeld dat in de media tot stand komt, meent Van der Jagt. 'De advocatuur kan een voorbeeld nemen aan de manier waarop de politie op televisie in beeld wordt gebracht. In detectiveseries zie je het dynamische recherchewerk, en ▶

> 'De advocatuur kan een voorbeeld nemen aan de manier waarop de politie op televisie in beeld wordt gebracht'

Achtergrond mkb'ers
(N = 254)

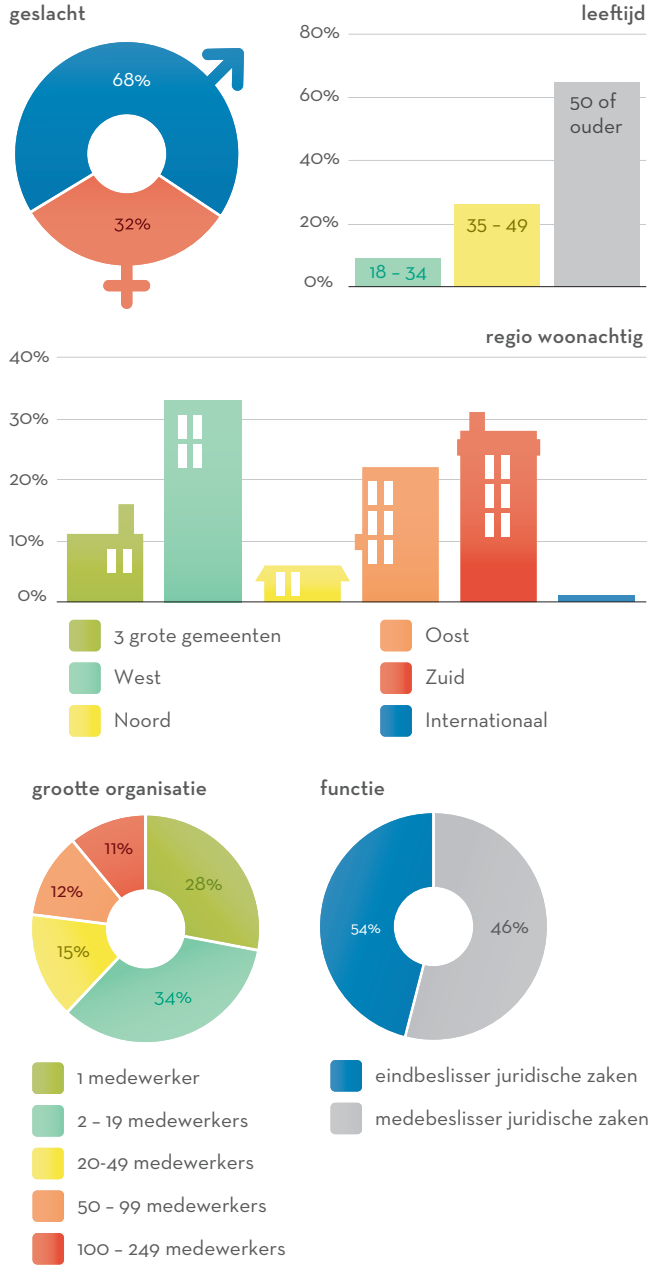

allerlei realityprogramma's maken de alledaagse praktijk zichtbaar.'
De beroepsgroep dient alle advocaten te mobiliseren om het verhaal van de advocatuur uit te dragen, volgens Van der Jagt. 'Op het gebied van arbeidsrecht, personen- en familierecht, huurrecht, in het zakelijke verkeer, strafrecht, asiel- en vreemdelingenrecht. Er zitten parels van grote en kleine verhalen tussen. De advocatuur kent een enorme hoeveelheid ambassadeurs die allemaal met prachtige voorbeelden duidelijk kunnen maken wat hun maatschappelijke meerwaarde is, dat ze bijdragen aan een adequate rechtsgang, dat ze belangen beschermen en rechten verdedigen.'
Alles bij elkaar denkt Van der Jagt dat het imago van de advocatuur veel 'groeipotentie' heeft. 'De vakbekwaamheid en deskundigheid lijken onbetwist. Als de advocatuur een aantal imagoproblemen op het gebied van dienstverlening weet op te lossen, gloort een buitengewoon aantrekkelijk perspectief. Maar daar moeten de beroepsgroep als geheel en advocaten individueel wel iets voor doen. Anders blijven advocaten weggezet worden als duur, arrogant, ouderwets en elitair. Dan komt er een tijd dat de wal het schip keert.' ■

Tijdsbesteding advocaat

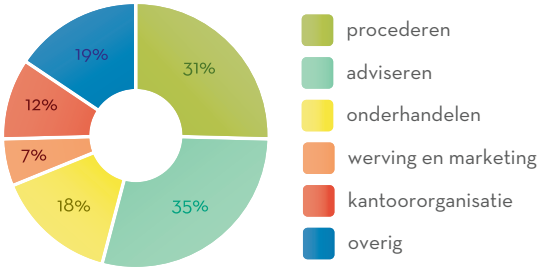

legenda regio's

- 3 grote gemeenten: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag
- West (Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland)
- Noord (Groningen, Friesland, Drenthe)
- Oost (Overijssel, Gelderland, Flevoland)
- Zuid (Zeeland, Noord-Brabant, Limburg)
- Internationaal

Achtergrond advocaten

(N = 556)

geslacht

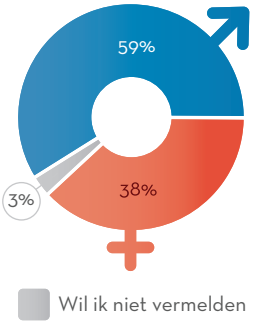

Aantal jaren werkzaam als advocaat

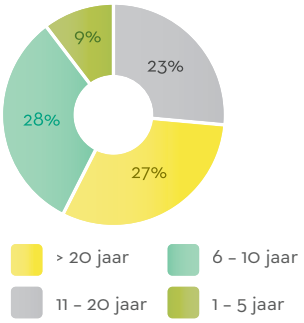

regio woonachtig

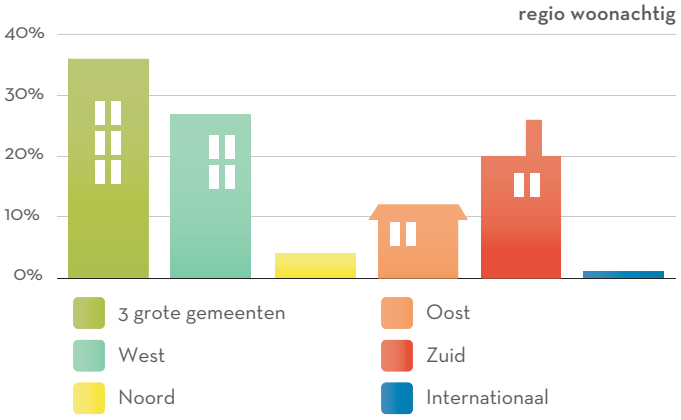

Aantal advocaten werkzaam in organisatie

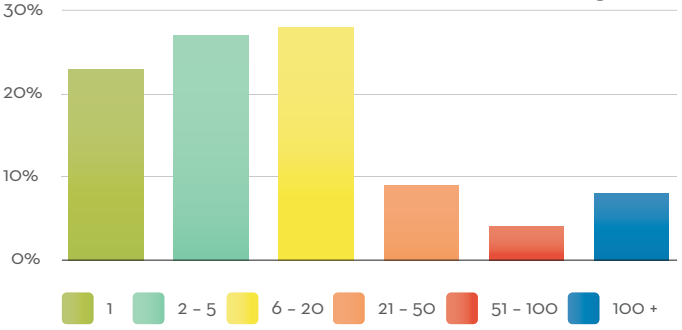

Rechtsgebieden werkzaam

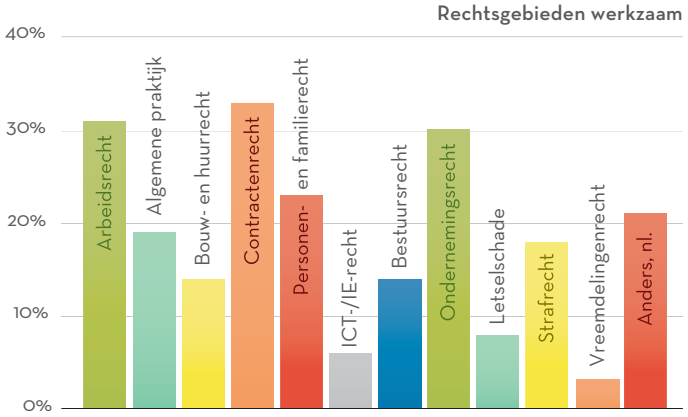

Urios viert haar 17,5 jarig jubileum
en dankt iedere gebruiker voor het vertrouwen!

Trots viert Urios begin oktober haar 17,5 jarig bestaan. Nog niet zo lang als het Advocatenblad, maar zeker lang genoeg om zichzelf bewezen te hebben als betrouwbare en meedenkende software-leverancier voor de advocatuur.

Urios is de afgelopen jaren, mede dankzij de feedback van al onze gebruikers, uitgegroeid tot een volledig kantooradministratiepakket. We zijn blijven groeien in functionaliteit met als doel uw werkzaamheden eenvoudiger te maken en u tijd te besparen. Zo hebben wij de iDEAL-betaalknop toegevoegd, de Urios Web-app, een Abonnementen module, Derdengelden-administratie en een live-koppeling met boekhoudpakket Yuki ontwikkeld. En er komt nog veel meer nieuws aan!

Wij zijn onderweg naar ons volgende jubileum. Gaat u ook mee?

In de afgelopen 17,5 jaar nog geen kennis met ons gemaakt? Dat kan nu alsnog!
Neem contact op om een afspraak te maken voor een vrijblijvende demonstratie online of bij u op kantoor met Ilse Aerts via ilse@urios.nl of 072 512 22 05 en ervaar zelf hoe Urios u direct tijd en geld kan besparen.

urios
eenvoud bespaart tijd

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Mediation | Meertalig declareren en herinneren
Urios Plus | E-facturering | iDEAL-knop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | **tel** 072 512 22 05 | info@urios.nl | www.urios.nl

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website **www.altkamboer.com** voor een track record over de afgelopen 18 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mr H.J.W. Alt
PB 82228, 2508 EE Den Haag | T: 070 - 358 94 79 | F: 070 358 51 97 | E: alt@altkamboer.com

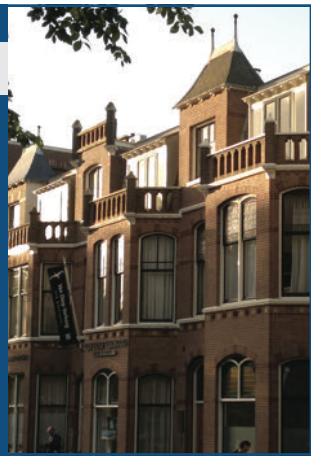

KANTOORRUIMTE

en/of -VERDIEPING

TE HUUR

In een schitterend ingericht kantoorpand te **Amersfoort**, gelegen op één minuut afstand van de snelweg, waarbij de werkplekken reeds volledig zijn gemeubileerd (inclusief ICT).

Parttime gebruikmaking van secretaresse bespreekbaar.

Bij interesse svp contact opnemen met mr. V. Tuma,
06 - 28 55 58 25

Michels & Tuma
ADVOCATEN

TOGA *atelier*
Schout

Kwaliteit met oog voor detail

BIO-toga van lichtgewicht Cool Wool

Ons nieuwe adres is:

Claes de Vrieselaan 82 A
3021 JS Rotterdam
Tel.: 010 245 07 66
di t/m vr 9:00 - 17:30
zaterdag op afspraak

www.toga-atelierschout.nl

info@toga-atelierschout.nl

Van Odijk Advocaten is succesvol en groeit. Daarom zoeken wij een:

Advocaat-medewerker

Het profiel

- Je bent communicatief vaardig en je werkt nauwkeurig;
- Je bent analytisch en vakinhoudelijk sterk;
- Je bent in staat om mee te denken met een ondernemer;
- Je bent ambitieus en een teamplayer met een afgeronde stage;
- Je hebt passie voor je vak en echte interesse in cliënten.

Het aanbod

- Uitdagende brede ondernemingsrechtelijke praktijk;
- Een onafhankelijke en bloeiende praktijk met focus op het MKB;
- Uitstekende, inhoudelijke ontwikkelingsmogelijkheden zowel 'on the job' als door de mogelijkheid gespecialiseerde opleidingen (zoals Grotius) te volgen;
- Werken op een mooie locatie in Utrecht;
- Een kantoor met een collegiale en informele sfeer, waarbij de menselijke maat voorop staat.

Voor meer informatie of contact, kijk op onze website: www.vanodijk.nl

VOA

VAN ODIJK ADVOCATEN

TER ZITTING

Regeltjes

DOOR / LARS KUIPERS

Volgens de letter van de Rotterdamse verordening is het duidelijk en mag meneer H. niet in Zuid wonen. De bestuursrechter probeert er toch een mouw aan te passen.

'Zulke mensen,' zegt meneer H., knikkend naar de jurist van de gemeente Rotterdam die even verderop in de wachtruimte van de rechtbank zit, 'maken je kapot.'
H. heeft ernstige reuma en is daarom volledig afgekeurd. Eind 2017 moest hij zijn vorige woning verlaten. Hij betrok de enige betaalbare woning die hij op dat moment kon vinden, in Rotterdam-Zuid. Geen moment dacht hij eraan dat hij een huisvestingsvergunning nodig zou hebben. Toen hij die begin 2018 aanvroeg, kreeg hij een weigering van de gemeente, gevolgd door een aanzegging dat hij binnen een maand zijn huis uit moest.
'Ik heb nooit geweten dat ik zou worden afgewezen omdat ik een WIA-uitkering heb,' zegt meneer H. 'Mijn buurman heeft een bijstandsuitkering en die krijgt wel zo'n vergunning.'
Dat ligt aan de Rotterdamse verordening toegang woningmarkt. Voor een huisvestingsvergunning moet je langer dan zes jaar onafgebroken in Rotterdam of een van de randgemeenten hebben gewoond, of een stabiel inkomen hebben: een salaris, een VUT-uitkering of ouderdomspensioen. De WIA-uitkering staat er niet in. De gemeente kan uitzonderingen maken via een hardheidsclausule.
Tijdens de zitting zegt advocate Jessica van Blitterswijk niet veel. Zij heeft het meeste werk al gedaan. Dit is het nieuwe bestuursrecht; geen uitgebreide wisseling van argumenten tussen partijen, maar een nieuwsgierige rechter die haar cliënt aan het woord laat en aftast of nog ergens iets te lijmen valt.
'De regels snap ik best,' zegt H. 'Maar waarom wil de gemeente mij dakloos maken? Het gaat maar om één dingetje.'
'Ik kijk naar de criteria,' zegt de rechter, 'en aan die zes jaar kom ik niet toe, maar de stabiliteit qua inkomen is er wel. Feitelijk bent u al met pensioen, u bent onvrijwillig vervroegd uitgetreden.' Hij richt zich tot de jurist van de gemeente Rotterdam. 'Is er niet ergens ruimte om met toepassing van de hardheidsclausule meneer toch binnenboord te halen?'
'Dat kan ik hier niet zeggen,' zegt de jurist – het klinkt een beetje weifelend. 'De hardheidsclausule is bestemd voor schrijnende gevallen, bijvoorbeeld een levensbedreigende ziekte. Maar ik wil het best vragen aan de afdeling die erover gaat.'
De rechter geeft hem een week om uit te zoeken of het toch mogelijk is de hardheidsclausule toe te passen. 'Als we niet meer nodig zijn, prima. Anders zal ik uitspraak doen.'

Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

ROBOT LOVE

In een heus kort geding wordt een bijzondere casus tussen robot en mens behandeld. In welke mate moeten we slimme robots een zekere rechtspersoonlijkheid verschaffen? En wanneer zijn ze aansprakelijk? Dat en meer komt aan de orde op 4 oktober. Na een fictief kort geding (met 'echte' advocaten en een rechter) vindt een workshop over de materie plaats. Daarna kunnen deelnemers de tentoonstelling 'Robot Love' bezoeken.
Datum: 4 oktober.
Locatie: Eindhoven.
Ga naar robotlove.nl voor meer informatie.

EXPERTBIJEENKOMST TOEGANG TOT RECHT

Op vrijdagmiddag 5 oktober organiseert SP-Kamerlid Michiel van Nispen een expertbijeenkomst in De Moed in Amersfoort over de toegang tot het recht. Is het huidige systeem genoeg oplossingsgericht? Welke laagdrempelige experimenten liggen er op stapel? Ook is er aandacht voor de plannen van de regering over de gesubsidieerde rechtsbijstand. De bijeenkomst begint om 13.30 uur.
Datum: 5 oktober.
Locatie: Amersfoort.
Ga naar spnet.nl.

CONGRES FINTECH
VAN VERGUNNINGSPLICHT TOT ZORGPLICHT

Het Groningen Centre for European Financial Services Law en het Instituut voor Ondernemingsrecht organiseren op vrijdag 26 oktober een congres over financieel-technische ontwikkelingen. De negen workshops zijn verspreid over een ochtend- en een middagdeel. Daarbij kunt u 4 PO-punten verdienen.
Datum: 26 oktober.
Locatie: Amsterdam.
Ga naar rug.nl/rechten/congressen voor meer informatie.

Meer agendanieuws vindt u op advocatenblad.nl/agenda.

© Shutterstock

BUSINESSMODEL IN ONTWIKKELING

DOOR / NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD

Ondanks alle technologische en economische veranderingen blijft het traditionele businessmodel van advocatenkantoren bij het oude. Of toch niet?

Het is moeilijk een ruimte vol miljonairs ervan te overtuigen dat hun businessmodel niet klopt, zei innovatiegoeroe Richard Susskind eens. Die uitspraak blijkt nog steeds te gelden. Het gaat nog te goed in de advocatuur om echte businessmodelinnovatie op gang te brengen, concluderen experts. 'In gesprekken merk ik dat de advocatuur nog te vaak zegt dat marktontwikkelingen hen niet raken. Dat vind ik een behoorlijke oogkleppenmentaliteit,' zegt oud-advocaat en strategieconsultant Robert van Beemen van Venturis Consulting Group.

KRACHTEN

En dat terwijl er genoeg signalen zijn dat er iets moet veranderen. Consultants gebruiken om dat duidelijk te maken bijvoorbeeld het vijfkrachtenmodel van Porter. Dit model gaat uit van vijf fundamentele concurrentiekrachten in een markt: de macht van leveranciers, de macht van afnemers, de mate waarin substituten beschikbaar zijn, de dreiging van nieuwe toetreders en interne concurrentie.
'Dit model kun je gebruiken om het concurrentieveld binnen de advocatuur uit te tekenen,' zegt managementconsultant Hans Schuurman. 'Als je ▶

B&C Melissen advocaten

Samenwerking gezocht

B&C Melissen Advocaten wil graag uitbreiden met één of meerdere ambitieuze advocaten (m/v).

Komt u ons team aanvullen? Mail dan naar mevr. B. Wekking (wekking@bc-advocaten.nl) of bel 055-541 14 77.

Er wordt gestreefd naar een plezierige samenwerking op basis van kostendeling, individueel of door inpassing van een kantoor, met behoud van eigen identiteit.

Onze binnenkort te betrekken kantoorruimte bevindt zich op een prachtige plek in Apeldoorn. Het kantoor biedt o.a. een receptie, vergaderruimtes, parkeermogelijkheid, onder aantrekkelijke voorwaarden.

www.bc-advocaten.nl

Call Care

Telefoonservice voor de advocatuur

Telefoonservice | Agendabeheer | Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren, kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 – 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

pieters ADVOCATEN

(GEVORDERD) ADVOCAAT-STAGIAIR en/of ADVOCAAT-MEDEWERKER

Pieters Advocaten is een klein internationaal geöriënteerd advocatenkantoor in Utrecht, dat staat voor een professionele en plezierige werksfeer.

Wij zijn op zoek naar versterking van een beginnend of enigszins gevorderd advocaat die zich specialiseert op de civiele rechtspraktijk, in het bijzonder het familierecht. Ben je gedreven, sociaal ingesteld, en een echte teamplayer, dan word je met nadruk uitgenodigd te solliciteren.

Sollicitaties met cv graag richten aan: Judith Pieters j.pieters@pietersadvocaten.nl

Neem voor meer informatie contact op met de heer A.P. van Stralen a.stralen@pietersadvocaten.nl of bij zijn afwezigheid met mr. J.A. Pieters, T: 030-271 88 55

Foto Robert Oostbroek

www.pietersadvocaten.nl

Mr Cas van Heugten ADVOCAAT
Rijksweg Noord 214
6136 AE Sittard

Op afzienbare termijn bied ik mijn gemengde particuliere eenmanspraktijk inclusief kantoorpand te Sittard ter overname aan.

Mijn idee is om de praktijk geleidelijk af te bouwen en de opvolger geruime tijd te ondersteunen.

INTERESSE?
Stuur mij een email
info@mrvanheugten.nl

www.mrvanheugten.nl

PRAKTIJK TER OVERNAME

ConferenceCall.nl

De eenvoudigste conference call dienst van Nederland.

- Vele advocaten gebruiken het -

Meer dan 100.000 gebruikers.

Inbelnummers in 70+ landen.

Gratis uw conferencecall opnemen.

Binnen 1 minuut geregeld.

Geen contract.

Geen file, geen reistijd.

Vraag uw gratis pincode aan en u kunt direct een conferencecall plannen.

www.conferencecall.nl

Het Business Model Canvas

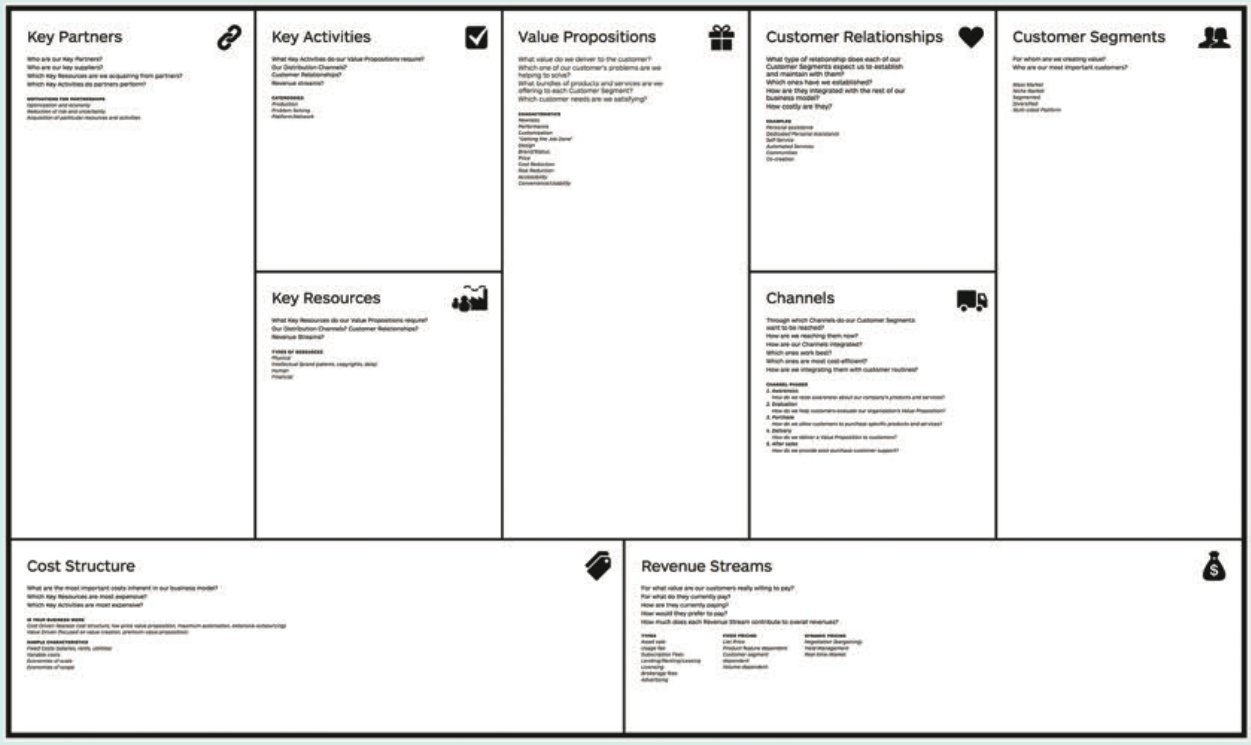

Het Business Model Canvas van consultants Alexander Osterwalder en Yves Pigneur is een visueel hulpmiddel om over de verschillende onderdelen van een businessmodel te praten. Osterwalder en Pigneur onderscheiden negen bouwblokken:

- Doelgroep
- Waardepropositie
- Klantrelaties
- Kanalen
- Kostenstructuur
- Inkomsten
- Hulpbronnen
- Kernactiviteiten
- Partners

Door het canvas uit te printen, kunnen groepen met pennen en post-its eenvoudig brainstormen over de verschillende onderdelen van hun businessmodel.

kijkt naar de macht van de leveranciers in de advocatuur: leveranciers als uitgevers bedienden steeds vaker ook de bedrijfsjuridische afdelingen van bedrijven.' Een voorbeeld daarvan is uitgever Sdu. Binnen het platform Sdu Arbeidsrecht kunnen zowel advocaten als bedrijfsjuristen vakinhoudelijke informatie vinden en modellen en checklists downloaden. De Haagse uitgeverij gaat nog een stap verder en wil zelf een nieuwe toetreder op de markt worden. 'Over vijf jaar zijn wij geen uitgeverij meer, maar een juridisch dienstverlener,' zegt Ebbo Haantjes, Publishing Manager Legal bij Sdu. 'Waarom zou een groot bedrijf voor een *middle of the road* overeenkomst naar een advocatenkantoor gaan? Binnen tien minuten rolt er een basisvaststellingsovereenkomst uit Sdu Arbeidsrecht. *Corporates* vragen hier om.' Portals voor twee andere rechtsgebieden zijn in de maak en Sdu beoogt uiteindelijk de rechtzoekende direct te kunnen helpen met deze informatie. De inzet van dit soort technische tools en beter ingerichte werkprocessen maakt dat sommige kantoren een stuk efficiënter werken, ziet Schuurman.

> 'Steeds vaker zijn *The Big Four* betrokken bij deals die kantoren uit het middensegment ook graag zouden willen doen.'

Aan de kant van de afnemers, de cliënten, is er meer vraag naar juridische diensten, blijkt uit onderzoek van de Amerikaanse consultant Altman Weil in mei van dit jaar. Maar die opdrachten komen niet bij advocatenkantoren terecht. Vierhonderd managing partners van de grootste Amerikaanse kantoren reageerden op vragen van Altman Weil. Van die groep zei zeventig procent werk te verliezen aan de juridische afdelingen van cliënten. Verbeterde technologie zorgde bij een kwart van de kantoren voor minder zaken. Slechts negen procent zag een bedreiging in de juridische afdelingen van ▶

Katja van Kranenburg

nieuwe toetreders als *The Big Four*. 'In de overzichten van deals zien we Deloitte en de andere grote accountantskantoren steeds meer,' zegt Van Beemen. '*The Big Four* zijn bij hun juridische dienstverlening bezig met een groeistrategie in verschillende Europese jurisdicties. Steeds vaker zijn ze betrokken bij deals die kantoren uit het middensegment ook graag zouden willen doen.'
Deze krachten hebben invloed op het businessmodel van advocatenkantoren. Maar volgens Altman Weil voelt twee derde van de kantoren nog onvoldoende pijn om het businessmodel aan te passen. Ook in Nederland zien Schuurman en Van Beemen nog weinig verandering. 'Het blijft: we verkopen kennis,' zegt Van Beemen. 'Advocatenkantoren leveren, als je het plat slaat, expertise, veiligheid en extra capaciteit,' zegt Schuurman. 'Het stempeltje van een topkantoor, waarmee een cliënt zekerheid koopt, blijft bestaan. Hoogwaardige expertise en onderscheidende dienstverlening ook. Maar meer gangbare kennis heeft de bedrijfsjurist vaak zelf al in huis. Extra handjes kunnen ook geleverd worden door flex-juristen en Riverview Law-achtige bedrijven (het Britse Riverview biedt de juridische afdelingen van bedrijven *managed services* voor vaste prijzen en werd in augustus overgenomen door EY, *red.*), substituten als ARAG of door het bedrijf zelf. Er komt dus druk te staan op het product dat advocaten nu verkopen.'

KNOPPEN

Wat zijn dan de businessmodelknoppen waar advocatenkantoren aan kunnen draaien om te overleven? Verschillende modellen kunnen daarbij behulpzaam zijn (zie kader voor een voorbeeld). Voor Van Beemen begint het in elk geval bij de cliënt. Volgens de consultant kwamen kantoren vroeger nog wel weg met een groot aantal verschillende soorten cliënten. 'Maar de ene sectie die gemeente Lutjebroek adviseert, terwijl de andere grote internationale bedrijven bedient, dat staat steeds meer haaks op elkaar. Dan heb je waarschijnlijk verschillende tarieven, verschillende vormen van dienstverlening, heel andere praktijken. Vooral de middelgrote kantoren moeten zorgen voor meer *alignment*; zorgen dat de verschillende afdelingen van een kantoor op elkaar ingehaakt zijn, dat ze weten wat de ander mee bezig is. Het wordt steeds belangrijker dat je als kantoor niet alles meer wilt doen. Zorg dat je je cliënten en hun markten echt kent en begrijpt.'
Dat middelgrote kantoren het moeilijk hebben, bleek al uit onderzoek van Venturis Consulting in mei dit jaar, wat in augustus bevestigd werd door onderzoek van *Het Financieele Dagblad*. Klanten lopen weg en inkomsten stagneren of dalen bij de middelgrote, regionale kantoren. Kantoren die een duidelijke strategie hebben en laten zien waar ze goed in zijn, boeken betere resultaten, blijkt uit de onderzoeken. 'De kantoren die goed scoren hebben een heel duidelijk profiel,' zegt Schuurman. Deze kantoren maken duidelijk waar hun toegevoegde waarde in zit. 'Dat moet je heel goed beseffen. Je moet weten waar de balans zit tussen wat je kost en wat je de cliënt oplevert,' zegt Schuurman. 'Die afweging wordt niet altijd gemaakt. Vraag het vooral je cliënt: waar denk jij dat mijn toegevoegde waarde zit?'
Toegevoegde waarde is een sleutelbegrip in het *lean*-gedachtegoed. Lean vormde de inspiratiebron voor advocaat Dries Beljon en zijn compagnon bij het opzetten hun kantoor LEAN LAWYERS twee jaar geleden. 'We wilden ons focussen op toegevoegde waarde, maar dat zegt iedereen,' zegt Beljon. 'Wij laten zien dat we er bewust mee bezig zijn door de naam en de filosofie van ons kantoor. Bij de intake van elk dossier vragen: wat heeft deze zaak nodig? Dus niet zoals we gewend zijn in de advocatuur vragen: wie heeft er tijd of wie vangt dit dossier als ik het bij een groep jonkies over de schutting gooi. Dat kan betekenen dat we hulp extern moeten inkopen als de zaak daarom vraagt.'
Partnerschappen zoeken met andere partijen noemen de experts ook een geslaagde strategie om het traditionele businessmodel van de advocatuur te moderniseren. Katja van Kranenburg, arbeidsrechtadvocaat en in Nederland hoofd van de sectorgroep Technology, Media & Communications bij CMS, bouwt bewust aan wat ze noemt 'een extern ecosysteem'. Dat beperkt zich niet tot partnerships met leveranciers, maar omvat ook start-ups, blockchainontwikkelaars, *data scientists*, *fieldlabs*, universiteiten, hogescholen en soms zelfs andere advocatenkantoren. 'Wij willen in de toekomst best onze Legal Tech Academy openstellen voor andere kantoren, waarom niet? Je kunt beter denkkracht bij elkaar zetten.'
Ook Haantjes van Sdu is voor samenwerking. 'Er is nu nog te veel concurrentie onder advocatenkantoren. Maar elk kantoor *an sich* is te klein. Als je wilt innoveren, moet je samenwerken.' ▶

> 'Als je wilt innoveren, moet je samenwerken'

WeSeeDo is de uitkomst voor de advocatuur

- Geen downloads of installatie nodig
- U houdt de regie over uw agenda
- Uw werkprocessen blijven gelijk
- Goed te combineren met afspraken op kantoor
- Niemand hoeft ervoor te reizen
- WeSeeDo slaat geen data op en is AVG-proof

Bezoek onze stand en profiteer!

U heeft een drukke praktijk, houdt veel ballen in de lucht. Deadlines zijn er altijd, maar ontwikkelingen in een dossier heeft u niet altijd in de hand. Uw cliënten vragen allemaal aandacht. Hoe houdt u dan de controle over uw agenda? WeSeeDo helpt u daarbij! Zelfs op een hectische dag kan uw secretaresse met WeSeeDo eenvoudig een persoonlijk gesprek met uw cliënt regelen. Niemand hoeft ervoor te reizen: de cliënt niet en u niet. Met één druk op de knop is er oogcontact. En door de veilige verbinding is privacy gegarandeerd.

WeSeeDo voldoet aan de ICT richtlijnen van de NoVA, NEN 7510 en ISO 27001

Bezoek onze stand tijdens het Eeuwcongres. Kom langs, we laten u graag real life zien hoe WeSeeDo werkt. En wilt u direct starten met WeSeeDo? U kunt dan gelijk profiteren van onze speciale congresaanbieding.
Neemt u het WeSeeDo pakket af o.b.v. een jaarcontract, dan ontvangt u de deelnamekosten aan het Eeuwcongres t.w.v. € 100,- terug.

E info@weseedo.nl | **T** 085 273 79 77 | **www.weseedo.nl/advocatuur**

WeSeeDo
Realtime online communication

Beroepsaansprakelijkheid advocaten?
HOOGSTE TIJD OM UW VERZEKERING TE UPDATEN!

Bij Nederlands grootste verzekeraar komt de beroepsaansprakelijkheid voor advocaten te vervallen per 1-1-2018. Hoogste tijd daarom om uw verzekering tegen het licht te houden.
Ron Borgdorff biedt maatwerk in beroepsaansprakelijkheidsverzekeringen voor advocaten.

Ron Borgdorff is verzekeringsspecialist voor notarissen, advocaten en vrijgevestigde juristen. Ron kent de specifieke risico's van deze juridische beroepsgroepen. Met ruim 25 jaar ervaring staat hij borg voor een persoonlijk, gedegen advies op maat en korte lijnen.

U wilt een financieel adviseur met verstand van úw zaken?

Neem contact op voor een afspraak.

WWW.RONBORGDORFF.NL
van Boetzelaerlaan 24H
3828 NS Hoogland

RON BORGDORFF
FINANCIEEL ADVISEUR VOOR NOTARIAAT & ADVOCATUUR

ADVISEUR IN NOTARIAAT & ADVOCATUUR RUIM 25 JAAR

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • GELD- EN FRAUDE • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • RECHTSBIJSTAND • RECONSTRUCTIE

ADVOCATEN IN DE PRAKTIJK.

zoekt advocaten uit de praktijk!

Dé mogelijkheid om in een prima omgeving je eigen praktijk te voeren.

Wij zoeken advocaten die zelfstandig zijn of dat willen worden om op basis van kostendeling ons team te versterken.

Natuurlijk hebben wij een no-nonsense mentaliteit en zijn we jong en dynamisch, maar vooral werken we met kennis van zaken en met plezier!

Reageer telefonisch (030-214 50 24) of per mail (vandenbroek@indepraktijk.com).

Waar? Maliesingel 22 in Utrecht

Aan de bereikbare rand van de binnenstad.

www.indepraktijk.com

PUNT & VAN HAPERT
A D V O C A T E N

Punt & Van Hapert Advocaten is een groeiend kantoor met een hoogwaardige en dynamische procespraktijk.

Voor onze sectie ondernemingsrecht (corporate & commercial litigation) zijn wij op zoek naar een advocaat-medewerker met 3 tot 5 jaar werkervaring.

vacature

Advocaat-medewerker ondernemingsrecht

Kijk voor meer informatie over deze vacature op:

www.pvhadvocaten.nl/vacatures

Sollicitaties kunnen voorzien van curriculum vitae en cijferlijst worden verstuurd naar:

marloesbakker@pvhadvocaten.nl

Keizersgracht 616 1017 ER Amsterdam info@pvhadvocaten.nl T: +31 (0)20 – 679 62 22 www.pvhadvocaten.nl

Dries Beljon

Dan heb je veel meer data waarmee je aan de slag kunt.'

TOOLS

Ook intern is het goed meer gegevens te verzamelen en te analyseren, menen de consultants. 'Veel cliënten willen nog betalen op basis van uurtje-factuurtje,' zegt Van Beemen. 'Natuurlijk zijn er lichte varianten met *fixed fees*, *capped fees* en *blended fees*. Je kunt daar als kantoor nog meer op inspelen als je goed inzicht hebt in je tarieven en marges. Er zijn tools als Clocktimizer, die precies laten zien hoeveel tijd besteed is aan vergelijkbare projecten; dit soort technologie zou bij meer kantoren een rol moeten spelen.'
Goede inzet van technologie kan ervoor zorgen dat een kantoor efficiënter leert werken. Zo zegt CMS dertig tot veertig procent op een *due diligence* te kunnen besparen met gebruik van nieuwe technologie en software. Dat vraagt een investering. Maar die hulpmiddelen brengt het kantoor niet in rekening bij de klant. 'De mate waarin je in staat bent om legal tech in te zetten, rechtvaardigt juist je uurtarief,' zegt Van Kranenburg. 'Wij gaan daar geen opslag voor vragen.' Al meent Van Kranenburg dat advocatenkantoren niet per se moeten investeren in allerlei software. 'Dat kost miljoenen. Ik denk dat veel kantoren ook kunnen beginnen met legal projectmanagement. Dat wil zeggen: iemand die bij complexe zaken onder meer door inzet van AI-technologie het proces managet, het overzicht houdt en taken automatiseert. Dat zorgt voor efficiëntie.'
CMS ziet technologie daarnaast als een route naar nieuwe klanten en producten. 'Binnen de advocatuur zijn wij frontrunner op het gebied van blockchain, smart contracts en AI. Alles wat we doen, staat in het teken van die focus,' zegt Van Kranenburg. Als hoofd van TMC begeleidde zij een experiment met IBM's AI-supercomputer Watson. 'Daar leerden we onder andere van wat voor team je moet samenstellen om zo'n product te ontwikkelen. Welk type mens heb je nodig? En welke specialistische kennis is voor juristen die aan het product bouwen onmisbaar?' Die informatie maakt de investering voor Van Kranenburg meer dan de moeite waard. 'Bij elke technologie is vanaf het eerste begin een jurist nodig. Wij kunnen door onze experimenten en projecten echt meepraten met de techneuten en verzinnen en passant ook een product wat we aan anderen kunnen aanbieden.' Een CMS-team begeleidt nu bijvoorbeeld een ICO (*initial coin offering*, een eerste cryptomuntenemissie) van een start-up. 'Daar zitten ook veel niet-declarabele uren in. Maar we hebben al meerdere cliënten die we hierna kunnen begeleiden bij hetzelfde proces.'
Technologie in de vorm van service is een belangrijk element van het businessmodel bij LEAN LAWYERS. Het Utrechtse kantoor ontwikkelde DOConDEMAND: een onlineplatform waar iedereen, ook andere advocaten, gratis standaarddocumenten kan downloaden. 'We hebben vanaf het begin gezegd: als iets standaard is, gaan we er niks voor rekenen. Daar leveren we geen toegevoegde waarde,' zegt Beljon. 'Natuurlijk is dat een investering, maar wat ons betreft hoort het erbij. Met die service kweek je ook goodwill bij je cliënt.'

'Elk oud ambacht is onderhand verdwenen'

EVOLUTIE

Gaat onder de invloed van dit speelveld de komende jaren het businessmodel van het traditionele advocatenkantoor volledig op de schop? Dat klinkt sensationeel, zegt consultant Van Beemen, maar hij gelooft er niet in. 'Technologie helpt je bij het verder ontwikkelen van je kantoor en dat heeft implicaties voor je businessmodel. Maar je blijft advocaat: de raadsman van cliënten. Ik geloof meer in evolutie dan in revolutie. Je moet je continu blijven ontwikkelen.'
Haantjes denkt dat er niks verandert zolang klanten nog bereid zijn driehonderd euro per uur te betalen. Maar die bereidheid is tanende. 'Straks zal het in de advocatuur, zoals bij alles, ook meer om de ervaring draaien. Vergelijk het met een bezoek aan de dokter: dat er machines gebruikt worden is gemeengoed, maar je wilt graag snel antwoord en de uitslag van een mens krijgen. Daar gaat de advocatuur ook heen.'
Voor het zover is, blijft de kost voor de baat uitgaan. 'Je moet die investering nemen om voorop te blijven lopen,' zegt Van Kranenburg. 'Maar je werk wordt er wel leuker van.' Die vreugde in het werk en kansen voor medewerkers maken dat kantoren die daarin investeren kunnen blijven bestaan, denkt Beljon. 'Als jong talent geen toekomst ziet, gaan ze weg. Als je als partner drie tot vijf jaar voor je pensioen zit, focus je je waarschijnlijk op de korte termijn. Onterecht, maar in ook in dat verband wil je die mensen binnenhouden. Een exitvergoeding die je ooit bedongen hebt, ontvang je nooit als je kantoor is leeggelopen.'
Bovendien, zegt Beljon: 'Elk oud ambacht is onderhand verdwenen. Waarom zou dat bij de traditionele advocatuur niet gebeuren? Advocatenkantoren zijn bedrijven en bedrijven veranderen.' ■

PAREL VAN DE BALIE

Tijdens het Eeuwcongres van het *Advocatenblad* op 25 september wordt de Parel van de Balie gekozen. De vijf portretten van de genomineerden.

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN, NATHALIE GLOUDEMANS-VOOGD & FRANCISCA MEBIUS

TJALLING VAN DER GOOT

MOEDIG VERDEDIGER VAN ROBERT M.

Tegen de publieke opinie in staat hij verdachten in grote zeden- en geweldszaken bij. Zo laat Tjalling van der Goot bij uitstek zien wat de rol van een advocaat is.

© Martijn Gijsbertsen

Een rechter én een officier tipten Hans en Wim Anker twintig jaar geleden: houd Van der Goot in de gaten. Veel strafzaken deed hij niet, maar als hij ze deed, viel hij op. De advocatentweeling is altijd op zoek naar jong talent. 'We scouten,' zegt Wim Anker. 'Tjalling was een voltreffer.'
De 51-jarige Van der Goot is sinds 1999 verbonden aan Anker & Anker Strafrechtadvocaten. Steeds meer vormt hij het geluid en gezicht van kantoor, onder meer bij praatprogramma's. Landelijke bekendheid verkreeg hij onder meer als advocaat in de Amsterdamse zedenzaak en de documentaire *De verdediging van Robert M.* Drie jaar werd Van der Goot gevolgd door de filmmakers. De documentaire laat zien hoe zeer Van der Goot soms tegen de publieke opinie in gaat als advocaat. Hij vertelt over doodsbedreigingen aan zijn adres. In een ander fragment vallen tafelgasten en presentatoren van een talkshow over Van der Goot heen omdat hij Robert M. verdedigt. 'Juist híj verdient een verdediging zoals wij die hebben geprobeerd te voeren,' stelt de Friese advocaat. 'U zegt eigenlijk, en u bent niet de enige die dat zegt: verdediging, doe dat niet, in het belang van de samenleving. Ik snap het wel, emotioneel gezien, maar als advocaat zet je die knop om. Dat is niet mijn rol.'
Anker noemt het een 'moedige stap' om mee te werken. 'De bananenschillen liggen links en rechts voor je. Maar juist in deze zaak kun je laten zien waar een advocaat voor staat. Die jaren waren heftig, maar hij kan omgaan met de kritiek. Hij durft tegen de stroom in te roeien, onafhankelijk, met een impopulair standpunt.' Het leverde complimenten op vanuit de balie en zelfs van ouders van slachtoffers in de Amsterdamse zedenzaak, die hun waardering uitspraken voor de verdediging. 'Zijn toon tijdens zittingen is beleefd, correct, niet grievend,' zegt Anker. 'Hij gaat uit van zijn eigen sterke punten en brandt anderen niet af.'
Anker & Anker staat zich voor op het groot aantal pro-Deozaken. Ook Van der Goot vindt dat erg belangrijk, vertelt zijn kantoorgenoot. 'Toevoegingen zijn bepaald geen vetpot, maar daar kijkt Tjalling niet naar. Dat is niet een vraag die hij stelt.' Naast zijn praktijk, met veelal zeden- en geweldszaken, geeft Van der Goot op regelmatige basis les aan beroepsgenoten. Anker prijst hem om zijn kwaliteit, die onder meer te zien is in zijn doorwrochte pleitnota's. Daarnaast roemt Anker zijn kantoorgenoot om zijn integriteit. 'Hij wacht belangenverstrengeling niet af, maar stapt een halte eerder uit. Hij vermijdt niet alleen de schijn van belangenverstrengeling, maar ook de kans daarop.' ▶

Biografie

Van der Goot studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit Groningen met een specialisatie in zowel straf- als privaatrecht. In 1994 werd hij beëdigd en vanaf 1999 is Van der Goot verbonden aan Anker & Anker Strafrechtadvocaten. De Friese advocaat werd begin 2016 genomineerd voor de titel 'Meest gewaardeerde advocaat'. Van der Goot is fervent twitteraar en roert zich met opiniestukken, meestal in de noordelijke dagbladen.

Bel: 088 - 278 77 77

Reistijd wordt werktijd!

elke kilometer optimaal benut

Chauffeur.nl

WE ZIJN AL ONDERWEG!

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur / Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal.

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412 / 64640 F: +43 (0) 5412 / 64640-15
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

Ter overname aangeboden

Praktijk op het terrein van het personen- en familierecht en strafrecht

Kantoor (op de begane grond) staande en gelegen aan DE LAAN VAN NIEUW BLANKENBURG 260 ROZENBURG-RT

Complete kantoorinventaris. Oppervlakte van de bedrijfsruimte bedraagt 74 m² en pantry van 15 m². Het kantoorpand maakt deel uit van een appartementencomplex. De bijdrage aan de Vereniging van Eigenaren is € 179,00 p/m (incl. stookkosten). Ruime parkeergelegenheid beschikbaar en OV op korte loopafstand. Prijs n.o.t.k.

Interesse: 06 51 85 30 23

lexwell
ATTORNEYS AT LAW

Corporate Law & Litigation

Deeply rooted in St. Maarten so we can weather any storm

Lexwell established on Sint Maarten in 1992. Ever since we are the trusted legal adviser for a variety of domestic and multinational companies, as well as government and regulatory organisations. We offer the full range of corporate and commercial legal services and we specialize in project development and project financing. We also provide personal and tailored advice on divorce and family law, immigration matters and family business issues.

For more information please visit **www.lexwell.net** or send us an email: info@lexwell.net

LIESBETH ZEGVELD

© Martijn Gijsbertsen

Ze is Nederlands boegbeeld van de mensenrechtenadvocaten. Met haar vastberadenheid en toewijding bereikte Liesbeth Zegveld grote doorbraken in het humanitair oorlogsrecht.

VOORVECHTER VAN RECHTEN VOOR OORLOGS-SLACHTOFFERS

Burgerslachtoffers van oorlogshandelingen, actievoerders tegen walvisvaarders, gedupeerden van de Argentijnse *junta*. Zegvelds (48) portefeuille begint waar de landsgrenzen ophouden. En ook begint ze zaken die velen überhaupt voor onmogelijk hadden gehouden. ‘Liesbeth heeft een unieke positie verworven binnen de advocatuur met de zaken en cliënten die ze vertegenwoordigt. Er zijn er geen twee van,’ zegt kantoorgenoot Channa Samkalden. ‘Ze laat zien wat de advocatuur in de kern betekent: opkomen voor belangen en het recht dienen. En dat op een heel zuivere manier.’
Samkalden noemt ook Zegvelds onconventionele werkwijze. ‘Je zult haar nooit betrappen op overdreven juridisch taalgebruik. Ze is volkomen *no-nonsense*. Dat betekent dat je met haar al snel over de inhoud praat. Haar doelgerichtheid is bewonderenswaardig. En door haar werkdrift krijgt ze het onwaarschijnlijke voor elkaar.’

Kortgeleden kwam Zegveld in het nieuws toen ze nabestaanden van Molukse treinkapers vertegenwoordigde tegen de Nederlandse staat. Haar bekendste zaak is wel de verdediging van enkele Bosnische families. Die stelden Nederland aansprakelijk voor de dood van familieleden tijdens de val van de enclave in Srebrenica in 1995. Hiermee wist ze de staat te dwingen tot het betalen van schadevergoeding. ‘Maar ook in zaken die de pers niet halen, laat ze dezelfde vastberadenheid zien,’ zegt Samkalden.
Haar betrokkenheid komt volgens Samkalden voort uit een ‘diepgeworteld rechtvaardigheidsgevoel’. In 2013 deed Zegveld onderzoek naar de rol van de Nederlandse strijdkrachten tijdens een bombardement in 2007 in het Afghaanse Uruzgan. Iemand verloor 22 familieleden bij die aanval. Zegveld wilde dat er verantwoordelijkheid werd genomen voor de schending van de mensenrechten. ‘En dan heb ik het niet eens per se over het eisen van een zak geld. Maar wel wil ik voorkomen dat het leger een gesloten bolwerk blijft en belangrijke vragen geen antwoord krijgen,’ zei ze daarover in *NRC Handelsblad*. ▶

Biografie

Liesbeth Zegveld studeerde rechten aan de Universiteit Utrecht. In 2000 werd ze beëdigd. De Amsterdamse mensenrechtenadvocaat is sinds 2005 partner bij Prakken d’Oliveira Human Rights Lawyers.
Tussen 2006 en 2013 was Zegveld hoogleraar humanitair recht in Leiden. In 2011 richtte ze de Nuhanovic Foundation op, die zich ervoor inzet de toegang tot het recht voor oorlogsslachtoffers te vergemakkelijken. Zegveld is sinds 2013 parttime hoogleraar War Reparations aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is tevens lid van het Netherlands Committee van Human Rights Watch.

ROGER COX

Milieuvoorvechter Roger Cox won enkele jaren geleden de inmiddels beroemde Klimaatzaak tegen de Nederlandse staat.

IN DIENST VAN HET MILIEU

© Tetsuro Miyazaki

Cox (50) was tot 2006 nauwelijks met het klimaat bezig. Dat veranderde toen een kantoorgenoot bij Paulussen Advocaten in Maastricht hem aanraadde Al Gores documentaire *An Inconvenient Truth* te kijken. 'Ik vond het geschetste beeld zeer verontrustend en was verbaasd, boos zelfs, over het gebrek aan informatievoorziening via de media en de overheid over het klimaatprobleem,' vertelt de Maastrichtse advocaat het *Advocatenblad* in 2015. 'Hij heeft zich vastgebeten in dit thema, buiten zijn reguliere werk om,' zegt oud-studiegenoot en cassatieadvocaat Menno Bruning. Cox verdiepte zich in de materie, begon met lezingen geven en verbond zich aan meerdere duurzaamheidsstichtingen.

Ook dacht hij na over de rol van het recht in de klimaatdiscussie. Dat resulteerde in 2011 in het boek *Revolutie met recht*. Daarin bepleitte Cox als eerste dat de overheid vanuit het privaatrecht met succes aan te spreken is op haar klimaatverantwoordelijkheden via de gevaarzettingsleer en de rechtsplicht om een voor mens en milieugevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. Als voorbereiding op zo'n procedure brainstormde Cox met Bruning regelmatig over mogelijkheden om dit binnen de *trias politica* bij de rechter op grond van artikel 3:296 BW af te dwingen, zonder een wetgevingsbevel en rekening houdend met het primaat van de politiek. 'Zijn idee was losgezongen van een cliënt,' zegt Bruning. 'Urgenda kwam er daarna bij en gaf de Klimaatzaak in 2015 samen met de betrokken burgers een gezicht. Roger deed dit als bevlogen advocaat in het belang van ons allen. Dat is zijn verdienste en grote waarde.'

Urgenda won in 2015 de Klimaatzaak bij de rechtbank. 'Het oorspronkelijke idee zoals Roger beschreef in zijn boek, werd in deze richtinggevende uitspraak bevestigd. Je kunt het er niet mee eens zijn, maar de rechtsplicht staat vast: de overheid moet klimaatverandering serieus nemen en is gehouden de internationale milieudoelen te halen.'

Milieudoelstellingen staan hoger op de politieke agenda in Nederland; de Urgenda-zaak krijgt navolging in andere landen. Met zijn Planet Prosperity Foundation legde Cox en passant de basis voor het *cradle to cradle*-principe en de circulaire economie in Nederland. 'Hij hoefde het niet belangrijk te vinden,' zegt Bruning. 'Toch geeft hij zijn tomeloze energie, voor de toekomst van onze kinderen.' ▶

Biografie

Roger Cox studeerde in Leiden en werd advocaat in 1994. Na enkele jaren bij Houthoff in Rotterdam trok hij in 2001 terug naar zijn Limburgse geboortegronden en verbond zich aan Paulussen Advocaten in Maastricht. Cox geeft over de hele wereld lezingen over klimaatverandering. Hij is onder meer senior *fellow* bij het Centre for International Governance Innovation in Toronto en bekleedt bestuursfuncties bij een groot aantal milieuorganisaties. Zijn boek *Revolutie met recht* vormde de basis voor de succesvolle klimaatprocedure tegen de Nederlandse staat. Voor zijn initiatieven op het milieugebied ontving Cox in 2015 het Duurzaam Lintje en in 2016 werd hij uitgeroepen tot de meest invloedrijke persoon in de verduurzaming van de Nederlandse bouwsector.

Risico's raken uw ondernemersgeest en uw ambities.

Deze risico's kunnen van operationele en financiële aard zijn. Denk aan uw locatie, uw apparatuur of uw cash-flow. En wat als u persoonlijk aansprakelijk wordt gesteld voor een beroepsfout? Wat als u arbeidsongeschikt raakt? En welke maatregelen neemt u voor risicobeheersing en bescherming tegen (financiële) gevolgen van cyberrisico's? Belangrijke zaken waar u op een kostenefficiënte en verstandige wijze mee om moet gaan.

Aon Professional Services adviseert u bij het inzichtelijk en beheersbaar maken van uw risico's. Wij kennen de advocatuur al 70 jaar en zijn dé verzekeringsspecialist voor deze sector. Wij bieden u een optimale totaaloplossing met diverse verzekeringen, producten en diensten toegespitst op uw branche. Zo krijgt u de ruimte om te ondernemen met een solide basis.

Ontdek op www.aon.nl hoe Aon u kan ondersteunen.

AON
Empower Results®

Kleos

Kleos,

praktijkmanagement software voor de advocaat die wil groeien

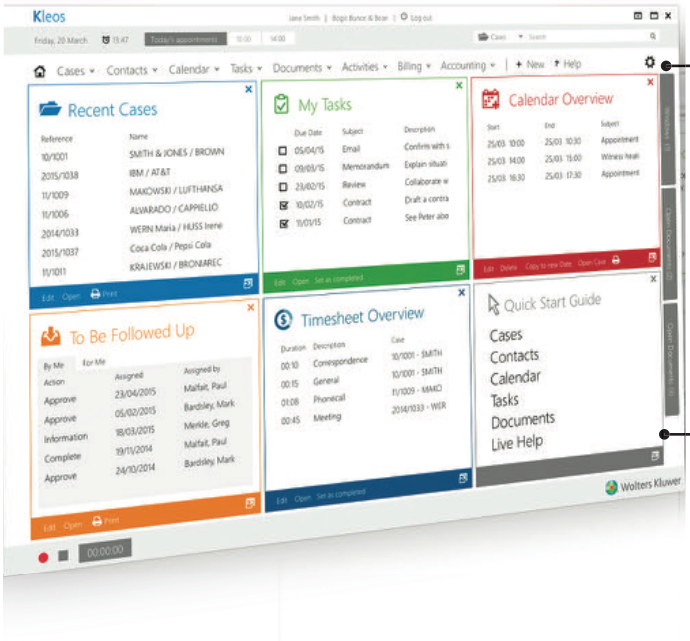

Altijd en overal toegang

Via elk device toegang tot uw laatste dossiers, schrijf tijd onderweg en factureer de geschreven uren direct.

Werk samen met cliënten

Werk samen met cliënten in ons extra beveiligde cliëntportaal. Zo deelt u documenten zoals de NOVA dat wenst.

Wij ontzorgen u bij het overzetten van dossiers en cliëntgegevens. Meer info? Neem contact op via
jeffrey.dekker@wolterskluwer.com
of bel **06 57 58 46 32**

Wolters Kluwer
When you have to be right

BÉNÉDICTE FICQ

Bénédicte Ficq geniet landelijke bekendheid. Enkele jaren geleden begon ze haar lange mars tegen de tabaksindustrie.

VOOROP IN STRIJD TEGEN DE TABAKSLOBBY

© Martijn Gijsbertsen

'Principiële zaken schrikken ons niet af,' staat er te lezen op de website van Ficq & Partners Advocaten. De zaak tegen de tabaksindustrie, die Bénédicte Ficq (60) twee jaar geleden namens een longkankerpatiënt begon, is hiervan een aansprekend bewijs. Inmiddels hebben dertig aangevers, van longkankerpatiënten tot ziekenhuizen, zich bij deze aangifte aangesloten. Moord, doodslag, zware mishandeling en valsheid in geschrifte is de aanklacht. Ficq wil niet alleen schadevergoeding, maar ook een tabaksverbod realiseren.
De Haagse strafrechtadvocaat Natacha Harlequin (45) begon ruim zeventien jaar geleden bij Ficq als student-stagiair, inmiddels is ze ruim elf jaar mede-eigenaar van Taekema Harlequin Advocaten.
Eén van de dingen die Harlequin van Ficq heeft geleerd, is dat je weloverwogen keuzes moet maken bij het aannemen van zaken, omdat je nu eenmaal niet op twee plaatsen tegelijk kunt zijn en ook een bepaalde rust moet inbouwen in je praktijk. 'Zo heb ik meegemaakt dat ze bepaalde zaken afsloeg vanwege de lange reistijd. Ficq neemt alleen een zaak aan, als ze er 100 procent achterstaat én er zélf de tijd voor heeft. Als ze ervoor gaat, zit een zaak in haar hart.'
Ficqs verdediging in de balpenmoord in 1996 is een van de eerste zaken waarmee ze bekendheid verwierf. Maar ook haar verdediging van Dino Soerel, Marcel Teunissen, Badr Hari en Jan-Dirk Paarlberg kregen de nodige belangstelling, net zoals de tabakszaak.
Behalve zeer volhardend, altijd het belang van cliënt vooropstellend en integer, noemt Harlequin Ficqs deskundigheid. 'Ze is beroepsbekwaam en weet dat ook over te brengen op een ander. Ze zet de ander aan het denken en je ziet het standpunt van haar cliënt voor je. Stel dat Ficq een plaats delict beschrijft dan heb je het idee dat je middenin een 3D-reconstructie zit, terwijl zij het alleen vertelt.'
Harlequin vindt dat Ficq extra waardering verdient voor de manier waarop ze jonge advocaten begeleidt. 'Ook al heeft ze het druk, ze is er altijd voor in beginnende advocaten op weg te helpen. Ik ben daar een voorbeeld van. Ze vertelde me destijds dat ze nooit is vergeten dat iemand haar vroeger de mogelijkheid heeft gegeven om in het vak te komen. Die kans wil ze teruggeven aan jonge advocaten.' ▶

Biografie

Bénédicte Ficq volbracht haar rechtenstudie in Groningen. Haar carrière begon ze in 1986 bij Van Asperen, De Roos en Pen Advocaten in Amsterdam. Zes jaar later werd het advocatenkantoor Meijering Van Kleef Ficq & Van der Werf opgericht, sinds 2017 is het Ficq & Partners Advocaten. Door haar confrères is ze meerdere jaren achter elkaar verkozen tot beste vrouwelijke strafpleiter. Ze treedt met enige regelmaat op in radio- en televisieprogramma's. Vorig najaar kwam de documentaireserie *De Verdediging* uit. Hierin werden Ficq en haar collega's tijdens hun werk in beeld gebracht.

BESTIAE FEROCES AMICI NATURAE

JAMBO®
SAFARI CLUB
SINDS 1979

SAFARI IN AFRIKA?

Tanzania
Kenia
Madagaskar
Oeganda
Rwanda
Zimbabwe
Namibië
Botswana
Zambia
Mozambique
Seychellen
Mauritius
Zuid-Afrika

Al sinds 1979 dé Afrika specialist

Ruim 100 uitgekiende reizen vindt u op **jambo.nl** en in onze brochure of bel met onze Afrika specialisten op 020-2012740 voor een reis op maat.
De mogelijkheden zijn eindeloos, privé reizen geheel conform uw wensen!

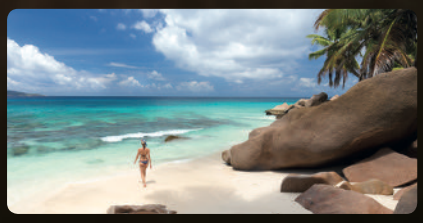

ANVR SGR

LOE SPRENGERS

OP DE BRES VOOR DE WERKNEMER

Dankzij Loe Sprengers is de positie van werknemers en ondernemingsraden binnen bedrijven sterker dan weleer. Hij koppelt vasthoudendheid aan inventiviteit.

Biografie

Sprengers studeerde rechten aan de Universiteit Utrecht en promoveerde in 1988 in Amsterdam. Van 2002 tot 2012 bekleedde hij de Albeda Leerstoel aan de Universiteit Leiden. Momenteel is hij verbonden aan de sectie arbeidsrecht aan de Erasmus School of Law in Rotterdam. Daarnaast is hij voorzitter van verschillende geschillencommissies, zoals de Commissie van beroep funderend onderwijs en de klachtencommissie CAO van de NS.

Van dik hout zaagt men planken. Dat is de aanpak van Loe Sprengers. 'Als een zaak moeilijk ligt, moet je alles uit de kast halen om toch te winnen,' vertelt zijn kantoorgenoot Pauline Burger. 'Met volle overtuiging zet hij de zaak uiteen waarbij hij al te graag het woord "volstrekt" gebruikt.'

De 59-jarige Sprengers werd geboren in Valkenswaard en is sinds 1984 verbonden aan het Utrechtse kantoor dat toen nog Advokatenkollektief heette. Sinds 2011 draagt de praktijk zijn naam. Dat is volgens Burger niet voor niets. Vanaf de start van zijn carrière heeft Sprengers zich gespecialiseerd in het arbeidsrecht en medezeggenschapsrecht. Tien jaar lang bekleedde hij aan de Universiteit Leiden de leerstoel op het terrein van collectief arbeidsrecht. Sprengers' doel is om ondernemingsraden in ondernemingen meer positie te geven en de invloed van ondernemingsraden en het werknemersbelang te vergroten. 'Dat doel probeert hij op een zeer passievolle manier te bereiken,' vertelt Burger.

Inventief, strategisch en vasthoudend zijn woorden die volgens Burger het best bij haar collega passen. 'We hebben binnen kantoor allemaal weleens te maken met zaken die het verdienen te worden gewonnen, maar waarbij het juridisch moeilijk ligt. Dan is Sprengers creatief in het vinden van argumentatie om het toch te laten lukken.' Volgens Burger houdt Sprengers van het stoeien met vage begrippen en slaagt hij erin te beargumenteren waarom de wetgever iets toch anders heeft bedoeld dan wellicht gedacht. Ze noemt hem de instigator van de toerekeningsleer, ontstaan in de Heuga-zaak die begin 1994 bij de Hoge Raad tot een climax kwam. De leer houdt in dat binnen een concern ook andere vennootschappen op hun besluitvormingen kunnen worden aangesproken door ondernemingsraden. 'Loe, bescheiden als hij is, ziet dit als een mazzeltje omdat hij op de avond voor indiening van het beroep iets moest bedenken om een besluit van een concernvennootschap in de procedure te betrekken. Maar het was zijn vasthoudendheid en inventiviteit om iets te bedenken dat misschien helemaal niet kon.' Ook in de langdurige PCM-zaak heeft Sprengers naamsbekendheid verworven door voor elkaar te krijgen dat het oordeel wanbeleid werd geveld.

Op zijn kantoorwebsite beschrijft Sprengers aan welke criteria een advocaat moet voldoen. Hij moet zijn vakgebied als beste kennen, zich sterk maken voor zijn cliënt, maar het ook eerlijk zeggen als de kans op succes gering is. Daarnaast moet hij creatief op zoek gaan naar een goede oplossing en oog hebben voor menselijke verhoudingen. Het is de leidraad voor zijn eigen werk als advocaat. Een leidraad die hij volgens zijn kantoorgenoot bevlogen volgt. ■

DE CLIËNT **ALS AMBASSADEUR**

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Reviews beïnvloeden de keuze voor een product, reis of restaurant. Ook dienstverleners laten zich beoordelen. De advocatuur volgt schoorvoetend. 'De potentiele cliënt vraagt erom.'

‘Dossier slecht op orde. Documenten vaker dan één keer opvragen en dan nog niet hebben. Het rapportcijfer 3 voor communicatie en een 3 voor het nakomen van afspraken.’

De review op de website van Camps Advocatuur in Enschede is een schrikbeeld voor menig advocaat. Onterecht, zegt letselschadeadvocaat Marcel Camps. ‘Voor de betrouwbaarheid van het gemiddelde cijfer moeten er slechte reviews worden gegeven. Daar is niets mis mee.’

Reviews zijn niet meer weg te denken uit het dagelijks leven. Uit onderzoek van ACM (Autoriteit Consument & Markt) blijkt dat bijna driekwart van de consumenten weleens gebruikmaakt van reviews bij de aanschaf van producten. Ruim een derde van de consumenten die weleens reviews raadplegen, zeggen dat beoordelingen een steeds grotere invloed hebben op hun aankoopbeslissing. Ook als het gaat om het boeken van een vakantie of restaurant en in de keuze voor een nieuwe tandarts of huisarts zijn reviews gewoongoed geworden. Dat geldt eveneens voor beroepsgroepen die te vergelijken zijn met de advocatuur. Veel makelaars of hypotheekadviseurs vragen tegenwoordig standaard naar de ervaringen van hun klanten of oud-klanten.

OORDEEL CLIËNTEN

Binnen de advocatuur zijn openbare klantenbeoordelingen nog verre van gewoon, maar steeds meer advocaten wagen zich eraan. Ze zien het als onderdeel van het door de Nederlandse orde van advocaten verplicht gestelde klanttevredenheidsonderzoek. Volgens de Regeling op de advocatuur moet binnen elk kantoor beschreven worden hoe de advocaat het oordeel van cliënten betrekt bij het verbeteren van zijn dienstverlening. De manier waarop is vormvrij, maar reviews worden daar steeds vaker bij betrokken.

Sommige advocaten hebben ervoor gekozen om zelf naar reviews te vragen en die online te plaatsen, maar steeds meer advocaten maken gebruik van een van de onafhankelijke partijen die zich met reviews binnen de advocatuur bezighouden. Advocaatscore is de enige partij die zich volledig richt op reviews over advocaten. Daarnaast kunnen advocaten zich aansluiten bij vergelijkingssites als De Advocatenwijzer, Legalista, Leggle en LegalSpot. Deze websites maken naast het profiel van een advocaat ook beoordelingen van cliënten zichtbaar.

Arnold Birkhoff, partner bij Kneppelhout & Korthals in Rotterdam, heeft klantervaringen en het delen ervan vijf jaar geleden tot speerpunt gemaakt. ‘Ik merkte dat de reviewmaatschappij hard aan het opkomen was. Het was een kwestie van tijd voor de advocatuur aan de beurt zou komen.’

‘De advocaat in de ivoren toren is niet meer,’ zegt Birkhoff. ‘Mensen googelen eerst. Daarnaast is het een feit dat, als een ander positief is over jou, dat veel sterker is dan wanneer je dat zelf bent. Onze cliënten zijn onze ambassadeurs. Ik probeer onze medewerkers dat mee te geven. Angst en de idee toch al genoeg cliënten te hebben, zijn wat mij betreft drogredenen om niet aan reviews te doen. Ook de vertrouwelijkheid komt niet in het geding. Mensen hoeven alleen maar kort aan te geven hoe tevreden ze zijn.’

Birkhoff denkt dat als het kantoor zelf geen transparantie laat zien, een ander het wel zal doen. ‘Er zijn inmiddels meerdere vergelijkingssites voor advocaten. Het is een kwestie van tijd en het gaat sneller dan we van de advocatuur gewend zijn.’

BEHOEFTE

Kneppelhout & Korthals en Camps Advocatuur maken voor het delen van klantervaringen allebei gebruik van Advocaatscore. ‘Wij zijn een aantal jaar geleden begonnen met vergelijkingssite Advocaatzoeken.nl,’ vertelt een van de initiatiefnemers Albert Munneke. ‘We kregen van rechtzoekenden na een doorverwijzing naar een advocaat best vaak de vraag waarom ze nu juist die advocaat moesten ▶

> ‘Slechte reviews zijn nodig voor de geloofwaardigheid’

leggle® jouw jurist zo gevonden

kiezen. Bij een hotel kun je lezen wat de ervaringen zijn. In de advocatuur blijft het vaag. Daarnaast is het geen markt waarin je wel even iemand kent uit je eigen netwerk.'
Met behulp van Klantenvertellen.nl, een officiële Googlepartner en dus goed vindbaar, is Advocaatscore begin 2017 live gegaan.
Hoe werkt Advocaatscore? Advocaten die zich aansluiten vragen hun cliënten en oud-cliënten nadrukkelijk een review te plaatsen aan de hand van een korte vragenlijst waarin rapportcijfers kunnen worden gegeven. De vragen zien op de communicatie, het advies, de deskundigheid en de betrokkenheid van de advocaat. Vervolgens plaatst het kantoor een widget van Advocaatscore met het actuele rapportcijfer op de eigen homepage. Wanneer daarop wordt geklikt, volgt een verwijzing naar de lijst van reviews over dat kantoor op Klantenvertellen.nl.

KOUDWATERVREES

Eind 2017 gebruikten ruim duizend advocaten de tool van Advocaatscore en dat aantal groeit gestaag. Zeker in het begin had Advocaatscore te maken met angst voor reviews onder advocaten. Munneke en zijn partners proberen die 'koudwatervrees' weg te nemen. 'We snappen dat het spannend is. Je geeft de cliënt best veel macht door reviews toe te staan. We proberen advocaten duidelijk te maken dat het niet erg is om je kwetsbaar op te stellen en dat de rechtzoekende daar nadrukkelijk om vraagt. Zo krijgen we zelfs traditionele advocatenkantoren, die genoeg werk hebben en minder belang voelen om te vernieuwen, zo ver om te experimenteren met reviews.'
Wanneer advocaten met Advocaatscore in zee gaan, worden alle reviews online gezet. Kantoren kunnen reviews in de aanloopfase eerst intern houden. 'Een veilige manier om te wennen en angst weg te nemen. Bovendien bouw je zo een solide gemiddeld rapportcijfer op.'
Munneke benadrukt dat het niet erg is een onvoldoende te halen. Bij allemaal tienen neemt volgens hem de geloofwaardigheid af. 'Daarnaast zijn vooral de persoonlijke opmerkingen waardevol in de zoektocht naar een advocaat.' Birkhoff beaamt dat. 'Een goede beoordeling geeft een *push* aan de organisatie, maar voor de geloofwaardigheid is het goed als er ook slechte beoordelingen zijn.'

> 'We plaatsen alles, tenzij het niet aan de criteria voldoet'

IN CONTACT

Birkhoff neemt bij een slechte beoordeling altijd contact op met de cliënt. 'Dan gebeurt er iets moois. Je kijkt dan grondig naar je eigen dienstverlening en bekijkt wat er beter kan. Elke dienstverlener moet dat nastreven. Je merkt vaak dat het in kleine dingen zit. Zo geven we nu, dankzij een review, aan cliënten een flesje water mee voor onderweg. In het bedrijfsleven is deze service heel gewoon.'
Als ander voorbeeld noemt hij een cliënt die een zaak had verloren en het kantoor een 4 had gegeven. 'De cliënt was via een rechtsbijstandverzekeraar bij ons gekomen en hij had het idee dat de zaak door een te lichte advocaat was behandeld. Het tegendeel was waar, want een ervaren advocaat keek voortdurend mee met de jonge advocaat. Sindsdien stuur ik altijd een kopie van de factuur met alle specificaties ook naar de klant en niet alleen naar de verzekeraar.'
Ook Camps zegt te leren van slechte beoordelingen. 'Vaak gaat het om communicatieproblemen. Daar proberen we van te leren.'
Sara Cox van ONS Advocaten in Roermond, die onder meer deelneemt aan Advocaatscore, neemt bij een negatieve review ook altijd contact op met de cliënt. Volgens haar is het enige nadeel van sommige reviewsites dat mensen anoniem een review kunnen plaatsen. 'Als dat gebeurt is er geen mogelijkheid om contact met die persoon op te nemen of om daarop te reageren.' Cox kreeg te maken met zo'n slechte review op LegalSpot. 'Deze persoon was en is geen cliënt. We hebben een vrijblijvend intakegesprek gehad en vervolgens gecorrespondeerd over de voorwaarden. Daarna is er geen contact meer geweest. Iemand die de review leest ▶

LegalSpot

ADVOCAAT-STAGIAIRES EN MEDEWERKERS

HBN Law is voor meerdere vestigingen op zoek naar beginnende en gevorderde advocaten. Wij bieden een dynamische werkomgeving met Caribische, Nederlandse én internationale zaken. Wil jij uitdagend werk doen aan het Amsterdamse Museumplein of zie jij jezelf eerder in tropisch Willemstad, Oranjestad, Philipsburg of Kralendijk? Bij HBN Law is alles mogelijk.

Profiel:
- Afgeronde universitaire rechtenstudie;
- Voor medewerkers: afgeronde beroepsopleiding advocatuur;
- Goede communicatieve vaardigheden;
- Professionele instelling en uitstraling;
- Vaardig in Nederlands en Engels (Papiamentu en/of Spaans zijn een pre).

Wij bieden:
- Uitstekende primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden;
- Een prettige, informele en tegelijkertijd professionele werksfeer met collega's die passie voor het vak hebben en die pragmatisch en oplossingsgericht werken;
- Voldoende gelegenheid om jezelf te ontwikkelen.

Herken jij jezelf in dit profiel?
Stuur dan een motivatiebrief inclusief CV naar: hrm@hbnlaw.com of bel: +5999 434 3300.

Voor verdere informatie over ons kantoor: bezoek onze website www.hbnlaw.com

HBN Law is het oudste en meest toonaangevende advocatenkantoor in het Caribisch deel van het Koninkrijk en is nu ook actief in Amsterdam. Dit hebben we bereikt door altijd weer te vernieuwen en ambitieus te blijven. Om voor onze cliënten nu en in de toekomst het cruciale verschil te blijven maken, investeren we doorlopend in juridische kennis, in de kwaliteit van onze dienstverlening en in nieuw talent.

HBN *Law*
SINCE 1938

HBN Law Netherlands Coöperatief U.A.
Concertgebouwplein 7
1071 LL Amsterdam, Nederland
T +31 20 303 3020
F +31 20 671 8008
info@hbnlaw.com

HBN Law Aruba
Beatrixstraat 38
Oranjestad, Aruba
T +297 588 6060
F +297 588 6668
info@hbnlaw.com

HBN Law Bonaire
Kaya Korona 40
Kralendijk, Bonaire
T +599 717 6944
F +599 717 5628
info@hbnlaw.com

HBN Law Curaçao
Huize Belvedère, L.B. Smithplein 3
Willemstad, Curaçao
T +5999 434 3300
F +5999 434 3355
info@hbnlaw.com

HBN Law St. Maarten
W.G. Buncamper Road 33
Philipsburg, St. Maarten
T +1 721 542 2272
F +1 721 542 4381
info@hbnlaw.com

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Iebele Otten

“Ondanks de snel veranderende samenleving en digitalisering blijft een goed, veilig en persoonlijk cliëntcontact onmisbaar in de advocatuur.

Met WeSeeDo heeft u direct oogcontact op afstand, zonder dat u of uw cliënt tijd verliest aan reizen. WeSeeDo is AVG-proof en voldoet aan de ICT richtlijnen van NoVA.”

www.weseedo.nl

WeSeeDo
Realtime online communication

Peter Goes

“Wat telt bij klantenbinding en kantoorverrijking is dat wij de klanten en hun markten door en door kennen. Dan is een half woord genoeg. Duidelijke adviezen in bondige zinnen. Juridisch jargon is overbodig.

Kennis van de markt van klanten maakt het werk voor onze stagiaires en medewerkers ook veel relevanter.”

www.windtlegal.com

Windt Le Grand Leeuwenburgh
ADVOCATEN

Robert van Loon
Managing Director Legal Software Wolters Kluwer Nederland

“Cliënten hebben twee vragen. Begrijpt de klant mijn situatie? En hoeveel gaat het kosten?

Met data kan je de laatste vraag onderbouwen, de andere vraag is te beantwoorden met de kwaliteit van de advocaat.”

www.wolterskluwer.com

Wolters Kluwer
When you have to be right

Stephan Verhagen

“Het continueren van de relatie met cliënten kan alleen wanneer je weet wat er daadwerkelijk speelt.

Hoe zou je proactief kunnen inspelen op de vragen van jouw cliënten om zo de waarde van de relatie te vergroten? Door cliënten toegang te geven tot een online omgeving, kunnen zij zelf de eerste stappen zetten naar het juiste antwoord. Zo ben je altijd op de hoogte van de situatie van je cliënten en waar jouw kantoor extra waarde kan toevoegen aan de relatie.”

www.xpertarbeidsrecht.nl

XpertHR

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

weet dat niet, dat is de keerzijde van dit soort sites. Maar we hechten veel waarde aan transparantie. Dat weegt voor ons zwaarder.'

SLECHTE COMMUNICATIE

Bij LegalSpot en Advocatenwijzer kunnen rechtzoekenden die via de vergelijkingssite zijn doorverwezen naar een advocaat een beoordeling achterlaten. 'We plaatsen alles, tenzij het niet aan de criteria voldoet,' zegt Ernst Bökenkamp van De Advocatenwijzer. 'Als er wordt gescholden plaatsen we het niet. Wanneer een onvoldoende is gegeven, heeft de advocaat twee weken de tijd om te reageren. Vervolgens wordt de review geplaatst met daaronder de reactie van de advocaat. Vaak gaat het over slechte communicatie en dan proberen we ze weer met elkaar in contact te brengen. We vragen de advocaat dan contact op te nemen, omdat het niet goed is voor zijn of haar naam. We adviseren het recht te trekken. Dat voorkomt veel narigheid.'

> 'Advocaten die reviews niet toelaten, bestaan over vijf jaar niet meer'

Bij vergelijkingssite Legalista is het reviewformulier te vinden op de website. Er wordt daarnaast actief gevraagd of cliënten een review willen achterlaten. Oprichter Gert-Jan Mijnen: 'De beoordelingen zijn bij ons een heel belangrijk onderdeel. Dat geeft kleuring. Als er recensies zijn en advocaten ook actief aan de slag gaan met het verkrijgen van recensies dan heeft dat meerwaarde. Advocaten worden zich hierdoor bewust van de kwaliteit die ze leveren. Hier komen verbeterpunten uit voor hun eigen dienstverlening.'

Ook bij Legalista wordt elke review die binnenkomt gecheckt. 'Als deze lovend is en prima dan plaatsen we hem direct,' aldus Mijnen. 'Bij slechte reviews vragen we na wat er precies aan de hand is. Dat verifiëren we bij degene die negatief beoordeeld wordt. Mocht de review feitelijk niet kloppen dan plaatsen we deze niet. Als de review wel wordt geplaatst, kan de advocaat een weerwoord te geven. Dat wordt er bijgezet.'

OP UITNODIGING

Advocaatscore heeft er bewust voor gekozen om alles direct te plaatsen, maar wel alleen reviews toe te staan na uitnodiging van de advocaat zelf. Dat om 'gekken en concurrenten' buiten de deur te houden. Munneke geeft toe dat een kantoor op die manier de uitkomst kan manipuleren. 'Je kunt er natuurlijk voor kiezen om cliënten met wie een probleem is geweest of die een zaak hebben verloren niet uit te nodigen. Dat is niet zinvol, omdat het niet de bedoeling is met een tien op internet te staan. Het gaat erom dat je laat zien met wie je zakendoet. Mensen zijn niet op zoek naar een 10, maar naar een eerlijk verhaal. Daar sturen we op aan.'

Camps geeft aan dat hij voornamelijk reviewformulieren stuurt aan cliënten en oud-cliënten met wie hij een goede ervaring heeft gehad. 'Maar je kunt nooit voor honderd procent inschatten of een cliënt positief is. Er zitten altijd *bloopers* tussen. Daarnaast heb je geen invloed op wat er op sociale media gebeurt. Op Facebook en dergelijke kan iedereen openlijk reageren.' Birkhoff zegt zijn medewerkers aan te sporen om alle cliënten om een review te vragen. Dat vergt nog 'een stukje bewustwording', geeft hij toe.

Toch denkt de partner dat advocaten die reviews niet toelaten over vijf jaar niet meer bestaan. Hij heeft de NOvA gesuggereerd reviews verplicht te stellen. 'Als er slecht nieuws over je wordt gepubliceerd, dan toch liever in een review op je eigen site dan op een of ander forum waar je geen of weinig invloed op hebt. Ik heb contact met deze mensen en kan mijn best doen het tij te keren en de dienstverlening verbeteren.' ▶

Meer tegen- dan voorstanders

'Advocaten leveren geen hotelkamers of wasmachines die aan standaarden moeten voldoen. Je kunt ons werk niet door een leek laten beoordelen.' 'Een review weerspiegelt vaak de emotie van de klant in plaats van de kwaliteit van het werk.' 'Het biedt te veel ruimte aan onterechte klachten.'
Uit een peiling bij het Advocatenpanel (334 respondenten) blijkt dat ruim een derde van de advocaten de opkomst van reviewsites een negatieve ontwikkeling vindt. Deze groep is met name bang dat de emoties van de cliënt te veel doorschemeren in de reviews waardoor een objectieve beoordeling niet mogelijk is. Ook menen advocaten dat het gebruik van reviews manipulatief is en zijn ze bang voor negatieve reviews van anderen, zoals de tegenpartij.
Minder dan een derde (30 procent) van de respondenten ziet de opkomst van reviewsites als een positieve ontwikkeling. De advocaten die positief zijn over reviewsites noemen een betere profileringsmogelijkheid, het vergroten van de kans op nieuwe cliënten en het verkrijgen van extra dan wel nieuwe informatie over een advocaat als grootste voordelen van het gebruik van een reviewsites. 'Het houdt de advocaat scherp en het komt tegemoet aan de behoefte van consumenten,' aldus enkele advocaten.
Uit het onderzoek blijkt verder dat driekwart van de advocaten bekend is met het fenomeen reviewsites. Slechts elf procent maakt er gebruik van. De Advocatenwijzer en Advocatenzoeker.nl zijn de meest bekende sites. Advocaatscore is de meest gebruikte website.
Zo'n veertig procent van de respondenten is van mening dat reviewsites het zoeken van een advocaat of dienst voor de cliënt niet per se transparanter maakt. Ruim dertig procent geeft aan dat reviews verzamelen een must wordt, omdat rechtzoekenden er behoefte aan hebben. Bijna zeventig procent van de respondenten kan zich voorstellen dat de angst voor een slechte review reden is er niet aan mee te doen. Daar komt bij dat een negatieve review door de meeste respondenten (43 procent) niet wordt ervaren als een kans. Een kwart ziet het wel zo. ■

Bent u bekend met reviewsites voor advocaten en juridische diensten?

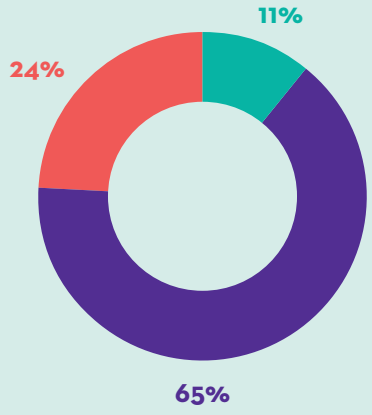

- Ja, en ik maar er gebruik van
- Ja, maar ik maak er geen gebruik van
- Nee, ik had er nog nooit van gehoord

Wat vindt u van de opkomst van reviewsites binnen de advocatuur?

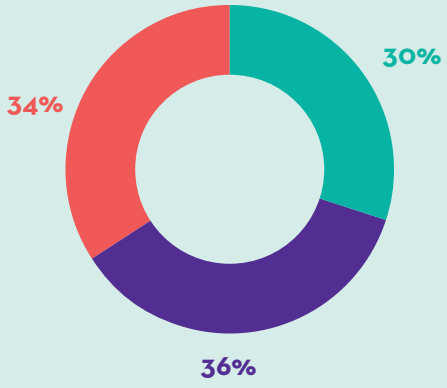

- Een positieve ontwikkeling
- Een negatieve ontwikkeling
- Weet niet

Reviews leveren informatie die je anders niet zou krijgen.

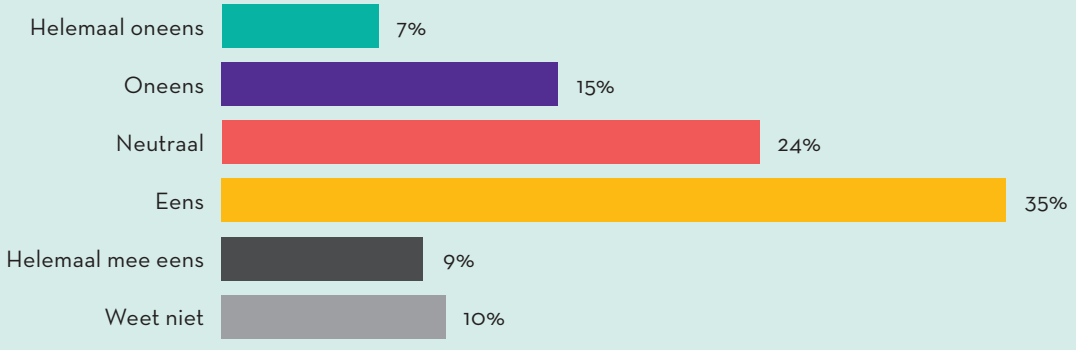

Voor zelfstandige, ondernemende collega-advocaten of juristen met eigen praktijk die op zoek zijn naar kantoorruimte in het Gooi, bieden wij meerdere mogelijkheden voor kantoor-ruimte in onze prachtige villa te Hilversum.

BOSMAN FOKKER ADVOCATEN

In ons pand zijn 3 advocaten gevestigd die ieder hun eigen specialisme hebben. De sfeer is collegiaal en informeel. De huur van de kantoorruimte kan worden uitgebreid met gebruik van onze spreekkamer, telefoonafhandeling etc.

035 621 95 10

info@bfadvocatuur.nl
www.bosmanfokkeradvocaten.nl

MCG

Specialisten in mens- en organisatieontwikkeling voor professionals. MCG.

Wij helpen advocaten en notarissen bij het efficiënt en markt-gericht inrichten van hun kantoor. We begeleiden bestuurders bij vragen rondom aansturing, maatschapsvraagstukken en partnerevaluatie.

We ondersteunen bij de optimale selectie, inzet en ontwikkeling van junior- tot seniortalent, bijvoorbeeld door assessments uit te voeren. In spannende situaties begeleiden we als mediators. Tot slot ondersteunen we bij de ontwikkeling van ondernemerschap door gerichte training.

Concrete oplossingen, daar houden wij van.

Utrecht • 030 236 94 85 • www.meijerconsultinggroup.nl

Spandaw Consultancy Group

Barteld Spandaw

Masters in Investigation

Spandaw Consultancy Group is een rechercherbureau dat zich richt op Onderzoek, Integriteit en Security Risk Management. U kunt bij ons onder andere terecht met vragen over veronderstelde fraudezaken (alimentatie, verduistering, contractbreuk) met een zakelijke achtergrond of die de persoonlijke levenssfeer raken.

Neem vrijblijvend contact met ons op voor advies in uw casus.

www.spandawconsultancygroup.nl
0594 - 519 633

Eenvoudig stukken en brieven **generen** met behulp van sjablonen

E-mailberichten vanuit Outlook met **één klik opslaan** in uw dossier
Alle **bestanden** gemakkelijk terugvinden **in uw dossiermap**

Gebruik hiervoor de module **Documentenbeheer** van Urios!

Bel voor een **vrijblijvende afspraak** 072 512 22 05
of vraag de **gratis demo** aan op Urios.nl

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Mediation | Meertalig declareren en herinneren
Urios Plus | E-facturering | iDEAL-knop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

urios
eenvoud bespaart tijd

Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | **tel** 072 512 22 05 | info@urios.nl | www.urios.nl

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

1918-2018 100 ADVOCATENBLAD

Herman Dreef

"Onderwijs is een dynamisch gebeuren waar voortdurend wordt nagedacht over hoe het effect en rendement te verhogen.

Binnen de permanente educatie zou, naast de actuele vakinhoudelijke kennisuitbreiding, meer ruimte moeten komen voor de ontplooiing van andere skills om als advocaat blijvend van waarde te kunnen zijn in een snel veranderende maatschappij."

www.academia-e.nl

Academia-e

Conchita van Rooij

"Door de overheid wordt er steeds meer op de gesubsidieerde rechtsbijstand bezuinigd. Ik kan mij zo voorstellen dat in de volgende eeuw de gesubsidieerde rechtsbijstand zal zijn vervangen door een ander stelsel, bijvoorbeeld een verzekeringsstelsel waarbij een ieder tegen een zeker bedrag verzekerd zal zijn voor rechtsbijstand."

www.advocaatconchita.nl

MR. CONCHITA VAN ROOIJ ADVOCAAT

Jan Tegenbosch

"Toen ik mijn praktijk begon kwam net de PC met harde schijf op de markt en die maakte betaalbare automatisering voor kleine advocatenkantoren mogelijk. Nu beschikt iedereen over apparaten die veel kunnen en via Internet razendsnel communiceren. Daarnaast is er een ruime keus aan hulpmiddelen voor het stroomlijnen van de praktijk.

Het ambacht van advocaat blijft een kwestie van zorgvuldige aandacht en een creatieve aanpak, waarbij de toenemende digitalisering zorgt voor meer tijd voor de inhoud. Als voorzitter van g-a-a-p.nl zorg ik er voor dat de AdvoPerfect pakketten en dienstverlening bij de tijd blijven."

advoperfect.nl

AdvoPerfect ®

Albert Munneke

"De hoogte van een advocatentarief zegt niets over het te verwachten resultaat. Resultaat heeft vooral van doen met de inspanning van een advocaat. Een inspanning die bestaat uit goed advies, communicatie, deskundigheid en betrokkenheid. Op basis hiervan kiezen cliënten een advocaat. Deze waardes meten en delen inmiddels 1100 advocaten via de reviewsoftware van Advocaatscore.

Neem voetballer Neymar, op papier een van de duurste ter wereld. Echter het afgelopen WK heeft hij meer op de grond liggen kreunen dan enig resultaat geboekt."

www.advocaatscore.nl

advocaatscore 9,2 ★★★★★ 125 beoordelingen Powered by klanten vertellen

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

© Shutterstock

HET GEHEIM VAN HET LEESBARE STUK

DOOR / LARS KUIPERS

Elke advocaat heeft iets met taal, maar dat maakt nog niet elke advocaat tot een goede schrijver. Wat is het geheim van leesbare processtukken?

Taal is een prachtige uitvinding. Je kunt er anderen mee overtuigen, verleiden en intimideren en je kunt er bruggen mee slaan. In het rechtsbedrijf draait het erom de algemene bepalingen van de wet te verbinden met individuele zaken. Het is aan de advocaat om de rechter uit te leggen waarom de zaak van zijn cliënt net wel of niet valt binnen die bepalingen. Een goede advocaat moet dus van taal houden. Dat je van taal houdt, betekent niet automatisch dat je een goed verhaal kunt vertellen. Je hebt advocaten die als vanzelf geweldige processtukken en pleitnota's schrijven; verhalen die je meevoeren in een verhaal dat tegelijkertijd meeslepend en juridisch doortimmerd is. En je hebt stukken waarbij je na drie minuten jezelf erop betrapt dat je zit te bedenken wat je vanavond gaat eten en dat je nog een boeket moet regelen voor Moederdag.

INHOUD IS NIET HET PROBLEEM

Wat maakt het verschil tussen een goed en een slecht leesbaar stuk? ▶

In het juridische debat draait alles om inhoud en argumenten. Het opvallende is dat veel elementen die een stuk moeilijk leesbaar maken juist niets te maken hebben met inhoud. Als regel is een goed geschreven stuk helder, direct en concreet. Veel processtukken lijden juist aan het tegenovergestelde: ze zijn wollig, indirect en abstract.
Er zijn talloze dingen die een tekst onleesbaar kunnen maken, maar een paar oorzaken keren steeds terug. Het zijn de lijdende vorm, de naamwoordstijl en de tangconstructie. Te veel en tegelijk gebruikt, zorgen ze samen voor een tekst die geen lezer aanspreekt. Dit is trouwens niet alleen zo bij de juridische beroepsgroep; ook veel ambtelijke teksten zijn hierdoor niet prettig leesbaar.

WIE DOET WAT? DE LIJDENDE VORM

Een advocaat die de lijdende vorm gebruikt, maakt het onderwerp onzichtbaar. In plaats daarvoor komt een vaag 'wordt' of 'is'. Zo blijft in de mist hangen wie er nu eigenlijk iets doet. Denk aan formulering als: 'Door verweerders wordt gesteld'. Het alternatief is simpel: verweerders stellen. Waarom trouwens niet gewoon noemen wie die verweerders zijn? Concreet werkt (bijna) altijd beter dan abstract.
Laten we eens kijken naar de volgende zin:
Deze uitleg komt niet tegemoet aan de grief, nu aan de aangevoerde internationale kinderrechtelijke bepalingen rechtstreekse werking wordt ontzegd.
Wie ontzegt hier iets? Beter is:
Deze uitleg komt niet tegemoet aan de grief, nu de bestuursrechter de werking ▶

De goede pleitnota: ken uw klassieken

Onze inzichten over een overtuigend pleidooi ontlenen we aan de Griekse filosoof Aristoteles. In de vierde eeuw voor Christus schreef hij zijn standaardwerk *Retorica*. De juristen van de oudheid kregen de *retorica* al mee als onderdeel van hun scholing, en eigenlijk is er in de 24 eeuwen daarna niets over geschreven dat fundamenteel anders of beter is.
Aristoteles onderscheidde drie middelen van overtuiging: de logos (de rede en argumentatie; is dit een redelijk, aannemelijk verhaal?); het ethos (de autoriteit van de persoon die spreekt; is hij of zij betrouwbaar, deskundig en betrokken bij de zaak?); en ten slotte het pathos (het bespelen van de gevoelens van de toehoorders, bijvoorbeeld met metaforen of retorische vragen).
Aristoteles was zo behulpzaam om zijn pupillen ook een praktische handleiding mee te geven voor een goed pleidooi. Begin met een inleiding waarin je de feiten en de strekking van je betoog kort samenvat. Schets vervolgens in duidelijke, heldere taal de kern van de zaak en de feiten. Geef direct daarna je belangrijkste stellingen weer. Onderbouw deze vervolgens met je argumentatie (waaronder ook het ontkrachten van het verhaal van de tegenpartij). En zorg voor een klinkend slotakkoord waarin je de argumenten nog eens kort herhaalt.
Het voordeel van zo'n opbouw is dat je de lezer stap voor stap meeneemt in je betoog. Rechters en partijen weten waar ze aan toe zijn. Zo ondersteunen de structuur en opbouw van je verhaal de bewijskracht.
In de praktijk gaat het in pleitnota's nog weleens verkeerd. In strafzaken duikt de raadsman soms zonder inleiding meteen de bewijsmiddelen in, terwijl het heel functioneel kan zijn om aan het begin van een pleitnota het filmpje van de gebeurtenissen te laten zien door de ogen van je cliënt. Wat was er aan de hand? Wat heeft hem bewogen dat te doen waarvoor hij nu voor de rechter staat?
Met egos – en met pathos ook trouwens – is het net als met zout: te veel en je eten is bedorven. Waak dus voor egotripperij. Praktijkvoorbeeld: een raadsman had zijn cliënt, een bolletjesslikker die was betrapt op Schiphol, ingefluisterd gebruik te maken van zijn zwijgrecht. De advocaat had veel werk gemaakt van zijn pleitnota: een tientallen pagina's tellend stuk waarin hij de al jaren gangbare opsporingspraktijk op Schiphol op talrijke punten aanvocht.
De rechter had hem nog gewaarschuwd. 'Als ik uw verhaal niks vind, heeft uw cliënt niet meer de kans zijn eigen verhaal te doen!' Tevergeefs: de advocaat voerde een halfuur lang het woord. Met desastreus resultaat. De rechter hoorde hem aan, nam de pleitnota van tientallen pagina's met een dodelijk 'mooi hoor' in ontvangst, legde hem zonder te kijken terzijde en veroordeelde de bolletjesslikker conform de eis van de officier van justitie.
Ook van logos kun je genoeg krijgen. Pas daarom op met herhaling. Een punt nog eens herhalen om het te accentueren is prima. Maar een advocaat die zijn pleitnota voordraagt en zegt 'ik val in herhaling' is waarschijnlijk al tien minuten geleden begonnen de rechter te irriteren.

C/M/S/
Law . Tax

Brigitta Jakic

advocaat-medewerker
corporate litigation

Ben jij te slim om alleen advocaat te zijn?

CMS is met 1000 partners, 4500 juristen en 74 vestigingen in 42 landen één van de grootste advocatenkantoren ter wereld. We zijn volledig gespecialiseerd in onze cliënten. In hun bedrijfstakken, hun markten, in alles wat hen overdag bezig en 's nachts soms wakker houdt. Bij CMS zoeken we topadvocaten die verder kijken dan hun vakgebied groot is. Natuurlijk zoeken we de allerbeste juristen. Maar dat moeten bij wijze van spreken ook halve economen zijn. Die de taal van ondernemers vloeiend spreken. Zij leven en denken mee met hun opdrachtgevers. Your World First heet dat bij ons. Is jouw blik zo weids als de wijde wereld? Kijk dan op benjijteslim.nl

CMS Atrium Parnassusweg 737 1077 DG Amsterdam +31 (0) 20 301 6 301

Your World First
cms.law

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Michael Swier

"Het is belangrijk dat een gerechtsdeurwaarder de advocaat ontzorgt. Wanneer de advocaat de inhoud beschikbaar heeft, neemt de gerechtsdeurwaarder zijn verantwoordelijkheid. Hij ziet het stuk na op formaliteiten en brengt het tijdig uit op iedere denkbare locatie in Nederland.

Als er een beslag gelegd moet worden of een vonnis ten uitvoer moet worden gelegd, gebeurt dit zorgvuldig en wordt dit direct aan de advocaat teruggekoppeld. Dit geeft de advocaat de rust en alle ruimte om zijn aandacht te richten op zijn eigen vakgebied."

www.swiercs.nl

Bert Hokken

"Advocaten kunnen zich steeds minder verschuilen achter hun exclusieve label, reputatie of opleiding. Nieuwkomers uit uithoeken van de markt weten klanten beter te bedienen en de jurist wordt steeds minder schaars. Legal Tech zal de advocatuur in de komende jaren in rap tempo verder veranderen.

Inzicht, daadkracht én de juiste man- en vrouwkracht zijn essentieel om het kantoor klaar te stomen voor de nieuwe realiteit. Hoe gaat u er voor zorgen dat u niet tot die kantoren behoort die ten onder gaan? Een forse uitdaging, die vraagt om visie, de juiste mensen en het lef om innovatief te ondernemen."

www.terrasearch.nl

Katelijne
van Barneveld-Peters

"Specialist versus generalist: beiden vervullen een belangrijke rol binnen de advocatuur. Vakinhoudelijke specialisatie is nodig om de advocatuur naar het hoogst haalbare niveau te tillen.

Een generalist heeft alleen toekomst in samenwerking met een specialist, niet als solist. In die samenwerking wordt 'generalisme' een onmisbaar specialisme."

www.vean.nl

Gerard Tanja

"De ideale kantoorgrootte van een advocatenkantoor bestaat niet, maar kan wel goed vastgesteld worden.

Kantoorgrootte is afhankelijk van een aantal factoren en wordt met name bepaald door het marktsegment waarin een kantoor/de partners werkzaam (willen) zijn, de "kernwerkzaamheden" van het kantoor en het type klanten dat men wil bedienen. Deze combinatie bepaalt het onderliggende bedrijfsmodel, ideale omvang en uiteindelijk winstgevendheid.

Toenemende rivaliteit vereist een nauwkeurige analyse."

www.venturisconsulting.com

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

ontzegt aan de aangevoerde internationale kinderrechtelijke bepalingen.
Er valt aan deze zin wel meer te verbeteren, maar één ding tegelijk.

NOG MEER INDIRECT: DE NAAMWOORDSTIJL

De advocaat die de naamwoordstijl gebruikt, vervangt een werkwoord door een zelfstandig naamwoord. Het effect is ongeveer hetzelfde als dat van de lijdende vorm: de zin wordt indirect en daarmee schep je afstand tot de lezer. Kijk maar eens naar de volgende zin uit een dossier van bewoners die een zaak tegen de gemeente aanspanden over een bouwplan:
De gemeente stelt dat geen benadeling heeft plaatsgevonden van belanghebbenden/omwonenden.
Het is echt niet zo moeilijk:
De gemeente stelt dat belanghebbenden/omwonenden niet zijn benadeeld.
De naamwoordstijl is makkelijk te herkennen: vaak gaat het op woorden die eindigen op -ing of -atie. Bedenk welk werkwoord daarbij hoort en zet dat ervoor in de plaats.

NODELOOS PUZZELEN: DE TANGCONSTRUCTIE

Elke zin is een bouwwerkje. Elk woord in een zin heeft een plaats en een functie. In lange zinnen gaat het nogal eens fout en komen woorden op de verkeerde plek te staan, wat afbreuk doet aan het ritme en de begrijpelijkheid van een zin. Zijn er twee woorden die bij elkaar horen maar ver uit elkaar komen te staan, dan heet dat een tangconstructie.

> ‘Waarom schrijven we eigenlijk vaak zo wollig?’

Voor de lezer is het dan puzzelen geblazen. Bijvoorbeeld hier:
Kort samengevat komt het erop neer dat gebruik van grond waarover geen concrete schriftelijke afspraken zijn gemaakt tussen de gebruiker en de gemeente wordt opgezegd.
Twee woorden verschuiven en je hebt de volgende zin:
Kort samengevat komt het erop neer dat gebruik wordt opgezegd van grond waarover geen concrete schriftelijke afspraken zijn gemaakt tussen de gebruiker en de gemeente.
Oeps, er zit ook nog een lijdend vorm in. Even prutsen:
Kort samengevat komt het erop neer dat de gemeente het gebruik opzegt van grond waarover geen concrete schriftelijke afspraken zijn gemaakt tussen de gebruiker en de gemeente.
Zo dus.

‘ZO DOEN WE HET NU EENMAAL’

Waarom schrijven we eigenlijk vaak zo wollig? Hoe we schrijven, hangt vaak af van onze ideeën over wat collega’s een goede tekst vinden. Zo kopiëren we automatisch het gedrag van onze omgeving, zonder erover na te denken of het ter discussie te stellen. Het onuitgesproken argument voor zulk taalgebruik is: ‘Dit is de manier waarop we het hier doen.’ Zo sluipt heel veel moeilijkheid in een tekst die je kunt missen als kiespijn; de inhoud is immers vaak al lastig genoeg.
De Amerikaanse wetenschappers Robert Brown en Carl Herndl hebben het verschijnsel van ingesleten professioneel taalgebruik onderzocht. Zij stuitten op een opvallend verband tussen het aantal naamwoordstijlen dat iemand gebruikt en zijn of haar status binnen de afdeling. Onzekere medewerkers gebruikten meer naamwoordstijlen dan collega’s die zeker waren van hun positie. Met andere woorden: ze gebruikten moeilijke taal omdat ze er aanzien aan dachten te ontlenen. Werkt het echt zo? Dat is maar de vraag. Sommige rechters kiezen ervoor om in de loop der jaren afstand te nemen van het geijkte juridische jargon en hun uitspraken steeds meer af te stemmen op de mensen om wie het gaat. En daarmee boeten ze niet in aan gezag, integendeel; ze laten ermee aan hun omgeving zien dat ze boven de materie staan. Dat werkt goed, intern maar ook extern; kijk maar naar *De Rijdende Rechter.*

VERVREEMDEND KOETERWAALS

Onlangs vond ik mijzelf een tijd lang starend naar de volgende aanhef in een processtuk:
TENEINDE: als dan te horen eis doen en concluderen als volgt
Gesneden koek voor advocaten natuurlijk en normaal lees je er overheen, maar is de blik eenmaal gevangen, dan kun je er eindeloos naar kijken. Het zijn Nederlandse woorden, stuk voor stuk, maar ze lijken uit een bingomolen getuimeld en achter elkaar geplakt. Voor de buitenstaander – en waarschijnlijk ook voor menig cliënt – roepen ze de vervreemding op die menigeen zal herkennen van een bezoek aan de notaris. Wie zoiets praktisch als een koopovereenkomst, een testament of statuten leest, wordt al snel bevlogen door vragen als: word ik hier niet stiekem in het pak genaaid? En wat kost me deze *humbug* eigenlijk?
Je vindt dit soort passages aan het begin van bijna elke dagvaarding. Het zijn schoolvoorbeelden van de automatismen die beroepsjargon met zich meebrengt. Inhoudelijke redenen zijn er niet voor, maar ‘we doen het zo omdat we het zo doen’.
Moet dat nou zo? Wie zich afvraagt of het recht dit soort ingewikkelde taal echt nodig heeft, zou eens kunnen kijken naar Zweden. Daar heeft de regering het voortouw genomen in een traject van tientallen jaren, met helder geschreven wetgeving en uitspraken tot gevolg. Iedereen die de taal een beetje machtig is, snapt waar het over gaat. De naam van dat project? Klarspråk, geschreven met een rondje op de tweede a. Concreet en helder – zelfs wie geen Zweeds spreekt, begrijpt wat hier staat.

BRONNEN

N.P van der Mast, *De zin van ambtelijk taalgebruik*, Platform, 2006.

B.M.C. Breij, *De antieke pleitnota*, Actioma, 2014.■

GEZIEN

JEUGDIGE PLEITBEZORGER

Ze loopt het liefst in een toga, heeft een grote bos rode krullen en wil iedereen helpen. Met *Caatje – De grondwet* is het eerste juridische kinderboek van Sdu Uitgevers een feit.

In het verhaal gaat Caatje op mollenjacht in de tuin van opa en oma. Door de vele molshopen zijn onder andere de lievelingsbloemen van oma vernield. Caatje gaat op onderzoek uit en ontmoet de familie Mol, die geen slechte bedoelingen blijkt te hebben. Ze pleit bij haar grootouders om de mollen te laten blijven. Of ze succes heeft, wordt aan het einde van het boek duidelijk. Zowel tekst als illustraties zijn gemaakt door Britt van de Langkruis, auteur en congresmanager bij Sdu. Hoewel de tekst wat uitgebreider had gemogen, maken de vele en kleurrijke tekeningen dat meer dan goed. Een voorleesboek bij uitstek.

OVER RECHTERS EN ONKUNDE

Hoe redeneren rechters bij het reconstrueren van de toedracht van een strafbaar feit? Waarom dringen forensisch deskundigen zo moeilijk tot rechters door? Jaap de Groot, raadsheer bij het Gerechtshof Amsterdam, bundelde zijn commentaren op rechterlijke beslissingen.

De Groot bestudeerde talloze uitspraken en bekeek daarbij hoe rechters omgaan met bewijs. Meerdere commentaren verschenen eerder in het tijdschrift *Expertise en Recht*. In *DNA in het strafrecht – hoe moet het niet, hoe moet het wel?* (Paris, 2018) komt De Groot tot de conclusie dat consistentie van de bewijsmotivering door onkunde of onmacht vaak ver te zoeken is. In zijn boek neemt De Groot vijftien zaken over verkrachtingen, moorden en overvallen onder de loep. Die worden elk in een apart hoofdstuk volgens een vaste structuur behandeld. Zo handelt elke eerste paragraaf over het vonnis. Daarna volgt informatie over de bewijsmiddelen, hoe de rechters daarmee omgingen en hoe ze ook anders hadden kunnen redeneren. Met zijn boek pleit De Groot ervoor om bij het beoordelen van bewijsmiddelen vooral het gezond verstand te gebruiken. Een mooi naslagwerk dat de nodige stof tot nadenken biedt.

TURQUOISE TJITTES

Advocaat Rieme-Jan Tjittes treedt regelmatig op als 'expert witness on Dutch law' in nationale en internationale arbitrages. Die kennis heeft Tjittes, partner bij BarentsKrans, nu gegoten in het handboek *Commercieel Contractenrecht – Deel één* (Boom juridisch, 2018), met opvallend turquoise cover.

Het handboek van Tjittes omvat de volle breedte van het commercieel contractenrecht. De eerste hoofdstukken zijn gewijd aan de vraag waarom partijen beter kunnen kiezen voor Nederlands recht in plaats van Engels, de precontractuele fase, toerekening van kennis aan een rechtspersoon en vertegenwoordigingskwesties. Veel aandacht is er vanzelfsprekend voor de uitleg van overeenkomsten. Ook bouwt Tjittes genoeg ruimte in voor de kern van contracten (garanties, vrijwaringen en inspanningsbedingen) en laat hij de algemene voorwaarden en exoneratiebedingen de revue passeren. De auteur laat door het boek heen de gebruikelijke clausules zien, zodat iedereen de link naar de praktijk kan maken. Reden genoeg om de turquoise Tjittes in de kast te willen hebben.

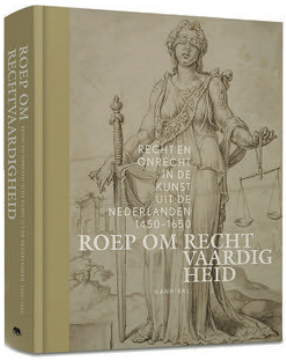

RECHT IN DE KUNST

Recht in vroegere tijden, hoe zag dat eruit? *Roep om rechtvaardigheid* (Hannibal, 2018) toont de juridische praktijk van de vijftiende tot de zeventiende eeuw aan de hand van kunstwerken uit die periode.

Centraal staat het streven naar rechtvaardigheid in de 'Bourgondische Nederlanden', bezien vanuit Mechelen, destijds zowel juridisch als artistiek een belangrijke stad. De schilderijen in het vuistdikke boek van de Vlaamse kunsthistoricus Samuel Mareel tonen op prachtige en bepaald niet teerhartige wijze hoe destijds recht werd gesproken en toegepast.
In het boek zijn schilderijen van bekende en minder bekende kunstenaars terug te vinden, zoals Peter Paul Rubens, Maarten van Heemskerck en Philippe de Champaigne. De illustraties zijn voorzien van heldere uitleg. Beeld en tekst bieden gezamenlijk een prachtig venster op lang vervlogen tijden, waarin het recht weliswaar niet voor iedereen toegankelijk was, maar niettemin maatschappelijk van groot belang was.
Kritiek op 'de mannen van het recht' was er toen overigens ook al, zoals op een schilderij van Hieronymus Francken. Het toont juristen die in een rechtszaal met hun schrijfveren een varken de stoofpot in drijven. 'Wat malen juristen om recht of onrecht, als ze maar dure processen kunnen voeren, zodat er heerlijk vlees op tafel kan komen,' luidt de boodschap.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Waarschuwing

'Het is niet erg om te vallen, zolang je maar opstaat en ervan leert.' Die boodschap kregen stagiairs in de beroepsopleiding op 11 september van Don Ceder in de Lawyers Tour.
Maar voor het bestuur van de landelijke orde lijkt die niet te gelden: Ruben Alderse Baas kreeg van het hof van discipline een waarschuwing, en kon als lid van de algemene raad vertrekken.
Het hof van discipline vond dat Alderse Baas jegens zijn cliënte een steek had laten vallen. Hij had zich in overleg met de deken op zijn retentierecht beroepen omdat de cliënte de rekening niet betaalde. De deken had gezegd dat hij het dossier moest afgeven als de cliënte een betalingsregeling zou hebben getroffen. Maar de cliënte trof geen regeling, ze maakte bezwaar tegen de laatste nota en kondigde een klacht aan. De advocaat had toen niet zomaar mogen vasthouden aan die oude visie van de deken, vindt het hof. Het was bovendien 'wrang' dat hij pas tijdens de appelprocedure in het dossier had gezien dat hij op grond van de opdrachtbevestiging de declaratie had moeten matigen. Er waren meer foutjes; een schoonheidsprijs zat er voor Alderse Baas dus zeker niet in.
Dat is ook zo ongeveer wat er met een waarschuwing wordt bedoeld. Het is de lichtste maatregel die de tuchtrechter kan opleggen. Het betekent zoiets als: u bent de fout ingegaan; het is geen doodzonde, maar gaat heen en zondigt niet weer. Een waarschuwing betekent niet dat je bewust kernwaarden hebt geschonden, dat je onbetrouwbaar bent, of een slechte advocaat. Laat staan een slechte functionaris van een orgaan van de orde van advocaten.
Toch schrijft de NOvA: 'Binnen de algemene raad is deze situatie besproken en is de conclusie dat het opleggen van een maatregel door het hof van discipline (een waarschuwing valt daaronder) het voortzetten van de werkzaamheden als vertegenwoordiger van de advocatenorde in de weg staat.'
Het is misschien nog wat vroeg om de zaak te vergelijken met die van het lid van de raad van de orde Oost-Brabant die een waarschuwing kreeg opgelegd voor het schenden van het beroepsgeheim (een kernwaarde) en die wél doorgaat als bestuurder. In die zaak loopt nu hoger beroep.
Je zou ook eens kunnen kijken naar de zaak van Germ Kemper. Hij kreeg toen hij deken was in Amsterdam een klacht die in 2013 door het hof gegrond verklaard. Zónder maatregel, wat zoiets betekent als: klager had een punt, maar daar laten we het bij.
Voor een deken zijn tuchtrechtelijke missers direct belastend voor zijn functioneren: hij moet andere advocaten aanspreken op hun gedrag – pikken ze dat nog? Toch heeft Kemper zijn termijn kunnen volmaken.
Maar voor de algemene raad van de NOvA is die tweede kans er dus niet. Leden van de algemene raad maken geen fouten. Dat leggen ze zichzelf op, maar krijgen ze er geen spijt van? Gaan orde en advocaten het beter doen als er bij het hakken geen spaandertje mag vallen?

Op de website Advocatenblad.nl verschijnt elke woensdag een nieuwe tuchtrechtcolumn van Trudeke Sillevis Smitt.

JUBELJAAR 2018

Niet alleen het *Advocatenblad* viert feest in 2018. Jubilerende advocaten blikken terug, maar kijken ook vooruit.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

KANTOOR
TRIPELS ADVOCATEN
MAASTRICHT

Jubileum: 150 jaar
'Kon het grote, antieke bureau van Gustave Tripels, de grondlegger van ons kantoor, maar spreken,' zegt advocaat Georges van Zeijl (49) als hij terugkijkt op de afgelopen 150 jaar. 'Het is onvoorstelbaar hoeveel cliënten en zaken sinds 1868 de revue zijn gepasseerd.' Volgens Van Zeijl, die sinds 1995 bij het kantoor werkt, zijn in de loop der tijd onder meer de confraternele verhoudingen veranderd. 'Die zijn minder gebaseerd op vertrouwen en welwillendheid. Vroeger werd maar bitter weinig aan het papier toevertrouwd. Dossiervorming is veel gemakkelijker geworden. Haperende cassettebandjes behoren gelukkig tot het verleden.' Van Zeijl is ervan overtuigd dat digitaal procederen er uiteindelijk komt, maar vindt dat de rechtspraak eerst maar eens moet wennen aan mailen en 'onze' snelheid van werken. 'Rechtspraak blijft mensenwerk en de menselijke maat zal niet verdwijnen. Net als de bourgondische inslag van ons kantoor overigens.'

KANTOOR
ACTIO ADVOCATEN
ASSEN EN HOOGEVEEN

Jubileum: 10 jaar
Uitsluitend cliënten uit het mkb en veel online marketing. Een goede keuze om bij de start op in te zetten, vindt advocaat Jan Maarten Pol (44). Actio Advocaten, nu een kantoor met vijf advocaten, viert dit jaar het tienjarig jubileum. De advocatuur is volgens Pol in de afgelopen tien jaar sneller veranderd dan in de vele jaren daarvoor, met name door ICT-ontwikkelingen. 'Communicatie gaat sneller en via meer kanalen. Een brief kan geen drie dagen meer blijven liggen. Positief is dat de dienstverlening voor de klant steeds transparanter wordt. Qua aanbod, kwaliteit en kosten. Negatief vind ik dat de communicatie nooit ophoudt, ook niet na werktijd of op vakantie.' Om het jubileum te vieren, heeft het hele kantoor een uitstapje gemaakt naar New York. 'Dat was geweldig leuk en goed voor de binding.'

ADVOCAAT

WAMPIE VAN ARKEL (52)

KANTOOR: VAN ARKEL FAMILIERECHT ADVOCATUUR MEDIATION, HENDRIK-IDO-AMBACHT

Jubileum: 20 jaar advocaat, 5 jaar huidige praktijk
Haar vader was advocaat, dus het is haar met de paplepel ingegoten. Volgens advocaat en mediator Wampie van Arkel is er een hoop veranderd door de jaren heen. 'Advocaten hebben moeten leren om een plek op de markt te verdienen. Vroeger kwam het werk gewoon aanwaaien.' Tussen 2005 en 2010 merkte Van Arkel een sterke teruggang in mediations. In die tijd ervoeren familierechtadvocaten volgens haar een grote invloed van de opkomst van scheidingsplanners en -makelaars. 'Het is de afgelopen vijf jaar voor iedereen helder geworden dat we als advocaat-mediators de andere spelers op de scheidingsmarkt ook nodig hebben. Een multidisciplinaire aanpak (juridisch, financieel en emotioneel) is nodig om complexe zaken in goede banen te leiden. De advocaat van de toekomst moet geen strijder zijn voor de cliënt, maar een constructieve ondersteuner en conflictoplosser.'

KANTOOR

LEGALTREE

LEIDEN

Jubileum: 10 jaar
De toekomst van het recht. Dat was het thema van het feestelijk seminar in Muziekgebouw aan 't IJ ter ere van het tienjarig jubileum van advocatenkantoor Legaltree. Het kantoor is in tien jaar tijd gegroeid van driemanschap tot een praktijk met 25 gespecialiseerde advocaten. Een van de oprichters Sander Oorthuys (41): 'Onze uitgangspunten zijn vanaf het begin "quality is personal" en "freedom to excel". We kijken vol goede moed tegen de toekomst aan. Technologische middelen zullen zonder twijfel op termijn bepaalde aspecten van het beroep overnemen en gemakkelijker maken, maar we zijn ervan overtuigd dat er altijd werk zal zijn voor uitstekende advocaten.'

KANTOOR

IMMIX ADVOCATEN|MEDIATORS

ZEIST

Jubileum: 10 jaar
Ze begonnen op zolder bij de Vogelbescherming. Een betere balans tussen vrijheid en gebondenheid en werk en vrije tijd was het idee van de twee oprichters van Immix advocaten|mediators. Tien jaar later staat vrijheid nog steeds hoog in het vaandel bij het kantoor met inmiddels elf advocaten, vertelt oprichter Norbert Telders (58). 'Maar wel met de verantwoordelijkheden die een groter kantoor nu eenmaal met zich meebrengt. Iedere advocaat kan zijn eigen praktijk inrichten zoals het hem of haar past, mits de kwaliteit van het werk op orde is.' Volgens Telders is een louter juridische aanpak van problemen niet voldoende. 'Oplossen is meer dan winnen. We streven in elke zaak om het probleem daadwerkelijk uit de wereld te helpen. Daarom is er bij ons veel aandacht voor niet-juridische vaardigheden.'

ADVOCAAT

KICKY HAMER (59)

KANTOOR: HAMER ADVOCATEN, BUSSUM

Jubileum: 25 jaar eigen kantoor, 5 jaar kantoor met zoon Michiel Schimmel
Het zelfstandig ondernemerschap is advocaat Kicky Hamer goed bevallen, ondanks soms financieel of privé moeilijke tijden. De laatste vijf jaar, met oudste zoon Michiel Schimmel (28), ziet ze als de leukste jaren. 'Door Michiel, die op dit moment voorzitter is van Stichting Jonge Balie Nederland, ben ik meer betrokken geraakt bij de orde van advocaten Midden-Nederland. In 2016 was ik de meest enthousiaste patroon van het jaar.' Het feit dat de beroepsopleiding voor toekomstige advocaten 'erg kostbaar' is geworden, ziet Hamer als een negatieve ontwikkeling. 'Voor kleinere kantoren is het nagenoeg niet meer te betalen en dat houdt de poort wellicht dicht voor nieuwe toestroom. Daar staat tegenover dat ik het idee heb dat de beroepsopleiding naar een hoger niveau is getild.' Positief is volgens Hamer ook dat steeds meer advocaten kiezen voor specialisatie en in het verlengde daarvan lid worden van een specialisatievereniging.

De wet bestuderen, maar dan zoals jij dat wilt?

Ontwikkel je juridische kennis met een bachelor of master Rechtsgeleerdheid

Wil je jouw inzicht in het recht naar een hoger niveau tillen? Denk dan eens aan een Bachelor of Master Rechtsgeleerdheid aan de Open Universiteit. Je studeert dan zoals jij dat wilt. In deeltijd, online, in je eigen tempo, prima te combineren met je werk en privéleven. Academisch, topniveau én met studiesucces in het vooruitzicht!

- ✔ Meerdere startmomenten mogelijk
- ✔ Structuur, maar tegelijk veel vrijheid
- ✔ Persoonlijke begeleiding en excellent studiemateriaal
- ✔ Schakelprogramma van HBO naar WO op maat mogelijk
- ✔ Internationaal erkende, universitaire titel Bachelor & Master of Laws

Vraag jouw persoonlijk studieadvies aan
ou.nl/rechten

Open Universiteit
www.ou.nl

05 18196

‘In opgemelde zaak, *sans prejudice*!, uw dienstwillige dienaar. Het zijn geen gangbare uitdrukkingen meer’

ADVOCAAT

GEA WIEKAMP (54)

KANTOOR: WP ADVOCATEN, HENDRIK-IDO-AMBACHT

Jubileum: 30 jaar

‘De fax was er net, op een rol van thermisch papier. Dat had nog iets spannends, zo’n apparaat dat ging ratelen met een urgente zaak.’ Gea Wiekamp schrikt er zelf van dat ze al 30 jaar advocaat is. Een grote verandering door de jaren heen noemt Wiekamp het feit dat de kennis van het recht toegankelijker is geworden. ‘Als advocaat ben je minder de alwetende autoriteit. Ook het jargon en de omgangsvormen zijn veranderd. In opgemelde zaak, *sans prejudice*!, uw dienstwillige dienaar. Het zijn geen gangbare uitdrukkingen meer. Mijn cliënten tutoyeren mij steeds vaker en spreken mij aan bij mijn voornaam. We zijn gewoner geworden.’ Wiekamp merkt daarnaast de verandering van alleskunner naar specialistisch advocaat op. ‘Ik voel uiteindelijk meer voor een middenweg. Het is goed om je te beperken tot een aantal aansluitende rechtsgebieden, zonder een te beperkt inzicht te hebben op andere vlakken.’

ORGANISATIE

BEROEPSOPLEIDING

Jubileum: 5 jaar

Een uitdagende en dynamische tijd, noemen Marianne van den Bosch en Monique van de Griendt, directie van uitvoeringsorganisatie CPO/Dialogue, de eerste vijf jaar van de nieuwe beroepsopleiding. ‘We hebben letterlijk de brug gebouwd terwijl we eroverheen liepen en er zijn inmiddels meer dan tweeduizend advocaat-stagiairs opgeleid. De issues uit de begintijd hebben we nu al lang achter ons gelaten. Een opleiding is nooit “af”, zeker niet voor zo’n dynamisch beroep als de advocatuur, dus we blijven werken aan onze onderwijsmethodiek. Met methoden van hoogleraar Filip Dochy maken trainers en docenten het onderwijs momenteel nog praktijkgerichter. We scherpen ook de toetsmethodiek verder aan en de vernieuwde digitale leeromgeving maakt gepersonaliseerd leren nog beter mogelijk. Het is van belang dat de beroepsopleiding voor alle advocaat-stagiairs relevant blijft.’

KANTOOR

HENDRIKX ADVOCATEN

MIJDRECHT

Jubileum: 10 jaar

Van twee advocaten naar een team van elf en van algemene naar gespecialiseerde praktijk. Advocaat Rob Hendrikx (39) kijkt met gepaste trots terug op de afgelopen tien jaar. ‘De kwaliteit van het werk is door de specialisering positief veranderd. Onze advocaten houden zich alleen nog bezig met de rechtsgebieden waar hun passie en deskundigheid liggen. Om het jubileum te vieren, is het team een lang weekend afgereisd naar België waar we onder andere zijn gaan kajakken en railbiken.’ Het kantoor ziet de toekomst met vertrouwen tegemoet. ‘Door nieuwe samenwerkingen met diverse bedrijven komen we meer met internationale cliënten in aanraking wat een nieuw focuspunt oplevert. Daarnaast zal de nichedienstverlening in het onderwijs steeds belangrijker worden.’

ADVOCAAT

FRANK MELIS (35)

KANTOOR: FRANK MELIS ADVOCAAT, AMSTERDAM

Jubileum: 10 jaar

Een emotionele rollercoaster, vat advocaat Frank Melis de afgelopen tien jaar samen. ‘Het avontuur begon bij De Brauw als fusie- en overnameadvocaat. Dat was niet echt mijn rechtsgebied.’ Al snel verhuisde Melis naar Ventoux Advocaten in Utrecht, een nichekantoor op het gebied van IE en IT. Na acht jaar ‘moderne loonslavernij’ besloot hij in 2015 voor zichzelf te beginnen. Ontwikkelingen als big data, de opkomst van nichekantoren en zelfstandige advocaten die *inhouse* tegen een flink lager tarief diensten aanbieden, volgt Melis op de voet. ‘Aan de ene kant zijn dat zaken waarmee tegen heilige huisjes wordt geschopt. Aan de andere kant zal de “klassieke advocaat” zich waarschijnlijk wel handhaven. De verdringing van dit fossiel zie ik niet zo snel gebeuren. Daar zullen ook blockchain en zogenaamde andere disruptieve technologieën voorlopig weinig aan veranderen.’

ADVOCATEN

LEONARD BOENDER (50) EN MARTINE BOENDER (48)

KANTOOR: DVDW ADVOCATEN, ROTTERDAM EN DEN HAAG

Jubileum: 20 jaar
Hard werken loont. Dat hebben Leonard en Martine Boender, partners bij zowel DVDW Advocaten als privé, de afgelopen twintig jaar geleerd. 'We kennen elkaar uit de collegebanken en in 1998 werden we bij hetzelfde kantoor beëdigd. In datzelfde jaar hebben we besloten als levenspartners verder te gaan.' De twee weten inmiddels dat ze geen secretaresse moeten delen. 'Dat geeft wrijving. Groot voordeel is dat we qua beleid en visie op één lijn zitten en ieder in een ander rechtsgebied werken. Leonard in Rotterdam en Martine in Den Haag. Als één van ons in maatschapsverband onderwerp van gesprek is, onthoudt de ander zich van commentaar.' Ze zien de toekomst positief tegemoet. 'Naast de Rotterdamse vestiging wordt ook de Haagse vestiging binnenkort in een nieuw jasje gestoken. We hebben een jong, ambitieus team en lopen over van ideeën om ons kantoor de komende jaren een nog betere positie te geven binnen de top 50.'

KANTOOR

DELISSEN MARTENS

DEN HAAG

Jubileum: 10 jaar
De afgelopen tien jaar zijn volgens advocaat Marc Delissen (53) van Delissen Martens voorbijgevlogen. De grootste verandering binnen het kantoor, dat gegroeid is van 22 naar 60 medewerkers, is de overstap naar het nieuwe werken geweest. 'Tijd- en plaatsonafhankelijk werken is niet een statische situatie, maar steeds aan verandering onderhevig. Dat houdt iedereen fris en alert.' Hoewel de meningen over de toekomst van middelgrote kantoren verdeeld zijn, is Delissen niet somber. 'Integendeel. Het vak van advocaat verandert zonder twijfel en het is een mooie uitdaging om daar bijtijds op in te spelen en flexibel in mee te bewegen.'

KANTOOR

HBN LAW

AMSTERDAM EN CARIBISCH NEDERLAND

Jubileum: 80 jaar
Met een groot feest op Curaçao met honderden gasten vierde HBN Law het 80-jarig bestaan. Het kantoor begon met twee advocaten op Curaçao en telt inmiddels ruim 35 advocaten verspreid over alle delen van het Koninkrijk, vertelt advocaat Chris de Bres (42), sinds 2010 bij HBN Law op Bonaire werkzaam. 'We zijn altijd al in meer of mindere mate actief geweest in Nederland. De meeste advocaten zijn in Nederland opgeleid en hebben in Nederland gewerkt.' De Bres ziet voor de toekomst uitdagingen, maar vooral ook kansen. 'Het Caribisch deel van het Koninkrijk is een gebied met veel veerkracht en potentieel. Op Sint Maarten moet op dit moment veel worden gedaan aan de wederopbouw en HBN Law is daar diepgaand bij betrokken. Op de andere eilanden creëert het toenemende toerisme veel mogelijkheden voor projectontwikkeling en financieringen.'

KANTOOR

WIJN & STAEL

UTRECHT

Jubileum: 70 jaar
Toen het agrarisch recht nog een belangrijke pijler was binnen Wijn & Stael stonden de boerenklompen in de gang. Zeventig jaar later heeft het kantoor afscheid genomen van dat rechtsgebied om vijf secties verder te ontwikkelen en uit te bouwen. 'We zitten nog steeds in het monumentale pand aan de Maliesingel,' vertelt een woordvoerder van het kantoor. 'Er werken nu veertig advocaten bij Wijn & Stael. Omdat we flink gegroeid zijn de afgelopen jaren hebben we de aangrenzende panden aangekocht. Deze zijn met behoud van de oorspronkelijke architectuur verbouwd tot een aaneengeschakeld, modern kantoor.' Om het lustrum te vieren, heeft het kantoor voor relaties een event georganiseerd in TivoliVredenburg met als thema 'Wat heeft uw toekomst nodig?'.

Voor onze groeiende civiele praktijk zoeken wij een senior advocaat-medewerker. Wij zoeken een ervaren civilist die ondernemers bijstaat op directieniveau. Kennis van het ondernemingsrecht (Boek 2) en contractenrecht is vereist. Binnen ons team werk je voor aansprekende (non-) profit instellingen en ondernemingen.

de KONING VERGOUWEN advocaten

DE KONING VERGOUWEN ADVOCATEN BREIDT UIT EN ZOEKT:

Senior Advocaat-medewerker civiel (m/v)

Wie zijn wij?
De Koning Vergouwen Advocaten is een toonaangevend kantoor binnen een groot aantal branches en rechtsgebieden. Wij zijn met zijn veertigen gevestigd in 2 monumentale panden aan het Vondelpark. Zonder aan de passie voor ons werk in te boeten, zijn wij bewust van het feit dat er in dit leven ook andere dingen dan werk zijn. Daar wordt het werk ook beter van. Wij zijn naast deskundig ook toegankelijk, snel en pragmatisch in onze dienstverlening. Dat moet je willen. Dat moet je kunnen. Dat is geen marketingslogan, maar de alledaagse praktijk. Wij werken graag samen, zowel intern als met de klant. Wij zijn misschien wel het leukste advocatenkantoor van Nederland.

Kun je je vinden in dit profiel?
- Tussen de 6 en 10 jaar relevante ervaring als jurist of advocaat op het gebied van civiel recht, ondernemingsrecht en contractenrecht;
- creatief;
- proceservaring;
- goede beheersing Nederlandse en Engelse taal (woord en geschrift);
- sterk analytisch;
- praktisch en klantgericht;
- ondernemingsgezind;
- ambitieus en gedreven.

www.dkva.nl

Mail of bel:
Voor een sollicitatie of meer informatie kunt u contact opnemen met
mr. Charlotte Koopman
tel. 020 676 25 00
Sophialaan 33
1075 BL Amsterdam
koopman@dkva.nl

Wie weet alles over bedrijfswaardering?

Bedrijfswaardering, iets waar een Register Valuator alles over weet.

Meer weten? Lees er alles over in het Van Waarde Magazine, een uitgave van het NIRV, Nederlands Instituut van Register Valuators.

Meld u kosteloos aan op onze website: www.nirv.nl/nl/magazine en blijf op de hoogte van alle ontwikkelingen die van invloed zijn op de waarde van uw onderneming!

NiRV
Nederlands Instituut voor Register Valuators

Juist... de Register Valuator!

→ www.boomjuridisch.nl

HÉT HANDBOOK OP HET GEBIED VAN HET COMMERCIEEL CONTRACTENRECHT

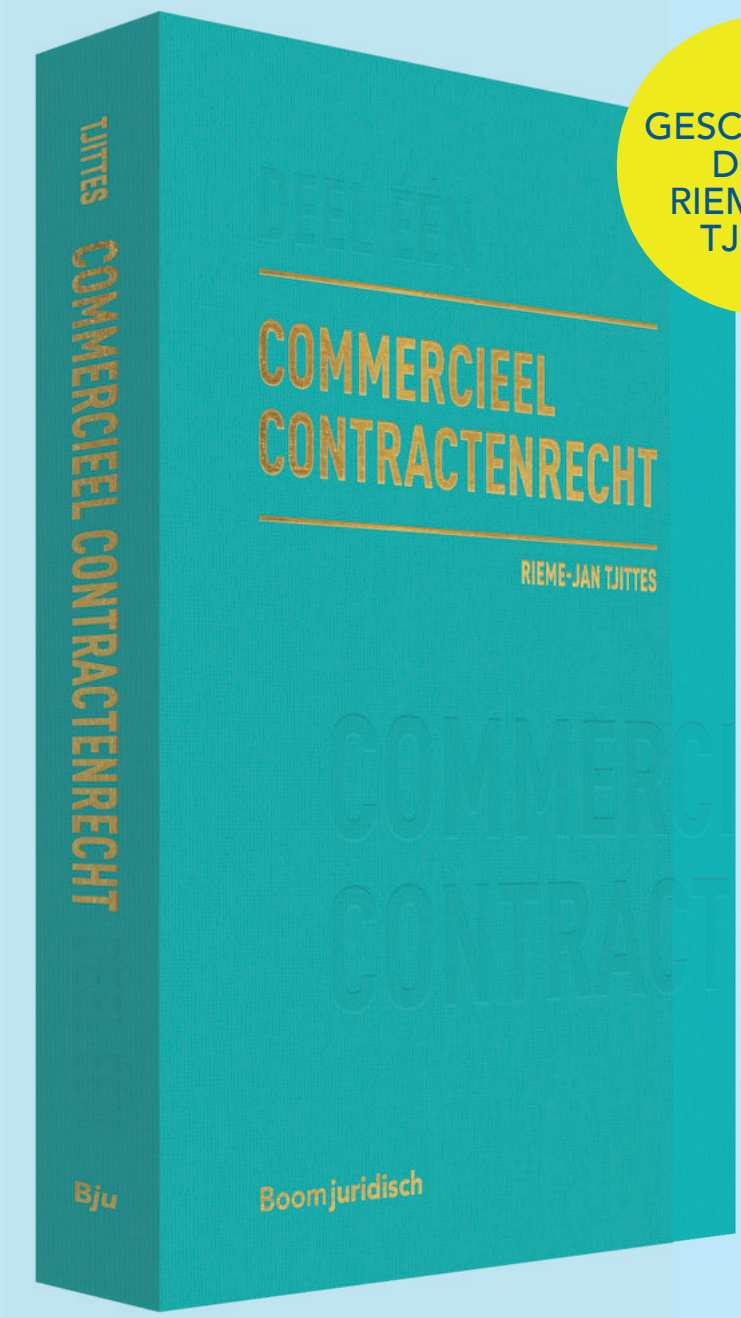

GESCHREVEN DOOR RIEME-JAN TJITTES

Rieme-Jan Tjittes
978-94-6290-531-3
620 pagina's
hardcover
€ 70,00

BESTEL NU UW EXEMPLAAR OP WWW.BOOMJURIDISCH.NL

www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

ADVOCAAT
NATHALIE AMIEL (42)
KANTOOR: HOUTHOFF, AMSTERDAM

Jubileum: 20 jaar
'Ik ben niet voor niets al twintig jaar huurrechtadvocaat bij hetzelfde kantoor,' zegt Nathalie Amiel. 'De advocatuur is hard werken, maar daartegenover staat: uitdagend en afwisselend werk, veel flexibiliteit en een goede waardering.' De digitalisering ziet ze als positieve maar ook als negatieve verandering. 'Positief, omdat je cliënten via de mail makkelijk en snel kunt bereiken en documenten eenvoudig kunt delen. Negatief, omdat het moeilijker is een paar uur ongestoord aan een ingewikkeld processtuk of een complexe overeenkomst te werken. Mensen verwachten dat je vrijwel direct een eerste reactie op een mail geeft.'

ADVOCAAT
MARRY DE GAAY FORTMAN (53)
KANTOOR: HOUTHOFF, AMSTERDAM

Jubileum: 30 jaar
Als advocaat is ze naar eigen zeggen zoveel beter en wijzer geworden. 'Dat mag ook worden verwacht in drie decennia,' aldus Marry de Gaay Fortman. 'De trots zit hem er vooral in dat ik, door mijn intuïtie trouw te blijven, iets heb veranderd als eerste vrouwelijke managing partner bij Houthoff. Op kantoor heb ik kunnen werken aan een cultuur van samenwerken waarin mensen de ruimte krijgen. Dat werkt zoveel beter dan strijd en geldingsdrang.' De Gaay Fortman kijkt met plezier en vertrouwen naar de toekomst. 'Ik haal nog steeds heel veel energie uit mijn werk, doordat ik dagelijks werk met boeiende mensen en in complexe zaken. Gelukkig kan ik me ook nog steeds verwonderen. Dat vind ik belangrijk.'

KANTOOR
CLEERDIN & HAMER

Jubileum: 40 jaar
Advokatenkollektief De Pijp had zijn wortels in de sociale rechtshulp. Toen Gerard Hamer zich eind jaren tachtig aansloot, legde hij de focus op het strafrecht. Advocaat Patrick van der Meij (40): 'Hamer is een team van strafrechtspecialisten om zich heen gaan verzamelen. Hij had tegelijkertijd het besef dat een strafrechtpraktijk niet op zichzelf kan staan, maar dat je altijd aanpalende rechtsgebieden nodig hebt om iemand alle hulp te bieden. Dat is nog steeds een kenmerk van ons kantoor. Zo startte deze maand onze eerste letselschadeadvocaat.' De advocatuur is volgens Van der Meij in de loop der jaren commerciëler geworden. 'Dat is noodzakelijk gebleken naast de omvangrijke toevoegingspraktijk van ons kantoor. De rechtsbijstand voor mensen die het hard nodig hebben, staat zwaar onder druk. Het zijn roerige tijden. Dat is ook het thema tijdens het jubileumsymposium van Cleerdin & Hamer binnenkort. Uiteraard gaat dat gepaard met een borrel.'

MODERNISERING BEWIJSRECHT EN DE ROL VAN DE ADVOCAAT IN DE VOORFASE

DOOR / CASPAR JANSSENS & VINCENT HOFMAN

Het Wetsvoorstel vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht beoogt informatiegaring en bewijsverzameling in de fase voorafgaand en tijdens de procedure efficiënter te laten verlopen. Met de preprocessuele bewijsgaringsplicht die het wetsvoorstel introduceert, wil de minister een grote verantwoordelijkheid bij advocaten neerleggen. Aansprakelijkheidsrisico's liggen dan op de loer, betogen Caspar Janssens en Vincent Hofman.

Het bewijsrecht is onderhevig aan diverse ontwikkelingen. Zo valt te denken aan digitalisering van de samenleving en de daarmee gepaard gaande complicaties op het gebied van privaatrechtelijke handhaving. Ook wat betreft burgerlijk procesrechtelijke wetgeving zijn verschillende trends zichtbaar. Deze geven de context weer waarin het Wetsvoorstel vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht op 31 mei 2018 in consultatie is gegaan.

Zo is met de modernisering van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) in 2002 de trend ingezet de rol van de civiele rechter te veranderen naar een minder afwachtende, maar actieve en sturende rol. De gewijzigde rol van de civiele rechter heeft met de komst van de KEI-wetgeving in de vorm van de 'regiefunctie' in het proces meer handen en voeten gekregen, bijvoorbeeld in artikel 22 KEI-Rv die de rechter de discretionaire bevoegdheid verschaft partijen in elke stand van de procedure te bevelen bepaalde stellingen toe te lichten of bepaalde bescheiden over te leggen.

Verder is sterk merkbaar dat met de KEI-wetgeving en ook het voorliggende wetsvoorstel steeds meer de focus komt te liggen op het belang van een voortvarend verloop van de civiele procedure. De KEI-wetgeving verplicht partijen binnen kortere doorlooptijden te procederen en geeft de rechter de handvatten om hier en daar sturing te geven ten behoeve van de efficiënte procesgang.

Tegelijkertijd is de tendens dat voldoende tijd dient te worden ingeruimd voor informatiegaring en bewijsverzameling voorafgaand aan de procedure, zodat partijen de procedure wat bewijslevering betreft zo doelmatig mogelijk kunnen insteken. Hiermee gepaard gaat bijvoorbeeld de wens om nog voor aanvang van de procedure bewijsmiddelen veilig te stellen. Bovendien zouden preprocessuele informatiegaring en bewijsverzameling partijen inzicht kunnen geven in hun onderhandelingspositie. Dat kan ervoor zorgen dat partijen gemakkelijker en eerder een minnelijke oplossing voor hun geschil kunnen vinden. Dan hebben partijen minder snel de tussenkomst van de rechter nodig, wat kostenbesparend werkt en het gerechtelijk apparaat ontlast.

PREPROCESSUELE BEWIJSGARING

Met deze trends in gedachten heeft de minister voorgesteld de informatiegaring en bewijsverzameling voorafgaand aan de procedure een prominentere plek toe te kennen.

Dit voorstel krijgt gestalte in de artikelen 149a en 149b van het Wetsvoorstel vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht. Voordat de procedure aanhangig is, moet elke partij *alle* informatie verzamelen die zij redelijkerwijs kan verkrijgen en die in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs voorzienbaar van belang is voor de beoordeling van de feiten of rechten waarop deze partij zich beroept ter onderbouwing van haar vordering of verweer, luidt het voorstel. Dit stelt partijen beter in staat hun rechtspositie te bepalen c.q. hun feitelijke onderbouwing aan te vullen. Het leidt ertoe dat partijen een juiste waardering van hun proceskansen in een eventuele procedure kunnen maken om in te schatten of het zinvol is door te zetten, aldus de memorie van toelichting.[1] De concrete invulling van die verplichting zal worden neergelegd in rechtersregelingen. Daarin zal dan worden opgenomen welke schriftelijke stukken of andere bewijsmiddelen in een bepaald type zaak moeten worden verzameld – gelijk de zogeheten 'boodschappenlijstjes' in alimentatiezaken.
Voor de vraag in welke mate de informatiegaring en bewijsverzameling voorafgaande aan een procedure zou moeten plaatsvinden, vermeldt de memorie van toelichting dat hierop geen concreet antwoord kan worden geformuleerd.[2] Het wetsvoorstel beoogt een dubbel redelijkheidstoets in te voeren om te beoordelen of een partij heeft voldaan aan de zogeheten preprocessuele bewijsgaringsplicht en dus voldoende aan informatiegaring en bewijsverzameling heeft gedaan. Op basis hiervan zal eerst moeten worden getoetst of voorafgaand aan de procedure voor de betrokken partij in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs voorzienbaar was welke informatie voor de beslechting van het geschil relevant was. Vervolgens zal moeten worden getoetst of de bedoelde informatie in de fase voordat de procedure aanving redelijkerwijs door de betrokken partij had kunnen worden bemachtigd.
Voor de invulling van de dubbele redelijkheidstoets acht de minister een aantal gezichtspunten van belang. Te denken valt aan de aard en complexiteit van het geschil, de wederzijdse positie van partijen en het stadium waarin het geschil tussen partijen zich bevindt. Het wetsvoorstel beoogt in beginsel aan de eiser op dit punt hogere eisen te stellen dan aan de verweerder, omdat de eerste in de procedure een andere positie bekleedt. Het kan bovendien verschil maken of een partij zich in de voorfase van de procedure heeft laten bijstaan door een advocaat. Voor een partij zonder advocaat is namelijk minder goed te voorzien welke informatie precies relevant is voor de beslechting van het geschil dan voor een partij die zich heeft laten bijstaan door een advocaat.
Met de dubbele redelijkheidstoets voor de verplichtingen van partijen in de voorfase van de procedure beoogt het wetsvoorstel een waarborg te bieden dat partijen binnen redelijke grenzen informatie vergaren over voor hen onbekende of niet vaststaande feiten en ondersteunend bewijsmateriaal voor hun feitelijke stellingen verzamelen. De minister benadrukt dat deze gedachtegang niet nieuw is aangezien artikel 21 Rv hierin al voorzag,[3] maar dat het slechts een aanscherping is van de verplichtingen die hieruit al voortvloeiden. Bovendien wordt ingevolge artikel 30a lid 3 onder f en g KEI-Rv al van eisers verwacht dat zij in de procesinleiding de bewijsmiddelen noemen waarover zij al beschikken en niet kunnen beschikken. Wordt aan dit alles niet voldaan, kan de rechter hieraan de gevolgtrekking verbinden die hij geraden acht (artikel 149a van het wetsvoorstel), wat in voorkomende gevallen kan betekenen dat latere bewijslevering in de procedure niet meer mogelijk zal zijn. Overigens betekent dit niet dat een partij steeds beperkt wordt in de mogelijkheid om lopende de procedure alsnog bewijs te leveren. Van sommige informatie valt simpelweg voorafgaand aan de procedure redelijkerwijs niet te voorzien dat deze voor de beslechting van het geschil relevant zou kunnen zijn. Maar bij een flagrante schending van informatieverplichtingen die tot een onnodige vertraging van de procedure leidt of belemmert dat recht wordt gedaan aan de materiële waarheid, beoogt het wetsvoorstel het de rechter wel vrij te staan om latere bewijslevering niet toe te laten. Ook artikel 22 Rv is in het kader hiervan gewijzigd in het wetsvoorstel.
Om een partij in staat te stellen aan de preprocessuele bewijsgaringsplicht te voldoen, kan zij zich bedienen van enkele voorlopige bewijsverrichtingen, zoals het voorlopig getuigenverhoor, het voorlopig deskundigenbericht, de voorlopige plaatsopneming en bezichtiging en de inzagevordering. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat een partij verschillende verzoeken tot voorlopige bewijsverrichtingen combineert (artikel 196 van het wetsvoorstel). In het bijzonder kan over het inzagerecht, dat is afgeleid van de huidige exhibitievordering (artikel 843a Rv), worden opgemerkt dat dit een partij in staat stelt om zonder tussenkomst van een rechter haar recht op inzage tegenover de wederpartij bij een rechtsbetrekking en tevens tegenover een derde in te roepen (artikel 149b van het wetsvoorstel). Wordt echter wel de tussenkomst van een rechter gevergd, dan kan dit bij wege van een verzoek om een voorlopige bewijsverrichting (artikel 204 jo. artikel 196 jo. artikel 194/195 van het wetsvoorstel).

ROL ADVOCAAT

Een factor die van belang is bij de dubbele redelijkheidstoets is of een partij zich heeft laten bijstaan door een advocaat, zo schrijft de minister.[4] Voor beantwoording van de vraag wat precies van een advocaat in de voorfase van een procedure mag worden verwacht, dient te worden bezien hoe een redelijk handelend en redelijk bekwaam vakgenoot in de gegeven situatie zou hebben gehandeld. De minister schrijft dat van ▶

WAT IS UW VISIE
OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Tom de Waard

"In de commerciële praktijk is het grootste gevaar af te drijven naar 'commodity' dienstverlening. Om waarde te kunnen blijven toevoegen en kwaliteit te behouden, moet de focus liggen op 'bet the company' zaken, d.w.z. zaken die bepalend zijn voor het lot van de onderneming.

Bij een boetiekkantoor gaat het om de kwaliteit van de persoonlijke dienstverlening door de individuele advocaat. Een ervaren cliënt weet immers voor iedere zaak het meest gekwalificeerde kantoor te kiezen."

www.dewaardsinke.com

Monique van de Griendt

"Vakinhoudelijke ontwikkeling is niet meer voldoende om inhoudelijk te excelleren. Door de snel veranderende wereld en de digitale transformatie, verandert de rol van de advocaat.

Om relevant te blijven voor cliënten, is het belangrijk dat advocaten zich ontwikkelen in soft skills, leiderschap, samenwerken en mediation. Daarnaast zal ook de advocatuur er niet aan ontkomen dat ze digitaal vaardiger moeten worden."

www.dialoguebv.nl

Karik van Berloo

"Met de toenemende en telkens wijzigende wet- en regelgeving is het onmogelijk alle ontwikkelingen op alle rechtsgebieden goed bij te houden.

Specialiseren is onvermijdelijk. Maar dat vergt wel een brede basis. Want wie nooit de loep van zijn rechtsgebied afhaalt, is zich niet bewust van relevante ontwikkelingen daarbuiten."

www.eldermans-geerts.nl

Roy Odekerken
jurist facily LAW
info@facilyLAW.com
085 - 2 10 11 12

"Merkenbouw:

Een goed merk is noodzakelijk om de klanten te binden, kwaliteitsniveau te borgen en bovenal herkenbaarheid in de markt te vergroten.

De dienstverlening moet ook niet van een persoon afhangen maar van het totaal van het merk/kantoor. "

www.facilylaw.com

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

advocaten mag worden verwacht dat zij zich eerst verdiepen in de feiten en de bewijsmiddelen, nadenken over de wederzijdse rechtsposities van de partijen bij het geschil en anticiperen op de stelplicht en de bewijslast voordat zij een procedure voor hun cliënt aanspannen.[5]
Deze passage van het wetsvoorstel lijkt de zorgplicht van professionele rechtsbijstandverleners te willen oprekken tot een punt waarop advocaten niet alleen zich dienen te vergewissen van een goede processtrategie, maar bij advocaten ook meer de verplichting komt te rusten om bij cliënten door te vragen over voorhanden bewijs. Slechts het zorgvuldig documenteren van onder meer vragen naar opgave van verschillende bescheiden en andere bewijsmiddelen bij cliënten, zou advocaten dan van aansprakelijkheid van achteraf gekomen claims kunnen behoeden. Of bij schending een beroepsfout meteen zou vaststaan, lijkt ons – net als bij een termijnoverschrijding – niet altijd het geval. Een weging van de omstandigheden van het geval zal dat moeten uitwijzen.

KRITIEK

Namens de Nederlandse orde van advocaten heeft de adviescommissie burgerlijk procesrecht op het wetsvoorstel gereageerd.[6] De commissie heeft de minister verzocht de passage met betrekking tot toepassing van de dubbele redelijkheidstoets te schrappen. De NOvA acht het in het algemeen onjuist de verantwoordelijkheid voor de preprocessuele bewijsgaringsplicht bij de advocaat te leggen.[7] Een advocaat dient voorafgaand aan het aanhangig maken van een procedure vanzelfsprekend na te denken over de bewijspositie van zijn cliënt en daarbij is de preprocessuele bewijsgaringsplicht een hulpmiddel. Maar dat mag volgens de NOvA geen doel op zich zijn, laat staan dat met *hindsight bias* zou kunnen worden geoordeeld over de preprocessuele bewijsgaringsverplichting.
De adviescommissie wijst er in de tweede plaats op dat het onjuist is om een gedragsnorm voor een advocaat ook toe te passen op de cliënt van die advocaat. De rechter die moet beoordelen of een partij aan de op hem rustende preprocessuele bewijsgaringsplicht heeft voldaan, weet namelijk niet of deze partij zijn advocaat wel alle relevante informatie heeft gegeven, en, als dat niet het geval is, of hem dat kan worden verweten, wat de advocaat zijn cliënt heeft geadviseerd en of de cliënt dat advies heeft opgevolgd. Gelet op de vertrouwelijkheid van de communicatie tussen advocaat en cliënt behoort de rechter zich daarin ook niet te verdiepen. De rechter kan dus niet beoordelen of een partij deze van de advocaat afgeleide gedragsnorm al dan niet heeft geschonden.
De NOvA merkt ten slotte op dat moet worden voorkomen dat een cliënt afziet van het raadplegen van een advocaat omdat hij daardoor een zwaardere preprocessuele bewijsgaringsplicht op zich zou nemen, of dat hij voor zijn wederpartij verzwijgt een advocaat in de arm te hebben genomen.
In algemene zin kan nog over de preprocessuele bewijsgaringsplicht worden opgemerkt dat deze door haar nadruk op *fact finding* bij complexe(re) zaken met veel partijen en/of een grensoverschrijdend element tot negatieve effecten zou kunnen leiden. De kritiek na het advies van de commissie-Hammerstein was dat het in dergelijke zaken de efficiëntie die het wetsvoorstel nastreeft niet ten goede zou komen als partijen voorafgaand aan de procedure hun bewijsvoering reeds geheel 'rond' dienen te hebben. Denk bijvoorbeeld aan massaschadeclaims waarbij eerst de vraag van aansprakelijkheid speelt voor men aan de schadevaststelling toekomt. De memorie van toelichting stelt dit probleem te hebben ondervangen, aangezien in een dergelijk geval de schadevaststelling nog even wordt 'geparkeerd'.[8]
Desalniettemin leeft in de advocatuur nog steeds de gedachte dat partijen met het oog op de mogelijke sanctie lopende de procedure geen bewijs meer in mogen brengen en reeds voorafgaand aan het proces allerlei informatie moeten verzamelen en hiervoor kosten moeten maken, terwijl het evengoed mogelijk is dat deze feiten voor de uiteindelijke beslechting van het geschil niet eens relevant zijn, dan wel onbetwist zijn. Daarbij komt dat de sanctie op het niet voldoen aan de preprocessuele bewijsgaringsplicht in voorkomende gevallen ervoor kan zorgen dat de rechter uitspraak doet op basis van een onjuist of onvolledig vastgesteld feitencomplex. Dit brengt de beoogde *fact finding* dan in het gedrang.
Of deze adviezen ook worden overgenomen, is nog niet bekend. De consultatie is inmiddels gesloten. Het wachten is nu op de politieke behandeling van het wetsvoorstel. ■

Caspar Janssens is cassatieadvocaat bij Kneppelhout & Korthals N.V. in Rotterdam en lid van de adviescommissie burgerlijk procesrecht van de NOvA.
Vincent Hofman is advocaat bij Van Traa Advocaten N.V. in Rotterdam.

NOTEN

1 MvT, p. 22-23, te vinden via: https://www.internetconsultatie.nl/bewijsrecht.
2 Idem, p. 23.
3 Idem, p. 25.
4 Idem, p. 24.
5 Idem, p. 24.
6 Wetgevingsadvies conceptwetsvoorstel tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de vereenvoudiging en modernisering van het bewijsrecht in civiele procedures. Het advies is te vinden via: https://www.advocatenorde.nl/juridische-databank/details/wetgevingsadviezen/138073.
7 Wetgevingsadvies, p. 15-16.
8 Idem, p. 24.

Schaf de KEI-wetgeving af

Binnenkort beslist Minister Dekker voor Rechtsbescherming (VVD) over de toekomst van KEI. Maar wat moet er dan gebeuren met KEI-Rechtsvordering? De Haagse cassatieadvocaat pleit voor afschaffing.

DOOR / JAN WOUTER ALT

Welk lot treft het deel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dat de KEI-wetgeving bevat als de minister zijn beslissing over KEI neemt? Wat mij betreft, schaft hij die wetgeving zo snel mogelijk af.

Over de wenselijkheid van de KEI-wetgeving is überhaupt nauwelijks gediscussieerd. Afgezien van digitaal procederen stond KEI voor vereenvoudiging en versnelling van de procedure.[1] Snelheid zou kwaliteit zijn. De rechter zou een actievere rol toebedeeld krijgen in de vorm van een regiefunctie.[2] De basisprocedure in vorderingszaken zou eenvormig moeten worden gecomprimeerd tot een procesinleiding, antwoord en zitting. Bewijslevering zou zo veel mogelijk (uiterlijk) op die zitting moeten plaatsvinden. Een commissie herijking bewijsrecht adviseerde die bewijslevering zo veel mogelijk naar voren te halen, liefst nog vóór aanvang van de procedure, en op overtreding daarvan een sanctie plaatsen,[3] wat vervolgens zonder discussie in een wetsontwerp is opgenomen.[4]

Maar de KEI-wetgeving heeft potentieel negatieve effecten. Ons huidige civiele procesrecht kent als elementair beginsel de waarheidsvinding.[5] De rechter dient zo veel mogelijk op basis van de reële werkelijkheid recht te doen en niet op basis van een *fictieve* werkelijkheid, die het gevolg is van een onvoldragen debat. KEI trachtte dit op te lossen door de regiefunctie van de rechter verder te benadrukken, maar smoort de effectiviteit daarvan vervolgens door de beknotting van het debat in tijd en omvang. Zoals Duk aangeeft, passen lang niet alle procedures in de 'mal' van eis, antwoord en comparitie.[6] Wanneer partijen dat niet *in* een procedure kunnen dan leidt dat tot een waterbedeffect, bijvoorbeeld middels een explosieve toename van voorlopige getuigenverhoren.[7]

Waar het burgerlijk procesrecht dienend zou moeten zijn aan de oplossing van het geschil,[8] is het nu een hindernisrace,[9] wat door de KEI-wetgeving alleen nog maar zal toenemen. Duk attendeert in 2013 al op de onwenselijkheid van het in omvang en in tijd beperken van processtukken.[10] Met name het verkorten in eerste aanleg en in hoger beroep van de toch al korte termijnen voor indienen van processtukken leiden wat hem betreft tot wapenongelijkheid. Immers, waar de eisende of appellerende partij maanden feitenonderzoek kan doen alvorens toe te slaan, moet de gedaagde partij het met zeer korte antwoordtermijnen doen. Duk acht de rechterlijke terughoudendheid op zijn plaats omdat een civiel proces nu eenmaal in de eerste plaats een proces van partijen zelf is.

Ik ben het dan ook met Duk[11] eens dat het dan ook in beginsel *aan partijen is* om het tempo van de procedure te bepalen en niet aan de rechter of aan de opstellers van een landelijk procesreglement, nu het ook de verantwoordelijkheid *van partijen* is om voldoende te stellen. In dat kader acht ik het evenmin wenselijk dat de vraag of een partij al dan niet gelegenheid krijgt voor uitstel, re- en dupliek of pleidooi ter comparitie afhankelijk is van de welwillendheid van de rechter in kwestie. Partijen moeten in dat verband gelijke kansen krijgen. Dat krijgen ze niet met KEI-Rechtsvordering.

Ons burgerlijk procesrecht is dus beter af zonder de KEI-wetgeving. Ook rechter en bijzonder hoogleraar rechtspleging Margreet Ahsmann pleitte onlangs nog voor afschaffing van de KEI-wetgeving inclusief het nieuwe bewijsrecht om vervolgens eerst behoorlijk te onderzoeken welke ICT-projecten prioriteit hebben.[12] Daar ben ik het van harte mee eens.

Jan Wouter Alt is cassatieadvocaat bij Alt kam Boer Advocaten in Den Haag en advocaat-redactielid van dit blad.

NOTEN

1 MvT *Kamerstukken II* 2014/15 34 059, 3, par. 1.1
2 MvT *Kamerstukken II* 2014/15 34 059, 3, par. 1.4.
3 Adviesrapport Modernisering burgerlijk bewijsrecht van de Expertgroep.
4 https://www.internetconsultatie.nl/bewijsrecht.
5 W.D.H. Asser, *Asser-Procesrecht-3-Bewijs, Deventer-Kluwer* 2017, nr. 74 en R.H. de Bock *Tussen waarheid en onzekerheid: over het vaststellen van de feiten in een civiele procedure*, diss. Tilburg 2011, Kluwer 2011, p. 33 en p. 98-100.
6 R.A.A. Duk, 'Het einde van de advocatuur zoals u die kende?' in: P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt, F.E. Vermeulen en B.T.M van der Wiel (red.), *Middelen voor Meijer: Liber Amicorum mr. R.S. Meijer,* Den Haag Boom 2013, p. 71-82.
7 H.J.W. Alt, 'Sneller proces mag niet ten koste gaan van de waarheidsvinding', *Advocatenblad* 2017 nr. 6, p. 54-56.
8 Om het met de woorden van Asser te zeggen: Recht doen is nu eenmaal niet heersen maar dienen. Zie W.D.H. Asser, 'Stelplicht, een kraaienpoot op de weg van de waarheidsvinding', *TCR* 2012-4 laatste volzin.
9 Zie Duk 2013 p. 75-76 die een dergelijke beeldspraak hanteert.
10 Duk 2013, p. 71-82.
11 Duk 2013, p. 71-82.
12 https://www.mr-online.nl/frits-bakker-luister-naar-deze-hoogleraren/.

De PO Deal All Inclusive:

12 maanden onbeperkt cursussen volgen voor een vast bedrag!

‘Gemak, kwaliteit en flexibiliteit.’

Van Uitert & Quist Advocaten Oosterhout

Voor iedere juridische professional is het volgen van opleidingen anders. Met de PO Deal kunt u 12 maanden onbeperkt cursussen volgen, zo maakt Sdu het voor u een stuk eenvoudiger én goedkoper! Genoeg redenen om eens te bekijken wat de PO Deal voor uw kantoor kan betekenen. Ruim 600 klanten gingen u al voor. De voordelen op een rij:

- → **Overzichtelijk** Een vaste prijs van € 2.095 voor de periode van 12 maanden
- → **Compleet** Ruim 350 cursussen per jaar, volg er zoveel als u wilt binnen uw rechtsgebied
- → **Praktisch** Cursuslocaties zijn goed bereikbaar en beginnen vaak na de spits
- → **Interactie** Onze cursussen met topsprekers worden door klanten gewaardeerd met een 8+
- → **Flexibel** Komt er wat tussen? Geboekte cursussen mogen kosteloos worden geannuleerd
- → **Eenvoudig** Met uw online account boekt u gemakkelijk cursussen

Nieuwsgierig? **www.sdujuridischeopleidingen.nl**

Sdu oprecht de beste keuze

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Bregje Boelens

"De ontwikkelingen in het familie- en erfrecht gaan snel. Opleiding en kennisdeling worden hierdoor steeds belangrijker. Als nichekantoor dat zich toelegt op het familie- en erfrecht zijn wij vooruitstrevend.

Zo hebben wij een eigen wetenschappelijk bureau en verzorgen wij opleidingen via onze door de NOvA geaccrediteerde opleidingsinstelling FEIN. Wij hebben veel aandacht voor opleiding van de bij ons werkzame advocaten en kennisdeling met professionals werkzaam op het gebied van het familie- en erfrecht."

www.familie-erfrecht.nl

ADVOCATEN FAMILIE- & ERFRECHT

Helen Fruytier

"Partner van ondernemers" zijn veronderstelt meer dan alleen kennis hebben van (één specialisme van) het recht.

Om invulling te kunnen geven aan deze belofte is een minimale kantoorgrootte en een brede flexibele schil noodzakelijk. Daarnaast vraagt het steeds betere samenwerking met andere disciplines. Dat laatste heeft geresulteerd in de "Fruytier Partners in Business" en de "Fruytier Friends in Business" netwerken.

www.flib.nl

FRUYTIER
Lawyers in Business

Gitte Stevens-Waltmans

"Artificial intelligence" zal steeds meer worden toegepast in de (eenvoudige) juridische dienstverlening. Niets echter zal de menselijke factor in combinatie met niche-kennis kunnen vervangen. Het recht is geen invuloefening en gevoelens zijn niet digitaal.

In het strafrecht is het van belang dat je met je cliënt een team vormt waarbij wederzijds vertrouwen en respect essentieel zijn. Geen standaard verhaal of aanpak, maar een creatieve benadering met oog voor het individu maakt juist het verschil."

www.gs-advocatuur.nl

Robbert Land

"De juridische beroepspraktijk is volop in beweging. Kijk alleen al naar de impact die technologische ontwikkelingen hebben op het werk van de juridische professionals en de 'more for less challenge' voor juridische afdelingen. De juridische beroepspraktijk heeft dan ook behoefte aan professionals die kennis hebben van het recht en bovenal expert zijn in het organiseren en inrichten van juridische diensten en processen.

In de deeltijdmaster Legal Management ontwikkelt de juridische professional zich tot expert in het organiseren en inrichten van juridische diensten en processen."

www.hva.nl/mlm

Hogeschool van Amsterdam

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

100 JAAR ADVOCATENBLAD

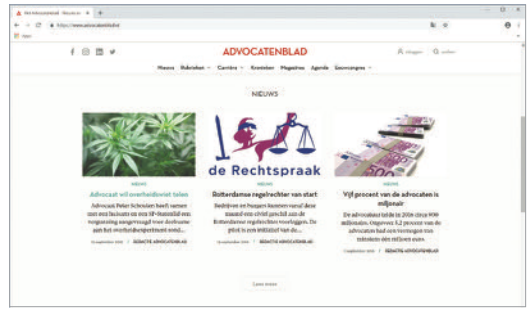

TWEE ONDER EEN KAP

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / SJOERD VAN DER HUCHT

Het *Advocatenblad* heeft in het honderdjarig bestaan een evolutie doorlopen, zowel uiterlijk als innerlijk. Tegelijkertijd is het al die tijd een vakblad gebleven, waarin zowel vaktechnische informatie als nieuws van de eigen organisatie (NAV/NOvA) onderdak vindt.

Dat hybride karakter biedt het magazine zowel bestaansrecht als af en toe wat kopzorgen. Niet alle artikelen die in het blad verschijnen, kunnen op instemming van de NOvA of zijn bestuurders rekenen. Soms beslaan ze onderwerpen waar de NOvA nog geen standpunt over heeft ingenomen, soms bevatten ze opvattingen die de NOvA niet deelt. Helemaal lastig wordt het als de NOvA zelf ter sprake komt. Knappe bestuurder die niet in een kramp schiet als in het huisorgaan zaken staan die hem persoonlijk niet welgevallig zijn.
Om eindeloze discussie en gedoe te voorkomen, is er ergens eind vorige eeuw een waterscheiding aangebracht tussen redactie en NOvA-bestuur. Begin jaren negentig verscheen er in de colofon de volgende tekst: 'Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken van de Orde.'
Die tekst staat er nog altijd, hoewel in iets andere bewoordingen. De uitgever is wel veranderd, dat is momenteel Boom Juridisch. In de praktijk wordt grofweg negentig procent van het *Advocatenblad* gevuld door een professionele redactie (inclusief advertenties) en tien procent door de NOvA. De orde gebruikt de 'eigen pagina's' achter in het blad voor eigen nieuws en mededelingen, de transfers, tuchtrechtuitspraken en de column van een ar-lid.

SPEELVELD

Deze afbakening functioneert tot op de dag van vandaag tot volle tevredenheid, in ieder geval wat de redactie betreft. Voor alle partijen is duidelijk tot waar het speelveld strekt. Belangrijker is dat ook lezers tevreden zijn. Het *Advocatenblad* is er tenslotte niet voor de makers, maar voor de abonnees. Uit lezersonderzoek bleek in 2017 dat twee derde van de advocaten het een pluspunt vindt dat het NOvA-deel achter in het blad te vinden is. De pagina's worden ook goed gelezen. Ruim vier op de tien advocaten zeggen zelfs dankzij het *Advocatenblad* binding te ervaren met de NOvA. Het hybride karakter lijkt daarmee de tand des tijds met glans te doorstaan.
De evolutie van het *Advocatenblad* beperkt zich niet tot het papier, ook al doet de naam anders vermoeden. In het voorjaar van 2011 lanceerde het *Advocatenblad* de gelijknamige website. Aanvankelijk had de site vooral een archieffunctie, maar geleidelijk kwam daar ook actuele berichtgeving bij.
Na enkele ingrijpende verbouwingen is de website een modern platform, waarop zowel nieuws, achtergrond, opinie als archief te vinden is. Daarnaast brengt het *Advocatenblad* wekelijks een digitale nieuwsbrief uit en is het actief op diverse sociale media.

DIGITAAL

Waar het papieren blad de twee-onder-een-kapformule kent, is dat bij de digitale uitingen niet het geval. Het oneindige internet is niet gebonden aan beperkingen die voortvloeien uit traditionele processen als druk en bezorging. *Advocatenblad* en advocatenorde hebben dan ook ieder hun eigen website en hun eigen nieuwsbrief.
Hoe die verhouding er over honderd jaar uitziet, is ongewis. Het is ook raden naar de toekomstige verschijningsvorm van het *Advocatenblad*. Gedrukte media zijn al talloze malen doodverklaard, maar houden vooralsnog stand. Uit het eerdergenoemde lezersonderzoek blijkt dat advocaten dit blad liever vanaf papier lezen dan vanaf een scherm. Hoelang dat zo blijft, weet niemand.
Uiteindelijk gaat het om de inhoud, niet om de informatiedrager. De kerntaak van het *Advocatenblad* is nog altijd dezelfde als in 1918, geformuleerd door de toenmalige hoofdredacteur J. van Kuyk: 'Bijdragen aan een advocatuur die tot haar taak berekend is.'

Dit was het laatste artikel van een reeks over het 100-jarig bestaan van het Advocatenblad.

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Marco van der Ree

"Een leven lang leren. In deze snel veranderende tijd wordt verwacht dat we bijblijven op ons vakgebied en nieuwe vaardigheden aanleren.

De Universiteit Leiden biedt een heel breed cursusaanbod en specialisatietrajecten op elk vakgebied, voor beginnende en ervaren juristen. Daarmee is het Leids PAO één van de grootste aanbieders."

www.paoleiden.nl

Universiteit Leiden
Juridisch Post Academisch Onderwijs

Jan Semmelhack

"De hele wereld werkt 'connected'. Digitalisering betekent niet dat u minder persoonlijk contact hebt. Integendeel. Met de juiste digitale middelen worden uw werkprocessen veel efficiënter. Zo kunt u méér aandacht besteden aan uw cliënten.

Met LegalLaunch software - naadloos afgestemd op het primaire proces van de jurist - hebt u tijd over om écht onderscheidend te zijn."

www.legallaunch.nl

legallaunch®
ALWAYS CONNECTED WITH YOUR CLIENTS

Edmond Gevaerts

"De flexibele schil is een integraal onderdeel van de optimale personeelsbezetting van ieder toekomstgericht advocatenkantoor."

LegalMatch levert, naast senior advocaten en partners voor vaste posities, ook gespecialiseerde advocaten voor een flexibele schil of voor specifieke projecten. Advocaten die de werkwijze en cultuur van het kantoor van hun opdrachtgever begrijpen en daar naar handelen."

www.legalmatch.nl

LegalMatch

Erwin Bouwman

"Nu juridische kennis steeds meer ontsloten wordt en de juridische vaardigheden van de advocaat steeds meer als vanzelfsprekend worden beschouwd, is persoonlijkheid doorslaggevend voor het zijn van een succesvol advocaat.

Om daar meer inzicht in te kunnen krijgen, heeft Legal People de PACT-meting ontwikkeld, een online assessment speciaal voor juristen."

www.legalpeople.nl

legalpeople
EXECUTIVE SEARCH CONSULTANCY

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

LAWYERS FOR LAWYERS

Iraanse hardliners zetten Nasrin Sotoudeh vast

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

De arrestatie van mensenrechtenadvocate Nasrin Sotoudeh maakt duidelijk dat de hardliners in Iran de overhand hebben. De EU mag zich dat aanrekenen.

Op 13 juni werd mensenrechtenadvocate Nasrin Sotoudeh door veiligheidsdiensten in haar huis gearresteerd en overgebracht naar de Evingevangenis. Ze kreeg te horen dat ze een celstraf van vijf jaar moest uitzitten. In 2015 was ze door de Revolutionaire Rechtbank bij verstek veroordeeld voor 'medewerking aan of het verbergen van spionage', al werd deze aantijging volgens haar advocaat Payam Derefshan niet in de oorspronkelijke dagvaarding genoemd. Daarin stond alleen het 'propaganda voeren tegen de staat' en 'het vormen van groepen tegen de nationale veiligheid', vertelde de advocaat op 15 augustus aan het *Center for Human Rights in Iran*. Sotoudehs toenmalige advocaat Mahmoud Behzadirad had deze inconsistentie in 2015 aangekaart maar ving bot: de Revolutionaire Rechtbank had gesproken, *case closed*. Toch werd het vonnis niet uitgevoerd maar, zoals nu blijkt, opgeborgen in een lade voor later gebruik. Twee weken later werd ook Derefshan opgepakt, acht andere advocaten zaten al vast.

© Morteza Nikoubazl/SIPA

EERLIJK PROCES

Sotoudehs arrestatie komt niet als een verrassing. In november vorig jaar had ze zich al bij de Revolutionaire Rechtbank moeten melden. Ze ging niet omdat ze verwachtte geen eerlijk proces te krijgen. In de maanden erna verdedigde ze vrouwen die op straat actievoerden tegen het verplicht dragen van een hoofddoek en mensen die tijdens de demonstraties in december vorig jaar waren opgepakt.
Begin juni kondigde Sotoudeh een *sit-in* aan tegen een maatregel waarbij verdachten van misdrijven die de staatsveiligheid raken de eerste week geen advocaat te spreken krijgen en daarna alleen een staatsadvocaat. Volgens opperrechter Sadegh Larijani werd zo voorkómen dat verdachten 'het recht zouden ontlopen'. Onzin, schreven Sotoudeh en 155 andere mensenrechtenadvocaten in een open brief aan de magistraat: de Iraanse wet voorziet in een vrije advocatenkeuze dus de maatregel is een inbreuk op dat recht.

De verdenking van spionage is volgens Sotoudehs advocaat Dorafshan gebaseerd op haar contacten met Europese diplomaten in Teheran en met leden van het Europees Parlement, dat haar in 2013 de Sacharovprijs toekende. Europarlementariër Marietje Schaake (D66) droeg haar destijds voor, en nam vorige maand het initiatief tot een open brief aan president Rohani om Sotoudehs vrijlating te eisen.
Daar zit iets dubbels in, erkent Schaake, omdat de aanval op mensenrechtenactivisten niet uit Rohani's koker komt, maar uit die van zijn politieke tegenstanders: de *hardliners* in de veiligheidsdiensten en de rechterlijke macht, die niets van toenadering tot het westen moeten hebben. 'De hardliners slaan dus eigenlijk twee vliegen in één klap: ze snoeren mensenrechtenverdedigers de mond, en vanuit Europa en maatschappelijke organisaties komt er kritiek op de regering van Rohani, waardoor zijn positie wordt verzwakt.'

NUCLEAIRE DEAL

In 2010 werd Sotoudeh ook al veroordeeld tot zes jaar cel, maar in 2013 werd ze vervroegd vrijgelaten. Dat gebeurde vlak na de verkiezing van president Rohani, die met het westen wilde onderhandelen over een nucleaire deal. Met het oog op de deal heeft de EU de druk op de Iraanse regering om de mensenrechten te eerbiedigen toen laten verslappen. Dat was onverstandig, denkt Schaake. 'Natuurlijk, de deal was belangrijk. Maar ik vind dat Europa altíjd de mensenrechten moet benadrukken, zeker nu we vanuit het Witte Huis op dat gebied geen leiderschap hoeven te verwachten.'
Sotoudeh wordt inmiddels van nog zeven misdrijven beschuldigd, waaronder het 'ijveren voor een referendum' en het 'oprichten van huiskerken' (zij verdedigde ook christenen die daarvan werden verdacht) maar weigert de rechtbank te erkennen. Op 18 augustus vielen de veiligheidsdiensten haar huis binnen op zoek naar bewijsmateriaal, waarbij buttons met de tekst 'Ik ben tegen de hoofddoek' werden meegenomen. Op 25 augustus ging ze uit protest hiertegen in hongerstaking.

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Rolf Oetelmans

“Fase vier van de industriële revolutie is ingezet en gaat gepaard met baanbrekende ontwikkelingen én continuiteitsbedreigende risico’s. Het ‘industriële internet’ kenmerkt zich door steeds verdergaande digitalisering en onderlinge verbondenheid tussen producten, waardeketens en bedrijfsmodellen. Het internet der dingen, cloud computing en systemen die ons denkproces deels of volledig kunnen overnemen, zijn tegelijk een vloek en een zegen voor de arbeidsmarkt.

Aon inventariseert de mogelijke gevolgen en adviseert over de stappen die u kunt nemen om uw risico’s beter beheersbaar te maken.”

www.aon.nl

AON Empower Results®

Menselijke factor versus digitalisering

“Als online systeem richt BaseNet zich op de oneindige digitaliseringsmogelijkheden: van digitaal ondertekenen tot betalen via iDeal en van online dossiers tot e-facturatie. Met één systeem, altijd en overal, helpen we advocaten om nóg efficiënter en sneller te werken.

Maar ook persoonlijke aandacht is voor ons belangrijk: zo bieden we gratis data-conversie aan en staat onze servicedesk altijd voor u klaar. Met digitalisering én onze menselijke factor biedt BaseNet het beste van twee werelden. ”

www.basenet.nl

BaseNet

Arjen Paardekooper

“Specialisatie, zowel vakinhoudelijk als geografisch, met een uitbreiding van de dienstverlening op aansluitende gebieden.

De German Desk van Blenheim en Blenheim Corporate Finance zijn daar een voorbeeld van. Blenheim laat zich in haar toekomstvisie leiden door de vraag waar zij voor haar clientèle waarde kan toevoegen.”

www.blenheim.nl

BLENHEIM

Laura Boomsma-Shriber

“Het familierecht en de rol en het belang van kinderen daarin is sterk in beweging. De familierechtadvocaat 2.0 is naast een juridisch dienstverlener met name ook een betrokken teamspeler.

Hij/zij begeleidt de cliënt in transitie naar een nieuwe fase waarbij de partners niet langer partners zijn, maar nog wel ouders. Maatwerk en het zoeken naar de gemeenschappelijke belangen van partijen stelt de cliënten optimaal in staat bewust en goed geïnformeerd beslissingen te nemen die van groot belang zijn voor hun toekomst en die van hun kinderen.”

www.boomsmashriber.nl

mr. L.I. BOOMSMA-SHRIBER
Advocaat | Mediator

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

Juridische kwesties die zijn weggezakt

Overlevering

DOOR / BEN POLMAN & MELISSA SLAGHEKKE

Hoe verloopt de overleveringsprocedure na een Europees aanhoudingsbevel ook alweer?

Jaarlijks worden ongeveer duizend Europese aanhoudingsbevelen (hierna: EAB's) naar Nederland gestuurd. Een EAB kan worden uitgevaardigd voor vervolging van misdrijven waarop in de uitvaardigende lidstaat minimaal twaalf maanden gevangenisstraf staat[1] of voor executie van straffen langer dan vier maanden. De uitvaardiging wordt geïnitieerd door een rechterlijke autoriteit in de uitvaardigende lidstaat,[2] eerst nationaal en vervolgens Europees.[3] De uitvoerende lidstaat voert het EAB uit. De gezochte (of: 'opgeëiste') persoon wordt aangehouden en voorgeleid aan de rechter-commissaris of de officier van justitie. De enige grond voor bewaring is vluchtgevaar.
In tegenstelling tot het commune strafrecht kent de overleveringsdetentie geen tussentijdse toetsing. Wel bestaat voor de opgeëiste persoon de mogelijkheid om bij de raadkamer te verzoeken om schorsing van zijn detentie. Tegen de beslissing van de raadkamer van de rechtbank kan beroep worden ingesteld bij het Gerechtshof Amsterdam.
De Rechtbank Amsterdam neemt in beginsel binnen zestig tot negentig dagen een beslissing op het EAB (art. 22 Overleveringswet, OLW). De rechtbank toetst of de overlevering toelaatbaar is, wat enkel het geval is als de in de OLW genoemde weigeringsgronden ontbreken en het EAB daarnaast voldoet aan de eisen zoals gesteld in de wet. Gronden voor weigering van de overlevering kunnen bijvoorbeeld worden gevonden in de ongenoegzaamheid van stukken (art. 2 OLW), in verstekproblematiek of betekeningsproblemen in de uitvaardigende lidstaat (art. 12 OLW), in dreigende mensenrechtenschendingen (art. 11 OLW, bijvoorbeeld ondermaatse detentieomstandigheden) of in de omstandigheid dat iemand moet worden gelijkgesteld aan een Nederlander (art. 6 OLW). De rechtbank doet in beginsel binnen twee weken uitspraak (art. 28 OLW). De uitspraak is dadelijk uitvoerbaar en tegen de uitspraak staat geen appel open, slechts cassatie in het belang der wet (art. 29 OLW).
De feitelijke overlevering dient zo spoedig mogelijk na de uitspraak plaats te vinden (art. 35 OLW). Uitgangspunt hiervoor is tien dagen na de uitspraak. De officier van justitie kan de rechtbank vragen de termijn met tien of dertig dagen te verlengen (art. 34 OLW). De feitelijke overlevering kan worden uitgesteld bij ernstige humanitaire redenen (art. 35 lid 2 OLW) of bij een strafrechtelijke vervolging of executie in Nederland (art. 36 OLW). Dit laatste kan op verschillende manieren gunstig zijn voor de opgeëiste persoon. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de opgeëiste persoon slechts tijdelijk (ter berechting) aan de uitvaardigende lidstaat ter beschikking wordt gesteld, zodat hij de garantie heeft dat hij terugkeert. Een eventuele straf die de opgeëiste persoon in de uitvaardigende lidstaat krijgt, kan dan via de Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (WETS) in Nederland worden uitgezeten. Dit voorkomt een langdurige detentie in het buitenland. Uitstel van de overlevering zal echter nooit leiden tot afstel.
Bij overleveringen is het raadzaam een lokale advocaat in te schakelen om te kijken naar alternatieven bij het EAB. Ook is het nauw volgen van de jurisprudentie van het Hof van Justitie wenselijk; de ontwikkelingen rond het EAB volgen elkaar snel op.[4]

Ben Polman en **Melissa Slaghekke** zijn advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten in Amsterdam.

NOTEN

1 HvJ EU 25 september 2015, C-463-15.
2 HvJ EU 10 november 2016, C-452/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:858/861/860.
3 HvJ EU 1 juni 2016, C-251/15, ECLI:EU:C:2016:385.
4 Zie HvJ EU 22 december 2017, C-571/17 PPU, ECLI:EU:C:2017:1026, HvJ EU 23 januari 2018, C-367/16, ECLI:EU:C:2018:27, HvJ EU 10 augustus 2017, C-270/17 PPU, ECLI:EU:C:2017:628. Een veelbelovend toekomstig arrest is: HvJ EU C-573/17 als vervolg op HvJ EU 29 juni 2017, C-579/15, ECLI:EU:C:2017:503.

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Roel Mertens

“Sommige advocaten verwachten dat computers uiteindelijk met artificiële intelligentie (AI) een juridische beslissing kunnen maken. AI kan echter nooit bepalen of deze ook rechtvaardig is. Correctie door een mens blijft noodzakelijk.

Digitalisering stelt wel andere eisen aan de opleiding en leidt vlugger tot aansprakelijkheid. Maar het leidt niet tot het einde van de menselijke advocaat.”

www.ou.nl/visie

Open Universiteit
www.ou.nl

Michiel van Berckel Smit

“Je kunt zóveel winnen, als je je goed voorbereid hebt voor de zitting en dat ook nog in de praktijk kan laten zien.

Wij zien dat er steeds meer belangstelling is voor het ontwikkelen van beroepsvaardigheden, de zogenaamde soft skills, naast inhoudelijke kennis. Cursussen bij OSR worden gegeven door ervaren rechters en advocaten die de vertaling kunnen maken naar theorie én de toepassing daarvan.”

www.osr.nl

osr
juridische opleidingen

Bram de Haas van Dorsser
Jessica Niezen
Sjoerd van der Velde

Founders Ovidius

“Het vakmanschap overtreft het materiaal” *; zo omschreef Publius Ovidius Naso de bronzen deuren van het paleis van Apollo.

Ook als advocaat maak je met kennis en kunde het verschil. Sterker, advocaten met specialistische kennis hebben de toekomst.

Als dank voor zijn wijze raad, vierden wij recent de 2061e geboortedag van de naamgever van ons kantoor.

* Metamorfosen II:5.”

www.ovidiuslaw.nl

ovidius
advocaten - attorneys at law

Rein Philips

“Ouderen vergeten dat Alice een robot is”, lees ik in de krant. Vergeet de cliënt straks dat mr. Jansen een robot is? En mr. Jansen dat de cliënt een robot is?

Het zou kunnen. Vast heel efficiënt. Wij moeten het waardevolle zoeken dat ons van robots onderscheidt, en daaraan werken.”

www.redbreast.com

REDBREAST

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

KRONIEKEN

VERMOGENSRECHT

INHOUD

Vermogensrecht

85 Contractenrecht
- **85** De redelijkheid en billijkheid in drie rollen
- **85** Redelijkheid en billijkheid bij opzegging van duurovereenkomsten
- **87** Redelijkheid en billijkheid en ontbinding
- **88** De vrije rol van de redelijkheid en billijkheid bij uitleg
- **89** Klachtplicht
- **90** Overeenkomst en derden
- **90** Boetes
- **92** Franchise
- **93** Finale kwijting is geen kwijtschelding
- **93** Overeenkomst en faillissement

94 Goederenrecht
- **94** Mededeling geen vereiste voor levering vordering
- **96** Ontstaansmoment vorderingen
- **96** Onbevoegde vertegenwoordiging
- **97** Onderhandse verkoop door de pandhouder en de blokkeringsregeling
- **97** Natrekking
- **98** Verjaring
- **98** Verjaring en erkenning
- **98** Verkrijgende verjaring en onrechtmatige daad
- **98** Verjaring en onrechtmatige overheidsdaad
- **99** De voor onbepaalde tijd verlengde verjaringstermijn

100 Varia
- **100** Goed huisvaderschap bij bruikleen
- **100** Begroting van zaakschade bij bomen
- **101** Toerekening eigen schuld bij rechtmatig strafvorderlijk optreden
- **102** Verjaring bij onrechtmatige daad, lopende onderhandelingen en derogerende R&B
- **102** Hoofdelijke aansprakelijkheid voor onderzoekskosten bij enquête
- **102** Geen teleurgestelde verwachtingen bij voorafgaande kennis van de inbreuk

103 Tot slot

COLOFON

Publicatiedatum 25 september 2018

98e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Samenstelling
Nathalie Gloudemans-Voogd

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Illustraties
Floris Tilanus

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2018-7, Kroniek Vermogensrecht, p.

Aan dit nummer werkten mee
Coen Drion, Anna Zwalve, Bastiaan Kout, Sid Pepels

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten. De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen
Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

HQ 2018 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

KRONIEK VERMOGENSRECHT

DOOR / COEN DRION, ANNA ZWALVE, BASTIAAN KOUT EN SID PEPELS

Ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van het *Advocatenblad* ligt nu voor u de nieuwste boreling onder de periodieke kronieken in dit blad: de Kroniek vermogensrecht. Het ligt in de bedoeling dat deze Kroniek jaarlijks zal verschijnen en zal rapporteren over die arresten van de Hoge Raad die van algemeen vermogensrechtelijk belang zijn. Doublures met de onderwerpen van andere kronieken zullen zo veel mogelijk worden vermeden, zodat u bijvoorbeeld arresten op het terrein van het arbeidsrecht, huurrecht, insolventierecht of aansprakelijkheidsrecht niet of slechts (zeer) sporadisch in deze Kroniek zult tegenkomen. Dat wat overblijft, kan echter nog steeds zonder veel overdrijving aangeduid worden als een caleidoscopische, ietwat meanderende, tocht langs een grote hoeveelheid deelonderwerpen, die alle hopelijk van nut zullen blijken voor iedere advocaat die mede, als specialist of als generalist, op dit brede rechtsgebied opereert.[1] Conform het algemene format dat ten grondslag ligt aan alle kronieken in het *Advocatenblad* concentreren wij ons op arresten van de Hoge Raad.[2] Waar mogelijk zullen we direct doorstoten naar de relevante rechtsregels die uit die arresten voortvloeien en zullen we omstandige beschrijvingen van het achterliggende feitencomplex omwille van de ruimte doorgaans achterwege laten. Soms zullen we die rechtsregels zelf in eigen woorden beschrijven, steeds wel zo dicht mogelijk blijvend bij de bewoordingen van de arresten, maar soms zullen we de Hoge Raad wat uitgebreider citeren, met name daar waar de Hoge Raad een aantal belangwekkende overwegingen na elkaar aan de praktijk meegeeft. Teneinde ontwikkelingen in het juiste perspectief te kunnen plaatsen, kijken we in deze Kroniek soms wat verder terug dan bij lopende periodieke kronieken het geval is, juist omdat deze Kroniek de eerste van een nieuwe reeks is.

CONTRACTENRECHT

De redelijkheid en billijkheid in drie rollen

In ons contractenrecht zien wij de redelijkheid en billijkheid terug in een drietal primaire rollen. In de wetgeving (artt. 6:2 en 6:248 BW) worden de aanvullende en de beperkende (derogerende) werking van de redelijkheid en billijkheid benoemd. In de rechtspraak is mede, wat wij zouden willen noemen: de vrije rol van de redelijkheid en billijkheid bij de uitleg van rechtshandelingen tot wasdom gekomen. Gezien de prominente rol die de redelijkheid en billijkheid in ons rechtssysteem als geheel (en dus ook in het vermogensrechtelijke en contractenrechtelijke deel daarvan) innemen, kunnen wij ons geen logischer keuze voorstellen voor een eerste onderwerp in onze Kroniek, dan deze.

Redelijkheid en billijkheid bij opzegging van duurovereenkomsten

Op het belangrijke gebied van de opzegging van duurovereenkomsten, heeft de Hoge Raad de aanvullende en de beperkende rol van de redelijkheid en billijkheid kunstig in elkaar geknutseld in een bijna parmantig pingpongspel met fijnzinnige finesses. In HR 2 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:141 (*Goglio/SMQ*) schotelt de Hoge Raad het systeem als volgt aan ons voor:

'3.6.2 Of en, zo ja, onder welke voorwaarden een duurovereenkomst die voor onbepaalde tijd is aangegaan, opzegbaar is, wordt bepaald door de inhoud daarvan en door de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen. Indien wet en overeenkomst niet

Coen Drion, **Anna Zwalve**, **Bastiaan Kout** en **Sid Pepels** zijn allen werkzaam bij Jones Day te Amsterdam.
Zij danken hun voormalige collega **Caroline Korteweg** voor al haar voorbereidende werk.

voorzien in een regeling van de opzegging, geldt dat de overeenkomst in beginsel opzegbaar is. Op grond van art. 6:248 lid 1 BW kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts mogelijk is indien daarvoor een voldoende zwaarwegende grond bestaat. Die eisen kunnen voorts in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat een bepaalde opzegtermijn in acht moet worden genomen of dat de opzegging gepaard moet gaan met het aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding. (Vgl. onder meer HR 28 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011BQ9854, *NJ* 2012/685, rov. 3.6, HR 14 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4163, *NJ* 2013/341, rov. 3.5.1 en HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134, *NJ* 2016/450, rov. 4.4.2).

3.6.3 Ook als de wet of een duurovereenkomst wel voorziet in een regeling van de opzegging, kunnen, indien de wet en hetgeen tussen partijen is overeengekomen daarvoor ruimte laten, de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval op grond van art. 6:248 lid 1 BW meebrengen dat aan de opzegging nadere eisen gesteld worden.

3.6.4 Een beroep op een uit de wet of een overeenkomst voortvloeiende bevoegdheid om de overeenkomst op te zeggen kan op grond van art. 6:248 lid 2 BW onder omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn (vgl. HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134, *NJ* 2016/450, rov. 4.4.2).

3.6.5 Opmerking verdient dat het hiervoor in 3.6.2 overwogene niet wegneemt dat het mogelijk is dat een voor onbepaalde tijd gesloten duurovereenkomst naar de bedoeling van partijen niet-opzegbaar is. De wederpartij van degene die zich op de niet-opzegbaarheid beroept, kan daartegen, overeenkomstig het hiervoor in 3.6.4 overwogene, onder omstandigheden een beroep doen op, kort gezegd, de art. 6:248 lid 2 BW en 6:258 BW. (Vgl. HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:660, *NJ* 2016/236, rov. 4.4).'

Een tekst als deze, die sterk gecondenseerd is, laat zich pas werkelijk begrijpen na een grondige bestudering en niet door middel van een vluchtige eerste lezing.[3] Van belang daarbij is dat het in casu ging om opzegging van een overeenkomst voor de duur van vijftien jaar. Kort gezegd, kijkend naar de concrete *takeaways*, staat bij duurovereenkomsten *voor onbepaalde duur* de opzegbaarheid daarvan voorop, zij het 1) dat een dergelijke overeenkomst ook bedoeld kan zijn niet-opzegbaar te zijn, 2) dat aan de opzegbaarheid, indien aangenomen, nadere eisen kunnen worden gesteld op grond van de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid en 3) dat de beperkende werking mee kan brengen dat een beroep op de opzegbaarheid onaanvaardbaar is.

Hoe zit het dan met duurovereenkomsten *voor bepaalde duur*? Daarover lijkt de Hoge Raad, op het eerste gezicht, niets te zeggen. Maar, nu rov. 3.6.3 en 3.6.4, anders dan rov. 3.6.2 en 3.6.5, niet tekstueel beperkt zijn tot duurovereenkomsten van onbepaalde duur (daarover lees je snel heen), zien die rechtsoverwegingen ons inziens op alle duurovereenkomsten met een opzegregeling, dus ook die voor bepaalde duur. Een andere lezing zou bovendien een tikje raar zijn omdat de litigieuze overeenkomst er nu juist een was voor bepaalde duur (als gezegd, van vijftien jaar). Indien dat juist is, dan geldt het pingpongspel van aanvullende en derogerende werking dus evenzeer voor overeenkomsten van bepaalde duur, mét opzegregeling.

Daarmee blijft alleen nog onduidelijk hoe het zit met de opzegbaarheid van duurovereenkomsten voor bepaalde duur die geen opzegregeling kennen. Volgens ons is er eigenlijk geen goede reden om die per definitie onopzegbaar te laten zijn (tenzij sprake is van onvoorziene omstandigheden), zoals op grond van de oudere jurisprudentie van de Hoge Raad moest worden aangenomen.[4] Omgekeerd zou het ons ook te ver gaan om aan te nemen dat zij, net als duurovereenkomsten voor onbepaalde duur, in beginsel opzegbaar zouden zijn. Met name voor overeenkomsten voor een langere duur, waarbij bijvoorbeeld in de aanvang fors is geïnvesteerd in het licht van zo'n langere duur, zou

het aannemen van opzegbaarheid in de eerste periode niet voor de hand liggen.[5] Het komt ons aldus voor dat (het wenselijk is dat) onder de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid heeft te gelden dat overeenkomsten van bepaalde duur zonder opzegregeling, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, waaronder de duur van de overeenkomst, het tijdstip van de opzegging en de aannemelijke partijbedoeling, soms wel en soms niet opzegbaar zullen zijn. Maar, het moet gezegd dat de Hoge Raad in *Goglio/SMQ* deze laatste stap (nog) niet heeft gezet.[6] Zorgvuldige contractenmakers zouden vast rekening kunnen houden met eventuele nieuwe ontwikkelingen op dit terrein door in voorkomende gevallen (en daar waar het belang van de cliënt dit meebrengt), voor alle zekerheid opzegverboden op te nemen in (langdurige) overeenkomsten voor bepaalde duur.

Redelijkheid en billijkheid en ontbinding

Op het raakvlak van redelijkheid en billijkheid, opzegging en ontbinding lag HR 23 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:426 (*Alert/Jeroen Bosch Ziekenhuis*). Alert had in een raamovereenkomst op zich genomen om het ziekenhuis 'papierloos' te maken. In artikel 23.8 van de overeenkomst was opgenomen: 'Indien de Leverancier er niet in slaagt om de papierloze status voor alle clusters van Opdrachtgever te realiseren voor 1-1-2012, overeenkomstig de Functionele Specificaties, en/of indien op enig moment aannemelijk wordt dat Leverancier hierin niet tijdig zal slagen, dan kan Opdrachtgever te allen tijde tussentijds de Overeenkomst beëindigen met opgave van reden aan de Leverancier. In dat geval kan Leverancier jegens Opdrachtgever generlei aanspraak maken op kosten- of schadevergoedingen of andere betalingen. (...)'

Een dergelijk recht om de overeenkomst te 'beëindigen' komt heel veel voor in de praktijk, terwijl niemand dan eigenlijk precies weet of partijen bedoeld hebben om een opzeggingsdan wel een ontbindingsrecht te adresseren en te reguleren. Kort gezegd, had hier de rechtbank overwogen dat opzegging was bedoeld, maar had het hof ontbinding aangenomen. In cassatie wordt allereerst geklaagd over het feit dat het hof onvoldoende had gerespondeerd op stellingen over de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid. De Hoge Raad gaat daar behoorlijk uitgebreid en feitelijk op in en sauveert het hof. Dat is echter niet zo op het terrein van de vraag of artikel 23.8 nu zag op opzegging of ontbinding. De Hoge Raad vindt dat het hof op dit punt onvoldoende begrijpelijk de stelling van Alert dat het ging om opzegging, heeft verworpen.[7] De les voor de praktijk? Gebruik nooit meer de term 'beëindigen', maar alleen de wettelijke woorden opzeggen of ontbinden, al naargelang de rechtsgevolgen die men wil bereiken of voorkomen. Dat bespaart een lange en kostbare gang naar het Korte Voorhout 8, en terug. Wie de uitgebreide rol(len) van de redelijkheid en billijkheid bij opzegging aanhoudt tegen de rol die de Hoge Raad bij ontbinding, traditioneel gesproken, daarvoor heeft aangemeten, kan misschien verbaasd staan: zij lopen wel erg uit de pas. Immers, nu reeds bijna twintig jaar geldt het regime dat voor de redelijkheid en billijkheid bij ontbinding slechts een beperkte rol is weggelegd (HR (4 februari 2000, ECLI:NL:HR:AA4728 (*Mol/Meijer*)). Of de uitgebreide afdoening van de cassatieklachten over de derogerende werking bij *Alert/Jeroen Bosch Ziekenhuis* wijzen op een standpuntwijziging in de nabije toekomst? Wij betwijfelen het, maar zouden die wijziging toejuichen. Het zodanig uit de pas lopen van de werking van redelijkheid en billijkheid bij deze vormen van 'beëindiging'[8] van contracten is niet goed te verdedigen. Anders gezegd, waarom het leer-

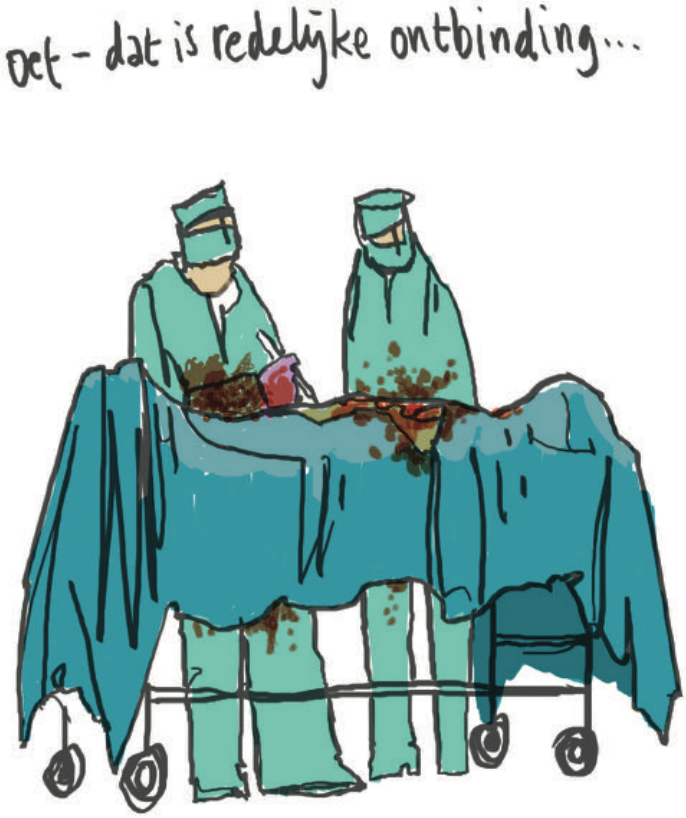

stuk van de ontbinding het *als enige* contractenrechtelijke leerstuk zou moeten doen met weinig redelijkheid en billijkheid, valt moeilijk in te zien. Een ruimere benadering zou ook passen in de flexibilisering, of zelfs deformalisering, die de Hoge Raad elders met betrekking tot ontbinding heeft laten zien (HR 8 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ1684 (*Euroborg*) en HR 27 mei 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP6997 (*Elbrink/Halfman*)). We zullen zien wat de Hoge Raad gaat doen.[9]

De vrije rol van de redelijkheid en billijkheid bij uitleg

Uitleg van rechtshandelingen, waaronder overeenkomsten, is in de benadering van de Hoge Raad een sterk feitelijke aangelegenheid, waarbij de feitenrechters bij die uitleg op basis van alle omstandigheden van het geval, gewaardeerd naar hetgeen de redelijkheid en billijkheid meebrengen,[10] veel vrijheid krijgen toegemeten. In zijn Conclusie van 29 juni 2018, gepubliceerd op 19 juli 2018, formuleert A-G Timmerman het als volgt: 'Alvorens over te gaan tot bespreking van de klachten stel ik voorop dat de uitleg van overeenkomsten een in hoge mate feitelijke aangelegenheid is. Er wordt wel gezegd dat het leerstuk van de uitleg van overeenkomsten nagenoeg "non-cassabel" is, althans dat de Hoge Raad zich in uitleggeschillen zeer terughoudend opstelt. De controle in cassatie is beperkt tot de vraag of de feitenrechter wel de juiste maatstaf heeft toegepast, of hij alle (relevante) omstandigheden van het geval in ogenschouw heeft genomen, of de stel- en bewijsregels juist zijn toegepast en of de motivering van het oordeel begrijpelijk is.'

In deze passage schuilt veel waarheid, al is de zinsnede dat 'de uitleg van overeenkomsten nagenoeg 'non-cassabel' is', misschien wat te sterk aangezet, omdat de Hoge Raad, met name in zijn rechtsbeschermingsfunctie, soms nogal krachtig pleegt in te grijpen als het resultaat waartoe het hof is gekomen, hem niet lijkt te bevallen.[11]

In zijn – zeer lezenswaardige[12] – Conclusie voert Timmerman de hoofdlijn van de recente uitleg-jurisprudentie van de Hoge Raad ten tonele. Die hoofdlijn laat zich misschien het treffendst samenvatten in de volgende passage van HR 7 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:260 (*Afvalzorg/Slotereind*), waar de Hoge Raad respondeert op het principieel ingestoken cassatiemiddel dat betoogt dat (tussen commerciële partijen die voorzien zijn van deskundige bijstand) beslissende betekenis toe dient te komen aan de bewoordingen van de overeenkomst: 'De regels die door het onderdeel worden voorgesteld, vinden in hun algemeenheid geen steun in het recht. Bij de uitleg van overeenkomsten geldt immers dat, ook indien groot gewicht toekomt aan de taalkundige betekenis van gekozen bewoordingen, de overige omstandigheden van het geval steeds kunnen meebrengen dat een andere (dan de taalkundige) betekenis aan de bepalingen van de overeenkomst moet worden gehecht. Beslissend blijft aldus de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan deze bepalingen mochten toekennen en hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van

elkaar mochten verwachten (HR 5 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8101, *NJ* 2013/214 (*Lundiform/Mexx*)). Dat is niet zonder meer anders waar een beding verstrekkende gevolgen heeft, zoals een vervalbeding, of waar het een overeenkomst tussen twee professionele partijen betreft die zich hebben laten bijstaan door externe, ter zake kundige juridische adviseurs, zoals het onderdeel tot uitgangspunt neemt (vgl. HR 20 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:CA0727 (*Gemeente Rotterdam/Eneco*)).'

Hiermee lijkt aan een van de (in de commerciële praktijk) meest verhit gevoerde debatten (die over het gewicht van de bewoordingen van een schriftelijke overeenkomst) wel een (voorlopig) einde te zijn gekomen. Kort gezegd: de Haviltex-norm blijft beslissend (met alle omstandigheden van het geval), maar de feitenrechter mag, maar hoeft niet, groot (maar geen beslissend of doorslaggevend) gewicht toe (te) kennen aan de bewoordingen van een overeenkomst, mits hij maar bij dit voorhandse oordeel, vervolgens tegenbewijs toelaat omtrent voldoende toegelichte stellingen die tot een ander (dan het taalkundig) oordeel kunnen leiden en voldoende gewicht in de schaal werpen om het voorhandse oordeel te ontzenuwen. Dit lijkt nu stabiele jurisprudentie.[13]

In beweging is in de meest recente jurisprudentie echter de vraag naar de precieze verhouding tussen de meer subjectieve en meer objectieve methoden die onder Haviltex mogen en soms moeten worden gebezigd. Notariële aktes dienen naar objectieve maatstaven te worden uitgelegd op basis van in de akte gebezigde bewoordingen, in het licht van de gehele inhoud van de akte;[14] de ratio van deze uitlegmaatstaf is gelegen in het voor registergoederen geldende stelsel van publiciteit, aldus HR 8 juli 2016, ECLI:NL:HR:2016:1511 (*rentebeding in hypotheekakte*). De Hoge Raad vervolgt dan dat, indien het geschil van partijen niet ziet op hetgeen in de akte is vermeld ter zake van de vestiging van het hypotheekrecht, maar op de vraag of een in die akte vermeld bedrag in- of exclusief rente is, die laatste vraag moet worden beantwoord met de Haviltex-maatstaf (onder terugverwijzing naar HR 22 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM8933 (*Lisser/Kamsteeg*)). Eenzelfde benadering wordt gevolgd bij de uitleg van een Sociaal Plan, waarbij enerzijds een uitleg naar objectieve maatstaven geldt (de cao-norm), maar anderzijds, met name in het geval álle partijen betrokken zijn in de gerechtelijke procedure, toch ruimte kan toekomen aan de bedoelingen van de opstellers van het Sociaal Plan conform de Haviltex-norm (HR 25 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2687 (*FNV/Condor*)). Echter, de zogeheten WCAM-overeenkomst is naar haar aard bestemd om de rechtspositie van derden te beïnvloeden, zonder dat die derden invloed hebben gehad op de inhoud of de formulering van die overeenkomst; dan dienen dergelijke overeenkomsten naar objectieve maatstaven te worden uitgelegd (HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2835 (*WCAM-overeenkomst*)). Maar bij een derdenbeding dat is versterkt met een kettingbeding en dat is beoogd de rechtspositie van derden te bepalen, bestaat grond om bij de uitleg daarvan uit te gaan van een geobjectiveerde variant van de Haviltex-maatstaf, waarbij aan de bewoordingen van de regeling, gelezen in het licht van de gehele inhoud van de overeenkomst, in beginsel doorslaggevend gewicht toekomt. Echter voor de uitleg van een ander in een leveringsakte opgenomen beding over de hoogte van een bijdrage aan het beheer van een vakantiepark geldt Haviltex, ook indien er rechtsopvolging onder bijzondere titel heeft plaatsgevonden (HR 2 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:144 (*De Horn*)). En hoe zit het dan met de verhouding tussen uitleg en de dwingende bewijskracht ex artikel 157 Rv? Daarbij gaat, zo vatten wij maar kort samen, de uitleg in wezen voor de dwingende bewijskracht, omdat uitleg mee kan brengen dat hetgeen partijen in de akte hebben verklaard onvoldoende kan zijn om daaraan bijvoorbeeld met dwingende bewijskracht de conclusie te verbinden dat een koopovereenkomst tot stand is gekomen, waarover het geschil ging (HR 22 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3263 (*uitleg en art. 157 Rv*)).[15]

Klachtplicht

Bekend is natuurlijk dat de Hoge Raad sinds 2006/2007 in een hele serie arresten de scherpe kantjes van de wettelijke regelingen op het gebied van de klachtplicht is gaan afslijpen. Je zou dat een jurisprudentiële bijsturing van wetgeving kunnen noemen op grond van de redelijkheid en billijkheid, hoewel de Hoge Raad van dergelijke boude kwalificaties natuurlijk zelf zorgvuldig wegblijft. Leek het voorlopig eindstation gevonden in HR 12 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3593 (*Far/Edco*),[16] het afgelopen jaar heeft laten zien dat het rechterlijke bouwwerk toch nog niet af is. In de ook in het kader van uitleg reeds kort besproken zaak van HR 7 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1270 (*Nanada/Golden Earring*) heeft de Hoge Raad bepaald dat de regels van de klachtplicht ook gelden bij overeenkomsten die een voortdurende verplichting bevatten en evenzeer in die gevallen waarin ook het gestelde tekortschieten een voortdurend karakter heeft. De Hoge Raad motiveert dat door erop te wijzen dat 'ook ingeval een tekortkoming voor het verleden niet meer kan worden hersteld, de schuldenaar er belang bij kan hebben binnen bekwame tijd duidelijkheid te verkrijgen over het oordeel van de schuldeiser met betrekking tot de deugdelijkheid van zijn prestatie, bijvoorbeeld om zijn bewijspositie veilig te stellen, of om de door hem veroorzaakte schade te beperken'. Dat is duidelijke en begrijpelijke taal, die wij bij onze

beroepsuitoefening echter wel zeer ter harte moeten nemen. Wie dacht dat de klachtplichten zo langzamerhand achter de juridische horizon aan het verdwijnen waren, voelt zich misschien wel wat ruw wakker geschud door dit arrest.
Maar er is voor de klachtplicht-critici ook goed nieuws. Voor wie daarover nog twijfelde, stelt de Hoge Raad in even klare taal paal en perk aan een (eventueel) uitdijen van de klachtplicht naar het domein van de onrechtmatige daad, HR 13 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1176 (*meetfouten verkoopmakelaar*): 'De klachtplicht van art. 6:89 BW heeft, evenals die van art. 7:23 lid 1 BW bij een koopovereenkomst, betrekking op gebrekkige prestaties, dat wil zeggen prestaties van een schuldenaar (bij art. 7:23 BW: prestaties van een verkoper) die niet aan de verbintenis beantwoorden. De klachtplicht ziet derhalve niet op een vordering uit onrechtmatige daad. Dat laatste is slechts anders indien de vordering uit onrechtmatige daad is gericht tegen de schuldenaar (bij art. 7:23 BW: is gericht tegen de verkoper) en is gegrond op feiten die tevens de stelling zouden rechtvaardigen dat de prestatie niet aan de verbintenis beantwoordt (bij art. 7:23 BW: niet aan de koopovereenkomst beantwoordt); zie onder meer HR 23 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3733, *NJ* 2008/552, rov. 4.8.2 (*Ploum/Smeets I*) en HR 17 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2902, *NJ* 2017/438, rov. 3.3.2 (*MBS/Prowi*). In een geval als het onderhavige is daarvan geen sprake. [eiseres] is immers niet aansprakelijk omdat zij jegens [verweerder] c.s. is tekortgeschoten in de nakoming van een verbintenis; zij is als makelaar uit onrechtmatige daad aansprakelijk omdat in een van haar afkomstige, voor aspirant-kopers bestemde, verkoopbrochure informatie stond omtrent de woonoppervlakte van de woning die bij [verweerder] c.s. als aspirant-kopers een onjuiste voorstelling van zaken heeft gewekt. Er doet zich daarom niet het geval voor dat de schuldenaar van een verbintenis moet worden beschermd tegen het door de schuldeiser(s), door middel van een vordering uit onrechtmatige daad, ontgaan van de klachtplicht.'
Dit arrest is wat ons betreft een mooi voorbeeld van een Hoge Raad die meer en meer de kaarten open op tafel legt en ons deelgenoot maakt van de werkelijke redenen achter een bepaalde beslissing.

Overeenkomst en derden

Op het altijd lastige terrein van de grenzen van de contractuele gebondenheid in de verhouding met derden is recentelijk een (vrij spaarzaam) aantal arresten gewezen. Kortheidshalve noemen we slechts twee wat oudere, namelijk HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:740 (*Joba Trust*) over, kort gezegd, het recht om (ook) het eigen belang te dienen en HR 11 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1627 (*Eneco Holding/Stichting Ronde van Nederland*) over het uitgangspunt van ons recht dat een overeenkomst alleen partijen bindt en de betekenis van het al dan niet bestaan van een feitelijk economische samenhang met andere overeenkomsten.[17] Iets uitgebreider willen we citeren uit de meer recente uitspraak van HR 14 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1355 (*Compaen*): 'In de door de rechtbank en het hof bedoelde arresten (HR 24 september 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO9069, *NJ* 2008/587; HR 20 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BT7496, *NJ* 2012/59) is het volgende beslist. Wanneer iemand zich contractueel heeft gebonden, waardoor de contractsverhouding waarbij hij partij is in het rechtsverkeer een schakel is gaan vormen waarmee de belangen van derden, die aan dit verkeer deelnemen, in allerlei vormen kunnen worden verbonden, staat het hem niet onder alle omstandigheden vrij de belangen te verwaarlozen die derden bij de behoorlijke nakoming van het contract kunnen hebben. Indien de belangen van een derde zo nauw zijn betrokken bij de behoorlijke uitvoering van de overeenkomst dat hij schade of ander nadeel kan lijden als een contractant in die uitvoering tekortschiet, kunnen de normen van hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, meebrengen dat die contractant deze belangen dient te ontzien door zijn gedrag mede door die belangen te laten bepalen. Bij de beantwoording van de vraag of deze normen dit meebrengen, zal de rechter de terzake dienende omstandigheden van het geval in zijn beoordeling dienen te betrekken, zoals de hoedanigheid van alle betrokken partijen, de aard en strekking van de desbetreffende overeenkomst, de wijze waarop de belangen van de derde daarbij zijn betrokken, de vraag of deze betrokkenheid voor de contractant kenbaar was, de vraag of de derde erop mocht vertrouwen dat zijn belangen zouden worden ontzien, de vraag in hoeverre het voor de contractant bezwaarlijk was met de belangen van de derde rekening te houden, de aard en omvang van het nadeel dat voor de derde dreigt en de vraag of van hem kon worden gevergd dat hij zich daartegen had ingedekt, alsmede de redelijkheid van een eventueel aan de derde aangeboden schadeloosstelling.'
Hoewel inhoudelijk duidelijk voortbouwend op eerder werk (vooral het eerstgenoemde arrest *Vleesmeesters/Alog*), is het wat ons betreft toch bepaald verhelderend (en mooi en compact opgeschreven) te noemen, hoe de Hoge Raad ons recht hier de weg wijst.[18]

Boetes

In een sterk feitelijk getint arrest (HR 16 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:207 (*Turan/Easystaff*)) herhaalt de Hoge Raad zijn tot terughoudendheid nopende maatstaf bij de vraag of er ruimte bestaat om tot matiging van overeengekomen boetes over te gaan. 'De in art. 6:94 BW opgenomen maatstaf dat voor matiging slechts grond kan zijn indien de billijkheid

dit klaarblijkelijk eist, brengt mee dat de rechter pas van zijn bevoegdheid tot matiging gebruik mag maken als de toepassing van een boetebeding in de gegeven omstandigheden tot een buitensporig en daarom onaanvaardbaar resultaat leidt. Daarbij zal de rechter niet alleen moeten letten op de verhouding tussen de werkelijke schade en de hoogte van de boete, maar ook op de aard van de overeenkomst, de inhoud en de strekking van het beding en de omstandigheden waaronder het is ingeroepen (HR 27 april 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6638, *NJ* 2007/262, rov. 5.3).' In casu ging het om een in totaal gevorderd boetebedrag van 1.230.000 euro. In de feitelijke instanties was dat bedrag gematigd tot 21.150 euro. Anders dan waartoe zijn Advocaat-Generaal Hartlief concludeerde, laat de Hoge Raad dit matigingsoordeel in stand, waarbij vooral van belang lijkt te zijn dat de werkelijk geleden schade 5.906,25 euro bedroeg en dat de overtredingen slechts enkele incidenten betroffen in het begin van de contractsperiode.

Een andere boetekwestie was aan de orde in HR 8 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2275 (*boete- en afdrachtbeding*). In deze zaak, die mede in de sleutel staat van de ambtshalve toetsing van oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, ging het om een beding dat aan schending van een onderhuurverbod zowel een forfaitaire boete als de verplichting tot afdracht van onderhuurpenningen koppelde. Het hof had beide schendingen apart op oneerlijkheid onderzocht, maar had daarbij in het licht van HvJEU 21 april 2016, ECLI:EU:C:2016:283 (*Radlinger*) miskend dat het gehouden was om het cumulatieve effect van afdracht en boete te onderzoeken. Daarbij wijst de Hoge Raad erop (met verwijzing naar HvJEU 10 september 2014, ECLI:EU:C:2014:2189, punt 42 (*Kušionová*)) dat een dergelijke beoordeling gerechtvaardigd is, aangezien die bedingen in hun geheel moeten worden toegepast, ongeacht of de schuldeiser daadwerkelijk de volledige nakoming ervan nastreeft. Niet alleen ambtshalve toetsing dus, maar ook een vorm van abstracte toetsing.

En hoe zit het met een boete die door derden aan een wederpartij wordt betaald? Kan die bij de voordeelstoerekening op de voet van artikel 6:100 BW, als genoten voordeel, mede in aanmerking worden genomen bij de vaststelling van de te vergoeden schade? De Hoge Raad oordeelt in HR 29 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:1027 in bevestigende zin: 'Daarvoor is allereerst vereist dat tussen de normschending en de gestelde voordelen een condicio sine qua non-verband bestaat, in die zin dat in de omstandigheden van het geval sprake is van een voordeel dat zonder de normschending niet

zou zijn opgekomen. Voorts dient het met inachtneming van de in art. 6:98 BW besloten maatstaf redelijk te zijn dat die voordelen in rekening worden gebracht bij de vaststelling van de te vergoeden schade. Zie HR 8 juli 2016, ECLI:NL:HR:2016:1483, *NJ* 2017/262 (*TenneT/ABB*), rov. 4.4.3.
3.4.5 Onderdeel IIa voert terecht aan dat het oordeel van het hof in het licht van de hiervoor in 3.4.4 weergegeven maatstaf geen stand kan houden. Indien het hof heeft geoordeeld dat de verkrijging van de contractuele boete geen voordeel kan opleveren omdat [verweerster 1] en [verweerster 2] deze niet van [eiseres] maar van een derde hebben ontvangen, geeft dat oordeel blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Ook van derden ontvangen voordelen komen immers, indien aan de uit de maatstaf voortvloeiende eisen is voldaan, voor toerekening in aanmerking. Indien het hof de betaling van de boete op een andere grond niet als een voor toerekening in aanmerking komend voordeel heeft beschouwd, behoefde dat oordeel nadere motivering.'
Eigenlijk wel logisch, zo zouden wij menen.

Franchise

Franchise (op z'n Engels en niet op z'n Frans) is in korte tijd een *hot topic* geworden. De HEMA ligt al geruime tijd publiekelijk overhoop met haar franchisenemers, er is een Nederlandse Franchise Code verschenen, de wetgever neemt zich voor om tot een (deels) wettelijke regeling te komen (waarop in de literatuur, goeddeels vanuit het perspectief van de franchisegevers, met de nodige kritiek is gereageerd), en, *last but not least*, ook de Hoge Raad heeft zich geroepen gezien om zijn standaardarrest (het hierna te noemen arrest *Paalman/Lampenier*) over aansprakelijkheid voor omzetprognoses te verduidelijken. Dat doet de Hoge Raad in een overweging ten overvloede (en dan weet de goed verstaander dat er waarschijnlijk sprake is van brede steun binnen de Civiele Kamer):
'Het middel stelt de vraag aan de orde of een franchisegever onrechtmatig handelt indien hij voorafgaand aan het sluiten van de franchiseovereenkomst een analyse omtrent de verwachte omzet aan zijn wederpartij verstrekt waarvan hij niet weet, maar (slechts) behoort te weten dat die analyse fouten bevat. Volgens het middel geldt ingevolge HR 25 januari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7329, *NJ* 2003/31 (*Paalman/Lampenier*) als voorwaarde voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:162 BW dat de franchisegever zijn wederpartij welbewust in een onjuiste veronderstelling heeft gebracht en gelaten.
In het arrest-Paalman/Lampenier heeft de Hoge Raad overwogen dat de franchisegever die een rapport over de te verwachten omzet en de te verwachten winst aan zijn wederpar-

tij verschaft, onder omstandigheden onrechtmatig handelt, indien hij weet dat dit rapport ernstige fouten bevat en hij zijn wederpartij niet op deze fouten opmerkzaam maakt. Deze regel ziet op het in dat arrest aan de orde zijnde geval waarin de franchisegever het onderzoek en het opstellen van het daarop gebaseerde rapport aan een derde heeft uitbesteed. Ook de franchisegever mag dan in de regel op de juistheid daarvan vertrouwen, zodat in beginsel van onzorgvuldig handelen zijnerzijds pas sprake is in geval van wetenschap als hiervoor bedoeld. Dat laatste is anders als de franchisegever zelf, of een persoon waarvoor hij aansprakelijk is op de voet van een van de art. 6:170-6:172 BW, het onderzoek uitvoert en de resultaten daarvan aan zijn wederpartij verstrekt. In dat geval kan ook sprake zijn van onzorgvuldig handelen zonder dat de franchisegever (of de persoon voor wie hij aansprakelijk is) weet dat het rapport fouten bevat, en wel indien onzorgvuldigheid van de franchisegever (of van de persoon voor wie hij aansprakelijk is) heeft geleid tot de fouten in het rapport.'

Hoewel waarschijnlijk dus binnenskamers breed gesteund, komt deze uitspraak op ons niet meteen in alle opzichten als logisch over. Waarom zou een franchisegever in beginsel mogen vertrouwen op de juistheid van een door hem aan een derde uitbesteed rapport en is hij slechts aansprakelijk in geval van (niet-medegedeelde) wetenschap van ernstige fouten? En waarom zou dat bij rechtstreeks handelen van de franchisegever of bij (hulp)personen op de voet van de artikelen 6:170-6:172 BW anders zijn (doch dan slechts, zo lezen wij het arrest althans) indien er sprake is van onzorgvuldigheid die heeft geleid tot fouten? Ligt hierin niet een onterechte, althans ongewenste, beperking van aansprakelijkheid besloten? Vranken heeft in zijn noot in de *NJ* onder *Paalman/Lampenier* al niet malse (en zeer goed onderbouwde, rechtsvergelijkende) kritiek op de benadering van de Hoge Raad geuit. Wellicht heeft de Hoge Raad daaraan deels tegemoet willen komen, maar heeft hij kennelijk toch niet geheel terug willen keren van zijn reeds ingeslagen pad. Wat ons betreft had dat wel gemogen, voor wat dat waard is.

Finale kwijting is geen kwijtschelding

Bij bedingen die finale kwijting verlenen, komt er soms opeens een verrassend duveltje uit het spreekwoordelijke doosje.

In HR 22 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:975 heeft de Hoge Raad zich wederom[19] uitgelaten over zo'n duvel, in de vorm van de reikwijdte van een in een notariële akte gegeven finale kwijting voor betaling van de koopsom. In dit geval kwam de verkoper, Citadel, er naderhand achter dat de vordering waarmee een gedeelte van de koopsom was verrekend, lager was dan in de leveringsakte stond vermeld. Per saldo was een gedeelte van de koopsom onbetaald gebleven. De Hoge Raad oordeelt in ro. 3.4.4. dat een kwijting geen afstand van recht inhoudt: 'Voor zover het hof heeft geoordeeld dat de door Citadel afgelegde kwijtingsverklaring zonder meer meebrengt dat zij afstand heeft gedaan van haar recht op volledige betaling van de koopsom, ook voor het geval zou blijken dat bij de berekening van het te verrekenen bedrag een fout zou zijn gemaakt, geeft dat oordeel blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Een kwijting houdt immers in beginsel niet meer in dan de verklaring ten bewijze dat de desbetreffende betaling heeft plaatsgevonden, waartegen tegenbewijs openstaat (art. 6:48-49 BW in verbinding met art. 157 Rv). In een dergelijke verklaring ligt niet zonder meer tevens een kwijtschelding als bedoeld in art. 6:160 lid 2 BW besloten.' Wanneer heeft de kwijting wel het karakter van een kwijtschelding? De Hoge Raad vervolgt: 'Daartoe is vereist dat partijen zijn overeengekomen dat het verschuldigde bedrag niet geheel zou worden voldaan, of dat zij, bij wege van een vaststellingsovereenkomst, aan enige onzekerheid over de verschuldigdheid ervan een einde hebben willen maken (vgl. HR 20 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2098).'[20]

Nu de verkoper er in dit geval niet van bewust was dat het na verrekening te betalen bedrag te laag was, kan haar wil er niet op gericht zijn geweest om de koper dit bedrag kwijt te schelden. Die dient dan ook bot te vangen. Een terecht oordeel, zo komt het ons voor.

Overeenkomst en faillissement

Hoewel, als gezegd, doublures met andere kronieken van het *Advocatenblad* in beginsel dienen te worden voorkomen, kan het volgende arrest op het raakvlak van contractenrecht en faillissement niet ontbreken in een kroniek over het algemeen vermogensrecht. Dat leerstuk levert in de praktijk namelijk veel interessante vragen op. Met HR 23 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:424 (*Credit Suisse Brazil/Jongepier q.q.*) heeft de Hoge Raad de gelegenheid te baat genomen om bij de beantwoorden van enkele prejudiciële vragen een zeer lezenswaardig college over duurovereenkomsten in faillissement te geven. Daarin preciseert hij het criterium voor verifieerbare vorderingen in faillissementsprocedures uit HR 19 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY6108 (*Koot Beheer/Tideman q.q.*) nader. Daarbij geldt als uitgangspunt dat 'het faillissement geen verandering brengt in bestaande wederkerige overeenkomsten en de daaruit voortvloeiende verbintenissen. Het verifiëren van vorderingen die tijdens het faillissement ontstaan, mag echter niet in strijd komen met het fixatiebeginsel. Dat beginsel staat niet zonder meer eraan in de weg dat tijdens faillissement uit een bestaande overeenkomst nog nieuwe vorderingen ontstaan die voor verificatie in aanmerking komen. Dat beginsel brengt echter wel mee dat verificatie

van dergelijke nieuwe vorderingen uitsluitend mogelijk is indien en voor zover zij reeds besloten lagen in de rechtspositie van de schuldeiser zoals die bij het intreden van het faillissement bestond. Dat laatste is het geval indien de nieuwe vorderingen geen uitbreiding opleveren van de aanspraken die deze schuldeiser op grond van die rechtspositie op dat tijdstip al had. Het fixatiebeginsel houdt immers in dat de rechtspositie van een schuldeiser na het intreden van het faillissement niet te zijnen gunste mag worden gewijzigd. Voor zover wel sprake is van een dergelijke uitbreiding, komen de desbetreffende vorderingen niet voor verificatie in aanmerking, behoudens voor zover de boedel ten gevolge van het ontstaan ervan is gebaat'.

De Hoge Raad onderscheidt vervolgens vier typen verplichtingen van de schuldenaar die tijdens faillissement kunnen ontstaan uit duurovereenkomsten en geeft per type aan welke gevolgen het faillissement daarop heeft. Hij bespreekt als eerste de duurverplichting van de schuldenaar (zoals het verschaffen van huurgenot of een verplichting inzake een licentie). Dit type verplichting blijft doorlopen in het faillissement (zie in deze zin ook HR 22 december 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD0995 (*Tiethoff/NMB*) en HR 11 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1681 (*Berzona*). De curator moet deze verplichting nakomen en kan de overeenkomst (enkel) beëindigen op grond van in de overeenkomst of wet geregelde mogelijkheden.

De tweede categorie betreft periodieke verplichtingen van de schuldenaar waarvoor de wederpartij geen tegenprestatie (meer) is verschuldigd, zoals een abonnementsdienst die voor een jaar vooruit is betaald. Dergelijke verplichtingen komen eenvoudigweg voor verificatie in het faillissement conform artikel 131 Faillissementswet in aanmerking.

De derde categorie die de Hoge Raad onderscheidt, ziet op periodieke verplichtingen van de schuldenaar die de tegenprestatie vormt van de uitvoering van een duurverplichting door de wederpartij (bijvoorbeeld betalingsverplichtingen van de schuldenaar inzake van huur of een licentie). Zolang de wederpartij die duurverplichtingen na opening van het faillissement blijft nakomen – bijvoorbeeld door toegang onder de licenties blijven verschaffen – blijft daarom telkens de tegenprestatie door de schuldenaar verschuldigd – betaling van de licentietermijnen. Omdat de wederpartij zich al voor het ingaan van het faillissement had verplicht tot het verrichten van deze prestatie, kan deze vordering ter verificatie in het faillissement worden ingediend. Het recht van de wederpartij op betaling voor zijn prestatie ligt dan in de rechtspositie met de gefailleerde zoals die bij opening van het faillissement bestond, ook als dat recht toen nog toekomstig was. Een curator kan de duurovereenkomst daarnaast enkel rechtsgeldig beëindigen met een beroep op daartoe in de wet of overeenkomst geregelde mogelijkheden.

De vierde en laatste categorie wordt gevormd door (al dan niet periodieke) verplichtingen van de schuldenaar die de tegenprestatie vormen van en telkens eerst verschuldigd wordt na en door een (al dan niet periodiek) door de wederpartij te verrichten prestatie (bijvoorbeeld de verplichting te betalen voor door de wederpartij op grond van een raamwerkovereenkomst periodiek uit te voeren onderhoudswerkzaamheden). Voor deze verplichtingen geldt in beginsel hetzelfde als voor de derde categorie, met dien verstande voor zover de 'verplichting van de schuldenaar ontstaat als gevolg van een na het intreden van het faillissement door de wederpartij verrichte prestatie, terwijl in de overeenkomst ten tijde van het intreden van het faillissement voor de wederpartij wel de mogelijkheid, maar niet de verplichting tot het verrichten van die prestatie besloten lag, [...] de vordering van de wederpartij tot voldoening van de tegenprestatie echter niet voor verificatie in aanmerking [komt]. De wederpartij breidt dan immers haar aanspraken tijdens het faillissement uit door na het intreden daarvan, zonder daartoe gehouden te zijn, nadere prestaties te verrichten die nieuwe vorderingen opleveren, hetgeen in strijd komt met het fixatiebeginsel'.

Het valt overigens op dat de Hoge Raad A-G Timmerman hiermee niet volgt in het door hem voorgestelde criterium voor verifieerbaarheid. Timmerman stelt in zijn Conclusie van 13 oktober 2017 in navolging van literatuur over dit onderwerp namelijk voor dat vorderingen die ontstaan na faillissement enkel voor verificatie in aanmerking komen, indien voor het ontstaan van die vordering geen nadere handeling van de schuldeiser vereist zou zijn – een beperkter criterium.

GOEDERENRECHT

Mededeling geen vereiste voor levering vordering

Het komt niet vaak voor dat een beroep wordt gedaan op artikel 3:43 lid 1 BW – het verbod op het verkrijgen door (onder meer) advocaten 'van goederen waarover een geding aanhangig is voor het gerecht, onder welks rechtsgebied zij hun bediening uitoefenen'. In een recent geschil rond de vraag of, op grond van het handelen in strijd met het bepaalde in artikel 3:43 lid 1, een cessie nietig was, is in HR 23 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:428, 17/01075, duidelijk gemaakt dat voor het tijdstip waarop de gecedeerde vordering verkregen wordt niet bepalend is het tijdstip waarop mededeling gedaan wordt aan de debiteur, maar – zoals bepaald in artikel 3:94 lid 3 – het moment van verlijden van de authentieke akte of het moment van registratie van de onderhands akte:

'3.3.4 Volgens art. 3:94 lid 3 BW – voor zover hier van belang –

kunnen vorderingsrechten worden geleverd door een daartoe bestemde authentieke of geregistreerde onderhandse akte, zonder mededeling daarvan aan de personen tegen wie die rechten moeten worden uitgeoefend, maar kan deze levering niet worden tegengeworpen aan de personen tegen wie deze rechten moeten worden uitgeoefend dan na mededeling daarvan aan die personen door de vervreemder of de verkrijger. De levering – en daarmee, als aan alle overige daarvoor geldende vereisten is voldaan: de overdracht – van de vordering vindt dus al plaats op het moment van het verlijden van de authentieke akte of het registeren van de onderhandse akte. Op dat moment is sprake van een rechtshandeling strekkende tot verkrijging in de zin van art. 3:43 lid 1 BW. De bescherming die de schuldenaar van de gecedeerde vordering volgens art. 3:94 lid 3 BW kan ontlenen aan het ontbreken van een mededeling, brengt niet mee dat voor de toepassing van art. 3:43 lid 1 BW het moment van de mededeling beslissend zou zijn. Bij deze toepassing doet zich niet het geval voor dat de levering wordt "tegengeworpen" aan de schuldenaar, in de zin van art. 3:94 lid 3 BW. De strekking van art. 3:43 lid 1 BW is immers het dienen van het algemeen belang gelegen in de onkreukbaarheid van het gerechtelijk apparaat in de ruime zin van het woord, en niet het beschermen van belangen als die van de schuldenaar (vgl. Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6), p. 1145).'

In deze kwestie was dat van belang omdat de akte was geregistreerd *voordat* in het geschil over de gecedeerde vordering de procedure aanhangig was gemaakt, maar de mededeling pas daarna was gedaan. Het tijdstip van de mededeling is echter alleen relevant voor de vraag of de cessie aan de schuldenaar kan worden tegengeworpen; goederenrechtelijk heeft de vordering het vermogen van de schuldeiser al verlaten op het moment dat de akte is verleden of geregistreerd.

Overigens had de rechtbank de cessie *wel* vernietigd, op de grond dat de voorbereidingshandelingen door de advocaat aan wie de vordering was gecedeerd zodanig concreet waren geweest dat in ieder geval voor de cessiedatum voor de cessionaris en de cedent duidelijk moet zijn geweest dat een geding aanhangig zou worden gemaakt en dat ten tijde van de cessie dan ook al duidelijk sprake was van een belang van de cedent bij de uitkomst van de gerechtelijke procedure, hoewel die pas daadwerkelijk door cessionaris aanhangig is gemaakt na de totstandkoming van de cessie. Dit sneuvelt op de grond dat – ook in het belang van de rechtszekerheid – de procedure pas aanhangig is vanaf de dag van de dagvaarding dan wel vanaf de dag waarop de procesinleiding is ingediend (in het geval van digitaal procederen).

De schuldenaar had bij het hof daarnaast een beroep gedaan op een contractueel verrekeningsrecht, waarbij zij haar schuld onder (inmiddels gecedeerde) vordering kon verrekenen met een vordering op een groepsmaatschappij van de cessionaris. Het oordeel van het hof dat verrekening afstuit op wederkerigheidsvereiste van artikel 6:127 lid BW houdt geen stand – deze bepaling is van regelend recht en het staat partijen vrij andere – en uitgebreidere afspraken te maken. Aldus de Hoge Raad: '3.5.2 Art. 6:127 lid 2 BW bepaalt dat de bevoegdheid tot verrekening

onder andere afhankelijk is van wederkerig schuldenaarschap. Deze bepaling is echter van regelend recht. AA Accountants heeft in feitelijke instanties gesteld dat tussen haar, P&H en Previa is overeengekomen dat de vorderingen van Previa in verband met de werkzaamheden ten behoeve van AA Accountants zouden worden verrekend met de vorderingen die AA Accountants voor haar werkzaamheden verkreeg op – onder andere – P&H en Previa. Zij heeft voorts gesteld dat in de correspondentie een beroep op die verrekeningsafspraak is gedaan. In het licht hiervan geeft het oordeel van het hof dat verrekening afstuit op het ontbreken van wederkerigheid hetzij blijk van een onjuiste rechtsopvatting, hetzij is het onbegrijpelijk. De klacht van het onderdeel slaagt derhalve.'
Werkelijk verrassend is dit alles in onze ogen niet.

Ontstaansmoment vorderingen

Het eerste – 'echte' – goederenrechtelijke arrest dat hier besproken wordt, HR 17 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2901 (*Famed/Kreikamp q.q.*), is voornamelijk van belang voor de financieringspraktijk, in het bijzonder die van zorgaanbieders. Omdat een zorgaanbieder veelal zijn activiteiten zal moeten voorfinancieren is het voor de bank van belang te weten wanneer een vordering van een zorgaanbieder op een zorgverzekeraar of patiënt ontstaat. Het publiekrechtelijke stelsel bepaalde in de onderhavige casus dat de desbetreffende zorgaanbieder pas mocht declareren aan het einde van een potentieel lang behandeltraject. De curator van de failliete zorgaanbieder meent dat daarmee het ontstaansmoment van de loonvorderingen ook pas aan het einde van het behandeltraject ligt. De Hoge Raad oordeelt echter dat desalniettemin tussentijdse vorderingen tot vergoeding van loon uit hoofde van een geneeskundige behandelingsovereenkomst kunnen ontstaan. Het publiekrechtelijke stelsel kan vervolgens wel weer aanknopingspunten bieden om vast te stellen wanneer die deelvorderingen ontstaan.
'3.5.5 Gelet op de aard van de geneeskundige behandelingsovereenkomst (zie hiervoor in 3.5.1) en hetgeen blijkt uit het stelsel van de wet en de wetsgeschiedenis (zie hiervoor in 3.5.2-3.5.4), brengt een redelijke toepassing van art. 7:461 BW mee dat ingeval in het kader van een geneeskundige behandelingsovereenkomst meerdere, als zodanig identificeerbare en op geld waardeerbare deelprestaties kunnen worden aangewezen, na verrichting van elk van die deelprestaties een daarmee corresponderende vordering tot betaling van loon ontstaat, tenzij partijen anders zijn overeengekomen. Ingeval voor de desbetreffende geneeskundige behandeling een DBC-regeling geldt, staat die omstandigheid niet eraan in de weg dat aldus, gedurende het DBC-traject, tussentijds loonvorderingen ontstaan. De DBC-regeling bepaalt immers met name de hoogte en declaratiewijze van het tarief van een prestatie, maar heeft geen invloed op het ontstaan van de vordering ter zake (zie hiervoor in 3.4.5). De DBC-regeling komt in dit verband echter wel een andere betekenis toe. Zoals hiervoor in 3.4.4 is overwogen, golden krachtens die regeling in de voor deze zaak relevante periode tariefbeschikkingen waarin tarieven voor diverse deelprestaties werden onderscheiden. Die deelprestaties met bijbehorende tarieven zijn binnen een geneeskundige behandelingsovereenkomst aan te merken als identificeerbare en op geld waardeerbare deelprestaties als zojuist bedoeld. Ter beantwoording van de vraag of en op welk moment gedurende een DBC-traject loon verschuldigd wordt, moet dus worden aangesloten bij de binnen dat systeem aangewezen deelprestaties voor zover deze zijn voltooid.'
Met dit arrest heeft de Hoge Raad niet alleen de financiering van zorgaanbieders makkelijker gemaakt, ook bij andere vormen van onderhanden werk biedt deze uitspraak meer zekerheid omtrent de verpanding van vorderingen uit hoofde van onderhanden werk.

Onbevoegde vertegenwoordiging

In zijn arrest van HR 14 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1356, oordeelde de Hoge Raad over de toepassing van het risicobeginsel bij de schijn van vertegenwoordiging. Indien de schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid niet door gedragingen of verklaringen van de vertegenwoordigde is gewekt, kunnen er zich toch andere feiten of omstandigheden voordoen die rechtvaardigen dat deze schijn wordt toegerekend aan de vertegenwoordigde. Dat kan het geval zijn, aldus de Hoge Raad in HR 19 februari 2010, *NJ* 2010/ 115; *JOR* 2010/178 (*ING/Bera Holding*), als [de wederpartij] gerechtvaardigd heeft vertrouwd op volmachtverlening aan [de vertegenwoordigde] op grond van feiten en omstandigheden die voor risico van [de vertegenwoordigde] komen en waaruit naar verkeersopvattingen zodanige schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid kan worden afgeleid'.
In de aan de orde zijnde casus waren de eisers partij bij een notariële splitsingsakte, maar hadden zij verzuimd te reageren op een door de notaris gecirculeerd concept van de akte met daarin een voor hen ongunstige wijziging van de stemverhouding. De andere partijen bij die akte beriepen zich op de verklaring van de notaris in de akte dat alle partijen bevoegd vertegenwoordigd waren en dat hem daarvan genoegzaam was gebleken. Gezien de publiekrechtelijke functie van de notaris bij de totstandkoming van dergelijke aktes, zouden partijen gerechtvaardigd mogen vertrouwen op die verklaring. De Hoge Raad oordeelt echter dat het gewekte vertrouwen in dit geval louter is

gebaseerd op een verklaring van de notaris en dat dit niet in de risicosfeer van eisers ligt.

Onderhandse verkoop door de pandhouder en de blokkeringsregeling

Het volgende arrest, HR 22 juni 2018, ECLI:HR:NL:2018:972, betreft wederom een uitspraak die van belang is voor de financieringspraktijk en dan vooral voor hen die zich bezighouden met de uitwinning van zekerheden. De Rabobank had in het kader van een executietraject aan haar verpande aandelen, conform de van toepassing zijnde blokkeringsregeling, aangeboden aan de andere aandeelhouder.
Die aandeelhouder heeft een bod gedaan en vervolgens is er met de Rabobank aan koopovereenkomst gesloten. Teneinde zeker te zijn dat de verkoop van de aandelen zuiverende werking had ten aanzien van het tweede pandrecht dat op de aandelen rustte, heeft de Rabobank toestemming aan de voorzieningenrechter gevraagd voor onderhandse verkoop van aandelen in overeenstemming met artikel 3:251 BW.
De voorzieningenrechter heeft dit verzoek afgewezen en daartoe overwogen dat voor verkoop met inachtneming van de blokkeringsregeling geen goedkeuring nodig is.
Met het hof overwoog de Hoge Raad daarover het volgende:
‘3.5.7 Met art. 2:198 lid 6 BW heeft de wetgever duidelijk willen maken dat statutaire blokkeringsregelingen bij de executie van het pand moeten worden nageleefd (zie o.a. Parl. Gesch. Invoeringswet Boek 2, p. 1275). Wet en wetsgeschiedenis bieden onvoldoende aanknopingspunten voor het oordeel dat art. 2:198 lid 6 BW in het geval van een statutaire blokkeringsregeling een exclusieve regeling bevat voor de executoriale verkoop van aandelen door de pandhouder of dat art. 2:198 lid 6 BW een bijzondere regeling vormt ten opzichte van de algemene executiebepalingen in die zin dat alleen indien de naleving van de statutaire blokkeringsregeling niet tot resultaat leidt, de pandhouder de executie dient te vervolgen met inachtneming van art. 3:250 e.v. BW.
3.5.8 Het voorgaande betekent dat de executoriale verkoop van aandelen door de pandhouder steeds dient plaats te vinden volgens de algemene regels van art. 3:250 e.v. BW en dat daarbij in voorkomend geval het bepaalde in art. 2:198 lid 6 BW in acht moet worden genomen.’

Natrekking

De vraag die in HR 5 januari 2018 (*Chemours/Stedin*), ECLI:NL:HR:2018:1 speelde, was of twee transformatoren die zich op een bedrijfsterrein bevinden, bestanddeel zijn van een elektriciteitsnet. Artikel 5:20 lid 2 BW bepaalt dat een net dat bestaat uit een of meer kabels en leidingen die bestemd zijn voor transport van vaste, vloeibare of gasvormige stoffen, van energie of van informatie en dat is of wordt aangelegd in de grond van een ander, niet wordt nagetrokken door de grond. Uit de parlementaire geschiedenis met betrekking tot artikel 5:20 lid 2 BW volgt dat voor de bepaling van de omvang van een elektriciteitsnet de definitie in de Elektriciteitswet (Ew) bepalend zal zijn, maar uit het vervolg van de passage waarin dit is opgenomen, valt af te leiden dat het daarbij in het bijzonder gaat over het punt waarop het net eindigt en de installatie van de aangeslotene begint. Het hof verbond daaraan de conclusie dat voornoemde vraag beantwoordt dient te worden aan de hand van artikel 3:4 BW en dus al hetgeen dat volgens verkeersopvattingen onderdeel van een zaak uitmaakt, bestanddeel van die zaak is. Het hof overweegt vervolgens dat nu de transformatoren zonder beschadiging van betekenis verwijderd kunnen worden, zij naar verkeersopvattingen geen bestanddeel vormen van het elektriciteitsnet. Voor zover relevant voor deze goederenrechtelijke bijdrage maakt de Hoge Raad in zijn arrest met beide oordelen korte metten. Hij overweegt daartoe als volgt:
‘3.5.2. Het onderdeel betoogt terecht dat de Ew van belang is voor het antwoord op de vraag wie eigenaar is van de transformatoren. Uit de parlementaire geschiedenis van art. 5:20 lid 2 BW volgt dat de vraag wat behoort tot een net waarvan een definitie in een bijzondere wet is opgenomen, dient te worden beantwoord aan de hand van die definitie in die bijzondere wet. Deze definitie geeft in zoverre uitdrukking aan de heersende verkeersopvatting betreffende de vraag wat als bestanddeel van een net aangemerkt moet worden. Zie Kamerstukken II 2005-2006, 29 834, nr. 9, p. 7, Kamerstukken II 2005-2006, 29 834, nr. 12, p. 2, 5 en 15, en Kamerstukken I 2006-2007, 29 834, C, p. 2-3.
Voor een net dat valt onder het regime van de Ew, is derhalve de begripsomschrijving in art. 1 lid 1, onder i, Ew bepalend voor beantwoording van de vraag wat op grond van de verkeersopvatting als bestanddeel van dat net aangemerkt moet worden en op die grond in eigendom toebehoort aan de in art. 5:20 lid 2 BW aangewezen eigenaar van dat net. In art. 1 lid 1, onder i, Ew wordt de volgende begripsomschrijving van ‘net’ gegeven: ‘[E]én of meer verbindingen voor het transport van elektriciteit en de daarmee verbonden transformator-, schakel-, verdeel- en onderstations en andere hulpmiddelen, behoudens voor zover deze verbindingen en hulpmiddelen onderdeel uitmaken van een directe lijn of liggen binnen de installatie van een producent of van een afnemer.’ In deze begripsomschrijving is uitdrukkelijk bepaald dat transformatoren, behoudens de vermelde uitzondering, behoren tot een net onder het regime van de Ew.
3.5.3. Ook voor beantwoording van de vraag wat naar verkeersopvatting

behoort tot een net dat is bestemd voor het transport van elektriciteit, maar dat niet valt onder het regime van de Ew, kan betekenis toekomen aan het bepaalde in art. 1 lid 1, onder i, Ew. Die begripsomschrijving is in dat geval echter niet beslissend.'

Verjaring

We sluiten het goederenrechtelijke deel van deze bijdrage af met een aantal interessante arresten die verjaring als thema hebben. Alhoewel de rechtspraak zich op dat punt wel enigszins lijkt uit te kristalliseren, zijn de volgende uitspraken de moeite waard.

Verjaring en erkenning

Al enige tijd staat vast dat onderhandelingen de verjaring niet stuiten, ook niet als deze onderhandelingen zijn voorafgegaan door een aansprakelijkstelling.[21] In die gevallen waarin niet adequaat is gestuit door de schuldeiser, kan erkenning door de schuldenaar krachtens artikel 3:318 BW wellicht uitsluitsel bieden. In deze zaak was aan de orde of de uitingen of handelingen van de aansprakelijkheidsverzekeraar, of het door deze ingeschakelde schaderegelingsbureau, als erkenning hebben te gelden. De Hoge Raad laat zich in dit arrest uit over de waarde die moet worden toegekend aan een eerdere erkenning bij de beoordelingen latere voorschotbetalingen. De Hoge Raad oordeelde als volgt:
'3.4.2. In dit geding staat vast dat de verzekeraar rechtsgeldig namens de verzekerde de aansprakelijkheid voor de schade heeft erkend, en dat die verzekeraar in vervolg daarop met de benadeelde in onderhandeling is getreden over de schadeafwikkeling. Als een verzekeraar in een dergelijk geval al niet op grond van de polisvoorwaarden (ook) bij de schadeafwikkeling optreedt als vertegenwoordiger van de verzekerde, geldt – behoudens bijvoorbeeld andersluidende mededeling van de verzekeraar of de verzekerde – in elk geval als uitgangspunt dat de benadeelde op een zodanige vertegenwoordigingsbevoegdheid mag vertrouwen (vgl. HR 3 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:142, *NJ* 2017/78 en HR 14 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1356, *NJ* 2017/326).
3.4.3. Door de erkenning van de aansprakelijkheid door Bovemij namens de werkgeefster op 8 november 2001 staat de aansprakelijkheidsvraag in deze procedure niet meer ter discussie; uitsluitend de omvang van de schadevergoeding waarop de werknemer aanspraak heeft, is nog aan de orde. In dat verband is dan ook voor een eventuele erkenning door Bovemij (namens de werkgeefster) als grond voor stuiting van de lopende verjaring, voldoende de erkenning dat de werknemer aanspraak heeft op een hogere schadevergoeding dan reeds (zonder voorbehoud) is betaald, waarbij zonder belang is dat over de omvang van het nog verschuldigde bedrag geen overeenstemming bestaat.'

Verkrijgende verjaring en onrechtmatige daad

In HR 7 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1268, ging het om een strook grond dat onderdeel uitmaakte van het particuliere landgoed Park Oud-Wassenaar, althans dat was in het geding. Vanaf 1924 was het landgoed in bezit van de familie Thurkow. De familie verkocht het landgoed vervolgens in 1974 aan een projectontwikkelaar. De strook grond waar partijen over twisten, maakte kadastraal geen onderdeel uit van het in 1974 verkochte landgoed, maar was feitelijk al sinds 1923 betrokken bij het landgoed door een afscheiding die niet overeenkwam met de kadastrale afscheiding. De VvE van het appartementsgebouw dat zich op het landgoed bevond, beweerde eigenaar geworden te zijn van de desbetreffende strook grond door verjaring. De rechtsvoorganger van de VvE had immers de strook grond al in 1975 in eigendom verkregen. Het hof oordeelde dat deze projectontwikkelaar de desbetreffende strook grond niet in eigendom had verkregen omdat deze niet was opgenomen in de leveringsakte. De Hoge Raad oordeelde echter dat dat onverlet laat dat de strook grond toch inbegrepen kan zijn in de koopovereenkomst in 1974 en daarmee bezit kan zijn verschaft door de familie Thurkow aan de projectontwikkelaar, welk bezit vervolgens kan zijn voortgezet door de VvE.

Verjaring en onrechtmatige overheidsdaad

Verjaring speelde ook een rol in de procedure die TMG aanspande tegen de Staat in verband onjuiste implementatie van de Databankenrichtlijn, HR 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:677. In haar pogingen om programmagegevens van diverse omroepen te kunnen publiceren, liep TMG telkens aan tegen de geschriftenbescherming van die omroepen. Al sinds 1998 heeft zij daarover verschillende procedures gevoerd en steeds werd zij in het ongelijk gesteld. Na de uitspraak van Hof van Justitie in *Football Dataco*[22] uit 2012 was het echter duidelijk dat de geschriftenbescherming in strijd met de Databankenrichtlijn is. De Staat had de Databankenrichtlijn onjuist geïmplementeerd door onpersoonlijke geschriftenbescherming te handhaven na inwerkingtreding van de richtlijn. Rechtbank, hof en Hoge Raad komen allemaal tot het oordeel dat de vordering van TMG sinds 1998 verjaart aangezien zij al vanaf dat moment voldoende zekerheid – die geen absolute zekerheid behoeft te zijn – heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon (Zie HR 31 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:552, *NJ* 2017/165 (*Mispelhoef/Staat*)). Wel casseerde de

Hoge Raad het (afwijzende) oordeel van het hof over het betoog van TMG dat het hier gaat om een voortdurende onrechtmatige toestand waarbij de verjaring iedere dag weer gaat lopen. De Hoge Raad overwoog daartoe als volgt:
'3.4.2 (...) Op de Staat rust op grond van art. 4 lid 3 VEU en art. 288 derde volzin VWEU de plicht om Europese richtlijnen juist te implementeren. Het nalaten daarvan is onrechtmatig (HR 18 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2722, *NJ* 2016/166, rov. 3.4.4). Dit omvat mede het na een onjuiste implementatie van een richtlijn niet alsnog juist implementeren daarvan. Aangenomen moet worden dat, zolang geen juiste implementatie plaatsvindt, dit iedere dag een zelfstandige onrechtmatige daad van de Staat oplevert, hetgeen meebrengt dat daarop gegronde vorderingen afzonderlijk verjaren. De vordering tot vergoeding van schade die TMG heeft geleden door de onjuiste implementatie, is dus niet verjaard voor zover het betreft de periode van vijf jaar voorafgaand aan haar hiervoor in 3.1 onder (ix) genoemde aansprakelijkstelling van 21 september 2012.'

De voor onbepaalde tijd verlengde verjaringstermijn

In HR 30 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1182 gaat het om de wonderlijke vraag of een verjaringstermijn voor onbepaalde tijd verlengd kan worden. De Rabobank heeft krediet verleend aan Horeca Concept Building B.V. Deze vennootschap is ingevolge artikel 2:19 lid 1 BW ontbonden door opheffing van het faillissement bij gebrek aan baten. De Rabobank spreekt vervolgens Rambaldo aan die zich borg had gesteld jegens de bank. Rambaldo voert als verweer aan dat de borgtocht teniet is gegaan op grond van artikel 7:853 BW omdat de vordering op de hoofdschuldenaar verjaard is.

Aan de orde is de vraag of een vordering op een ontbonden rechtspersoon kán verjaren. De Hoge Raad oordeelt als volgt:
'3.3.2 De vennootschap is ingevolge art. 2:19 lid 1 onder c BW ontbonden door opheffing van het faillissement bij gebrek aan baten. Nu de vennootschap op het tijdstip van haar ontbinding geen baten meer had, is zij ingevolge art. 2:19 lid 4 BW opgehouden te bestaan. Uit art. 2:23c lid 1 BW volgt dat indien na het tijdstip waarop de vennootschap is opgehouden te bestaan, nog een schuldeiser of gerechtigde tot het saldo opkomt of van het bestaan van een bate blijkt, de rechtbank op verzoek van een belanghebbende de vereffening kan heropenen. In dat geval herleeft de vennootschap ter afwikkeling van de heropende vereffening. Uit art. 2:23c lid 2 BW in verbinding met art. 3:320 BW volgt dat wanneer een verjaringstermijn zou aflopen gedurende het tijdvak waarin de vennoot-

schap had opgehouden te bestaan of binnen zes maanden na heropening van de vereffening, die verjaringstermijn voortloopt totdat zes maanden na die heropening zijn verstreken. 3.3.3 Art. 2:23c lid 2 BW in verbinding met art. 3:320 BW geeft een regel voor het tijdstip waarop een verjaringstermijn van een vordering op een rechtspersoon eindigt nadat die rechtspersoon is opgehouden te bestaan. Die regel veronderstelt dat een lopende verjaringstermijn in elk geval niet afloopt zolang de vereffening van de rechtspersoon niet is heropend op de voet van art. 2:23c lid 1 BW. Dit brengt mee dat heropening van de vereffening geen vereiste is voor het (voort)lopen van de verjaringstermijn. Om dezelfde reden behoeft een verjaringstermijn van een vordering op een niet meer bestaande rechtspersoon niet te worden gestuit gedurende de periode dat die rechtspersoon niet meer bestaat.' Een vordering op een verdwenen rechtspersoon verjaart dus niet, aldus de Hoge Raad. Het verdient wel opmerking dat, zo ook A-G Timmerman in zijn conclusie bij dit arrest, de vordering van de borg natuurlijk wel onderworpen is aan de verjaringsregels van die vordering zelf.

VARIA

We zijn aangekomen bij het sluitstuk van onze Kroniek Vermogensrecht: de varia. De arresten die wij niet goed in de mal van een van de voorgaande categorieën vonden passen, maar die we toch zeker het vermelden waard vinden.

Goed huisvaderschap bij bruikleen

Als binnenkomer een geschil waarin de Hoge Raad zich voor het éérst uit mag laten over de betekenis van 'goed huisvaderschap' ex artikel 7A:1781 lid 1 BW bij bruikleenovereenkomsten, HR 30 juni 2017, ECLI:HR:2017:1186 (*Schuiteling/Onderlinge Verzekering Maatschappij ZLM*). De Hoge Raad overweegt dat als een bruiklener de zaak aan het einde van de bruikleen niet terug kan geven in de staat waarin hij deze ontvangen heeft, maar wél de zorg van een goed huisvader in acht heeft genomen, er dan sprake is van een niet-toerekenbare tekortkoming en de bruiklener dus niet aansprakelijk is voor slijtage, beschadiging of verlies van de zaak. Aan de maatman 'goed huisvader' worden geen hogere eisen gesteld dan die aan bijvoorbeeld een zorgvuldig schuldenaar (art. 6:27 BW). Zoals vaker het geval bij dergelijke open normen, wordt ook de zorgplicht van de 'goed huisvader' bepaald aan de hand van de omstandigheden van het geval – denk bijvoorbeeld aan de overeenkomst, de aard van het geleende, eventuele overige (rechts)betrekkingen tussen de partijen en de redelijkheid en billijkheid.

Begroting van zaakschade bij bomen

En dan een geschil met betrekking tot begroting van zaakschade in geval van een beschadigde boom die behoort tot het openbaar

groen, HR 15 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3145 (*Liander/Gemeente Heiloo*). Wij hebben begrepen dat dit een proefprocedure betrof, die tot doel had om vast te stellen of de rekenmethode uit het 'Rekenmodel Boomwaarde' van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen (NVTB), gelet op de vaste rechtspraak van de Hoge Raad inzake zaakschade, in een civiel geding tot grondslag van de schadebepaling kan dienen. In geschil is of, naast de kosten van maatregelen tot ondersteuning en bevordering van het zelfherstel van een beschadigde boom en andere kosten die het directe gevolg zijn van de beschadiging, ander nadeel voor vergoeding in aanmerking komt en, zo ja, hoe dit moet worden begroot. De A-G vat de twee bestreden oordelen van het hof als volgt samen in zijn Conclusie.

'(a) *Vaststellen schade door risico van voortijdige uitval of functieverlies op vergeefs gemaakte kosten*. Een beschadiging kan ertoe leiden dat (het risico bestaat dat) een boom voortijdig uitvalt of (al dan niet tijdelijk) zijn functie niet of minder goed kan vervullen, bijvoorbeeld in esthetisch opzicht (doordat hij minder fraai oogt of minder privacy of beschutting biedt) of in ecologisch opzicht. In die gevallen kunnen de kosten voor het faciliteren van de aanwezigheid van de boom worden geacht hun doel in zoverre te hebben gemist;

(b) *Vaststellen toekomstige schade door afweging van goede en kwade kansen*. Het strookt met de doelstellingen van het schadevergoedingsrecht en art. 6:97 BW om een model op te stellen waarmee de schade aan gewone park-, laan- en straatbomen op snelle en doelmatige wijze kan worden afgewikkeld. Hierbij verdient naar het oordeel van het hof een schadebegroting door het afwegen van goede en kwade kansen de voorkeur boven het afwachten van een eindtoestand.'

De Hoge Raad verwerpt beide uitgangspunten. Over het vaststellen van de schade door risico van voortijdige uitval of functieverlies op de vergeefs gemaakte kosten overweegt de Hoge Raad dat '[i]ndien een boom wordt beschadigd zonder dat dit noodzaakt tot vervanging (als hiervoor in 3.3.1 bedoeld), [...] dit onverlet [laat] dat die boom tot het moment van de beschadiging de functie die hij voordien had steeds in volle omvang heeft vervuld en nadien ten dele nog vervult. Daarom kan de begroting van de schade niet worden gestoeld op het uitgangspunt dat de kosten die in het verleden zijn gemaakt om het genot van de boom te verkrijgen en te behouden, geacht moeten worden hun doel te hebben gemist. Het onderhavige geval verschilt dan ook van het geval dat aan de orde was in HR 28 januari 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR6460 (*Rally Dakar*), op welk arrest het oordeel van het hof klaarblijkelijk is geënt'. De Hoge Raad onderscheidt dus tussen enerzijds de kosten voor verkrijging van het genot van een boom (een levend organisme) die er tot op het moment van beschadiging heeft gestaan en er nog steeds staat (zij het aangetast), en anderzijds bijvoorbeeld kosten ter voorbereiding voor de Dakar rally die daadwerkelijk hun doel misten door vroegtijdig uitvallen vanwege een gebrekkige motor. Inzake het vaststellen van toekomstige schade door de goede en kwade kansen af te wegen boom, geeft de Hoge Raad ons onder verwijzing naar de regeling uit artikel 6:105 BW, HR 15 mei 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2654 (*Vehof/Helvetia*) en HR 14 januari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4277 (*X/Interpolis*) mee dat er vaak 'onzekerheid [zal] bestaan over enerzijds de ontwikkeling van het zelfherstel van de boom na de beschadiging en anderzijds de ontwikkeling in het hypothetische geval zonder de beschadiging. In zodanige gevallen kan een afweging van goede en kwade kansen op bezwaren stuiten die aan directe algehele begroting op basis van een schatting in de weg staan. Een algemene regel als door het hof in rov. 4.14 gegeven kan daarom niet worden aangenomen'. Wanneer we dit arrest vanuit een breder perspectief proberen te benaderen, dan zouden de algemene bewoordingen van de Hoge Raad wellicht kunnen insinueren dat, wanneer schade is toegebracht aan een levend organisme met zelfherstellend vermogen, voorshandse inschatting van mogelijk nog in te treden schade onder omstandigheden geen recht doet aan de aard van dat zelfherstellende, levende organisme.[23] De werkelijk geleden schade is en blijft dan het uitgangspunt, de toekomstige schade zou dan niet te snel geschat kunnen worden op basis van de goede en kwade kansen. Vergelijk daartegenover HR 26 oktober 2012, LJN BX0357 (*Reaal/Athlon*), waarbij in geval van schade aan een leaseauto wel ruimte was voor abstracte schadebegroting aan de hand van een model.

Toerekening eigen schuld bij rechtmatig strafvorderlijk optreden

In HR 27 oktober 2017, ECLI:HR:2017:2789 (*Staat der Nederlanden/A*) ondervond een verhuurder schade wegens rechtmatig strafvorderlijk optreden door de Staat, omdat de huurder verboden middelen hield in het gehuurde. De Hoge Raad overwoog in 2009 dat als de Staat vanwege rechtmatig strafvorderlijk optreden aansprakelijk is voor schade aan zaken van een ander dan de verdachte, bij beoordeling van de vraag of de vergoedingsplicht moet worden verminderd of vervalt (op grond van de causaliteitsafweging dan wel de billijkheidscorrectie uit artikel 6:101 lid 1 BW) de toerekeningsregel uit artikel 6:101 lid 2 BW

toepassing vond, HR 2 oktober 2009, ECLI:HR:2009:BJ708 (*Wherestad*). De eigen schuld van die derde (de huurder) kon dan worden toegerekend aan de benadeelde (de verhuurder). Geconfronteerd met dezelfde problematiek in een vergelijkbare casus gaat de Hoge Raad om – nog geen tien jaar na zijn eerdere arrest: de toerekeningsregel uit artikel 6:101 lid 2 blijft buiten toepassing bij beoordeling van de vraag of de vergoedingsplicht van de Staat op de voet van artikel 6:101 lid 1 BW moet worden verminderd of zelfs geheel vervalt.

Verjaring bij onrechtmatige daad, lopende onderhandelingen en derogerende R&B

En dan nog kort een laatste verjaringsarrest dat op zichzelf weinig nieuws onder de zon laat zien, maar desalniettemin vermeldenswaardig is, HR 26 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:111. Want, als een schuldeiser en schuldenaar in onderhandeling treden voordat de vijfjaartermijn van artikel 3:310 lid 1 BW is voltooid, kan de schuldenaar zich tegenover deze schuldeiser dan erop beroepen dat de verjaringstermijn gedurende die (lopende) onderhandelingen is voltooid? Zoals de Hoge Raad reeds overwoog in zijn arrest van 1 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5811, is het 'niet uitgesloten' dat een dergelijk beroep op een verjaringstermijn onder omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Een nieuwe verjaringstermijn wordt dan geacht te lopen vanaf het moment waarop de onderhandelingen worden afgebroken. In het onderhavige geval identificeert de Hoge Raad een fiks aantal specifieke stellingen op grond waarvan de desbetreffende wederpartij, de gemeente Heiloo, zich niet op verjaring kan beroepen, welke stellingen niet kenbaar door het hof waren meegewogen en op grond waarvan de Hoge Raad dus tot vernietiging komt. Misschien een signaal dat de Hoge Raad wellicht wat te getruukte (of gewoon van verjaring onwetende) onderhandelaars niet al te snel een triomfantelijk beroep op verjaring wenst toe te staan? Wij zouden dat steunen, met als algemene verzuchting dat de keuze van de NBW-wetgever voor korte eerste verjaringstermijnen weliswaar begrijpelijk is te noemen omdat de rechtszekerheid daarmee gediend wordt, doch anderzijds misschien toch ongelukkig is te noemen omdat zij immer weer 'gedoe' oplevert in de specifieke omstandigheden van bepaalde gevallen, zoals het hiervoor genoemde arrest laat zien, juist in het licht van de korte duur van die verjaringstermijnen.[24]

Hoofdelijke aansprakelijkheid voor onderzoekskosten bij enquête

In een wanbeleidzaak bij de Ondernemingskamer van het Hof Amsterdam zijn de bestuurder en de feitelijk bestuurder op verzoek van de vennootschappen waar het onderzoek plaatsvond hoofdelijk veroordeeld in de onderzoekskosten en de kosten van de procedure op de voet van artikel 2:354 BW. De bestuurder en feitelijk bestuurder betogen in cassatie – onder meer – dat het verschuldigd zijn van onderzoekskosten niet valt te begrijpen als aansprakelijkheid voor schade en er om die reden geen wettelijke grond is voor hoofdelijke verbondenheid. Voor hoofdelijke verbondenheid op grond van artikel 6:6 lid 2 BW is vereist dat ofwel de prestatie ondeelbaar is (wat bij betaling van een geldbedrag niet het geval zal zijn) of uit wet, gewoonte of rechtshandeling voortvloeit dat de schuldenaren ten aanzien van dezelfde schuld ieder voor het geheel aansprakelijk zijn. Eenzelfde maatstaf kent artikel 6:102 lid 2 BW in het bijzonder voor de hoofdelijke verbondenheid voor de vergoeding van schade. Dit wordt tevergeefs voorgesteld – de Hoge Raad (HR 13 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:597, 17/03121) oordeelt dat een kostenveroordeling op grond van artikel 2:354 BW strekt tot vergoeding van de schade van de rechtspersoon die bestaat in het betalen van de kosten van het onderzoek. Als de Ondernemingskamer oordeelt dat die kosten voor het geheel op ieder van twee (of meer) personen kunnen worden verhaald, dan zijn die personen hoofdelijk verbonden op grond van artikel 6:6 lid 2 BW. Overigens niets nieuws – in 1997 hield de Hoge Raad de hoofdelijke veroordeling in de kosten van twee commissarissen van Text Lite in stand (ECLI:NL:HR:1997:AG7240).

Geen teleurgestelde verwachtingen bij voorafgaande kennis van de inbreuk

Zoveel uitspraken voor de *mergers & acquisitions* advocaat zijn er niet, althans voor zover openbaar en niet achter de gesloten deuren van de arbitrageprocedure weggestopt, dus het is altijd aardig als er een zijn weg naar de Hoge Raad weet te vinden. Zoals wel vaker in overnamegeschillen ging het er in de zaak waarin de Hoge Raad op 10 november 2017 (HR 10 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2842, 16/03357) uitspraak deed over de vraag of een balansgarantie was geschonden, en specifiek de waardering van de inventaris – net daar had zich een zogeheten stelselwijziging voorgedaan. De koper betoogde, aldus het hof, dat zij niet had gekregen wat zij op grond van de koopovereenkomst had mogen verwachten. Dit zou anders zijn als de koper vóór de verkoop van de aandelen bekend was met de stelselwijziging. Na een bewijsopdracht was de verkoper er volgens het hof in geslaagd de bekendheid van de koper met deze stelselwijziging aan te tonen.

De koper voert in cassatie aan dat aard en inhoud van de overeenkomst niet zouden meebrengen dat de koper geen beroep kan doen op de verstrekte balansgarantie als deze voor de verkoop al bekend was met de onjuistheid van de gegarandeerde balans. De Hoge Raad acht het niet onbegrijpelijk dat het hof klaarblijkelijk ook acht heeft geslagen op de

feiten en omstandigheden die bij partijen over en weer bekend waren voor de verkoop van de aandelen en die mede van belang waren voor het antwoord op de vraag wat de koper op grond van de koopovereenkomst mocht verwachten. Deze uitkomst is in lijn met de overnamepraktijk, waarin – gegeneraliseerd – de door de verkoper gegeven garanties gekwalificeerd worden door de bij de koper aanwezige kennis (veelal op gebaseerd op het boekenonderzoek en de overige door de verkoper verstrekte informatie).

TOT SLOT

Het is tijd voor een (korte) afronding. Deze terugblik op het voorafgaande vermogensrechtelijke jaar (in ruime zin) laat zien dat er zonder meer sprake is geweest van interessante uitspraken en rechtsontwikkelingen, maar dat werkelijke verrassingen goeddeels zijn uitgebleven. Bij de Hoge Raad is met andere woorden de vlag van de revolutie, gechargeerd gezegd, dit jaar niet gehesen. In het licht van de stabiliteit waarvan honderd jaren *Advocatenblad* getuigt, is dat misschien wel een passende – en gepaste, maar weinig verrassende – slotconclusie.

NOTEN

1 Wij kunnen daarbij geen volledigheid nastreven; daarvoor is het aantal arresten dat mede vermogensrechtelijke implicaties heeft, gewoonweg te groot.
2 Voor ontwikkelingen in literatuur en wetgeving zij verwezen naar de bekende overzichten en kronieken in *NJB*, *Ars Aequi* en *NTBR*.
3 En eigenlijk altijd alleen in het licht van cassatiemiddel en Conclusie van de Advocaat-Generaal. In verband met de beperkte ruimte laten we dat nu hier maar achterwege.
4 HR 21 oktober 1988, ECLI:NL:HR:1988:AD0483, *NJ* 1990/439 (*Mondia/Calanda*).
5 Zie ook HR 7 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1270 (*Nanada/Golden Earring*), waarin het ging om auteursrechtelijke exploitatiecontracten die, naar de Hoge Raad oordeelt, in beginsel alleen op grond van een voldoende zwaarwegende grond kunnen worden opgezegd, maar dat de onwenselijkheid van een onbeperkte mogelijkheid tot opzegging aan gewicht verliest naarmate een exploitatieovereenkomst langer heeft geduurd en investeringen kunnen zijn terugverdiend. Dan kan de rechter dus, volgens de Hoge Raad, afhankelijk van de omstandigheden van het geval tot het oordeel komen dat in een concreet geval geen zwaarwegende grond voor opzegging nodig is.
6 En dat de A-G (Robert van Peursem) in voetnoot 14 hiertegen pleit in verband met de eisen van de rechtszekerheid.
7 De Hoge Raad gaat op dit punt (stilzwijgend) contrair aan A-G Valk. Deze wijst erop dat in artikel 5.3 van de overeenkomst is bepaald dat het ziekenhuis bevoegd is de overeenkomst op te zeggen en dat 'het anderszins beëindigen van de overeenkomst slechts mogelijk is op basis van artikel 23 (ontbinding) of met wederzijds goedvinden'. Dit argument komt ons overigens bepaald niet krachteloos voor.
8 Wij gebruiken deze term nu hier in de betekenis dat zowel opzegging als ontbinding wordt omvat.
9 Zie Conclusie A-G Wissink van 26 juli 2018, ECLI:NL:PHR:2018:787. Wij signaleren nog HR 15 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:915 (*borgtocht en ontbinding*), waarin de Hoge Raad heeft aangenomen dat de borgtochtovereenkomst, gezien het (in beginsel) niet wederkerige karakter daarvan, niet kan worden ontbonden. Dat kan anders zijn wanneer in verband met de borgtocht ook door de schuldeiser verplichtingen zijn aangegaan die in zodanig nauwe samenhang staan tot de verbintenis van de borg, dat sprake is van een rechtsbetrekking die strekt tot het wederzijds verrichten van prestaties. In dat geval zijn de bepalingen omtrent wederkerige overeenkomsten, waaronder artikel 6:265 BW, van overeenkomstige toepassing. Wat betreft artikel 6:258 BW (onvoorziene omstandigheden en ontbinding) signaleren we voorts nog HR 13 oktober 2017, ECLI:NL:HR:2017:484 (*Gemeente Bronckhorst*). Een vrij feitelijke beoordeling (die anders uitpakt dan hetgeen waartoe de A-G concludeert), waarvan het belang misschien vooral gelegen is in het feit dat de Hoge Raad nog eens herhaalt dat terughoudendheid geboden is bij toepassing van artikel 6:258 BW.
10 HR 20 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO1427 (*DSM/Fox*) dat door de Hoge Raad zelf (naast of ten vervolge op *Haviltex*) als het moederarrest op het gebied van uitleg wordt gezien, en waarin de Hoge Raad (dus) onder meer heeft bepaald dat tussen subjectieve en meer objectieve uitlegmethoden een vloeiende overgang bestaat, *omdat* zij beide toepassing van de redelijkheid en billijkheid betreffen.
11 Zie bijvoorbeeld HR 19 oktober 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA7024 (*Vodafone/ETC*).
12 We zouden veel vaker de Conclusies moeten lezen, dan we in de praktijk plegen te doen. Zij geven vaak prachtige doorkijkjes in het recht en, wat niet onbelangrijk is, zij onthullen hoe de Hoge Raad vindt dat het recht luidt ingeval een zaak met artikel 81 RO wordt afgedaan (omdat de Civiele Kamer de beleidsregel hanteert dat geen integrale 81-beslissing mag worden genomen indien de A-G het niet bij het juiste eind heeft).
13 Zie over de uitleg van een brief, waarbij 'geen beslissend gewicht toekomt aan de meest voor de hand liggende taalkundige betekenis van de in de brief gebruikte bewoordingen,

ook niet als uitgangspunt': HR 24 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:315 (*Parkking/Bolwerk*). Over de uitlegmaatstaf van een telefonische uitlating gaat HR 1 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:819 (*opzegging vof*). Die uitleg moet, net als in de hiervoor genoemde zaak, plaatsvinden aan de hand van de artikelen 3:33 en 3:35 BW, op basis van alle omstandigheden van het geval (waarbij de Hoge Raad dus ook terugverwijst naar HR 24 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:315). De Hoge Raad vereenzelvigt aldus de Haviltex-maatstaf met de wils-/vertrouwensleer; dat is langjarige, vaste jurisprudentie. Zie over de uitleg, in het licht van alle omstandigheden van het geval, van een ontslagbrief ook HR 19 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:290 (*Autocentrum*).

14 Zie ook 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:696 (*Stichting Kadaster & Hypotheekwezen Sint Maarten*).

15 Over de kwalificatie van een (betaling onder een) overeenkomst als koop of huur gaat HR 8 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:875 (*Zeppelin/Soul-Inn B&B*). In die kwestie oordeelt de Hoge Raad dat uitleg conform Haviltex vooraf moet gaan aan kwalificatie van een gedane betaling, maar dat het hof dit niet heeft miskend. En dan zijn er nog wat recente 'varia' op het gebied van uitleg. Bij samenhangende overeenkomsten geldt Haviltex (HR 8 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3106 (*Forellenkwekerij*)). En, in een situatie waarbij het hof een overeenkomst uitlegde door te bepalen wat partijen zouden zijn overeengekomen als ze wel met een bepaalde situatie rekening hadden gehouden, waar zij dat niet deden, tikt de Hoge Raad het hof misschien een beetje op de vingers, omdat het had dienen te Haviltexen (HR 9 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2821 (*Flexabram/Iprem*)). Niet uit te sluiten is dat de Hoge Raad in deze zaak de rechtsbescherming mede op het netvlies had. Recente uitspraken waarbij de Hoge Raad zelf een cao moest uitleggen, waarbij dus een volle toetsing plaatsvindt omdat cao's recht bevatten in de zin van artikel 79 RO, zijn: HR 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:678 (*'woning' in cao Bouwnijverheid*) en HR 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:668 (*'nachtrit' in cao Beroepsgoederenvervoer*). Uitleg bij verzekeringen speelde in HR 9 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1055 (*Delta Lloyd*) en HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1102 (*begunstigde sommenverzekering*). Tot slot is nog een interessant arbeidsrechtelijk uitlegarrest (over de aanzegging als bedoeld in art. 7:668 lid 1 BW) HR 17 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2905 (*Constar Plastics*), omdat daarin in feite de oude regel van artikel 1380 (oud) BW weer wordt afgestoft: geen uitleg, kort gezegd, die leidt tot zinledigheid van een bepaling of verklaring.

16 In dit arrest zet de Hoge Raad alle eerdere arresten op een rij en in perspectief – het is dus verplichte kost voor ons allen –, en vermeldt de Hoge Raad voorts expliciet hoe hij de wettelijke bepalingen van de klachtplicht (artt. 6:89 en 7:23 BW) ziet, namelijk als specifieke in de wet geregelde vormen van rechtsverwerking. Hij volgt daarmee zijn A-G Wissink.

17 Het leerstuk van de samenhangende overeenkomsten heeft recentelijk alleen geleid tot het niet heel spectaculaire arrest van HR 8 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3106 (*Forellenkwekerij*), dat we hiervóór bij de uitleg al kort signaleerden. Wij roepen gezien de ruimte slechts het bestaan van een aantal eerdere uitspraken in herinnering. Het betreft: HR 20 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3162 (*Agfa/Foto Noort*), HR 3 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU4907 (*Euretco/Naeije*), HR 10 augustus 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW4992 (*X/Defam Financieringen*), alsmede HR 28 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:41 (*X/Curaçao*).

18 Wij signaleren nog HR 8 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3106 (*Forellenkwekerij*), waarin de Hoge Raad vooropstelt dat ook bij de uitleg van samenhangende overeenkomsten de Haviltex-maatstaf moet worden gehanteerd en dat, meer specifiek, voor de vraag in hoeverre de opzegging van de ene overeenkomst doorwerkt in de andere, 'bepalend is wat [betrokkene 1] in het licht van deze samenhangende rechtsverhoudingen in redelijkheid van [eiseres] mocht verwachten'.

19 Zie ook HR 20 december 2013, ECLI:HR:2013:2098.

20 Partijen hebben naar de vaststelling van het hof (in rov. 3.4) elkaar in de akte van 7 mei 2002 over en weer finale kwijting verleend met betrekking tot de verplichtingen van ProRail tot levering van de grond aan [verweerster 2] en tot betaling van schadevergoeding aan haar, en de verplichting van [verweerster 2] tot betaling van de koopprijs voor de grond. Vaststaat echter dat [verweerster 2] ten tijde van het opstellen van de akte de koopprijs voor de grond nog niet had voldaan, en dat partijen bij het verlenen van de kwijting niet hebben beoogd dat ProRail [verweerster 2] deze verplichting zou kwijtschelden. Voorts staat vast dat bij de totstandkoming van de akte en dus bij het verlenen van de finale kwijting gezamenlijk uitgangspunt van partijen was dat deze verplichting daadwerkelijk was dan wel zou worden nagekomen en dat daarover geen onzekerheid of geschil bestond. Anders dan het hof heeft gedaan, kan de kwijting dan ook niet aldus worden uitgelegd dat deze ook is verleend voor het zich hier voordoende geval dat de koopprijs abusievelijk niet is voldaan doordat zij niet in de afrekeningen is opgenomen en verwerkt.

21 HR 1 februari 2001, *NJ* 2002/195 (*G./Erven dr. O*), r.o. 3.4; HR 9 april 2010, *NJ* 2010/214 (*Reesink/Gemeente Apeldoorn*).

22 HvJ EU 01-03-2012, ECLI:EU:C:2012:115.

23 Ook A-G Hartlief maakt in zijn fraaie Conclusie diverse uitstapjes naar letselschadezaken.

24 Wij signaleren nog het opmerkelijke arrest HR 18 mei 2018, NL:HR:2018:726 (*Allianz*) over onvermoede effecten (het moeten versturen door Allianz van miljoenen aangetekende brieven) van onmiddellijke werking ter zake van artikel 7:942 (oud) BW, als gevolg waarvan de onmiddellijke werking van een wettelijke verjaringsregeling integraal buiten werking wordt gezet op basis van de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid, als bedoeld in artikel 75 lid 1 Ow NBW (dat zien we niet vaak). De zaak is mede opmerkelijk omdat de Hoge Raad eerder (in 2015) zelf had geoordeeld dat artikel 7:942 (oud) BW onmiddellijke werking had.

Wie zijn wij?
Persoonlijk, snel en kwaliteitsgericht. Dat is Jager-Kuiper advocaten. We hebben een mooie landelijke vaste klantenkring. En we doen waar we goed in zijn. Dat is de brede civiele praktijk, toegesneden op het mkb. Een van onze advocaten wordt regelmatig benoemd tot curator.

Alle advocaten hebben meer dan 10 jaar ervaring en een afgeronde Grotius specialisatieopleiding. Kwaliteit vinden wij dan ook vanzelfsprekend. Net zoals werken met plezier. Dat halen we uit een constructieve samenwerking met elkaar, onze klanten én uit een goede balans tussen werk en privé.

Wie ben jij?
Jij bent als advocaat slim genoeg om een zaak van meerdere kanten te bekijken en praktisch genoeg om een oplossing te bedenken die de klant echt helpt. Je legt makkelijk contact en ziet snel de vrolijke kant van een situatie. Super als je ervaring hebt in het bijstaan van mkb-ondernemingen, het insolventie- of arbeidsrecht.

Wat bieden wij?
Wij bieden een baan in een informele werkomgeving met een sterk secretariaat. Je gaat aan de slag in de historische binnenstad van Hattem, met een weergaloos uitzicht op de IJssel. Parttime werken is voor ons geen enkel probleem. We betalen een reëel salaris. Ook bieden we je de mogelijkheid om je steeds verder te specialiseren.

Vragen of solliciteren?
Bel of mail Frank Kuiper voor 15 oktober
(038 - 444 99 88 / 06 - 10 68 79 39 of kuiper@jagerkuiper.nl).

Patek Philippe Calatrava

Rolex DateJust automaat

Cartier Tank 18K

INKOOP & VERKOOP
VAN GEBRUIKTE HORLOGES
o.a. Rolex, Cartier, Breitling, IWC, Omega, Chopard en Patek Philippe

SPIEGELGRACHT
JUWELIERS

Spiegelgracht 12
AMSTERDAM
Ma t/m vr 10:00 - 17:00 uur
Tel: 020 - 422 10 15

spiegelgrachtjuweliers.nl

Call Care
Telefoonservice voor de advocatuur

Telefoonservice
Agendabeheer
Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren, kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 – 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

Marieke Bakker

"Onze cliënten verwachten steeds meer dat we hun business partner zijn. Daarnaast zullen nieuwe technologieën, zoals artificial intelligence, onze sector en manier van werken ingrijpend veranderen.

Dit alles maakt dat wij juridisch en fiscaal talent meer mogelijkheden bieden en het verwerven van extra vaardigheden stimuleren, bijvoorbeeld door te werken met blockchaintechnologie en het ontwikkelen van legal chatbots."

loyensloeff.com

LOYENS LOEFF

Frans Meijer

"De advocatuur stelt hoge eisen aan de mensen die in de sector werken. Nieuwe initiatieven en organisatievormen vragen om lerend vermogen, flexibiliteit en samenwerkingsvaardigheden. Dat gaat niet altijd vanzelf, en op die momenten kan MCG helpen. Met advies, begeleiding, training of mediation"

Specialisten in mens- en organisatieontwikkeling voor professionals. MCG

MCG

Sander van Essen

"In de toekomst wordt flexibiliteit steeds belangrijker. Door samen te werken ben je zo groot als je moet of wil zijn.

Samenwerking is een uitdagende en sterke keuze.

Binnen Netlaw maken de kantoren deze keuze al bijna 30 jaar met succes."

www.netlaw.nl

netlaw

Frank van der Noll

"Complexere vraagstukken vragen om specialistische kennis.

Bij het verantwoord benutten van marktkansen of beslechten van conflicten komen onderwerpen als bedrijfswaardering, bedrijfsschade of geschillen over economische waarde prominent naar voren. Hierbij is een Register Valuator complementair aan bestaande juridische dienstverlening, juist omdat deze specialistische kennis heeft van deze onderwerpen. Hierdoor ontstaat interdisciplinaire samenwerking die voor onze cliënten daadwerkelijk van meerwaarde is."

www.nirv.nl

NiRV Nederlands Instituut voor Register Valuators

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

FINANCIEEL TOEZICHT

GEEN VERGUNNINGPLICHT WFT VOOR ADVOCATEN

De zogeheten vergunningsplicht van de Autoriteit Financiële Markten voor advocaten die bemiddelen bij consumentenkredieten, waaronder het treffen van een betalingsregeling, is van de baan.

De kwestie speelde sinds april 2017 toen de AFM aangekondigde dat advocatenkantoren ook onder de vergunningplicht zouden vallen, net als belastingadviseurs, accountants en gerechtsdeurwaarders. De AFM baseerde zich daarbij op de Leidraad Consumenten en Incassotrajecten. De NOvA heeft toen in een indringend gesprek met de AFM aangegeven dat de werkzaamheden van een advocaat niet onder de reikwijdte van de Wet op het financieel toezicht (Wft) vallen. Dit heeft ertoe geleid dat de AFM voorlopig niet zou handhaven en zou uitzoeken of advocaten een rol hebben bij het adviseren over krediet.

VRIJSTELLINGSREGELING WFT

Na overleg met de ministeries van Financiën en Justitie en Veiligheid heeft de NOvA begin februari van dit jaar gereageerd op een consultatie van de wijziging van de Vrijstellingsregeling Wft door het ministerie van Financiën. Hierin was opgenomen dat advocaten geen vergunning nodig hebben voor het verrichten van incassowerkzaamheden. Daarmee sluit het ministerie aan bij onder het Burgerlijk Wetboek, de Advocatenwet en de beroeps- en gedragsregels van de advocatuur. Dit houdt ook in dat de deken de toezichthouder is op advocaten en niet de AFM. De Vrijstellingsregeling Wft is inmiddels conform de consultatie aangepast en wordt per 1 januari 2019 van kracht.

BEROEPSOPLEIDING

RECORDAANTAL NIEUWE ADVOCAAT-STAGIAIRS

Dit najaar beginnen 468 advocaat-stagiairs aan de verplichte driejarige beroepsopleiding advocaten (BA), de hoogste instroom sinds jaren. Dit blijkt uit cijfers van de NOvA.

Dit jaar zijn in totaal 922 advocaat-stagiairs begonnen aan de opleiding, 50 studenten meer dan vorig jaar. In de eerste helft van dit jaar kwamen er 454 nieuwe deelnemers naar Woudschoten, waar de aftrap van de BA plaatsvindt. In de tweede helft van vorig jaar waren dat er nog 440. Vorig jaar begonnen in totaal 872 jonge advocaten met de beroepsopleiding. De NOvA verwacht dat het overgrote deel van de stagiairs aan de slag gaat binnen de betaalde praktijk.

BENOEMINGEN

Commissie disciplinaire rechtspraak
Lid per 15 september 2018
- Dhr. mr. M.F. (Maurice) Mooibroek

Adviescommissie mediation
Lid per 3 september 2018
- mr. D.M. (Désirée) Siemerink-Looten
- mr. A.H.T. (Alrik) de Haas

PODCAST STRAFVORDERING

Beluister de vierde podcast met Bert Fibbe, lid van de algemene raad, over de modernisering van het Wetboek van Strafvordering op advocatenorde.nl/toga-radio.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde van advocaten
Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA verzorgt de rubrieken Van de NOvA, Geschillencommissie, Tuchtrecht, Transfers en de column Ten slotte.

Samenstelling algemene raad Nederlandse orde van advocaten
- Bart van Tongeren (algemeen deken)
- Bert Fibbe (waarnemend deken)
- Bernard de Leest
- Theda Boersema
- Frans Knüppe
- Johan Rijlaarsdam

Bureau van de NOvA
Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk
helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070–335 35 54

Twitter
@Advocatenorde

LinkedIn
Nederlandse orde van advocaten

Facebook
Nederlandse orde van advocaten

Instagram
@Advocatenorde

Periscope
@Advocatenorde

ONDERTUSSEN OP HET BINNENHOF

DOOR / JAAP-JELLE VOLLAARD

VOOR ADVOCATEN RELEVANTE HAAGSE DEBATTEN EN WETTEN.

ALGEMENE POLITIEKE BESCHOUWINGEN

Na de presentatie van de begroting op Prinsjesdag en de Algemene Politieke Beschouwingen van 19 en 21 september in de Tweede Kamer, houdt de Eerste Kamer op 30 oktober haar **Algemene Politieke Beschouwingen**. In het najaar vinden in de Tweede Kamer de debatten plaats over de departementale begrotingen, waaronder die van Justitie en Veiligheid op 20, 21 en 22 november. In de week van 4, 5 en 6 december stemt de Tweede Kamer over alle begrotingen.

HOORZITTINGEN

De **Evaluatie Politiewet 2012 III** komt op 27 september aan bod in de Tweede Kamer. Interessant voor familierechtadvocaten is de hoorzitting in de Tweede Kamer over het '**Actieplan Verbetering Feitenonderzoek in de Jeugdbeschermingsketen**' op 3 oktober.

ALGEMEEN OVERLEG

De Tweede Kamer houdt op 3 oktober een algemeen overleg over **IVD-aangelegenheden**. Hierin worden belangrijke onderwerpen besproken die betrekking hebben op de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017. Eveneens op 3 oktober is het algemeen overleg over het **stelsel bewaken en beveiligen**. Essentieel overdeel van dat overleg vormt de brief van minister Grapperhaus van 5 juni jl. over 'het effect van het liquidatiegeweld door de georganiseerde criminaliteit op de bescherming van personen in het stelsel bewaken en beveiligen en het stelsel getuigenbescherming en genomen acties'.

WETGEVINGSADVIES

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht. Deze brengen aan de algemene raad van de NOvA advies uit over wetsvoorstellen. Recent verschenen adviezen over:

Voorontwerp Wet opheffing verpandingsverboden
Adviescommissie Insolventierecht, 22 augustus 2018

Conceptwetsvoorstel tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de vereenvoudiging en modernisering van het bewijsrecht in civiele procedures
Adviescommissie Burgerlijk Procesrecht, 6 augustus 2018

Conceptwetsvoorstellen Wetboek van Strafvordering Boek 3 (beslissingen omtrent vervolging), Boek 4 (de berechting), Boek 5 (rechtsmiddelen) en Boek 6 (bijzondere regelingen)
Adviescommissie Strafrecht, 23 en 30 juli 2018

Wetsvoorstel tot herziening van het beslag- en executierecht
Adviescommissie Burgerlijk Procesrecht, 20 juli 2018

Besluit wijziging ambtsinstructie voor de politie in verband met de wijziging en invoering van voorschriften omtrent het gebruik van geweldmiddelen en vrijheidsbeperkende middelen
Adviescommissie Strafrecht, 10 juli 2018

Voorstel voor een richtlijn tot wijziging van richtlijn (EU) 2017/1132 met betrekking tot het gebruik van digitale instrumenten en processen in het kader van het vennootschapsrecht
Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht, 29 juni 2018

Voorstel voor een richtlijn van het Europees parlement en de Raad tot wijziging van de richtlijn (EU) 2017/1132 met betrekking tot grensoverschrijdende omzettingen, fusies en splitsingen
Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht, 29 juni 2018

Initiatiefwet tot vergroten inspraak deelnemers pensioen over uitsluitingenbeleid en verantwoord beleggingsbeleid
Adviescommissie Pensioenrecht, 18 juni 2018

JURIDISCHE DATABANK

Alle wetgevingsadviezen zijn te downloaden via advocatenorde.nl/juridische-databank.

osr juridische opleidingen

Boek een cursus op osr.nl/aanbod

De praktijk zit in onze theorie

en daar scoor jij punten mee

Een heel najaar gevuld met **interessante** opleidingen

Inhoudelijke verdieping, actuele juridische kennis of verbetering van je beroepsvaardigheden, OSR Juridische Opleidingen heeft ook dit najaar weer een ruim aanbod praktijkgerichte opleidingen.

Onze topdocenten komen allemaal uit de praktijk én nemen deze mee naar de cursus met veel praktijkvoorbeelden, casuïstiek en handvatten die je direct kunt toepassen.

"Breng het geleerde in de praktijk door onder woorden te brengen wat je morgen anders gaat doen"

TRANSFERS

WIE, WAT, WAAR?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Aardenne, mw. mr. P.H.J. van: Van der Feltz advocaten te 's-Gravenhage
Alberts, mr. M.J.: Fisherman Advocaten te Rotterdam
Alderse Baas, mr. R.J.: SliepenbeekVanCoolwijkVanGaalen te Amsterdam
Altindag, mw. mr. T.: Albayrak c.s. Advocaten te Rotterdam
Aupers, mw. mr. K.: Meester Advocaten te Amsterdam
Barendsen, mw. mr. A.E.: Wybenga Advocaten te Rotterdam
Becking, mw. mr. M.A.: Bogaerts & Groenen Advocaten te Boxtel
Beek, mw. mr. C. van der: Vondst Advocaten te Amsterdam
Beekhuijzen, mr. te Utrecht
Beurs, mr. S.F. de: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Binnema, mr. T.: Rotshuizen Geense Advocaten te Leeuwarden
Blankson, mw. mr. C.: Houthoff te Brussel
Block, mr. S. de: Kerckhoffs Advocaten BV te Heerlen
Blok, mr. B.M.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam
Blox, mw. mr. D.J.C.: HVG Law LLP te Rotterdam
Bodha, mr. T.M.: Marxman Advocaten B.V. te Amersfoort
Boeijink, mr. J.W.: Schijven-Bours & Boeijink familierechtadvocaten te Arnhem
Boender-Lamers, mw. mr. M.J.G.: V&A Advocaten te Rotterdam
Boerrigter, mw. mr. Group Holding B.V. te Amsterdam
Boxtel, mw. mr. D. van: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Brand, mr. A.A. van den: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Brink, mr. J. van den: BVD advocaten te Werkendam
Brink, mw. mr. P.C. van den: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Brölmann, mr. J.M.: Van Benthem & Keulen B.V. te Utrecht
Brouwer, mw. mr. J.: Hofstad Advocaten te 's-Gravenhage
Bruinsma, mw. mr. N.F.: Van Traa Advocaten N.V. te Rotterdam
Burger, mr. J.H.: The Legal Group te Amsterdam
Buysrogge, mw. mr. D.P.M.: Benthem Gratama Advocaten te
Dalsen, mw. mr. F.F. van: nysingh advocatennotarissen te Utrecht
Deinum, mr. H.J.: Cees Advocaten N.V. te Naaldwijk
Delhaye, mr. T.W.: Advocatenkantoor Burgum te Burgum
Dijkman, mr. J.N.A.: HDK Advocaten te Amsterdam
Dominguez Y Sainza, mw. mr. S.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Dortant, mw. mr. Y.P.R.: Thuis Partners Advocaten te Heerlen
Douwenga, mw. mr. M.: Marquant Advocaten te Hardenberg
Dunki Jacobs, mw. mr. F.: Van Benthem & Keulen B.V. te Utrecht
Duyl, mw. mr. M.D.N. van: Cogens Advocaten te Heerlen
Ellabbari, mw. mr. L.: De Vries & Kasem advocaten te Amsterdam-
mediation te 's-Gravenhage
Gardingen, mw. mr. L.V. van: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Gelder, mw. mr. A.M.G. van: Conchita van Rooij advocaat te Amsterdam
Gier, mw. mr. L.G. de: BOLT Advocaten te Utrecht
Glijnis, mr. A.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Haarlem
Goede, mr. S. de: Lodge Advocaten te Breda
Graaf, mw. mr. J.C. de: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Griede, mr. H.J.: Coben advocaten mediators te Winschoten
Grinsven, mw. mr. G.C.B. van: Houthoff te Rotterdam
Grobokopatel, mr. D.A.: JPR Advocaten te Doetinchem
Hafkamp, mw. mr. M.: Deikwijs Advocaten

'DE UITGELEZEN KANS OM ME TE SPECIALISEREN'

Jan van der Wende (29) verruilde deze zomer een klein kantoor in 's-Hertogenbosch voor het middelgrote SWG Advocaten in Rosmalen. 'Door de specialisatie in verschillende nichegebieden biedt dit kantoor de uitgelezen kans om me verder te specialiseren. De clientèle is ook anders, aangezien vooral voor banken wordt gewerkt. Dat is een andere manier van werken. Ik werk nu binnen team bankzaken en team vereffeningen. Dat laatste is een divers rechtsgebied waarbij veel gebieden samenkomen, maar ook praktische problemen opgelost moeten worden. Bij bankzaken is grote oplettendheid vereist, ook dat vind ik interessant. De komende tijd zal ik me bij beide teams verder ontwikkelen.'

W.T.G.: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch
Beekman, mr. G.: Robers Advocaten te Hengelo ov
Besselsen, mw. mr. E.A.: Everaert Advocaten te Amsterdam
Besten, mr. J.P. den: Stalenhoef & Van Haren
P.M.F.: Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. te Nijmegen
Boersma, mw. mr. L.: De Haan Stein Advocaten te Zwolle
Bom, mr. R.: Kessels Advocaten te Breda
Bovens, mw. mr. M.E.T.L.: VodafoneZiggo
Zwolle
Chan, mw. mr. Y.L.: Moree Gelderblom advocaten te Rotterdam
Chedra, mw. mr. N.: Bouwman Advocaten te Veghel
Crombag, mw. mr. C.L.P.J.: Daniels Huisman Advocaten te Almelo
Duivendrecht
Eradus, mr. F.A.: De CLERCQ Advocaten Notariaat te Leiden
Foolen, mr. C.B.G.M.: VDT Advocaten te Tilburg
Frederiks, mw. mr. M.P.J.: Delissen Martens advocaten belastingadviseurs
LLP te Amsterdam
Heemskerk-de Waard, mw. mr. M.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Heertum, mr. J.G. van: VBTM Advocaten te Best
Hendriks, mr. M.: FT-advocaten te Nijmegen
Henriquez, mr. J.M.:

Ploum te Rotterdam
Hertog, mr. G. den: Sarfaty Advocaten B.V. te Amsterdam
Hezer, mr. P.L.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Hoekstra, mw. mr. M.R.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Hoenen, mw. mr. S: Dolderman Letselschade Advocaten te Utrecht
Kemper, mw. mr. J.K.: Huisman & Rawee Advocaten te Amersfoort
Kerf, mr. P.J.F.M. de: FT-advocaten te Nijmegen
Kerkhof, mr. S.E.L. van: MannaertsAppels Advocaten te Tilburg
Kieffer, mr. S.R.: Amstel Advocaten te Amsterdam
Kleijn, mr. A.J.C.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Shioda Advocaten te Hilversum
Kurvers, mw. mr. S.M.: Hameleers & Heemskerk Advocaten te Roermond
Lang, mr. J.C.: Advocatenkantoor Geerts te Oirschot
Lange, mr. P.A. van: Voogt Advocaten te Rotterdam
Lau, mw. mr. C. la: GMW Advocaten te 's-Gravenhage
Croon Davidovich te Amsterdam
Mulder, mr. D.M.: Taylor Wessing N.V. te Amsterdam
Munk, mw. mr. C.J.M. de: CLINT lawyers & mediators te Amsterdam
Nagtegaal, mw. mr. M.: Zaan Advocaten te Zaandam
Nass, mw. mr. A.G.S.: KPMG Staffing & Facility Services B.V. te
Pasveer, mr. H.A.: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch
Peeters, mr. M.C.J.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-Airport
Penning, mw. mr. I.J.: Schröder & Drykoningen Advocaten te Utrecht
Piekaar, mw. mr. S.J.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Amsterdam

'IK BLIJF BIJ MIJN LEEST'

Babs van den Anker (35) begon eind augustus bij SIBBE Familierecht in Boxtel. Daarvoor werkte ze jarenlang bij BANNING N.V. en als senior juridisch medewerker bij het Gerechtshof 's-Hertogenbosch. 'Ik ben opgegroeid in een ondernemersfamilie. Na twaalf jaar in dienstverband vond ik het tijd als zelfstandig familierechtadvocaat en -mediator aan de slag te gaan. Ik heb de afgelopen maanden veel met mensen uit andere branches samengewerkt. Dit heeft voor mij maar weer bevestigd dat als iedereen doet waar hij goed in is, het resultaat daar ook naar is. Dat vind ik ook belangrijk in mijn werk. Ik blijf "bij mijn leest" en schakel daar waar nodig expertise op andere gebieden in.'

Hollander, mr. J.R.R. den: Houthoff te Londen
Horvath, mw. mr. D.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Huijsmans, mr. C.G.: Advocatenkantoor Zeeland te Goes
Huith, mr. G.J.: Croon advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Idrissi, mw. mr. N.: Libertas Lawyers te Rotterdam
Isenborghs, mw. mr. L.: Sijben & Partners Advocaten te Heerlen
Jacz, mw. mr. E.A.: Dutch Advocaten te Amsterdam
Janssen, mw. mr. A.R.S.: JPR Advocaten te Doetinchem
Jarigsma, mr. R.W.: Loyens & Loeff N.V. te Londen
Jentjens, mr. S.T.R.: NautaDutilh te New York
Jong, mr. J.: Zaan Advocaten te Zaandam
Keijzer, mr. J.Th.A. de: Akzo Nobel Chemicals B.V. te Amsterdam
Klootwijk, mw. mr. B.E.P.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Kolste, mr. N.: DFLS Legal & Tax B.V. te Amsterdam
Konings, mr. T.W.: Stellicher Advocaten N.V. te Arnhem
Kool, mr. Y.A.: Houthoff te Londen
Korte, mr. P.R. de: Weening Strafrechtadvocaten te Utrecht
Korteweg, mw. mr. C.C.E.: Lemstra Van der Korst N.V. te Amsterdam
Koster, mr. W.: Advocatenkantoor Blenheim te Amsterdam
Kox, mr. M.W.: Vulpes Advocaten te Amsterdam
Kraaijvanger, mw. mr. J.G.: JPR Advocaten te Deventer
Kranenburg, mr. A.P.: Lexsigma Advocaten h.o.d.n. Lexsigma Healthcare en Burg Procesadvocaten te Amsterdam
Kuizenga, mr. R.:
Leenhouts, mr. M.J.: Van Ewijk Advocaten Mediators te 's-Hertogenbosch
Leeuwen, mw. mr. L. van: Köster Advocaten N.V. te Haarlem
Legerstee, mw. mr. S.N.: NautaDutilh N.V. te Londen
Leuftink, mr. A.D.: LINK Advocaten te Amsterdam
Leutenegger, mw. mr. D.M.: Grijmans Advocaten te Bolsward
Lodewijk, mr. R.: Bilfinger Tebodin B.V. te 's-Gravenhage
Meesters, mw. mr. J.W.A.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam
Meeusen, mr. S.A.M.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Utrecht
Meijenfeldt, mw. mr. M.C.C. von: NautaDutilh N.V. te Rotterdam
Metsemakers, mr. R.J.J.M.M.: Boels Zanders Advocaten te Venlo
Mourits, mw. mr. R.J.: Amstelveen
Niemöller, mw. mr. M.L.: Akzo Nobel Chemicals B.V. te Amsterdam
Obster, mw. mr. R.: Advocatenkantoor Burgum te Burgum
Oertel, mr. N.W.: Brouwer Legal te Enschede
Ooststroom, mw. mr. J.J. van: De Wit Lattmann Türkkol te Amsterdam
Ooykaas, mw. mr. Y.M.M.: Boonk Van Leeuwen Advocaten N.V. te Rotterdam
Oss, mw. mr. M.C.C. van: Cees Advocaten N.V. te Naaldwijk
Oude Veldhuis, mw. mr. T.R.: Haafkes Nijkamp & Van Gurp B.V. te Hengelo ov
Outer, mw. mr. C.M. den: De Roos Advocaten te Amsterdam
Overes, mw. mr. T.S.S.: Luns Van der Velden Advocaten te Almere
Parker, mr. C.A.: Orange Clover Advocaten B.V. te Amsterdam
Pilaar, mr. R.T.: Houthoff te Rotterdam
Raijmakers, mr. T.G.G.: Boskamp & Willems Advocaten te Eindhoven
Reeven-Özer, mw. mr. S.: Daniëls Marcus Van Reeven Advocaten te Rijen
Reuder, mr. B.M.M.: Stek te Amsterdam
Rijswijk, mr. R. van: Windt Le Grand Leeuwenburgh te Rotterdam
Ritsema van Eck, mw. mr. W.M.: Habraken Rutten Advocaten B.V. te Rotterdam
Roble-van Deursen, mw. mr. S.: Hofstaete Advocatuur te 's-Gravenhage
Rooij, mr. M.J. van: Oass Advocaten te Haarlem
Rooijakkers, mr. C.C.: bureau Brandeis te Amsterdam
Rote-de Vries, mw. mr. O.J.: VerbeekdeCaluwé Advocaten te Amsterdam
Rozendal, mw. mr. T.L.: Houthoff New York B.V.

Puur uit Amsterdam, en Arnhem en Eindhoven en Leeuwarden en Rotterdam en Utrecht.

Bij Vurich vinden we dat je overal in Nederland moet kunnen vertrouwen op dezelfde, unieke aanpak op maat. Daarom staan de gerechtsdeurwaarders van Vurich met één telefoontje voor je klaar. Niet alleen in ons kantoor in Amsterdam, maar ook vanuit de vijf regiobalies. Zo zijn we altijd bij je in de buurt. Eén standaard, wel zo'n fijn gevoel.

Wij zijn Vurich. Puur voor de advocaat
vurich.nl

mr. Sjef van der Putten

Kantoor
Admiraal de Ruijterweg 21
1057 JT Amsterdam

T 088 - 440 3100
E balie@vurich.nl

Balies: Arnhem · Eindhoven · Leeuwarden · Rotterdam · Utrecht

VURICH
GERECHTSDEURWAARDERS
puur
voor de
advocaat

te New York
Sap, mw. mr. B.J.: Boontje Advocaten te Amsterdam
Schaijk, mr. H.C.M. van: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Schonewille, mr. M.R.A.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Schröder, mw. mr. D.I.A.: Schröder & Drykoningen Advocaten te Utrecht
Schulz, mr. H.F.K.: Van Oosten Schulz De Korte Advocaten te Amsterdam
Seghrouchni, mr. J.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Shekel, mw. mr. F.R.: Wijn & Stael Advocaten N.V. te Utrecht
Siegers, mw. mr. J.M.: Stibbe N.V. te Amsterdam
Simons, mw. mr. L.D.: NautaDutilh te New York
Smit, mr. B. de: **Tennekes**, mr. P.C.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Utrecht
Tetelepta, mw. mr. J.V.: BarentsKrans N.V. te 's-Gravenhage
The, mw. mr. S.J.: Cravath Swaine & Moore LLP te New York
Theeuwen-Verkoeijen, mw. mr. R.A.N.H.: Venlex Advocaten te Venlo
Timmers, mr. M.C.: Siemens Mobility B.V. te Zoetermeer
Tsoutsanis, mr. M.: Cees Advocaten N.V. te Naaldwijk
Tubbergen, mr. P.W.: Maaldrink Vermeulen Advocaten te 's-Gravenhage
Tülü, mr. K.: Collet Advocaten Alkmaar te Alkmaar
Uijtdewillegen, mw. mr. P.: Sjöcrona van Stigt Advocaten te Rotterdam
Vaal, mr. T.R.: NautaDutilh N.V. te & Drykoningen Advocaten te Utrecht
Verstoep, mr. J.: Wieringa Advocaten te Amsterdam
Vieira, mw. mr. M.A.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Viruly, mw. mr. A.J.F.: ScheerSanders Advocaten te 's-Gravenhage
Vonken, mr. L.A.H.T.: Freshfields Bruckhaus Deringer LLP te Amsterdam
Vos, mw. mr. F.B.H.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Vrolijk, mw. mr. M.D.: Vallenduuk Advocaten te Haarlem
Vukovic, mw. mr. M.: Hijink Advocaten te Arnhem
Water, mr. E.L. van de: Phijffer te Amsterdam
Wegter, mw. mr. V.S.A.W.: De Haan Advocaten & Notarissen te Groningen
Wellen, mw. mr. Advocaten te Zaandam
Willemen, mr. J.J.C.M.: Haans Advocaten Bergen op Zoom B.V. te Bergen op Zoom
Witkam, mr. S.T.A.M.: Stibbe te Londen
Witvoet, mr. J.: DutchlawDesk te Utrecht
Wolfert, mw. mr. S.M.: Van Lelyveld Advocaten te Leek
Wouw-Scholz, mw. mr. L.E.H.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Zaal, mw. mr. T.S. van: Corten De Geer Advocaten te Amsterdam
Zwart, mw. mr. E.P.A.: Oass Advocaten te Haarlem

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

Advocaat Sönmez (mr. T. Sönmez te Rotterdam)
Advocatenkantoor Kanhai S.C. (mw. mr. S.C. Kanhai te Rotterdam)
Advocatenkantoor RIbesstraat 218 (mw. mr. H. Heide-Boertien te 's-Gravenhage)
Advocatenkantoor Van den Brûle (mw. mr. C.J.M. van den Brûle te 's-Gravenhage)
Advocatenkantoor Van der Veer (mr. D.P. van der Veer te Apeldoorn)
Advocatenkantoor Yilmaz (mw. mr. H. Yilmaz-Altindag te Capelle aan den IJssel)
Advocatenkantoor Zandbergen (mw. mr. Y.L. Zandbergen te Rotterdam)
Advocatuur & Mediation VANDERVLIET (mw. mr. A.M. van der Vliet te Amsterdam)
Advokatenkantoor Voor-recht (mr. M.A.R. Schuckink Kool te 's-Gravenhage)
Albayrak c.s. Advocaten (mw. mr. T. Altindag en mw. mr. N. Köse-Albayrak te Rotterdam)
Allen & Overy LLP (mr. S.H. Stax en mw. mr. A.C.M. Wassink te Singapore)
Appünn Advocatuur en Mediation (mw. mr. M.C. Appünn te Schijndel)
Arcus Letselschadeadvocaat (mr. J. van de Watering te Breda)
Arslan & Arslan Advocaten (mr. O. Arslan te Rotterdam)
Beatrixpark Advocaten

'MEER RUIMTE VOOR HET COMBINEREN VAN ACTIVITEITEN'

Joyce Boonstra-Verhaert (31) werkte als strafrechtadvocaat bij JahaeRaymakers Advocaten voordat ze haar eigen kantoor, het Amsterdamse BijzonderStrafrecht Advocatuur, begon. 'Sinds 2012 beheer ik al de actualiteitenwebsite BijzonderStrafrecht.nl en organiseer en doceer ik cursussen en opleidingen via de gelijknamige academie. Met een eigen kantoor vallen deze activiteiten mooi te combineren, de grote mate aan vrijheid was dan ook de grootste drijfveer om mijn eigen kantoor te starten. Ook heb ik deze kans aangegrepen om goed na te denken over hoe ik wil dat een advocatenkantoor eruitziet en functioneert. Ik heb veel tijd geïnvesteerd in de uitstraling, maar ook in het zodanig opzetten van het kantoor dat er zo efficiënt mogelijk kan worden gewerkt. Een eigen kantoor geeft ontzettend veel positieve energie.'

Marxman Advocaten B.V. te Amersfoort
Snoo, mr. A. de: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam
Stekelenburg, mw. mr. A.A.: CLINT lawyers & mediators te Amsterdam
Sterrenburg, mw. mr. M.J.: Westland Partners Notarissen en Advocaten te Naaldwijk
Stuiver, mr. B.J.: Hijink Advocaten te Arnhem
Sweere, mr. T.A.H.: Akzo Nobel Chemicals B.V. te Amsterdam Rotterdam
Veenhuizen, mw. mr. M.S.: NautaDutilh N.V. te Londen
Veenstra, mw. mr. J.: Cleerdin & Hamer Advocaten te Almere
Velthoven, mr. P.F.J. van: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Verbeek, mr. P.J.: Advocatenkantoor Siccama te Amsterdam
Verlaan, mw. mr. D.: Advocaten van Nu te 's-Hertogenbosch
Vermeulen, mw. mr. S.: Schröder L.A.M.G.: Nolet Advocaten te 's-Gravenhage
Wende, mr. J. van der: SWG Advocaten te Rosmalen
Wessel-Krijger, mw. mr. H.A.J.: Poelmann van den Broek Advocaten te Nijmegen
Westra, mw. mr. F.M.: Trip Advocaten & Notarissen te Groningen
Wezelenburg, mr. P.: Cees Advocaten N.V. te Naaldwijk
Wieringa, mr. P.: Zaan **Aarts-Mulder** (mw. mr. I.G. Aarts te Heerlen)
Advocatenkantoor Bouyaghjdane (mw. mr. F. Bouyaghjdane te Rotterdam)
Advocatenkantoor Burgum (mr. T.W. Delhaye, mr. H. de Jong en mw. mr. R. Obster te Burgum)
Advocatenkantoor Faber (mw. mr. K.A. Faber te Heerenveen)
Advocatenkantoor Hartman (mr. G.W.C. Hartman te Londen)
Advocatenkantoor

(mw. mr. R. den Bremer, mr. M.A.P. Haddink, mr. G. Hehenkamp en mr. A.J. Verhagen te 's-Gravenhage)
BijzonderStrafrecht Advocatuur (mw. mr. J. Boonstra-Verhaert te Amsterdam)
Bisschop Advocatuur B.V. (mr. J. Bisschop te Zwolle)
BLTAX (mw. mr. Echt)
Daniëls Marcus Van Reeven Advocaten (mw. mr. D. Marcus en mw. mr. S. Reeven-Özer te Rijen)
Dankers & Pennino Advocaten (mr. P.H.L. Dankers en mr. R.G.S. Pennino te Heerlen)
De Groot advocatuur (mw. mr. M.J. de Groot te Hilversum)
Leeuwen te Nijmegen)
Fynk Legal B.V. (mr. J.M. Rovers te Amsterdam)
Gans Advocatuur (mw. mr. F.Y. Gans te Kerkrade)
GB Legal & Compliance (mr. G.W. van Bokhorst te Haarlem)
Gemeente Papendrecht (mw. mr. M. Malicki te Papendrecht)
Zandvoort)
Legal-Jeekel (mr. C.A. Jeekel te Baarn)
LegalLink Advocatenkantoor & Rechtsanwaltskanzlei (mr. P.B. Link te Utrecht)
Legaltree (mr. A. Oorthuys te Leiden)
Legista Advocatuur (mw. mr. M.A.J. Hoevenaars te Utrecht)
(mw. mr. M. Cakir te Eindhoven)
Mr. B. Koolhaas (mr. B. Koolhaas te Bussum)
Naber c.s. advocaten (mr. P.C. van Houten, mr. H.J. Naber en mw. mr. M.S. Polet te Dordrecht)
Nova Legal-Amsterdam (mr. R.J. de Boer te Amsterdam)
Pejman Law (mr. P.

'RUIMTE VOOR ANDERE ROL DAN ENKEL ADVOCAAT'

Pepijn van Zaal (46) richtte op 1 augustus Van Zaal Advocatuur in Amsterdam op. 'Hiervoor was ik verbonden aan Halsten Law Firm, ook in Amsterdam. Ik hield me met verschillende onderdelen van het financieel recht bezig, zoals vergunningaanvragen, het opstellen van prospectussen en procedures tegen AFM en DNB. Deze werkzaamheden zet ik nu onder eigen naam voort. Ik hoop dat er met een eigen kantoor ook ruimte ontstaat voor een andere rol dan puur als advocaat te werken. Ik vind het bijvoorbeeld leuk om betrokken te zijn bij projecten die een meerwaarde hebben voor de samenleving, zoals windenergieparken of de introductie van nieuwe betaalmethoden.'

F.C. van der Bogt te Middelburg)
Boels Verhuur BV (mr. B.A.R. Janssen te Sittard)
Breeveld Advocatuur (mw. mr. J. Breeveld te Amsterdam)
C.P. Gomes Advocatuur (mw. mr. C.P. Gomes te Schiedam)
Centramed (mw. mr. M.S.E. van Beurden te Zoetermeer)
CL Venture Partners B.V. (handelsnaam: StartGreen Capital) (mw. mr. L.R. Hees te Amsterdam)
Claw Arbeidsrecht (mw. mr. G. Wankum-Bakker te De Bilt)
Cleary Gottlieb Steen & Hamilton LLP (mw. mr. R. Lepetska te Londen)
Cloudvocate Letselschade Advocaat (mw. mr. B.M. van der Pols te Rotterdam)
CNS Advocatuur (mr. C.N. Schmidt te Gorinchem)
Cuijpers Van Pol Rubberg Advocaten (mr. J.J.H. Cuijpers, mw. mr. C.C.J. van Pol en mr. M.J. Rubberg te
De Groote Advocatuur (mr. M.A. de Groote te Breda)
de Reus Advocatuur (mr. M. de Reus te Rotterdam)
De Ruiter Advocatuur (mr. J. de Ruiter te Kampen)
De Schiffart advocatuur Letselschade & Familierecht (mw. mr. M. de Schiffart te Apeldoorn)
DGR Advocatenkantoor (mw. mr. B.J. de Groot te Haarlem)
Doull advocaten- en mediationkantoor (mw. mr. B. Doull te Amsterdam)
DutchlawDesk (mr. M. Stegeman te Oisterwijk)
Erik Advocatuur (mr. M. Erik te 's-Gravenhage)
Falkena Legal (mr. B. Falkena te Amsterdam)
Firm & Finance Advocaten (mr. H. Boven en mr. G.M. Volkerink te Zwolle)
Focus On Legal B.V. (mw. mr. H.A.J. Pors te Numansdorp)
FT-advocaten (mr. M. Hendriks, mr. P.J.F.M. de Kerf en mr. M van
HBN Law (mr. M.D. van den Brink te Bonaire)
Heemraad Advocatuur (mw. mr. S. Kara te Rotterdam)
Hermes Advocatuur (mw. mr. A.C. Hermes te Oudenbosch)
Highbrook Investors (mw. mr. M.R.H.M. Plasmans te Londen)
Human Scale Law (mw. mr. K.M.J. Dorenbos-Mrozek te Heiloo)
Huur Advocatuur (mr. P.L.T. Roks en mr. C.J.P. Schellekens te Tilburg)
Jaspers Advocaat (mr. J.J. Jaspers te Rijen)
JuistJust! Advocatuur & Advies (mr. J.M.E. Hamming te Drachten)
Kegreisz Advocatenkantoor (mw. mr. S. Kegreisz te Rotterdam)
Kneuvels Advocate (mw. mr. H.C.Ch. Kneuvels te Rijsbergen)
Kool Advocaat (mw. mr. E.A. Kool te Rotterdam)
Lamme Familierecht & Mediation (mw. mr. A.B. Lamme te Haarlem)
Legal Dots (mw. mr. I.M.P. Koevoets te
LexQuire Tax & Law (mr. G.F. Stelten te Steyl)
Libre Advocatuur (mw. mr. L.A.E. Bregonje-Voermans te Terneuzen)
LSE Advocatuur (mw. mr. L. Emre te Maastricht)
MA law (mw. mr. E. in 't Veld te Utrecht)
Marion Pals Advocatuur (mw. mr. M. Pals te Arnhem)
Marquis advocatenkantoor (mr. A. Hashem Jawaheri te Amsterdam)
Marree & Dijxhoorn Advocaten B.V. (mr. A.M. Steenaert te Utrecht)
Martinez Linnemann advocatuur (mw. mr. A.E. Martinez Linnemann te Almere)
Menno van Gaalen Family Law (mr. M.S. van Gaalen te Amsterdam)
Meulemeesters Koopman Advocaten (mw. mr. K.R. Koopman en mr. M.H.H. Meulemeesters te Zeist)
MK Advocatuur Salim te Amsterdam)
PILP-NJCM (mr. J. Klaas te Amsterdam)
Quindt Advocatuur (mw. mr. N.C. Quindt te Heerlen)
RAAD Advocaten (mr. W. van der Kolk te Kampen)
Rijnveld Advocatuur (mr. P.A. Rijnveld te Amstelveen)
RNF B.V. (mw. mr. P.M. Tromp-Baijense te Drunen)
Roest & Recht (mr. M.J. Roest Crollius te Hilversum)
RotterdamseAdvocaat.nl (mr. P.H.A. de Boer te Rotterdam)
Rozenbeek Advocatuur (mr. M.S. Rozenbeek te Bloemendaal)
RTM Legal B.V. (mw. mr. M.G. van den Boogerd te Rotterdam)
Schins Advocatuur (mr. B.J.J. Schins te Valkenburg lb)
Schröder & Drykoningen Advocaten (mr. B.M.E. Drykoningen, mw. mr. I.J. Penning, mw. mr. D.I.A. Schröder en mw. mr. S. Vermeulen te

LEGALINTELLIGENCE
Beter zoeken. Zeker weten.

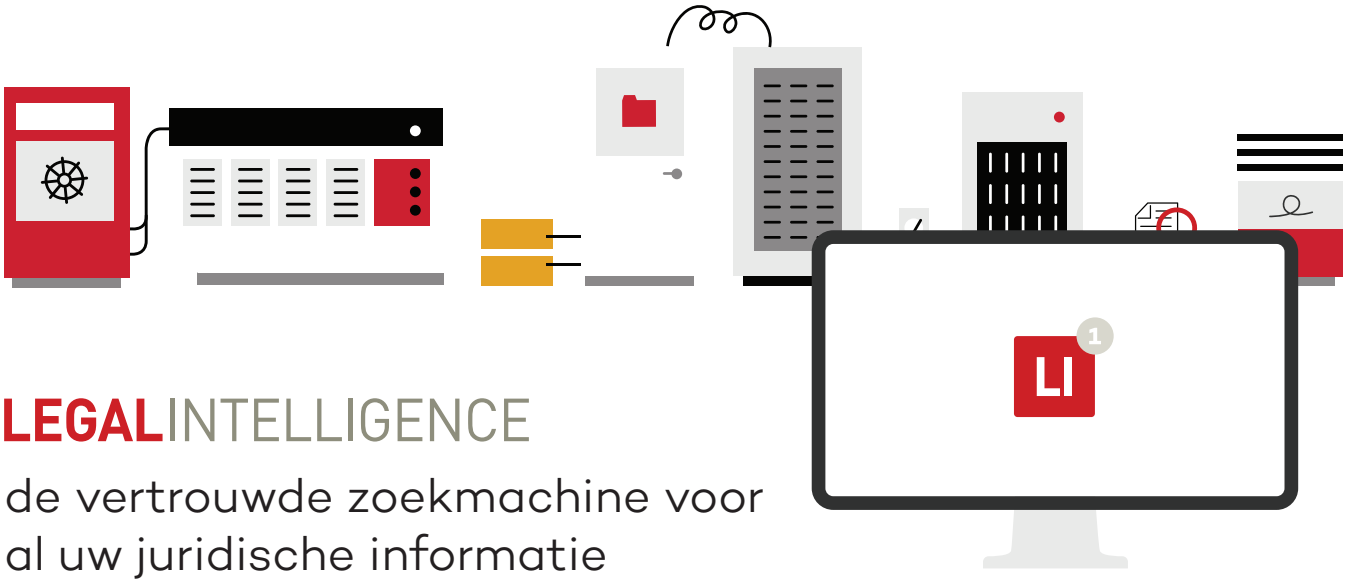

LEGALINTELLIGENCE

de vertrouwde zoekmachine voor
al uw juridische informatie

Legal Intelligence biedt u de volgende voordelen:

Zekerheid door middel van meest relevante zoekresultaten

Een intuïtieve user interface: geen ingewikkelde zoekopdrachten

Altijd op de hoogte door middel van in te stellen attenderingen

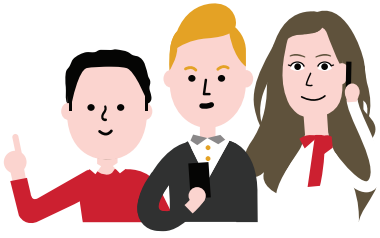

Een servicedesk bestaande uit juristen die u altijd verder kunnen helpen

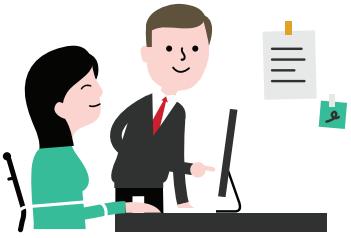

Inzicht in het gebruik van uw (uitgevers)content

Ervaar het gemak van onze zoekmachine
en vraag vrijblijvend een proefabonnement aan:
0172-88 36 00 | sales@legalintelligence.com

Elke oplossing begint met Legal Intelligence:
Beter zoeken. Zeker weten.

LEGALINTELLIGENCE

WAT IS UW VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE ADVOCATUUR?

1918-2018 100 ADVOCATENBLAD

Ebbo Haantjes

"Over vijf jaar is Sdu veranderd in een juridische dienstverlener. Daarmee omzeilen we niet de advocaat of jurist, maar helpen we hem juist.

Advocaten zullen in de toekomst vooral worden benaderd voor het complexere advies of cliënten verwachten sneller antwoord op eenvoudige vragen. Ook daarvoor kan de jurist terecht bij Sdu, zodat hij zich verder vooral kan richten op het echt toevoegen van waarde voor zijn cliënt."

www.sdu.nl

Sdu oprecht de beste keuze

Anton-Pieter van Logtestijn

"Nu kennis toegankelijker wordt en tijd beperkter, is het zaak juist af en toe stil te staan: waar voeg ik waarde toe en hoe blijf ik relevant.

Door vragen te stellen, je te verplaatsen in de positie van de bestuurder, kun je tijd en kennis met elkaar verbinden. De uitkomst is verrassend, voor jurist én cliënt."

www.symbius.nl

SYMBIUS sharing solid solutions

Robert Klaassen

"De tijd waarin de generalist het strafrecht *er een beetje bij deed* is voorbij.

De strafadvocaat beschikt over de expertise om bij voorkeur reeds in de voorfase van het strafproces de juiste strategie te bepalen, teneinde alzo sturing te geven aan een zo optimaal mogelijke afloop voor de verdachte."

www.winsmart.nl

Smit & De Hart ADVOCATEN

Bas Razenberg

"In het algemeen, maar zeker ook in mijn projectontwikkeling- en vastgoedpraktijk zie ik een toenemende marktbehoefte aan de rol van *juridische sparringpartner* vanuit een nichegerichte specialisatie.

Extra meerwaarde kan daarbij worden gecreëerd door het vermogen om juridische expertise ook in een breder commercieel en strategisch perspectief te plaatsen, met behulp van gedegen marktkennis."

www.straatmankoster.nl

Straatman Koster advocaten

Meer informatie over deze advertorial: mail@capitalmediaservices of bel 024-360 77 10

Utrecht)
Siemens Mobility B.V. (mr. E.J.P. de Jongste en mr. M.C. Timmers te Zoetermeer)
Sieswerda Familierecht (mw. mr. A.E. Sieswerda te Bloemendaal)
Source (mw. mr. H.A. Samuels Brusse-van der Linden te Amsterdam)
Stam en Stam Advocaten (mw. mr. A.M. Stam en mw. mr. P.E. Stam te Zaandam)
SIBBE Familierecht (mw. mr. B. van den Anker te Boxtel)
Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (mw. mr. J. van den Heijkant te Zoetermeer)
Tax Studio (mw. mr. D.N.N. Jansen te Amsterdam)
TraIns & Co (mr. M. Spanjaart te Rotterdam)
Ünalan Advocatenkantoor (mw. mr. M. Ünalan te Arnhem)
Van Heel Advocatuur (mr. A.H.P. van Heel te Rotterdam)
Van Kuijk Advocatuur (mr. J.J. van Kuijk te Alphen aan den Rijn)
Van Zaal Advocatuur (mr. P.J. van Zaal te Amsterdam-Duivendrecht)
VerbeekdeCaluwé Advocaten (mw. mr. O.J. Rote-de Vries, mr. H.A. de Savornin Lohman en mw. mr. A.P.J.M. Verbeek te Amsterdam)
Voorhorst Advocatuur (mr. S.R. Voorhorst te Utrecht)
Wijnstekers financieel recht (mw. mr. N.G. Wijnstekers te Amsterdam)
Zaan Advocaten (mr. J. Jong, mr. K. de Jong, mw. mr. M. Nagtegaal en mr. P. Wieringa te Zaandam)
Zoutberg & Zoutberg Advocaten (mr. F.T. Zoutberg en mw. mr. J. Zoutberg te Almere)

UIT DE PRAKTIJK

Abeelen-Dekker, mw. mr. G., Oss (20-08-2018)
Abendroth, mr. R.J., Amsterdam (01-07-2018)
Asdonck, mw. mr. S. van, Rozenburg zh (01-08-2018)
Bakker, mr. D.M., Zoetermeer (12-07-2018)
Beek, mr. B.J. van, Enschede (11-07-2018)
Beerda, mr. P., Rotterdam (29-06-2018)
Beijer, mr. F.J.G.G. de, Schiphol-Rijk (01-07-2018)
Best, mw. mr. L.C., Amsterdam (14-06-2018)
Bijleveld, mr. M., Amsterdam (01-06-2018)
Blaas, mw. mr. D., Leusden (01-08-2018)
Blagojevic, mw. mr. M., Rotterdam (01-08-2018)
Blokland, mr. A.P.J., Ede gld (01-08-2018)
Bordei, mw. mr. I.E., Amsterdam (01-07-2018)
Bosch, mr. A.C., Rotterdam (01-07-2018)
Brens, mr. J.L., Vught (31-07-2018)
Broos, mr. P.F.M., Mijdrecht (31-07-2018)
Brouwers-Wozniak, mw. mr. A.D., 's-Gravenhage (31-07-2018)
Bruijn, mr. G.C. de, 's-Hertogenbosch (01-07-2018)
Buck-Hartman, mw. mr. M.J., 's-Gravenhage (15-08-2018)
Burgman, mw. mr. L.J., Zwolle (01-06-2018)
Citteur, mw. mr. J.M.E., Amsterdam (30-06-2018)
Coehorst-van Noort, mw. mr. N.T.M., Oirschot (30-06-2018)
Cornelisse, mw. mr. S.J., Leiden (04-06-2018)
Dayala, mr. R.R.B., Amsterdam (15-06-2018)
Dijks, mr. H., Enschede (30-06-2018)
Dumoulin, mr. S.H.M.A., Amsterdam (04-06-2018)
Eefting, mw. mr. M., Amsterdam (01-07-2018)
Elst, mr. G., Amsterdam (02-07-2018)
Elzakkers, mw. mr. A.A.M., 's-Gravenhage (01-06-2018)
Eveleens Maarse, mr. C.J.F., Amsterdam (04-07-2018)
Fahner, mw. mr. H.M., 's-Gravenhage (01-08-2018)
Feltz, mr. G.C.W. van der, 's-Gravenhage (30-06-2018)
Fennis, mw. mr. R.P., Amsterdam (01-06-2018)
Fernhout, mw. mr. W.L.J., Zwolle (01-08-2018)
Folkers, mr. W.G., Amsterdam (06-07-2018)
Funke Kupper, mw. mr. R., Amsterdam (02-07-2018)
Gardini, mw. mr. S.K., Munchen (01-06-2018)
Gastel, mr. H.F.P. van, Veldhoven (01-07-2018)
Gog, mr. P.J.C. van, Rotterdam (01-07-2018)
Grift, mw. mr. S. van de, Amsterdam (01-07-2018)
Groen, mw. mr. G.N.M., Amsterdam (21-06-2018)
Groot, mr. A. de, Amsterdam (16-07-2018)
Groot, mr. R.P.F. de, Amsterdam (01-08-2018)
Grootenboer, mr. M.P.K., Zoetermeer (01-06-2018)
Haanstra, mw. mr. K.C., Amsterdam (08-08-2018)
Hanssen, mr. J.H.A.M., Arnhem (01-07-2018)
Hart, mw. mr. J.W. de, Vught (01-08-2018)
Hartogh, mr. C.D. den, Zutphen (31-07-2018)
Hattem-Kuljanski, mw. mr. M., Rotterdam (01-06-2018)
Heijink, mw. mr. M.A., Amsterdam (01-08-2018)
Herik, mw. mr. S.A. van den, Badhoevedorp (30-07-2018)
Hilbrink, mr. R.M., 's-Hertogenbosch (01-06-2018)
Hoef, mr. F. van der, Burgum (20-08-2018)
Holthuis, mw. mr. M., Apeldoorn (01-06-2018)
Hoorntje, mw. mr. L.E., Amsterdam (01-08-2018)
Israëls, mw. mr. M-L., Utrecht (01-07-2018)
Jagusiak, mw. mr. N.E.M., Amsterdam (21-8-2018)
Jansen, mr. L.F., Amstelveen (05-06-2018)
Janssen, mr. J.G.J., Amsterdam (29-06-2018)
Jongste, mr. C.K.F. de, Rotterdam (01-08-2018)
Jonker, mr. Ph.A., Amsterdam (01-08-2018)
Jonker, mw. mr. G.A.M., Amsterdam (05-08-2018)
Kamp, mw. mr. D.M., Amsterdam (31-07-2018)
Kattenberg, mr. G., Amsterdam (29-06-2018)
Kissels, mr. S., Eindhoven (01-08-2018)
Kloppenburg, mw. mr. M.A., Amsterdam (01-06-2018)
Knoops, mw. mr. F.J., Groningen (01-06-2018)
Kock, mr. C.S.P.M. de, Zwolle (01-07-2018)
Kok, mw. mr. A.J., Amsterdam (04-07-2018)
Kolk, mr. J.G.H. van der, Klazienaveen (28-06-2018)
Kolthof, mr. A.R., Amsterdam (15-06-2018)
Korremans, mw. mr. A.M., Leiden (01-06-2018)
Kortmann, mw. mr. P.A.C.E., Rotterdam (01-08-2018)

'JE HEBT OOK KENNIS VAN DE MENSEN IN DE BRANCHE NODIG'

Ynke Ooykaas (51) stapte deze zomer over van VANDIJK advocaten in Rotterdam naar Boonk Van Leeuwen Advocaten in dezelfde stad. 'Ik houd me bezig met binnenvaartrecht, een heel divers rechtsgebied. Naast kennis van het recht heb je ook gedegen kennis van de branche nodig en de mensen die daarin werken. Dit kantoor is meer gespecialiseerd in het maritieme recht en haven- en handelszaken. Ik hoop hier nog meer kennis op te doen van de juridische zaken die zich rond de waterkant afspelen, zoals werven en bunkerbedrijven, en het zeerecht. Een werkdag is dan ook geslaagd als ik weer iets nieuws heb geleerd.'

Kremer, mr. F.J., 's-Gravenhage (01-06-2018)
Lameris, mr. M.F., 's-Hertogenbosch (08-08-2018)
Lange, mw. mr. J. de, Amsterdam (01-07-2018)
Leerkes, mw. mr. L.M.J., Terborg (15-07-2018)
Leeuwen, mr. G.J.A. van, Amsterdam (23-07-2018)
Leijten, mw. mr. G., Eindhoven (01-07-2018)
Levelt-Iseger, mw. mr. I.W., Utrecht (31-07-2018)
Luijten, mw. mr. S.M., Apeldoorn (01-06-2018)
Maathuis, mr. M.R., Amsterdam (19-07-2018)
Meer, mw. mr. N.M. van der, Rotterdam (07-08-2018)
Meer Mohr, mw. mr. N. van der, Amsterdam (01-06-2018)
Meijer, mr. K.J., St.-Annaparochie (14-06-2018)
Meijer, mw. mr. C.J., 's-Hertogenbosch (01-08-2018)
Meines, mw. mr. C. van, Alphen aan den Rijn (12-07-2018)
Mellema, mw. mr. A.M., Haarlem (24-07-2018)
Meulen, mw. mr. M.L. van der, Monnickendam (06-06-2018)
Meyer Swantée, mr. E., Amsterdam (01-06-2018)
Mignot-Haenen, mw. mr. M.L.M., Baarn (30-06-2018)
Mijinke, mr. N., Amsterdam (08-08-2018)
Moed, mw. mr. K., Hengelo ov (02-08-2018)
Molenaar, mr. A.M., Rotterdam (01-07-2018)
Nannings, mw. mr. M.A.R, Amsterdam (01-08-2018)
Netters, mw. mr. A.F.B., Hengelo ov (16-08-2018)
Nieuwenhof, mr. P.A. van den, Amsterdam (01-08-2018)
Nievelt, mr. B.F. van, Amsterdam (03-08-2018)
Nigten, mw. mr. R., Arnhem (01-06-2018)
Nijhof, mw. mr. E., Rotterdam (17-06-2018)
Nijnens, mr. P.J.A.M., New York (01-08-2018)
Oostvriesland, mw. mr. S.N., Amsterdam (07-07-2018)
Oparyk, mw. mr. M., 's-Hertogenbosch (17-07-2018)
Osinga, mw. mr. S., Zuidwolde dr (05-06-2018)
Otten, mr. T.H., Rotterdam (01-06-2018)
Oud-Elfferich, mw. mr. M.G., Almere (01-07-2018)
Overmars, mw. mr. A., 's-Hertogenbosch (01-08-2018)
Oversteeg, mw. mr. A.M.S. van, Rotterdam (08-08-2018)
Paulussen, mw. mr. M.M.F.A., Eindhoven (13-06-2018)
Plas, mr. G.R. van der, Katwijk zh (16-06-2018)
Plate, mr. F.H., Amersfoort (22-07-2018)
Pouw, mw. mr. E.C., Utrecht (01-06-2018)
Rammelt, mr. J.M., Amsterdam (11-07-2018)
Riemens, mw. mr. T.M., Rotterdam (10-08-2018)
Roethof, mr. M.R., Arnhem (10-08-2018)
Römkens, mr. J.M.H., Maastricht (12-08-2018)
Rondhuis, mw. mr. M.E., Enschede (20-08-2018)
Ruigewaard, mr. J., Amsterdam (15-06-2018)
Ruijter, mw. mr. A.E. de, Amsterdam (14-07-2018)
Schelven, mw. mr. Y. van, Amsterdam (01-06-2018)
Schepers, mw. mr. R.E., Almelo (03-07-2018)
Schilder, mw. mr. M.C.A.M., Volendam (01-08-2018)
Schouten, mw. mr. A., Amsterdam (01-07-2018)
Sijperda-Rupert, mw. mr. M.E.W.M., Assen (01-07-2018)
Snoek, mw. mr. A.P., Naaldwijk (01-07-2018)
Sol-Thoolen, mw. mr. D.F.J., 's-Gravenhage (18-07-2018)
Spahija, mw. mr. M., Brussel (01-06-2018)
Staaij, mw. mr. M.J. van der, Haarlem (01-08-2018)
Steenbakkers, mw. mr. J.W.M., Geldrop (31-07-2018)
Stelt, mw. mr. C.W.A. van der, Rotterdam (30-06-2018)
Stevens, mr. J.J.M.H., Sittard (01-06-2018)
Suchtelen-Kesler, mw. mr. S.B., Amsterdam (01-06-2018)
Swane, mr. R.E.G.H.M., Geldermalsen (26-07-2018)
Tazelaar, mw. mr. A.J.G., Hilversum (01-06-2018)
Terpstra, mr. D.M., Gilze (01-06-2018)
Theelen, mr. R.M.L., 's-Gravenhage (20-6-2018)
Tien, mw. mr. K.J.F., Amsterdam (17-07-2018)
Touw, mw. mr. N.D., Amsterdam (14-08-2018)
Tros, mw. mr. E., Leidschendam (01-08-2018)
Tuinenburg, mw. mr. F., Rotterdam (01-08-2018)
Uittien, mr. H., 's-Gravenhage (15-06-2018)
Vaessen, mr. R.T.L., Amsterdam (14-07-2018)
Vallenduuk, mw. mr. V.Q., Haarlem (12-08-2018)
Verdoorn, mw. mr. L., Amsterdam (01-07-2018)
Verstappen, mr. T.J.H., Nijmegen (01-06-2018)
Vertogen, mr. B., Tilburg (01-08-2018)
Vis Azn, mr. M.J., Utrecht (01-07-2018)
Vivolo, mr. Z., Amsterdam (01-06-2018)
Vlierhuis, mw. mr. A.R., Amsterdam (01-07-2018)
Volbeda, mw. mr. S.G., Arnhem (01-07-2018)
Vrey, mw. mr. L.A. de, Utrecht (12-07-2018)
Vrieling, mw. mr. M.A., Nijmegen (15-08-2018)
Vries, mr. M. de, Amsterdam (05-07-2018)
Vries, mw. mr. G.P. de, Almere (01-08-2018)
Vries-Oosterveld, mw. mr. A.R., Leiden (01-07-2018)
Wal, mw. mr. E.E. van der, Hardenberg (01-08-2018)
Wal, mw. mr. N. van der, Heerhugowaard (14-08-2018)
Wessels, mr. W.W., Kampen (01-08-2018)
Wildschut, mw. mr. M.C.J., Utrecht (29-06-2018)
Wong, mw. mr. S.Y., Amsterdam (17-07-2018)
Worp, mr. P.R., Amsterdam (15-06-2018)
Zwerus, mw. mr. E., Rotterdam (01-07-2018)

'IK VOELDE ME HIER DIRECT THUIS'

Frank Eradus (59) is sinds augustus als advocaat en partner bouwrecht en vastgoed verbonden aan De Clercq Advocaten Notariaat in Leiden. Daarvoor werkte hij bij Van Diepen Van der Kroef Advocaten in Amsterdam. 'De overstap was voor mij eigenlijk een heel logische beslissing. Mijn achtergrond en ervaring met het bouwrecht sluiten prima aan bij de ambities van dit kantoor. Binnen dat rechtsgebied vind ik de combinatie van recht en techniek erg interessant. Ik vind het in mijn werk belangrijk om doelgericht aan de slag te gaan en steeds een stap vooruit te durven denken voor cliënten. Dat we binnen kantoor gezamenlijk in een fijne sfeer werken aan de toekomst zorgde ervoor dat ik me hier direct thuis voelde.'

OVERLEDEN

Gersjes, mr. T.G.M., Eindhoven (24-03-2018)
Ultee, mw. mr. I.M.G., Rotterdam (09-06-2018)

Prakken d'Oliveira
HUMAN RIGHTS LAWYERS

Vacature:
advocaat-medewerker migratierecht

Prakken d'Oliveira is een Amsterdams advocatenkantoor gevestigd aan de rand van het Oosterpark. De advocaten van de sectie migratierecht verlenen rechtsbijstand op het gebied van asielrecht, regulier vreemdelingenrecht en nationaliteitsrecht. We staan mensen bij op basis van gefinancierde rechtsbijstand of op betalende basis.

De sectie migratierecht wil zich versterken met een nieuwe collega op het gebied van het reguliere migratierecht, met een nadruk op arbeidsmigratie. Wij zoeken een gedreven advocaat met tenminste vijf jaar ervaring in dit rechtsgebied en met een netwerk en (betalende) praktijk. Ervaring in gerelateerde rechtsgebieden strekt tot aanbeveling. Wij hechten aan diversiteit op de werkvloer en zullen dat aspect in de beoordeling meewegen.

Wij bieden een uitdagende praktijk, een informele werksfeer in een prachtig kantoor, en competitieve arbeidsvoorwaarden. Toetreding tot de coöperatie kan in de toekomst een optie zijn.

Sollicitaties met cv uiterlijk 19 oktober 2018 aan: sollicitaties@prakkendoliveira.nl. Voor vragen over deze vacature kan contact worden opgenomen met mw. Mogge-Ooms.

www.prakkendoliveira.nl

TOGAKOPEN.nl

Mooi, betaalbaar en razendsnel geleverd!

Complete advocatentoga met 2 befjes vanaf € 239,- excl. BTW

BILDERDIJK academie

Cursus Erfpacht
donderdag **18 oktober 2018**
docenten: mrs. W.J. Bosma en W.J.E. van der Werf
3 PO-punten

Cursus Actualiteiten Omgevingsrecht
donderdag **20 november 2018**
docenten: mrs. S.T.J. Olierook en D. Korsse
3 PO-punten

www.bilderdijkacademie.nl

rijksuniversiteit groningen

Op vrijdag 26 oktober 2018 organiseren het Groningen Centre for European Financial Services Law en het Instituut voor Ondernemingsrecht van de Rijksuniversiteit Groningen een congres met als thema "FinTech - van vergunningsplicht tot zorgplicht".

Het congres behandelt het onderwerp vanuit juridisch perspectief. Daartoe brengt het congres toonaangevende academici, toezichthouders, partners van nationale en internationale advocatenkantoren en mensen uit de financiële praktijk samen.

4 PO NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

FinTech – van vergunningsplicht tot zorgplicht

Reserveer www.rug.nl/rechten/FinTech

26-10-2018 9:30 - 18:00

Artemis Hotel, Amsterdam

VAN DE TUCHTRECHTER

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Jan de Bie Leuveling Tjeenk, Tjitske Cieremans, Han Jahae en Robert Sanders.

GEFINANCIERDE RECHTSHULP

- Raad van discipline Amsterdam 22 januari 2018, ECLI:NL:TADRAMS:2018:9.
- Gedragsregel 24 lid 1 (oud)
- Client ziet door onjuiste voorstelling van zaken af van gefinancierde rechtshulp

Mr. X heeft klager bijgestaan in een echtscheidingsprocedure. In de opdrachtbevestiging heeft mr. X klager meegedeeld 'dat u mijns inziens niet in aanmerking komt voor gefinancierde rechtshulp gezien uw inkomen zoals hiervoor omschreven. Ik besprak voorts met u dat indien u wel in aanmerking zou komen voor gefinancierde rechtshulp ik niet op die basis voor u zou optreden. Immers betreft de procedure ook de afwikkeling van de huwelijkse voorwaarden, waarbij het bestaan van uw onderneming in het verleden ook onder de afwikkeling valt. U gaf aan dat u dit begreep, zodat ik namens u geen aanvraag voor gefinancierde rechtshulp zal indienen'. Mr. X heeft vervolgens de echtscheidingsprocedure op betalende basis voor klager afgewikkeld. Klager verwijt mr. X dat deze nooit een berekening heeft gemaakt om te bezien of klager voor een toevoeging in aanmerking zou komen, hem niet geïnformeerd heeft over het zogenaamde peiljaar en ook niet gekeken heeft naar het inkomen van klager in het peiljaar. Klager is er per toeval achter gekomen dat hij wel in aanmerking kwam voor een toevoeging. Mr. X stelt onder meer dat hij klager het systeem van gefinancierde rechtshulp heeft uitgelegd en hem bovendien heeft meegedeeld dat, indien klager al voor een toevoeging in aanmerking zou komen, hij hem niet op die basis zou bijstaan om welke reden hij ook geen toevoeging zou aanvragen. Klager heeft aangegeven dat te begrijpen.
De raad van discipline stelt bij de beoordeling voorop dat een advocaat op basis van gedragsregel 24 lid 1 verplicht is met zijn cliënt bij het begin van de zaak en verder telkens wanneer daartoe aanleiding bestaat te overleggen of er termen zijn om te trachten gefinancierde rechtshulp te verkrijgen, tenzij hij goede gronden heeft om aan te nemen dat zijn cliënt niet in aanmerking kan komen. Wanneer de cliënt mogelijk in aanmerking komt voor gefinancierde rechtshulp en niettemin verkiest daarvan geen gebruik te maken, dient de advocaat dat ingevolge gedragsregel 24 lid (oud) schriftelijk vast te leggen. Bij het nakomen van de verplichting om zijn cliënt erop te wijzen dat hij mogelijk in aanmerking komt voor gefinancierde rechtshulp dient de advocaat een grote mate van zorgvuldigheid te betrachten en ook met zorgvuldigheid te onderzoeken of de cliënt voor gefinancierde rechtshulp in aanmerking komt. Niet is gebleken dat mr. X met klager heeft gesproken over het peiljaar en onderzoek heeft gedaan naar het inkomen van klager in het peiljaar. Het feit dat een toevoeging eventueel ingetrokken kan worden als de afwikkeling van de huwelijkse voorwaarden een zeker resultaat oplevert staat niet aan het aanvragen van een toevoeging in de weg. Nu mr. X klager dus heeft voorgehouden dat hij niet in aanmerking kwam voor gefinancierde rechtshulp zonder dat deugdelijk te onderzoeken en zonder klager hierover voldoende voor te lichten, heeft mr. X klager derhalve op basis van een onjuiste voorstelling van zaken ertoe bewogen ermee akkoord te gaan dat mr. X hem op betalende basis zou bijstaan hetgeen tuchtrechtelijk verwijtbaar is. Waarschuwing.

RAUWELIJKS RECHTSMAATREGELEN TREFFEN

- Hof van discipline 26 januari 2018, zaak nr. 170221, ECLI:NL:TAHVD:2018:8 en hof van discipline 5 februari 2018, zaak nr. 170175, ECLI:NL:TAHVD:2018:20.
- Gedragsregel 19 (oud).
- In het uitzonderlijke geval dat een bijzonder belang van de cliënt zich verzet tegen naleving van gedragsregel 19, mag de advocaat daarvan afwijken.

Het hof van discipline heeft zich onlangs over twee klachten gebogen met betrekking tot gedragsregel 19 (oud).
In de eerste zaak houdt de klacht in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat (i) klaagster rauwelijks is gedagvaard en (ii) mr. X bij klaagster geen verhinderdata heeft opgevraagd voor het plannen van een kort geding. Het hof oordeelt dat de klacht gegrond is in de zin dat mr. X inderdaad gehandeld heeft in strijd met gedragsregel 19, maar dat het nalaten van mr. X niet in die mate verwijtbaar is dat een maatregel moet worden opgelegd. Hierbij is het van belang – aldus het hof – dat het gezien de omstandigheden geen verrassing kan zijn geweest voor klaagster dat ze zou worden gedagvaard en dat het nadeel voor klaagster uiterst beperkt is gebleven gezien de dagvaardingstermijn van een maand.
In de tweede zaak heeft mr. Y vrijwel direct na ontvangst van een niet uitvoerbaar bij voorraad vonnis, waarin klaagsters veroordeeld zijn tot betaling van circa 430 miljoen euro aan de cliënt van mr. Y., dat vonnis laten

betekenen en vervolgens meerdere executoriale beslagen laten leggen ten laste van klaagsters. De klacht houdt, voor zover in hoger beroep van belang, in dat mr. Y tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat mr. Y, in strijd met gedragsregel 19, klaagsters niet vooraf in kennis heeft gesteld van het voornemen tot het nemen van executiemaatregelen en klaagsters geen redelijke termijn voor beraad heeft gegund.
De raad heeft overwogen dat aan een advocaat een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen. Mr. Y heeft deze vrijheid echter overschreden door onvoldoende de gerechtvaardigde belangen van klaagsters in het oog te houden en hen met onnodige kosten te belasten, aangezien hij wist dat klaagsters hoger beroep zouden instellen tegen het vonnis en de executoriale beslagen daarom niet gehandhaafd zouden kunnen blijven.
Het hof overweegt dat afwijking van gedragsregel 19 mogelijk is in uitzonderlijke gevallen, waaronder de situatie dat van de advocaat niet in redelijkheid kan worden verwacht dat hij de belangen van zijn cliënt op het spel zet door de kennisgeving te doen en de wederpartij een termijn voor beraad te geven met het risico dat daardoor verhaalsmogelijkheden verdwijnen. Het hof oordeelt dat de vrees van mr. Y dat verhaalsmogelijkheden zouden kunnen verdwijnen niet ongegrond is. Hierbij is van belang dat klaagsters in het pleidooi voorafgaand aan het vonnis hebben erkend niet vrijwillig aan een negatief vonnis te zullen voldoen en het onduidelijk is of de al eerder gelegde beslagen voldoende zekerheid bieden gezien de diverse procedures die daarover nog worden gevoerd. Het hof acht niet van belang dat mr. Y wist dat klaagsters in hoger beroep zouden gaan, aangezien de executoriale beslagen in geval van hoger beroep worden geschorst en niet vervallen. Daarbij is het ook niet van belang of mr. Y klaagsters op kosten heeft gejaagd, aldus het hof. Concluderend oordeelt het hof dat dat de klacht ongegrond is, aangezien in deze specifieke zaak waarin (i) grote belangen spelen, (ii) op voorhand duidelijk was dat klaagsters niet zouden betalen en (iii) onduidelijk is in hoeverre gelegde beslagen nog kleven, in redelijkheid niet van mr. Y verwacht kon worden dat hij klaagsters een kennisgeving deed en een termijn voor beraad gaf alvorens executiemaatregelen te treffen.

GEBREK AAN DESKUNDIGHEID

- Raad van discipline Amsterdam 22 januari 2018, zaak nr. 17-781/A/A, ECLI:NL:TADRAMS:2018:10.
- Artikel 10a sub c Advocatenwet, gedragsregels 11 en 12 (oud).
- Kwaliteit die van een advocaat mag worden verwacht, informeren van cliënt over een fout en excessief declareren.

Klaagster heeft zich tot mr. X gewend om haar bij te staan in een klachtprocedure bij het EHRM. Mr. X heeft nagelaten het voor de klachtprocedure vereiste verzoekschriftformulier volledig in te vullen. Als gevolg hiervan heeft mr. X, na het verstrijken van de zesmaandentermijn voor het indienen van een klacht bij het EHRM, bericht ontvangen van het EHRM dat klaagster niet-ontvankelijk is verklaard. Mr. X heeft, na het informeren van klaagster, een tweede verzoekschriftformulier ingediend dat wel volledig is ingevuld. Desondanks heeft het EHRM besloten klaagster niet-ontvankelijk te verklaren.
De klacht houdt in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat hij (i) het eerste verzoekschriftformulier niet volledig juist heeft ingevuld, (ii) het tweede verzoekschriftformulier te laat heeft ingediend, (iii) heeft geweigerd zijn fout(en) toe te geven en (iv) excessief heeft gedeclareerd.
De raad stelt voorop dat een advocaat dient te handelen met de zorgvuldigheid die van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat in de gegeven omstandigheden mag worden verwacht. De tuchtrechter beoordeelt echter niet of een tot aansprakelijkheid leidende beroepsfout is gemaakt, maar of een tuchtrechtelijk verwijt kan worden gemaakt.
De raad oordeelt dat mr. X niet heeft voldaan aan de kwaliteitseisen die van hem in de gegeven omstandigheden mogen worden verwacht. Zeker aangezien mr. X zich afficheert als de specialist op het gebied van Europees recht, had verwacht mogen worden dat hij een juist en volledig ingevuld verzoekschriftformulier had ingediend. Onderdeel (i) is gegrond.
De raad oordeelt echter dat mr. X niet verweten kan worden dat het tweede verzoekschriftformulier na de zesmaandentermijn is ingediend, aangezien mr. X pas na het verstrijken van diezelfde termijn bericht heeft ontvangen over de niet-ontvankelijkheid. Onderdeel (ii) is dan ook ongegrond.
Ten aanzien van onderdeel (iii) is de raad van oordeel dat mr. X zich aan gedragsregel 11 heeft gehouden door klaagster onmiddellijk op de hoogte te stellen van het bericht van het EHRM dat klaagster niet-ontvankelijk is verklaard. Mede gelet op het feit dat mr. X zelf bereid en in staat was het tweede verzoekschriftformulier in te dienen, was er geen aanleiding klaagster te adviseren onafhankelijk advies in te winnen. Onderdeel (iii) is ongegrond.
De raad oordeelt ten slotte dat onvoldoende is onderbouwd dat mr. X excessief heeft gedeclareerd. Het enkele feit dat er ruim twee keer zoveel is gedeclareerd als in eerste instantie geraamd, is onvoldoende. Hierbij is ook van belang dat mr. X voor de overschrijding heeft gewaarschuwd en klaagster daartegen niet heeft geprotesteerd. Onderdeel (iv) is ook ongegrond.
Waarschuwing.

TEN SLOTTE

EUROPA

DOOR / FRANS KNÜPPE
LID ALGEMENE RAAD NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Geregeld reis ik naar Brussel om de NOvA te vertegenwoordigen bij de Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE). Net als de nationale balies van alle EU-lidstaten en EFTA-landen is de NOvA lid van deze vereniging van Europese balies. Zelf heb ik als advocaat veel met 'Europa'. Zo houd ik me in mijn praktijk bezig met internationaal en Europees handels-, ondernemings- en vennootschapsrecht. Ook was ik namens mijn kantoor Dirkzwager zes jaar voorzitter van het internationale kantorennetwerk TELFA. Ik besef dat die internationale affiniteit lang niet voor alle 17.500 Nederlandse advocaten geldt. Velen van u werken alleen binnen de landsgrenzen en als beroepsgroep is elke advocaat in de eerste plaats gebonden aan nationale regels. Waarom is het dan toch belangrijk dat de CCBE er is en dat de NOvA er lid van is?
Veel ontwikkelingen waar de advocatuur in ons land mee te maken heeft, zijn ook relevant in de landen om ons heen. Zo hebben alle balies in meer of mindere mate te maken met de opkomst van onlineplatforms. Of neem de discussie over de gefinancierde rechtsbijstand, die zeker niet alleen in Nederland woedt. Bij het beantwoorden van de vraag hoe met beleidsonderwerpen om te gaan, wordt steeds vaker de vraag gesteld hoe het in andere landen is geregeld. 'Brussel' biedt bij uitstek een platform voor discussie over *best practices* en het uitwisselen van informatie en ervaring. Ook publiceert de CCBE gezamenlijke uitgangspunten die wij weer kunnen gebruiken in onze nationale beleidsvorming.
Daarnaast zet de CCBE zich op Europees niveau in voor een goede rechtsbedeling ten behoeve van rechtzoekenden en de rol van de advocatuur in dat verband. Denk bijvoorbeeld aan het behoud van de bijzondere positie van de advocaat, of aan het belang van het verschoningsrecht. Zo luidde de CCBE vorig jaar de noodklok over pogingen van Europese regeringen om het beroepsgeheim van advocaten in te perken, iets waar wij in Nederland ook mee te maken hebben. Verder draagt de CCBE het belang van een onafhankelijke advocatuur in de rechtsstaat uit en probeert zij waar nodig een juist beeld te geven over de advocatuur. Desgewenst spreekt de CCBE zich ook uit over ontwikkelingen in lidstaten die aandacht verdienen. Zo heeft de CCBE de NOvA nadrukkelijk gesteund in de toezichtdiscussie. En recentelijk nog sprak de CCBE haar zorgen uit over de alarmerende situatie ten aanzien van de rechtsstaat in Polen.
Al met al een duidelijke toegevoegde waarde voor de NOvA en de Nederlandse advocatuur. Daarom heeft de algemene raad sinds enkele jaren de Europese inzet versterkt. Via onze CCBE-delegatie, waar ondergetekende deel van uitmaakt, maar ook met de inzet van advocaat-experts op specifieke onderwerpen. Daarbij richten we ons met name op voor de NOvA relevante dossiers – zoals 'legal privilege' en 'access to justice' – waardoor de CCBE-publicaties voor ons nog beter bruikbaar zijn. Bovendien zetten we in op een zo efficiënt en effectief mogelijke besteding van de lidmaatschapsgelden. Daarom ben ik onlangs toegetreden tot het 'finance committee' die de financiën van de CCBE monitort en daarmee ook invloed uitoefent op de beleidskeuzes. Zo krijgen we als NOvA dus ook meer mogelijkheden om mede de koers van de CCBE te bepalen.
Voor velen van u is de CCBE wellicht ver van het bed. Hopelijk heb ik die afstand iets weten te verkleinen.

Windt Le Grand Leeuwenburgh is een onafhankelijk advocatenkantoor met een ondernemingsrechtelijke praktijk, gevestigd aan de Coolsingel in Rotterdam. Met een internationale mindset zijn wij gericht op het bijstaan van het grootzakelijk bedrijfsleven met advisering, bij transacties en in het oplossen van fundamentele conflicten, voornamelijk in mid-market situaties. Onze advocaten behoren tot de beste professionals van hun vakgebied. Vanwege de komst van Peter Goes en de groei van de praktijk zijn wij op zoek naar

Twee advocaat-medewerkers voor de corporate- en transactiepraktijk

Je wordt onderdeel van een team van vijfentwintig eersteklas professionals (inclusief ondersteuners), dat de belangen behartigt van onze relaties bij juridische en strategische vraagstukken van expansie, desinvestering, conflictsituaties of portfoliomanagement. De cultuur van kantoor is hands-on, gedreven, samenwerkend en 'no-nonsense'.

Heb jij:

- vijf tot negen jaar ervaring als advocaat;
- geheel of gedeeltelijk in de M&A-praktijk;
- bovengemiddelde gedrevenheid en analytische vaardigheden;
- een grondige kennis van het ondernemingsrecht en/of de financieringspraktijk;
- uitstekende beheersing van het Engels in woord en geschrift;
- empathisch vermogen en een prettige assertiviteit.

Dan bieden wij jou een kleinschalige, hoogwaardige werkomgeving die matcht met je inslag en talenten, met mooi transactie-, contracten- en (ondernemingsrechtelijk) proceswerk tegen een aantrekkelijke beloning. Je geeft mede vorm aan een jong kantoor, kan samen ambitieuze én haalbare doelen stellen en zal gestimuleerd worden in jouw professionele en persoonlijke ontwikkeling. Voor hen die zelfstandig en op onderscheidende wijze transacties tot een goed einde kunnen brengen en in teamverband praktijk kunnen opbouwen is er partnerperspectief.

Leg bij interesse contact met onze compagnon Marcel Windt via m.windt@windtlegal.com of 06 5365 4222. Desgewenst kun je ook informatie inwinnen via onze adviseur Tim Zumpolle van ZumpolleVanderStoel via tim@zumpollevanderstoel.nl of 06 2222 5153

Windt Le Grand Leeuwenburgh
ADVOCATEN

Alle vakmanschap op het gebied van ICT in huis.

ICT VOOR DE JURIDISCHE PRAKTIJK

LEXXYN GROEP

Lexxyn Groep bundelt de krachten van ICT-bedrijven die zich specifiek richten op de juridische sector. Met vaksoftware als CClaw, FORTUNA, NEXTmatters, NEXTassyst, BigHand en ContactManager, maar ook met cloud computing, kantoorautomatisering, documentmanagement, webdiensten en portals, digitaliseren van archieven en telefonie.

Vakmanschap begint hier:
088 - 002 84 00.
Maak een afspraak met onze specialisten of kijk op:

www.lexxyn.nl

BigHand
Clip Consultants
Cloud Concept
devoon
epona
helder telecom & ICT
ict concept.
trivium software bv